تورکیه جمهوریتی
معارف وکالتی نشریاتندن
عدد : ٦٣

عثمانلی مؤلفلری

عثمانلیلرك ظهورندن زمانمزه قدر کلن ومسلکلرنده اثر یازان تورك مشایخ، علما، شعرا وادبا، مورخین، اطبا، ریاضیون وجوغرافیونك مختصر ترجمهٔ حاللریله اثرلرینه دائر معلومات کافیه‌یی حاویدر .

اوچنجی جلد

محرری
بروسه‌لی محمد طاهر

تألیف وترجمه انجمننجه قبول ایدلمشدر .

استانبول — مطبعهٔ عامره
۱۳۴۳ هجریه

توركيه جمهوريتى
معارف وكالتى نشرياتندن

عدد : ٦٣

عثمانلى مؤلفلرى

عثمانليلرك ظهورندن زمانمزه قدر كلن و مسلكلرنده اثر يازان
تورك مشايخ ، علما ، شعرا وادبا، مورخين، اطبا ، رياضيون
وجوغرافيونك مختصر ترجمهٔ حاللريله اثرلرينه دائر
معلومات كافيه‌يى حاويدر .

اوچنجى جلد

محررى

بروسەلى محمد طاهر

تأليف وترجمه انجمننجه قبول ايدلمشدر .

استانبول — مطبعهٔ عامره

١٣٤٢ هجريه

مورخين عثمانيه فصلى

بسم الله الرحمن الرحيم

قال رسول الله صلى الله عليه و سلم

١ — اذكروا محاسن موتاكم وكفوا عن مساويهم

« صدق رسول الله »

٢ — انزلوا الناس منازلهم

« صدق رسول الله »

٣ — من ورخ مؤمناً فكانما احياه

« صدق رسول الله »

تعلم الانساب فرب رحم مجهولة قد وصلت بعرفان النسب — « حضرت عمر »

من علم التاريخ زاد عقله — « امام شافعى »

عليكم بمطالعة التواريخ فانها تلقح عقلاً جديداً — « ابو حيان »

تواريخ اولدى دهرك ترجمانى — وقايع بيلديرر يوقدر زبانى

كهى بسط مقال ايلر سيردن — سوز آچار غزوهٔ خيرالبشردن

خبر ويرير كهى نام آورانذن — حكايات سلاطين جهاندن

كهى ايضاح سر دولت ايلر — بيان حال ملك وملت ايلر

نو وكهنه حوادث اول آخر — اولور تاريخدن معلوم وظاهر

تواريخ اولديغيچون فن عالى — آكا رغبت ايدر طبع اعالى

بو فنك صاحبى كامل نظردر — بو فندن غافل اولان بى خبردر

وقايع يازماسه اهل معارف — كيم اولوردى سلف حالنه واقف

« نعيما »

— آ —

آكهی منصور چلبی

زمرۂ قضاة ومورخیندن طبیعت شعریه یه مالك برذات اولوب (واردار یکیجه) سندندر. (٩٨٥) تاریخنده استانبولده وفات ایتدی. ٩٧٤ تاریخنده مؤلف (سکتوار) سفرینی مبین برتاریخچه سی واردر برده کمیجی اصطلاحاتی اوزره احوال واهوال بحریه یی مشعر اوزون بر منظومه سی ومرتب دیوانی واردر. پیاله پاشا طرفندن بر مدت دوننمایه آلنمشدی. اصطلاحات بحریه یه وقوفی بورادن نشأت ایدییور.

ابیاتندن:

آییرمه بن غباری ره کوی یاردن
چوقدر بزم شکایتمز روزکاردن

آلی حسین افندی

مورخین وادبادن وشاعر مشهور «نفعی» تلامیذندن اولوب ادرنه لیدر.

[١٠٥٨] تاریخنده استانبولده وفات ایله دی. درکاه عالی متفرقه لرندن ایدی.

آثاری:

(دیوان)، (منشآت)، (عقودالجواهر)، (ریاض التراجم)، (شهادتنامه)، (عقودالعقول)، (ریاض الرحمه) ایله خلقت آدمدن زمانه قدر (تاریخ عمومی) درکه جمله سی غیرمطبوعدر. «حضرت موسی» ایله «فرعون» ك ماجراسندن باحث (مفتاح الرحمه) اسمیله سکز باب، برخاتمه اوزره مرتب براثری داها واردر. (عقودالجواهر) حروف هجا اوزره مرتب امثال عربیه شرحی اولوب یکرمی سکز عقددر. (عقودالعقول) «خوبی» نك امثال عربیه یه دائر اولان (فرائدالخرائد)ندن انتخاب ایدیلن ضروب امثالك شرح وترجمه سیدر. (ریاض الرحمه) طرز قدیم کتابت اوزره ارکان خمسۂ اسلامیه دن باحث بر اثر نفیسدر.

ابیاتندن:

نه بیلسون چکدیکم پیمانهٔ خون جکر ذوقن
الندن هرکه دهرك ساغر زهر ستم چکمز

گهی نارجلالك شعله‌سی احجاردن ظاهر
گهی نور جمالك پرتوی اشجاردن پیدا

نارغم، نورصفا هپ برچراغك پرتوی
چشم عرفان ایله باقسه‌ك آره‌ده بیگانه یوق

بوذاتك بعض آثارده «آطنه‌لی» وبعض آثارده دخی «ادرنه‌لی» اولدیغی کورولمکده‌در. تذکرهٔ صفایی ایله «بادی» افندی مرحومك «ادرنه» تاریخنده «ادرنه‌لی» اولمق اوزره مقیددر. بوتردد «آطنه» املای قدیمنك «ادنه» اولدیغندن ایلری کلییور. برده ابن‌حاجبك (کافیه) سنی توسیعاً عربی‌العباره براثر نحویسی واردر.

آغازاده عرفی محمود آغا

تاریخشناس وارباب دانشدن برذات اولوب «ادرنه» بوستانجی باشیسی «سوخته‌حاجی علی آغا»نك مخدومیدر. پدرینك مسلکنه سالك اوله‌رق بوستانجی اوجاغنك کتخداسی اولمشدی. بعده‌تقاعد اولدی. استانبول یولنده «ناظر چشمه‌سی» قبرستاننده بوچوق تپه‌یه کیدن یول بوینده پدری یاننده مدفون ایسه‌ده [١٢٩٣] استیلاسنده مزاری ضایع اولمشدر. تاریخ وفاتی [١١٨٦] دن صوکرادر. ظهور عثمانیاندن زماننه قدر (مفهوم التواریخ) اسمنده خط دستیله محرر ایکی جلد تاریخی زمانمز اصحاب معارفندن دیاربکرلی «علی امیری» افندی‌ده‌در «٤١٢» بیتی جامع (محبتنامهٔ عرفی) اسمنده برمنظومه‌سی وخط دستیله محرر دیوانی واردر. شاعر جوری نامنه مطبوع ایکی کوچوك جلد تاریخك ده بوذاتك اثری اولدیغی ازجمله برنجی جزئك اون بشنجی صحیفه‌سندن آکلاشیلمقده‌در.

برده (ادرنه) تاریخی یازمشدرکه طریقهٔ کلشنی اولدیغی آکلاشیلیور.

منظوم نصیحتنامه‌سی مطلعندن:

دیلر ایسه‌ك اکر فوز وسلامت   بو بندمله عمل ایله تمامت
مرادك منزل آلمق ایسه تحقیق   خدنك آسا کرکدر استقامت

دیوانندهکی توحید باریسندن :

احدسین شبهه یوق دیرزیروبالا	صمدسین غیری یوقدرسنسین الا
قدیم وقادر وحی وابدسین	دخی هم لم یلدسین پادشاها
ولم یولدسین ای خلاق عالم	بودر اخلاصم ای ربم تعالی

آگاه پاشا « حافظ ابراهیم آگاه پاشا »

استانبولده قصیدهجی زاده دینیلن عائلهدن وارباب دانشدن تاریخشناس برذات اولوب مکتب حربیهدن نشأتندن صوکره حیات عسکریهسنك قسم اعظمنی عربستانده کچیرمش و۱۳۳٤ سنهسنده متقاعداً استانبولده ارتحال ایلهمشدر .

یوکسهك قالدیرم جوارنده تجدیداً بنا ایتدیکی (صاری موسی) مسجدی حظیرهسنده مدفوندر . آثارندن (عقدالجمیل فی متشابه التنزیل) اسمندهکی اثردینیسی (۱۳۱۱) ده (مکهٔ مکرمه) ده طبع ایدلدیکی کبی (وقایع تاریخیه) نامنده و (تقویم التواریخ) طرزندهکی اثر تاریخیسیده استانبولده طبع اولونمشدر . آثار غیر مطبوعهسی جملهسندن برده (یمن) تاریخی بولوندیغی موثوقاً مرویدر .

ا

ادریس بتلیسی

فضلا و مورخین عثمانیهدن جامع الکمالات برذات اولوب ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (شیخ حسام الدین علی بتلیسی) حضرتلرینك مخدوملریدر. تحصیلنی پدر عالیلریله زمانی افاضلندن اکمالدن صکره کراراً اولنان دعواته اجابةً برمدت (ایران)ده حکمران اولان (اوزون حسن) اخلافنك خدمت دیوانیهلرنده بولوندی بعده ظهورایدن دولت (صفویه) نك بدایتلرنده خاندان (آل عثمان) خدمتنی بالترجیح استانبوله کلهرك سلطان (بایزید ثانی) نك انعام و التفات قدردانیلرینه مظهر اولدیغی کبی سلطان مشارالیهك ارادهلریله (هشت بهشت) نامیله معروف فارسی العباره تاریخ عثمانی یی تألیف ایلهیوب تقدیم و مظهر تقدیر وتکریم اولدی. وتبدل سلطنتدن صوکره خلیفهٔ اهل ایمان (یاوز سلطان سلیم) خان حضرتلری طرفندنده فوق العاده تقدیر وتوقیره نائل اولوب کردستان

وحوالیسنك فتوحاتی اثناسنده رأی و قلمندن استفاده اولنمق دولا پیسیله‌ده کندیلرندن سیاستهٔ پك چوق استفاده‌لر اولوندی و (استانبوله) عودتندن صوکره اکثر زمانی تألیف آثاره حصر ایله‌یوب (٩٢٧) تاریخنده ارتحال ایده‌رك (ایوب سلطان) ده الیوم نام فاضلانه‌لرینه مضاف اولان (ادریس کوشکی و چشمه‌سی) دینیلن محلده زوجه‌سی (زینب) خاتونك بنا کرده‌سی بولنان مسجد شریف حظیره‌سنه دفن ایدلدی .

آثار فاضلانه‌سی :

١ — حاشیه علی تفسیر بیضاوی (تکمیل اولمیوب بعض آیات کریمه‌یه دائردر .) باشنده سلطان بایزید ثانی‌یه تقدیم ایتدیکی قصیدهٔ بلیغه‌سی واردر .

٢ — شرح حدیث اربعین

٣ — شرح فصوص‌الحکم

٤ — شرح منظومهٔ کلشن راز

٥ — کنزالخفی فی بیان مقامات‌الصوفی

٦ — حق‌المبین. صاحب کلشن راز (شیخ محمود شبستری)نك حق‌الیقین رساله‌سنك شرحی‌در .

٧ — حاشیهٔ شرح تجرید

٨ — مناظرة‌الصوم والعید (سلطان بایزید ثانی)یه تقدیم ایدلمشدر .

٩ — مرآة‌الجمال . سلطان بایزید ثانی‌یه تقدیم اولونمش (اخلاق وسیاسیاتدن باحث فارسی‌العباره بر اثر حکیمانه‌در) .

١٠ — قانون شهنشاه . (سلطان سلیمان قانونی) یه تقدیم اولنمش (مرآة‌الجمال) طرزنده فارسی‌العباره بر اثر سیاسیدر .

١١ — الاباء عن مواقع الوباء . اشبو اثر سلطان محمود اول زمانی علماسندن (بتلیس) لی (محمد صالح) افندی طرفندن ترجمه اولونمشدر .

١٢ — هشت بهشت . بانیٔ سلطنت سلطان عثمان غازیدن سکزنجی پادشاه اولان سلطان بایزید ثانی نهایتنه قدر سکز پادشاهك احوال تاریخیه‌سندن باحث فارسی‌العباره بر تاریخ معتبر اولوب (٩١٩) تاریخنده محرردر. مخدومی (ابوالفضل محمد افندی) طرفندن تذییل ایدلمشدر . (١١٤٦) سنه‌سنده سلطان محمود اولك امریله (وان) لی (عبدالباقی سعدی) افندی طرفندن یاپیلان ترجمه‌سی‌ده حمیدیه کتبخانه‌سنده‌در .

[سعدی افندی شعرادن ومامورین مالیه‌دن بر ذات اولوب (خوتین) ده شق ثانی دفترداری اولمش ایدی .

ابیاتندن :

ربع مسکونده اولان دودهٔ شمع عصیان
بر یره کلسه رخ رحمته بر خال اولماز

برادری دری احمد افندی‌ده صاحب دیوان شعرادن ومأمورین مالیه‌دن ایدی . (١١٣٥) تاریخنده وفات ایده‌رك شیخ وفا مزارستاننه دفن ایدلدی . بر آرالق سفارت طریقیله ایرانه کیتدیکی جهتله سفارتنامهٔ ایران یازمشدر].

١٣ — ترجمهٔ حیوة‌الحیوان . یاوز سلطان سلیم خانك امریله لسان فارسی‌یه نقل اولنان ترجمه‌سی‌درکه خط دستیله محرر اولان نسخه (روان) اوطه‌سی کتبخانه‌سنده‌در . صاحب ترجمه مولانا (ادریس بتلیسی) نك السنهٔ ثلثه‌ده انشاد نظمه مقتدر اولدیغنه کورلمکده اولان آثار شعریه‌سی شاهددرکه قوجه مصطفی پاشا جامعشریفنك باش قپو تاریخ منظومی بو جمله‌دندر . صنایع نفیسهٔ اسلامیه‌نك بر شعبهٔ مهمه‌سی اولان صنعت خطه‌ده واقف اولوب ثلث ، نسخ ، تعلیقده ماهر ایدی .

ابوالفضل محمد افندی « دفتردار »

علماء شعرا ومورخین عثمانیه‌دن اولوب آنف‌الترجمه مولانا [ادریس بتلیسی] نك مخدومیدر. (فضلی أولدی) ترکیبی اولان [٩٧١] ده استانبولده وفات ایده‌رك طوپخانه جوارنده بنا کرده‌سی اولوب تاریخ بناسی (خیرالجوامع) ترکیبنك دلالتی اولان دفتردار جامع شریفی حظیره‌سنه دفن اولوندیغی (حدیقة الجوامع) ایله مستقیم زاده‌نك (تحفة الخطاطین) نده محررسه‌ده شقایق ذیلی عطائیده تربه‌سنی بنا ایتدیکدن صوکرا کوردیکی رؤیا اوزرینه حجه عزیمتی اثناسنده (٩٨٢) تاریخنده شامده ارتحال ایله‌دیکی مذکوردر. قانونی سلطان سلیمانك مغایر قانون بر اراده‌سنی برقاچ دفعه رددن صوکرا استعفا ایله‌مشدی.

خواجه سعدالدین افندی (تاج التواریخ) نك تراجم احوال قسمنده صاحب ترجمه ایله پدرینك ثناسنده عاجز اولدیغنی یازییور .

اشعارندن :

کرچه عشاقك اولور درد نهان اکلنجه‌سی
اولدی شیدا کوکلمك آه و فغان اکلنجه‌سی

کیتمه‌سون عناب لعلك فکری بر دم دیده‌دن
کیم او سودادر بو چشم خونفشان اکلنجه‌سی

ذکر یاقوت لبـك سرمایهٔ تفریح دل
یاد لعل روح بخشك خسته جان اکلنجه‌سی

(جریدهٔ آثار وخریدهٔ اخبار) نامنده سیر نبی‌دن باحث بر اثری واردر.

مؤلفاتی :

(ترجمهٔ خلاصهٔ تاریخ وصـاف) و تورکی‌العبـاره بر (تاریخ عمومی) ایله پدرینك (هشت بهشت) اسمنده‌کی عثمانلی تاریخنه ذیلی و (دیوان حافظ) ه نظیره‌سی و (ترجمهٔ تفسیرمواهب‌العلیه) و (ترجمهٔ ذخیرهٔ خوارزمشاهی من‌الطب) و (ترجمهٔ اخلاق‌محسنی) و (مدارج‌الاعتقاد فی‌ترجمهٔ مناهج‌العباد) وسائره‌درکه جمله‌سی غیرمطبوعدر. اشبو آثاریله فاضل ابن فاضل اولدیغنی اثبات ایله‌مشدر. تاریخ عمومیسی اون ایکی باب اوزره مرتب اولوب خلقتدن جلوس سلطان سلیمان قانونی‌یه قدردر.

(مناهج‌العباد) فضلای متصوفه‌دن (سعید فرغانی) نك فارسی‌العباره اثرمشهوریدر.
(ذخیره) ترجمه‌سنك اسمی (قانون العلاج وشفاء الامراض لکل علاج) در.

برده یاووز سلطان سلیمك استانبوله قدومیله کیفیت جلوسنی وبواثناده اجرا ایدیلن شنلکلری و اوصـاف عسکریه ایله اسلحه‌یی مبین (قدومیه) اسمیله تورکجه بر رساله‌سی واردر.

ایوبی

سلطان سلیمان قانونی دوری تاریخشناس شعراسندن اولوب (ایوب) لیدر. کوروله بیلن اوچ اثرنده اسمنی تصریح ایتمیور ؛ یالکز (ایوبی) ایله اکتفا ایدییور. سـلطان مشارالیه وقایعنی مصور منظوم بر تاریخچه‌سی واردرکه بر پارچه‌سی نقل ایدلدی.

در مدح پادشاه :

ينه دريای عرفان اولدی جوشان	طبيعت كللری آچيلدی خنـدان
صفا صحراسی اولدی تازه وتر	پريشان كاكلی كبی معنبر
اله آلسون ينه سازنده‌لر ساز	دوكاهيله صفاهان ايتسون آغاز

(فردوسیٔ طوسی) نك مشهور (شهنامه) سنی نثراً ترجمه ايتمش ومقدمه‌سنده نظماً ترجمه ايدن (شريفیٔ آمدی) دن بحث ايده‌رك (سلطان غوری) نك بهر بيت ترجمه‌سنه برر دينار ويرديكنی نقل ايله‌مشدر . (شريفیٔ آمدی) نك شهنامه ترجمه‌سنك ايكنجی جلدی فاتحده (ملت) كتبخانه‌سنده وتمامی باشقه بركتبخانه‌ده موجوددر. برده مطبوع (ابوعلی سينا) حكايه‌سنك كنارنده (حاتم نامه) اسمنده براثری واردركه بواثرك حين طبعنده بعض اقسامی طی ايدلمشدر. تاريخ وفاتيله مدفنی تعيين ايديله‌مه‌دی . مترجمنك اسمی مصرح اولمايان اوچ جلد كبير اوزره مرتب منثور (شهنامه) ترجمه‌سنك(ايوبی) نك اولماسی مأمولدر.

امام زاده احمد بن محمد افندی

علوم شرعيه وعربيه ايله تاريخ وشعرده صاحب وقوف برفاضل اولوب بروسه‌ليدر. (ملايكان ـ يكن) مدرسه‌سی مدرسلكی ايله امرار حيات ايده‌رك [٩٧٧] تاريخنده وفات ايله‌دی . (زينيلر) ده مدفوندر.

مؤلفاتی :

(عربی تاريخ آل سلجوق) و (اختصار شرح زيلعی) و (حاشيه علی شرح كنز الدقايق) و (حاشيه علی شرح مفتاح العلوم) و (حاشيه علی شرح الوقاية) و (منظومهٔ شاه وگدا) و (منظومهٔ خسرو وشيرين) دركه جمله‌سی غير مطبوعدر .

احمد بن ابراهيم توقادی

(مرآة الممالك) اسمنده سركذشتنامه يازان (سيدی رئيس) ايله مفصل سياحتنامه قلمه آلان (أوليا چلبی) آراسنده (عجائبنامهٔ هندوستان) اسميله منظوم سياحتنامه يازان بر عثمانلی سياحی اولوب (توقات) ليدر. اثرينك شو :

معظم شهرده و آدی توقات | مکان اولمش کچورور ایدك اوقات
اوطورورکن غمی آتوب یبانه | نه لعب اوینادی کور سن بو زمانه
نیجه طاغدن نیجه بلدن آشیردی | قرار ایتدیرمه‌دی هنده دوشوردی
نیجه درلو حوادث باشدن آشدی | لوازم اولدی یازمق سرکذشتی

بیتلرندن‌ده آکلاشیلدیغی اوزره هم تجارت، هم سیاحت قصدیله (کابل) طریقیله هندستانه کیده‌رك تبدیل امتعه ایله ایجه ثروت صاحبی اولمش وبصره، یمن، حجازطریقیله وطننه عودتله معاصری بولوندیغی سلطان مراد ثالث دورنده (٢٤٨) صحیفه تشکیل ایدن سیاحتنامه‌سنی میدانه کتیرمشدر.
مطلعندن :

خدادر بو جهانك کارسازی | قمو عالم آکا قیلور نیازی
احددر لیك مستغنی عدددن | منزه جمله والدن ولددن
شریکی یوق شبیهی یوق احددر | وزیری یوق نظیری یوق صمددر

احمد بن یوسف سنان‌الدین قره‌مانی

علما ومورخیندندر. شام شریفده حرمین شریفین وقفلرینك نائبی ایکن [١٠١٩] تاریخنده وفات ایتدی. (فرادیس) قبرستاننده مدفوندر.
مؤلفاتی :
(مناقب علماء) اسمنده بر اثریله باشلیجه جنابی تاریخیله سائر آثاردن ملخص (اخبارالدول وآثارالاول) نامنده عربی‌العباره عمومی بر تاریخ اسلامی واردرکه ١٢٨٢ تاریخنده مصرده طبع ایدلمشدر. عثمانلیلره عائد قسمی سلطان احمد اوله قدردر.

ابن محمد ادرنوی «محمد ابن محمد ادرنوی - حاجی محمد افندی»

سلطان عثمان ثانینك دیوان همایونی کتبه‌سندندر. (١٠٥٠) تاریخنده ارتحال ایله‌دی. لسان عثمانینك اوزمانکی اسلوب عادیسی اوزره یازدیغی (نخبةالتواریخ والاخبار) اسمنده‌کی مطبوع تاریخی ظهوراسلامدن بدأ ایله بولوندیغی عصره قدر خلفا وملوك اسلامیه وقایعی

منقح برصورتده حاكى اولوب سلاطين عثمانيه حقنده كى رواياتى دها مفصلجه‌در. باخصوص سلاسل حكامى مبين اولان جداولى موجب استفاده‌در .

ادرنه‌ده ايكنجى سلطان سليم كتبخانه‌سنده موجود يازمه نسخه‌ده تراجم احواله عائد بعض حواشى واردر .

(تحفة الصكوك) اسمنده براثرى داها واردر. تاريخنك باشليجه مأخذى (جنابى) نك (عيلم الزاخر) اسمنده كى تاريخ عموميسيدر.

ابو بكر بك « خليل پاشا زاده »

تاريخ تابعى ناميله ظهور اسلامدن (١٠٥٤) سنه‌سنه قدر برتاريخى اولديغى (هامەر) مترجم فاضلى (عطا) بك افندينك ترجمه‌سنده محرردر. اندرون همايون ناظرلغنده بولنان و (١٢٥١) تاريخنده ارتحال ايده‌رك ايوبده مهر شاه والده سلطان عمارتى پيشگاهنه دفن ايديلمن مرزيفونى ابو بكر افنديك (١١٨٠ ـ ١٢٢٨) تاريخنه قدر گچن وقايع عثمانيه‌دن باحث (وقعهٔ جديده) اسمنده دولتك احوال عموميه‌سنه دائر مخطره طرزنده برتاريخچه‌سى واردركه اخيراً طبعنه همت اولوندى .

اسكندر بن ابراهيم

(قانون عثمانى) مؤلفى اولوب بوسنه‌ليدر. (١٠٥٠) تاريخلرنده ارتحال ايتدى .

ابراهيم ارضرومى

علماء شعرا ومورخيندن اولوب (جانبولاد زاده خواجه‌سى) شهرتيله بنام ايدى . (١٠٦٠) تاريخنده استانبولده وفات ايله‌دى . علوم رياضيه‌ده وقوفى واردر. شعرده (ملهمى) تخلص ايدردى . مؤلفاتى غيرمطبوع اولوب بروجه آتيدر :

(تاريخ ملوك روم وافرنج) و (شهنامه فى حق سلطان مراد رابع) ايله فنون عربيه‌يه دائر رسائل وتعليقات و مرتب ديوان .

(مرادنامه) اسمنده كى تاريخ عموميسى (جامع الدول) ك مأخذلرندندر. سلطان مراد

رابع زمان سلطنتی وقوعاتنك نظماً تحریرینی ملهمی‌یه اراده ایتدیکندن اوده منظوماً یازدیغی تاریخی « شهنشاه نامه » عنوانیله توسیم ایده‌رك تقدیم ایلمشدر. بو اثرده خاقان مشارالیهك تولدندن اعتبار اوله‌رق سلطان مصطفای اول زمانی تماماً بیان ایلدکدن صوکره سلطان مشارالیه وقوعاتنه نقل کلام اوله‌رق بغداد سفرندن عودتنه‌قدر یازلمشدر. بغداد سفرندن عودتندن صوکره سلطان مرادك وفاتی ایکنجی جلدینك نظمنی تأخیر ایلدیکی اکلاشیلیور.

کتابك یالکز مقدمه‌سی تورکجه‌در. سائرمحللرینك فارسی اولمسنك سببنی بروجه آتی بیتلرله بیان ایدییور:

کمال شهنشاه دینه نظر — اولور فارسی ترکیدن سهلتر
مزاج هایونه ترکی زبان — دکل فرسی کبی سلیس وروان
ولی روم ملکنده هرخاص وعام — بیلور سوباشور ترکی‌دیلده کلام

بو ذاتك (فتحنامهٔ قره بغدان) نامیله تاریخی بر اثری‌ده واردر.
اشعارندن :

لباس مستعار اولماز محبت اهلنه لایق — قبای اطلس چرخه تنزلمی ایدر عاشق
بوجسر ماسوادن کچمه‌ینجه منزله ایرمز — کوزه‌کوسترمك‌اولماز جوی‌اشکی عاشق‌صادق

احمد افندی « شارح المنار زاده »

منار شارحی موالیدن آماسیه‌لی بایرام افندی زاده عبدالحلیم افندینك مخدومیدر. پدرندن وسائر فضلادن تحصیل علوم ایده‌رك اخذ اجازت ایتمش وپدریله استانبوله کلوب معید احمد افندی‌یه ملازم و بالامتحان مدرس اولمش و دور مدارس ایده‌رك صحن پایه‌سیله داود پاشا مدرسی‌ایکن (١٠٦٧) تاریخنده ارتحال ایلیوب مدرسی بولندیغی جامع شریف حظیره‌سنه دفن ایدلمشدر. فاضل، علم تاریخ ومحاضراتده ماهر متفنن بر ذات ایدی. (شامل وکامل) نامیله دور آدمدن (١٠٦٠) تاریخنه قدر مکمل برتاریخ یازمش و (١٠٦٦) تاریخنه قدر دولت عثمانیه وقایعنی‌ده ضبط ایده‌رك وقایعنامه تحریر ایتمشدر. برده (سلسلهٔ علما) سی واردر. آثاری غیرمطبوعدر. وقایعنامه‌سی (نعیما) نك باشلیجه

مأخذلرندندر. (وقايعنامه) سی وجوه عديده ايله حائز اهميت سه‌ده مع‌التأسف نسخه‌سی كورولەمه‌مشدر.

احمد صائب بك

چركس قبائلندن اولوب (روس) مكاتب عسكريه‌سنده اكمال تحصيلدن صوكره يوزباشی رتبه‌سيله‌دولت عثمانيه‌خدمتنه كيره‌رك مدت مديده (مصر) فوق‌العاده‌قوميسری (غازی احمد مختار) پاشانك ياورلكنده ايفای خدمت، مؤخراً ترك مسلك و مأموريتله عالم تحرير وسياسته دخالت ايله‌دی. اعلان مشروطيتی متعـاقب (استانبول) ه كله‌رك تاريخی تتبعاتده بولوندی. اخيراً تعيين اولونديغی (دارالفنون) روس لسانی معلملكنده ايكن (١٣٣٧) تاريخنده ارتحال ايله‌يوب (ارن كويی)نده صحرای جديد قبرستاننه دفن ايدلدی. آثار مطبوعه‌سی :

(١) وقعهٔ سلطان عبدالعزيز (مصرده مطبوعدر)
(٢) تاريخ سلطان مراد خامس « »
(٣) سلطان حميدك اوائل سلطنتی« »
(٤) رهنمای انقلاب « »
(٥) صوك عثمانلی روس محاربه‌سی« »
(٦) تاريخ مشروطيت وشرق مسئلهٔ حاضره‌سی. (استانبول) ده مطبوعدر
(٧) نره‌يه كيديبورز ؟
(٨) حقايق تاريخيه وسياسيه. جزء ٢
(٩) شرق مسئله‌سی

آثار غير مطبوعه‌سندن :

(١) مصر انكليزلرك الينه ناصل دوشدی
(٢) مشروطيت دالغه‌لری
(٣) آياستفانوس معاهده‌سندن برلينه دوغرو
(٤) مصر وعرابی پاشا وقعه‌سی

اوليا چلبي (محمد ظلي بن درويش)

عثمانليلرجه عربلرك (ابن بطوطه) سي كبي تلقي اولونور. ولادتي (١٠٢٠) تاريخنده‌در. شهري بر سياح مشهوردر. گاه مأموريت رسميه گاه اوفاق‌تفك معيت مأمورلغيله آناطولي، سوريه، عراق، مصر، ايران، مجارستان، لهستان، آلمانيا، فلمنك، دانيمارقه، ايسوهچ، روسيه‌يه سياحت ايله‌يوب قريم طريقيله استانبوله عودت ايده‌رك اون جلد اوزره مفصل بر سياحتنامه قلمه آلمشدركه اقدام مطبعه‌سي معرفتيله آلتي جلدي طبع اولونمشدر.

بو سياحتنامه‌ده تاريخ قديمه دائر خرافاتي آكدير نقليات وارسه‌ده مشهوداتنه دائر اولان رواياتنك اكثري قرين صحت وموجب استفاده‌در. اشبو مفصل سياحتنامه‌سندن استانبول وجواري حقنده‌كي خرافاتي حاكي اولان قسم اصغري مقدما طبع و نشر اولونديغي ايچون بيچاره اوليا چلبينك اسمي ياقين وقته قدر اكثر عثمانلي ارباب معارفي بيننده عادتا استخفاف اولونوردي. اوليا چلبي مرحوم يونان و لاتين لسانلرينه آشنا ايدي. روميه (نيوان) تاريخني وبولسانلر اوزره محرر سائر آثار وكتب تاريخيه‌يي مطالعه ايده‌رك سياحتنامهٔ مشهورينك وقايع تاريخيه قسمي ايچون بواثرلردن خيلي استفاده ايله‌مش وبنابرين وقايع مزبوره ميانده بك غريب كورونن بعضلري اثر مذكوره اساساً «آثار روميه» و«افرنجيه» دن انتقال ايله‌مشدر. اون جلددن عبارت اولان سياحتنامه‌سنك تام طاقمي اسكداروده سليميه دركاهي كتبخانه‌سنده، بر طاقمي‌ده باب عالي قارشوسنده بشير آغا كتبخانه‌سنده واردر. بك اوغلي دائرهٔ بلديه‌سنه ياقين شيشخانه قره‌غولنك (قاسم پاشا) جهتنده‌كي ميت زاده قبري دينيلن قبرستانده عائله‌سنه منسوب اولديغني ذكر ايتديكي صوفه‌ده دفن ايديلمشدر. بو صوفه‌يه دائر مطبوع سياحتنامه‌سنك جلد ١ صحيفه ٤٢٤ ده تفصيلات واردر. مع مافيه بوقبرستانك مع التأسف اكثر جهتلري مندرس بر حاله گلديكندن اليوم (اوليا چلبي) قبرندن نشان يوقدر. تاريخ ولادتي (١٠٢٠) ايسه‌ده تاريخ وفاتي معين دكلدر. مطبوع سياحتنامه‌سنك جلد ١ صحيفه ٣٨٥ده (شقه‌نامه) اسمنده بر اثري‌ده اولديغني ذكر ايديليور. جلد ٦ صحيفه ٢٢٧ ده سلاله‌سني بو وجهله تعداد ايله‌يور:

(... پدرمز سرزركران دركاه عالي يعني درويش محمد ظلي بن قره احمد بن قره مصطفى بن ياوزار بن اجه يعقوب بن كرميان زاده يعقوب بك‌دركه اوده تورك توركان خواجه احمد يسوي سلاله‌سندندر). (١٢٢٥) ده ارتحال ايده‌رك ايوبده بوستان اسكله‌سنه

دفن ایدیلن اندرون همایونك سفرلی دعا کویانی زمره‌سندن مصاحب شهریاری (حافظ فیض‌الله بلبل) افندی طرفندن برجلد کبیر اوزره تلخیص ایدلمشدر .

ابراهیم وهبی افندی

اوچ لسان ادبیاتنه واقف طبیعت شعریه‌یه مالك اولمقله برابر علم تاریخك تراجم احوال شعبه‌سنده‌ده صاحب اختصاص فاضل بر ذات اولوب (شومنی) جوارنده‌کی (حاجی اوغلی بازاری) دینیلن قصبه‌دندر . تحصیلنك بدایتنی مملکتنده بعدالاکمال (استانبول) ه کله‌رك زمانی فضلاسندن (عبدالرحیم زاده یحیی) افندی درسنه‌اوطوروب اکمال تحصیله واقرانی آراسنده ممتاز برحالده اخذ اجازه‌یه نائل اوله‌رق تدریسه‌باشلادی. بواثناده اکتساب ایتدیکی فضیلتك مکافاتی اولمق اوزره استانبول مدارسندن بعضیلرینه ونهایت سلیمانیه دارالحدیثی مدرسلکنه نائل اولدی . اعطای اجازه‌یه موفق اولدقدن صکره‌ده مسلك قضایه سلوك ایده‌رك (حلب) قاضیلکنه تعیین ایدلدی. استانبوله‌عودتی اولان (١١٢٦) تاریخنده ارتحال ایلیوب حضرت (ایوب) جوارینه دفن اولندی . واسع معلومات صاحبی بحاث بر ذات ایدی .

بر اثرنده تفسیر (تبیان) مؤلفی (محمد) افندیدن‌ده‌استفاده ایتدیکنی ذکر ایدییور: آثارینك همان کافه‌سی غیرمطبوع اولوب معروف اولانلری بروجه آتیدر :

١ ـــ حاشیه علی‌البیضاوی (تفسیر بیضاوینك بعض نقاطنه دائردر)

٢ ـــ المعول (مشهور مطولك شواهدینك شرحنه دائردر) .

٣ ـــ التنصیص (تلخیصك شواهدینك شرحنه دائردر) سلطان احمد ثانی‌یه تقدیم ایده‌رك مظهر مکافات اولمشدی .

٤ ـــ الاعتصام (عصامك ابیاتنك شرحنه دائردر)

٥ ـــ السامی (ابیات جامینك شرحنه دائردر)

٦ ـــ اختصار وفیات ابن خلکان

٧ ـــ تذکرةالشعراء (شعرای عربك تراجم احوالنه دائردر)

٨ ـــ مرزوقات

٩ ـــ الابواب ـ مستخرج من‌حصن حصین

١٠ — توشيح التقويم فى شرح حلية الرسول الكريم
١١ — ترجمهٔ حليهٔ شريف
١٢ — تحفة الالباب فى حلية الانبياء والاصحاب
١٣ — حلية الرسول وحلية الفحول
١٤ — نبذة الشمائل وزبدة الدلائل : ابياتندن

باشلادى بلبل فغانه غالبا نوروزدر
ايلدى عشاقدن عرض نوا نوروزدر

ابراهيم حسيب افندى «عشاقى زاده»

زمرهٔ مدرسيندن و تراجم احوال مؤلفلرندن وطريقت خلوتيه پيرانندن (حسام الدين عشاقى) انسالندن برذات اولوب شهريدر. (رحلت عشاقى زاده) تركيبنك وسنك مزارنده منقوش (جنت اعلايى ابراهيم افندى قيلدى جا) مصراعنك دلالت ايتديكى (١١٣٦) تاريخنده ارتحال ايلدى . فاتح جوارنده كى نشانجى جامعشريفى قارشيسنده كى (كسكين ده ده) قبرستاننده مدفوندر .

برجلد كبير اوزره (شقايق نعمانيه) ذيلى (عطائيه) يه يازديغى ذيل الذيلك نسخه لرى استانبول كتبخانه لرينك بعضيلرنده واردر . برده (سيرالنبى) سى واردر . طبيعت شعريه يه ده مالكدر .

احمد بن رجب استانبولى (رجب زاده)

علما وتاريخ شناساندن برذاتدر. عتيق على پاشا مدرسه سى مدرسى ايدى. (١١٣٩) تاريخنده استانبولده وفات ايله دى. (نزهة الاخبار فى ترجمة حلية الاخيار) اسمنده برتاريخ آل عثمانى واردر. بوتاريخ بر اثرده (مجمع الاخبار فى تعريف الاخيار) اسميله كورولدى. (تاريخ عينى) دن ده حضرت عيسانك ظهورندن حضرت محمدك نسب شريفلرينك ذكرينه قدر ترجمه ايله مشدر .

برده (١١٣١) تاريخنده استانبولده وقوع بولان زلزله دن ناشى على العموم زلزله نك

اسباب وقوعنی مبین بر اثری دها واردرکه بر نسخه‌سی بشکطاشده یحیی افندی کتبخانه‌سنده موجوددر .

اسیری حسن بن شیخ حسین افندی

سلطان احمد ثانی معاصری بر ذات اولوب (١١٤٠) ده استانبولده وفات ایتدی . (معیارالدول ومسبارالملل) اسمنده آچیق عباره‌لی تورکجه تاریخ عمومیسی موجب استفاده آثاردندر . بو تاریخک باشلیجه مأخذی کاتب چلبینک عربجه فذلکه‌سنک ترجمه‌سی‌در . برر نسخه‌لری درسعادتده (حکیم اوغلو) و (اسعدافندی) کتبخانه‌لرنده واردر . کتابنده‌کی (عن کتخدایان اوجاغ جبه‌جیان درکاه عالی) عباره‌سنه کوره یکیچری منسوبلرندن اولدیغی آکلاشیلیور . تاریخ عثمانی قسمی داها مفصلدر . نهایتنده فضائل آل عثمانه دائر مفصل بر فصل مخصوصی برده او زمانه کوره یاپیلمش (تعبیة الجیش) خریطه‌لری واردر . جغرافیایه دائرده برخیلی معلومات مفیده مندرجدر . زماننده‌کی عثمانلی اولکه‌سنی کاملاً کزدیکی کبی مجارستان سیاحتنده ایکی سنه نمسه‌لیلره اسیر اولوب بو مناسبتله (ویانه) وجوارینی‌ده کزدیکنی نقل ایدییور .

اسماعیل ضیائی بك

ارباب معارفدن تاریخشناس بر ذات اولوب مشهور (حکیم اوغلو علی پاشا) نك مخدومیدر . (١١٧٩) ده ارتحال ایده‌رك پدرینك تربه‌سی یانته دفن ایدلدی . آثاری :

(١) تاریخ حکیم اوغلو علی پاشا

(٢) وقایعنامه . (١١٤٠–١١٧١) وقایعنی مبین‌در .

ابراهیم متفرقه

عن اصل مجار مهتدیلرندن وارباب معارفدن بر ذاتدر . سیاسیون عثمانیه‌دن سفارتنامه صاحبی یکرمی سکز چلبی محمد افندینك مخدومی سعید افندی (پاشا) همتیله دولت علیه‌ده

ابتدا مطبعه احداثنه سعی وغیرت ایله‌مشدر [١] (١١٣٩) تاریخنده رخصت رسمیه

---

[١] طباعت اسلامیه تاریخنه دائر فضلای عسکریه‌دن (نجیب عاصم) بك طرفندن اقدام غزته‌سنك ٦ ربیع‌الاخر ٣١٤ تاریخ و (٧٧٥) نومرولو نسخه‌سنده‌کی مقاله‌لری بروجه آتی درج قلندی . (غوتنبرغك) ابداع ایله‌دیکی اصول طباعت استانبولده بر بچق عصر صوکرا یعنی (١١٣٥) تاریخنده مجارلی ابراهیم متفرقه واسطه‌سیله موقع تطبیقه قونولدیغی جمله‌نك معلومیدر . بونی اشاعه ایدن ذات ایسه مورخ (پچوی ابراهیم) افندی مرحومدر . طباعتك ممالك عثمانیه‌ده تطبیقنه موفقیت ایسه سلطان احمد خان ثالث طرفندن سفارتله (١١٣٢) سنه‌سی اون بشنجی لوئی نزدینه کوندریلن یکرمی سکز محمد افندینك دیوان افندیلکی ایله کیدن مخدومی سعد پاشانك دلالتی ایله اولمشدرکه بوکاده کاتب چلبینك تقویم‌التواریخنده (١١٣٩) سنه‌سی وقایعی صره‌سنده کوسترلمشدر . مطبعهٔ عامره‌نك تأسیسنده آنف‌الذکر (ابراهیم متفرقه) نك خدمات عظیمه‌سی کورولمش وتاریخلرمزده بوذات عادتا طباعت عثمانیه‌نك موجدی اولمق اوزره کوسترلمکده بولونمشدر. حال‌بوکه حروف عربیه اصاغه‌سی (١٥١٦) تاریخ میلادیسنده یعنی تقریباً (٩٢٢) تاریخلرنده وجود بولارق آندن صوکرا آوروپانك هرطرفنه انتشارایتدیکندن (ابراهیم) افندی ایسه مجارلی اولمق حسبیله بوکا بك اعلا واقف اولدیغندن کندیسنه موجد دکل مقلد نظریله باقیلمق ایجاب ایدر، مع‌مافیه بوتقلیدده ایجاد درجه‌سنده مقبول اولدیغندن ابراهیم افندینك خدمتی مشکوردر . فقط (نتایج‌الوقوعات) نامیله بر اثر معتبر تألیف ایده‌رك نامنی ابقایه موفق اولان عصرمز وزراسندن مصطفی پاشا مرحوم بوکتابك اوچنجی جلدینك یوز اوتوزنجی صحیفه‌سنده « لکن (٩٩٥) تاریخلرنده بر اجنبی تورکجه حروف ایله کتاب طبع ایتمك وکمرك رسمندن معاف طوتولمق اوزره رخصت استدعا ایدوب مساعده‌یی حاوی فرمان ویریلمش اولدیغندن (٩٩٦) تاریخنده (واصف) تاریخی جمنده برکتاب باصمش وفرمان عالیٔ مذکوری دخی دیباجه‌سنه عیناً یازمش اولمغله برنسخه‌سی شیخ لاسلام اسبق (حسام) افندی مرحومده منظور فقیر اولوب فقط اسمی وقنقی فندن اولدیغی خاطرده قالمادی. دیمك ایسترم که فن طبع اشبو (ابراهیم) افندیدن یوزاللی سنه اول تورکستانده (تورکیا) ده حاصل اولمش ایسه‌ده ایلریله‌یه‌مه‌مشدر » دیه بر قید کورولمش ایدی . وترقیات عثمانیه‌مز تاریخنجه مسائل مهمه‌دن اولان شو کیفیتك تحقیقی ایچون خیلی اوغراشمش ایدك . کچنلرده المزه کچن بر مستشرقین تاریخنده بوکا دائر بعض معلومات کورولمش اولمغله ترجمه ونشری مناسب کورولدی :

(١٤٨٠) سنه‌سی میلان دوقه‌لغی داخلنده بولونان (صونجینو) قصبه‌سی یهودیلری طباعتی عبرانیجه‌یه تطبیق ایتدیلر (١٥١٩) ده برنجی فرانسوانك السنهٔ شرقیه تدریسی ایچون پارسه جلب ایتدیکی جنوه‌لی (جوشنیبانی) (١٥١٦) ده کندی مملکتنده عبرانی ، رومی ، عربی ، کلدانی ، لاتین لسانلریله برر دعا کتابی طبع ایتدیرمش ایدی. شوحسابجه طباعت عربیه (جنوه) ده باشلامش اولیور . کورجی ، ارمنی لسانلری حروفیله مطبوع برصرف ونحو تطبیق نشر ایله‌دی. ایشته بوکتاب فرانسه مطبوعات شرقیه‌سنك برنجیسی اولدیغی کبی پوستلده مستشرقینك ایلکیدر .

(پاپا اوچنجی غره‌غوار) (١٥٩٥) ده السنهٔ شرقیه تحصیلی ایچون برطاقم مدرسه‌لرله مطبعهٔ شرقیه آچدیردی . شو قیود تاریخیه طباعت شرقیه‌نك آوروپاده باشلاندیغنه دائردر . استانبولده اجراسنی کوسترن قید ایسه شودر :

آلارق حروف حك ایتدیرمش واك اولا (١١٤١) ده (صحاح جوهری) ترجمه‌سی

مراد ثالث و احمد اول دورلرنده وآندن‌اول یعنی (٩٩٥) دن (١٠١٧) سنه‌سنه‌قدر یکرمی ایکی سنه فرانسه‌نك استانبول‌سفارتنده‌بولونان (ساواری‌برهد Savary Bréde)عمجه‌سیله‌برلکده استانبولده بولونارق لسان و ادبیات عثمانیه‌یی لایقیله تحصیل ایتمش و اوزمان سفارتده بولونان عمجه‌سنك وفاتنه بناءً اوماموریتك کندی عهده‌سنه تودیعنی دولت متبوعه‌سندن‌استرحام ایلمشدی. استدعاسی ترویج اولونارق اوماموریت موی‌الیهه تودیع ایدیلمش وکندیسندن حقیقةً ایکی دولتك مناسباتجه استفاده اولونمشدر . ایشته بو ذات استانبولده بولوندیغی مدتجه بر خیلی نفیس کتابلر آلمش و انتخاب ایتدیکی یازیلردن ایری ، اورته ، انجه اولارق اوچ نوع حرف قالبلرینی حك ایتدیرەرك حرف‌دوکدورمشدر . بوایشلری هپ‌استانبولده‌بولوندیغی‌مدتده‌یاپمش‌اولدیغی‌جهتله‌مصطفی‌پاشا مرحومك کوردیکنی بیان ایتدیکی کتابده بوراده باصدیغی و ایجاب ایدن مساعدهٔ مخصوصه‌یی آلدیغی میدانه چیقار . (ساواری)نك اوچ پادشاه زماننده استانبولده قالدیغی و پاشانك کوردیکی نسخهٔ مطبوعه‌نك عائد اولدیغی عهد سلطنتده‌ده بوراده‌بولوندیغی حساب ایدیلیرسه ایلك طابع عثمانی بو ذات اولمق لازم کله‌جکی خاطرلره کلیر . مؤخراً (ساواری)نك (١٦٠٥) روما سفارتنه تعیینی حسبیله بوراده آلدیغی مساعدات مخصوصه‌دن استفاده ایده‌میه‌رك طبع آلات و ادواتیده برلکده کوتورمش اولدیغندن بالطبع بوراده مطبعه‌نك نام و شانی قالمامش و ادواتی فرانسه مطبعهٔ ملیه‌سنه مال ایدیلمشدر. شوملاحظه صرف برخاطره‌دن عبارت اولوب بونی تأیید ایچون هرحالده اوکتابك کشف اولونماسنی بکلهلك ایجاب ایدر. فقط بو انتظار یالکز ایلك طابعك نامنی تعیین ایچون اولدی یوقسه درسعادتده او دورده مطبعه کشاد وکتاب طبع ایدیلدیکنده شبهه یوقدر .

شو ادعامزی تقویه ایچون الده بر سندمز دها واردرکه اوده پاریسه سفارتله کیدن یکرمی سکز محمد افندی صدر وقت اولان داماد ابراهیم پاشا مرحومدن (خدمات سیاسیه‌سنك خارجنده فرانسه‌نك وسائط عمران ومعارفنه دخی لایقیله اطلاع ایده‌رك قابل‌تطبیق اولانلرینی تقریر) امرینی آلمشدی. بناءً علیه محمد افندی بو سفارتده‌کی استطلاعات ومشهوداتندن بر ایکی یادکار ترك ایلمشدرکه بونلردن بری‌ده اقدم وسائل‌معارف‌اولدیغی جهتله اشرف صنایع اطلاقنه سزاوار اولان فن‌طباعتدر. حال‌بوکه محمد افندینك مطبوع تقریرنده کورولن (فاسینی) [*] تکمیل رصد ایته‌دن هلاك اولوب یرینه اوغلی رصدکاهده مدرس اولمش جمله‌دن اول خزینه کندینه تسلیم اولونمش و باباسنك (اولوغ بك)زیجنه مغایر بولدیغی مسائلی تحریر ایدوب بزه ویردی . هنوز باباسنك تحریراتی باصیلمامش کویا بونك اکمالنی قصد ایدوب بعدالاتمام باصیلمق آرزو ایلمش عباره‌سی طباعتك ذاتاً عثمانیلرجه ، فقط بچوی ابراهیم افندینك‌ده تعبیری وجهله (باصمه) نامیله معروف‌اولدیغنه‌دلالت ایدییور .

---

[*] اصل (ژان فاسینی) اون دوردنجی لوئی دورنده مشهور قوللر طرفندن ایتالیادن پاریسه جلب ایدیلمش ماهر بر هیأت شناس‌درکه (١٧١٢) ده وفات ایتمشدر. بونك یرینه فنون اقادمیسنه اوغلو (ژان فاسینی) کچمشدر. وبوده (١٧٥٦)ده فوت اولمشدرکه (محمد) افندینك کوروشدیکی وحسابات هیئیه‌سنك یازمه برصورتنی آلوب بورایه کتیردیکی ذات بودر .

اولان (وانقولی) لغتنی بعده (تحفة الکبار فی اسفار البحار) و (ترجمهٔ تاریخ سیاح دربیان ظهور افغان) و (حدیث نو ـ آمریقا تاریخی) و (ترجمهٔ تاریخ تیمورلنك) و (الدرة الیتیمه فی اوصاف مصر القدیمه) و (کلشن خلفا) اسملرنده کی اثرلری باصمشلردرکه (کلشن خلفا) مقدمه سنده مذکوردر . سنك مزارنده محرر (بصدی ابراهیم افندی صحن فردوسه قدم) مصراعنك دلالتی اولان (١١٦٠) تاریخنده وفات ایده رك سابق الترجمه (ادریس مختفی) قربنه دفن ایدیلدی .

اساساً وفاتی (١١٥٧) در . مزار طاشی اوچ سنه صوکره دیکلدیکیچون (١١٦٠) تاریخی منقوشدر .

آثاری :

مهندسخانهٔ همایون کتبخانه سنده نسخه سی موجود اولان (هیأت قدیمه وجدیده) ایله (تاریخ سیاح دربیان ظهورافغان) ، برفصلی جغرافیانك فوائدندن باحث (١١٤٤) تاریخنده طبع اولونان (اصول الحکم فی نظام العالم) و (ذیل تقویم التواریخ) و (فیوضات مقناطیسیه) در . برده نورعثمانیه واسعد افندی کتبخانه لرنده (رسالهٔ اسلامیه) اسمنده یازمه بر اثری واردرکه بواثرك مقدمه سنده (مجارستان) ك (قولوژوار) شهرنده دوغدیغی وسائره کبی ترجمهٔ حالنه متعلق بعض افاداتی واردر . (حدیث نو) ده ده بر خیلی علاوانی کورولمکده در .

(تاریخ سیاح) مؤلفی داماد ابراهیم پاشا زماننده استانبوله کلن (ماجار) واهبلرندن

مؤخراً روما سفارتنه نقل اولوندقدن صوکرا وفات ایدن (ساواری) نك دوکدیکی حروفات ایله قالبلری ترکه سندن (اون اوچنجی لوئی) حسابنه صاتین آلیندی . بوحرفلرك فوق العاده ظرافتی حسبیله (اون اوچنجی لوئی) عصرنده پارسده وجوده کتیریلن مطبعهٔ شرقیه آوروپانك سائر یرلرنده بولوناناره تفوق ایله دی . اون دردنجی لوئی (١٦٩١) سنه سنده ساوارینك حروف قالبلرینی قرال مطبعه سنه نقل ایتدی . وعلوم شرقیه تحصیلنی تشویق ایله دی . شوحسابجه (١٩٨٢) ایله (١٠٠٣) تاریخلری آراسنده طباعت عثمانیه استانبولده فرانسه سفارتخانه سنده موقع تطبیقه قونولمش اولدیغنه شبهه ایدیله مز . بناءً علیه مصطفی پاشا مرحومك بحث ایله دیکی کتابك کشفی طباعت عثمانیه نك مبادیسنی تعیینه خدمت ایده جکی جهتله بوکون او اثر هر کیمك یدنده ایسه نشر واعلاننه همت ایله مسی وجائب معارف پروریدندر . زیرا طباعت عثمانیه تاریخجه بوکیفیت بغایت مهمدر . (انتهی)

جودت پاشا مرحومك (١٣٠٢) تاریخنده دفعهٔ ثانیه اوله رق طبع اولونان (تاریخ عثمانی) لرینك جلد اولنده بو طباعت ماده سنه دائر تفصیلات لازمه واردر .

(قروزینسکی) نك پاشا نامنه ترجمه اولونان اثریدر . مترجمی مصرح دکلسه‌ده (ابراهیم متفرقه) اولماسی مأمول قویدر . اصلنده‌کی خطالری حین ترجمه‌ده تصحیح ایتمشـدر .

مطبعه‌سنی ایکنجی دفعه تأسیسندن اون سنه صوکره (١١٥٥) (یالووه) ده برکاغد فابریقه‌سی تأسیسنه توسط ایتدی . حیاتنك صوك زمانلرینه قادار کرك فنی کرك سیاسی خدمتلرده بولونمقده قصور ایتمه‌دی . بوفابریقه‌یه دائر زمانمز مورخ شهیری احمد رفیق بکك (اقدام) غزته‌سنك ١٣٣٣ سنه‌سی و ٧٣١٢ نومرولو نسخه‌سنده مفصل مقاله‌سی واردر .

امنی محمد بك

اولاد مولانادن (ویدین) محافظی یوسف پاشـانك مخدومیدر . تربیه و تحصیلی اندرون همایونده‌در . (١١٥١) ده ایلچیلکله روسیه‌یه کیتمشدی . عودتنده مشهوداتنه دائر سفارتنامه وادیـنده برتاریخچه یازمشدرکه برنسخه‌سی (مراد ملا) کتبخانه‌سنده واردر . باشنده ترجمهٔ حالیده محرردر . (١١٦٣) ده (استانبول) ده ارتحال ایتدی . زمانه کوره متفکر ومقتدر برذات ایدی .

انوری سعدالله افندی

(طربزون) لیدر . درسعادته کله‌رك اکمال تحصیلدن صوکرا وقعه‌نویس اولمش ایدی . اوچ جلددن عبارت اولوب نامنه مضـاف تاریخنك برنجی جلدی بیك یوز سکسان ایکی سنه‌سندن یوز سکسان سکز سنه‌سنده قاینارجه مصالحه‌سنك عقدندن صوکرا اوردی همایونك شمنیدن حرکتله استانبوله وصولنه‌دك اولان وقایع دولت علیه‌یی حاویدر . واصف افندی بونی تبدیل وتغییرایله کندی تاریخنك جلد ثانیسی اعتبار ایتمشدر . تاریخ انورینك ایکنجی جلدی (١١٨٨) سنه‌سی وقایعنك بقیه‌سندن یعنی اولکی جلدك بروجه بالا نهایت بولدیغی محلدن بدء ایله یوز طقسان یدی سنه‌سی اواخرینه‌دك اولان وقایعی شـاملدر . اوچنجی جلدی (١٢٠٢) سنه‌سندن (١٢٠٦) سنه‌سنه قدر اوردوی همایون وقایعنی حاویدر .

وقعه‌نویس شیشمان (سلیمان منلا) نك وقایعنامه‌سی بو تاریخه درج ایدیلمشدر .

(انورینك ایده پر نور مزارین مولا) مصراعنك دلالتی اولان (١٢٠٩) تاریخنده

استانبولده وفات ایتدی. قره‌جه احمد مزارستاننك سلیمیه درکاهی قارشوسنده‌كی جهتندن حیدر پاشایه کیدن یولك کنارنده مدفوندر : طبیعت شعریه‌سی‌ده واردر .

ادیب محمد امین افندی « وقعه‌نویس »

رکاب همایون تشریفاتجیسی ووقعه‌نویس وکیلی اولوب (تاریخ ادیب) اسمیله یازدیغی تاریخی استانبول وقایعنی شاملدر . چونکه (۲۰۲) سنه‌سنده انوری افندی بالاصاله وقعه‌نویس اولارق اردوی همایونله کیدوب (۲۰۶) سنه‌سنه قدر اردوی همایون وقایعنی یازمش اولدیغی کبی ادیب افندی دخی اول زمان رکاب همایونده تشریفاتجی ووقعه نویس وکیلی اولارق وقایع سائره‌یی ضبط ایله‌مشدر .

(مجلس جنات فردوسه ندیم اولسون ادیب) مصراعنك دلالتی اولان (۱۲۱٦)ده وفات ایده‌رك فندقیلده (پری زاد خاتون) جامعی حظیره‌سنه دفن ایدیلمش‌ایسه‌ده طریقك توسیع و تسویه‌سنده مخدومی سلیمان نجیب افندی ایله برابر بقیهٔ عظاملری (اسکدار) ده نوح قویوسنه نقل ایدلمشدر : طبیعت شعریه‌سی‌ده واردر . تراجم احوال واقفلرندن عصمت افندینك روایتنه نظراً فندقلی جوارنده‌كی (خانونیه) مقبره‌سنده مدفوندر . دیوانی ایله علم اخلاق و محاضراتدن (روضة‌الحکم فی اخلاق‌الامم) اسمنده آثاری‌ده واردر .

احمد وهبی افندی

اندرون همایون سفرلی قوغوشی چاوشلرندن تاریخشناس برذاتدر. خط دستیله محرر تاریخی و اخلاقی اثرلری غیر مطبوع اولوب بروجه‌آتیدر :

۱ (احسن‌الاخبار) اکثریتی اعتباریله سیر نبی‌دن باحث اولان بو اثرك مبدئی مکهٔ مکرمه اوصافنی مبین اولوب نهایتی ملوك عجم احوالیدر . تاریخ تحریری (۱۲۳۵) .

۲ (حدیقة‌النوادر) : کلام ، اخلاق ، تاریخدن باحث قیمتلی برمجموعه اولوب‌بونك تاریخ تحریری (۱۲۳۲) در .

۳ (مجموعهٔ تاریخیه) : بدایتی قصهٔ موسی ، نهایتی اصحاب کهفی مبین اون بش ماده‌یی محتوی بر اثردر .

اسعد بك

زمانمز تاریخ نویسلرینك متفکرلرندن مدقق برذات اولوب (آماسیه) لیدر. مکتب ملکیهٔ شاهانه تحصیلنی اکمالدن صوکره تعیین اولوندیغی مأموریتلرده حسن خدمته موفق اولدی. صوك مأموریتی اولان مجلس اعیان تحریرات مميزی ایکن کنج دینه‌جك بر سنده ارتحال ایده‌رك أرن‌کوینده (صحرای جدید) قبرستاننه دفن اولوندی. عهده‌سنه تفویض ایدیلن مدرسة‌الواعظین تاریخ اسلام وتاریخ ادیان مدرسلکی أثناسنده تحریر وترتیب ایلدیکی ایکی اثر بروجه آتیدر :

(١) تحلیلی و تنقیدی تاریخ اسلام

(٢) « « تاریخ ادیان

بو ایکی اثر اسملری مسمالرینه موافق قیمت علمیه و تاریخیه‌یی حائز آثاردن اولوب لسانمزده هنوز بو وادیده امثالی کوروله‌مشدر . اتمامل‌رینه عمری وفا ایتمه‌دیکنه علم نامنه تأسف اولونور .

اسعد محمد افندی « وقعه نویس »

فضلای مورخیندن شهری‌الاصل متفنن برذاتدر. (صحافلرشیخی‌زاده) دیمکله معروف ایدی . قاضیعسکرلك رتبه‌سنه نائلیتله برابر تقویم وقایع غزته‌سی مدیریت ومحررلکی ایله وقعه‌نویسلك دخی توجیه اولوندی . (١٢٥١) تاریخنده سفارتله ایرانده بولونمش ایدی . شانی زاده‌یه ذیل اولارق (١٢٣٧) سنهٔ هجریه‌سی ابتداسندن (١٢٤١) سنه‌سنه‌قدر یازدیغی تاریخ عثمانیسنی جلد اول اتخاذ ایله‌مش وثانی اولمق اوزره (٤١) دن بدء ایله سنهٔ مزبوره غایتنه قدرده ترتیب وتبییض ایله‌مش آندن صوکراسنی‌ده جمع و ترتیبه باشلامش ایسه‌ده اکماله موفق اولامامشدر. خط دستیله محرر مبیض نسخه‌سی‌ده کندی کتبخانه‌سنده‌در.

[اسبق داخلیه‌کاتبی مرحوم (باهر) افندی مورانك اختلالی أثناسنده مورا سرعسکری صدر سابق (سید علی پاشا) نك کتابت خدمتیله مورا اردوسنده بولونمغله مشهودات ومسموعاتنی ضبط وتحریر واسعدافندی تاریخنك جداولنك مباحثی میاننه تذییل وعلاوه ایله‌دیکی کبی جلد ثانیسنك برنجی قطعه‌سنه دخی حاشیه‌لر وآخرینه برده ذیل یازمشدر .]

مجلس معارف عموميه رئيسى ايكن (١٢٦٤) تاريخنده وفات ايدەرك آياصوفيه قربنده (يره‌باتان) محله‌سنده‌كى كتبخانه‌سى باغچه‌سنه دفن ايديلدى .

ترجمهٔ حالى لطفى تاريخنك سكزنجى جلدنده محرردر . باشليجه آثارى :

(ترجمهٔ مستظرف) [١] (زيباى تواريخ) و (باغچهٔ صفا اندوز) و (اس‌ظفر) [٢] و (شـاهدالمورخين) و (الورد المفيدفى‌شرح‌التجويد) و (تشريفات دولت عثمانيه) اسملرنده اثرلريله مرتب ديوان اشعارى ومدون منشأت‌در .

اشبو آثاردن يكيچريلرك كيفيت‌الغاسنه‌دائر اولان (اس‌ظفر) ايله (ترجمهٔ‌مستظرف) و (تشريفات) و (شرح‌تجويد) مطبوعدر . برده (شيخ محمد جزائرى) نك [١٢٤٤]ده تأليف ايتديكى (السعى‌المحمودفى‌نظام‌الجنود) اسمنده فضائل جهاده متعلق اثرينى (كوكب المسعود فى كوكبةالجنود) اسميله ترجمه ايتمشدركه مطبوعدر. فتح قسطنطينيه‌يه‌كان اصحابدن وبالخاصه (خالد بن‌زيد) رضى‌الله‌عنهدن باحث رساله‌سيله حيات ثبوتيه و تكوينيه‌يه دائر و (زين للذين كفروا الحيوةالدنيا) آيت جليله‌سنه دائر و (عمل صالحك حقيقتنه دائر) رساله‌لرى‌ده واردر .

مصارعندن :

هردرده بردوا وار آنى بولمه‌در هنر

مطبوع پندنامه‌سندن :

پاك دل اول قيل سعادت اكتساب	باب لطف حقه ايله انتساب
اولمق ايسترسه‌ك دوعالمده سعيد	قيل تقرب خيره اول شردن بعيد
حيله‌كار اولمه اولور فعلك عسير	استقامت قيل اوله كارك يسير

[١] بو ترجمه اساساً اككجى زاده احمد افندى طرفندن ياپيلمش ايسه‌ده طابى اولان اسعد افندى طرفندن‌ده اكثر مواد تذييل وعباره‌سى تزيين ايديلمشدركه علم محاضراته عائد آثارك جداً استفاده‌لى والك كزيده‌لرندندر . ايكى بويوك جلد اوزرينه مرتبدر .

[٢] يكيچريلرك كيفيت الغاسندن باحث اولان بواثرك‌اسمى [١٢٤١] تاريخنى اشعار ايده‌ركه تاريخ وقعه وتأليفدر .

(١٢٥٠) تاريخنده مصرده ارتحال ايدن ارباب دانش وقلمدن وخواجكان ديوان همايوندن (شيروان)لى (فائح)افنديك‌ده يكيچريلرك كيفيت الغاسنه دائر (كلزارفتوحات) اسمنده غير مطبوع برتاريخچه‌سى مطالعه كذارم اولدى .

(باغچهٔ صفا اندوز): اسمی تاریخ ترتیب وجمعی اولان (١٢٥١) تاریخنی مبین بر نوع (تذکرة الادبا) در. (شاهدالمورخین): اسمی تاریخ تألیفی اولان(١٢٤٧) تاریخنی مبین در. صنایع شعریه‌دن صنعت تاریخك تعزیف وتوضیحنه وباشلیجه سروری ایله برقاچ شاعرك منتخب تاریخلرینك تشریحنه متعلق ادبی براثر اولوب خط دستیله محرر نسخه‌سی موزهٔ همایون کتبخانه‌سنده‌در . باشنده تاریخ کلمه‌سنه دائر موجب استفاده مسرودات واردر .

(زیبای تواریخ) : مشهور (لاری) تاریخنك ترجمه‌سی ایسه‌ده (دیلی) لره قادار ترجمه ایده‌بیلمشدر خط دستیله محرر نسخه‌سی کتبخانه‌سنده‌در. برده سلطان محمود ثانی نك ادرنه سیاحتنی مصور (سفرنامهٔ خیر) اسمیله بر تاریخچه‌سی واردرکه خط دستیله محرر نسخه‌سی موزهٔ همایون کتبخانه‌سنده رجائی زاده اکرم بك مرحومك کتابلری آراسنده‌در. کتابك اسمی تاریخ تألیفی اولان (١٢٤٧) تاریخنی مبین‌در. اشبو آثارندن باشقا (وحدت وجود) ، (بیان ان العصمة لیست ثابتة) ، (مسح الرأس)،(صفة التکوین)،(اقوال رجال صوفیه)، (بیان معامله بین المسلم والخارجی)، (بیان فرق الاسم والمسمی) ، (جامعهٔ کلمهٔ شهادتین) ، (ارادهٔ جزئیه) ، (بیان ذکرالجهری واللحن) ، (بیان زین خلد) ، (کلام الحق جل جلاله) (بیان اسباب خوف الموت)، (رسالهٔ اخلاق) و (بیان احوال تونس) اسملرنده‌کی رسائلی حاوی اولان آثارینی جامع مجموعه‌سی کتبخانهٔ عاجزیده موجوددر (١٢٦٧) ده وفات ایده‌رك قره‌جه احمد مزارستاننده (مفتی زاده محمد صادق) ازرنجانی یاننه دفن ایدیلن درس وکیلی آق شهرلی عمر افندینك رؤس امتحاننه مخصوص اولمق اوزره ترتیب ایتدیکی اسئله واجوبه رساله‌سنی‌ده ترجمه وطبع ایتمشدر . علم محاضراتدن خط دستیله محرر بر مجموعه‌سی‌ده واردر .

ایوب صبری پاشا

بحریه میرلوالرندن وعصریمز فضلاسندن کثیرالهمه برذات اولوب یکیشهر جوارنده‌کی [ارمیه] لیدر .

آثار مطبوعه‌سی :

(مرآت مکه) و (مرآت مدینه) و (ترجمهٔ شمائل شریف) و(احوال جزیرةالعرب)

و (شرح قصيدهٔ بانت سعاد [١]) و (تاريخ وهابيان [٢]) و (محمودالسير) و (نجات المؤمنين) و (تكملةالمناسك) و(رياض الموقنين) در. (مرأت الحرمين) اسميله محرر اولان ايلك ايكی اثر عاليلری قطعهٔ مقدسهٔ حجازيه حقنده دينی وتاريخی معلومات لازمه‌يی حاوی اولديغندن عموم مؤمنين وبالخصوص حجاج كرام ايچون الزم بر كتابدر .

(احوال جزيرةالعرب) ده عربستان شبه جزيره‌سی حقنده يازيلان جغرافيالرك مفصل وكزيده‌لرندندر. امام غزالينك علم كلامدن (بدايةالنهايه) سنی ده (اسباب العنايه) اسميله ترجمه وطبع ايتمشدر . بو اثرك باشنده‌كی بيت :

تابع شرع شريف اولماياتك دنياده
حالی‌يك مشكل اولور محكمهٔ عقباده

(١٣٠٨) ده ارتحال ايده‌رك طريقهٔ منسوب اولويغی ادريس مختفی حضرتلرينك آياق اوجنه دفن ايدلدی .

احمد بك (خواجه زاده احمد حلمی بك)

تاريخك تراجم احوال شعبه‌سی واقفلرندن وطريقت نقشبندی منتسبلرندن غيور متجلی بر ذات اولوب (اكين) ليدر . تحصيل وتفيضی استانبولده‌در . كنج دينه‌جك بر سنده ايكن (١٣٣٢) تاريخنده ارتحال ايله‌دی. (اسكدار)ده (قره‌جه احمد) مزارستاننده

[١] ١١٥٧ تاريخنده (وارنه) لی (عبدالباقی بن علی) افندی طرفندن‌ده (منيةالفؤاد المتلذذ بقصيدة بانت سعاد) تخميس ايديلمشدركه مطلعی .

الوصل منفصل والهجر موصول
الغدر متصل والعذل مفصول
حمل الاسی كله علی محمول

بانت سعاد فقلبی اليوم متبول
متيم اثرهالم يفد مكبول

(بانت سعاد) قصيده‌سی علمای عثمانيه‌دن برخيلی ذوات طرفندن ازجمله (بنبه‌زاده احمد بن عثمان ارضرومی) وسلطان محمدرابع معاصری (احمد اسكداری) طرفلرندنده شرح اولنمشدركه‌هر ايكيسنك نسخه‌سی ده نور عثمانيه‌ده واردر .

[٢] وهابی طائفه‌سی طرفندن مكهٔ مكرمه علماسنه كوندريلن اسأله‌يی حاوی اولوب معتقداتلرينی مبين اولان رساله‌يه فارسی (١٢١٧) تاريخنده مكه قاضيسی بولنان (علی زاده محمد نورالدين) افندی طرفندن مؤلف (نورالیقين فی مشكاةالتمكين) اسميله يازيلان رساله‌ده دخی طائفهٔ وهابيه‌نك بالجمله شلی معتقداتی تعداد ايديله‌رك ادله‌سيله رد وجرح ايدلمشدر . بورساله مؤلفی طرفندن توركجه‌يه‌ده ترجمه ايدلمشدر .

رئیس‌الخطاطین شیخ حامدالله افندی مرحومك آرقه جهینه دفن ایدلدی . اکثر اقسامی
حریری زاده کمال افندی مرحومك (تبیان) ندن ترجمه ایدلمك اوزره میدانه کتیردیکی
(حدیقة الاولیا) اسمنده‌کی اثریله استانبولده مدفون اعزهٔ کرامدن بعضیلرینك تراجم
احوالنه دائر (زیارت اولیا) نامنده‌کی اثری و (مرآت محی‌الدین عربی) نامنده‌کی
رساله‌سی مطبوعدر، قراء کرامك طبقات و تراجمنی مبین (روضة‌القراء) ایله (مناقب اولیا) نامیله
باشلادیغی آثارك اتمامنه موفق اوله‌مامشدر، (روضه‌نك) بعض پارچه‌لریله (مناقب اولیا) نك
(سلسلهٔ مشایخ نقشبندیه) دن بعض اقسامی رسائل موقوته‌دن (جریدهٔ صوفیه) ایله انتشار ایتمشدر.

ب

بغدادی اسماعیل پاشا

کتابیات و تراجم احوال متخصصلرندن علم مجاهدی فضلای امتدن خلوق برذات
اولوب (سلیمانیه) لیدر .

ژاندارمه دائره‌سی ایکنجی شعبه‌سی مدیریتندن متقاعداً عربی (١٣٣٩) تاریخنده
ماقری کوینده‌کی اقامتکاهنده ارتحال ایده‌رك کوی مزارستاننه دفن ایدلدی استانبولجه
(بغدادی اسماعیل پاشا) وصفیله موصوف ایدی همان اوتوز بش سنه امتداد ایدن تتبعاتی
ثمراتی اولمق اوزره میدانه کتیردیکی اثری (اسماء المؤلفین و آثار المصنفین) ایله (ایضاح
المکنون فی الذیل علی کشف الظنون) اسمنده‌کی (کشف الظنون) ذیلندن عبارتدر .

پاشا مرحومك تحقیقاتنه کوره (کشف الظنون) متون، شروح، حواشی، تعلیقات
ایله دواوین ورسائلك مجموعی ١٤٥٠١ عدد اسماء کتبی حاویدر . بو جمله‌دن تخمیناً ایکی
بیك کسور عددی آراباجیلر شیخی اولوب ١١٨٧ ده وفات ایدن ابراهیم افندی طرفندن
ذیلاً علاوه ایدلمش سه‌ده ١٢٧٤ تاریخنده مصرده حین طبعنده بلا تفریق ممزوجاً
باصلمش وابراهیم افندینك ذیلی نسخه‌سی میدانده بولونمادیغی جهتله مجهول قالمشدر .
کشف الظنونك اخیراً استانبولده طبع اولونان نسخه‌سی مصرده مطبوع نسخه‌نك عینیدر.

حنیف زاده احمد افندینك ١٢١٧ تاریخ وفاتنه کوره (آثار نو) عنوانلی ذیلینك آندن
مؤخر اولماسی لازم کلیبور . بونك مندرجاتی ایسه (٥٠٦) عدددر .

پاشا مرحومك طوپلادقلری (کشف الظنون) ذیلی اون طقوز بیکه بالغ اولمشدی .
اسماء و تراجم مؤلفین اوچ، کشف الظنون ذیلی ایکی بویوك جلددن عبارت اولوب الیوم
عائله‌سی نزدنده‌در .

بیاتی شیخ محمود افندی

قسم اعظمی قافقاسیانک قره‌باغ جهتلرنده، برقسمی‌ده (کرکوك) حوالیسنده بولونان تورك قبائلنك (بیات) قبیله‌سندن وترجمهٔ حالی مشایخ فصانده مذکور (دده‌عمر روشنی) خلفاسندن فضیلتلی برذاتدر. (شهزاده‌جم) اولجه بوذاتك فارسی برغزلنی کوروب بکنمش ونظیره سویله‌مش ایدی . (۸۸٦) ده حجازه کیتدیکی اثناده شهزادهٔ مشارالیهه تصادف ایده‌رك سویشمشلر وشهزاده‌نك رجاسی اوزرینه [اوغوز نامه] کتابندن التقاط ایتمك اوزره سلالهٔ آل عثمانی جامع اولارق شهزاده نامنه (جام جم آیین) نامنده برتاریخچه قلمه آلمشدرکه زمانمز ارباب‌دانشندن دیاربکرلی علی‌امیری افندی طرفندن قیمتلی حاشیه‌لر علاوه‌سیله نشرینه همت بیورلمقده اولان (نوادراسلاف) کلیاتی میانده طبع اولونمشدر. مؤخراً شهزاده‌نك آوروپادن والده‌سنه یازدیغی مفصل وتاریخی برقصیده‌سنی علاوه ایله قصیده‌یی تخمس وخاتمهٔ کتاب اتخاذ ایله‌مشدر .

بو تاریخچه‌نك تخصیص مقدمه‌سنده تورکلك حقنده أیجه مسرودات مندرجدر .

بختیار زاده حسین چلبی

فاتح معاصری فاضل برمورخدر. فاتحدن اعتباراً یوزسنه‌لك وقایعی یازمشدر. مؤخراً بواثرینه (٤٥)سنه‌لك وقایع داهاعلاوه ایده‌رك دیکر براثر میدانه کتیرمشدر. تیراندازلرك تراجم احوالندن باحث (تحفة‌الحسیب) اسمنده‌کی اثرك مقدمه‌سنده صاحب ترجمه‌نك بووادیده‌ده براثری اولدیغی محرردر .

بهجتی حسین افندی

وزیراعظم کوپریلی محمد پاشا احفادندن نعمان پاشا زاده ابوالخیر حافظ احمد پاشانك امامی اولوب (هزارغراد) لیدر برنسخه‌سی (کوپرولو) کتبخانه‌سنده موجود اولان (تاریخ سلالهٔ کوپرولو) نامنده‌کی اثری اسمنك دلالتی کبی (کوپرولو) سلاله‌سنك تفصیل احوالندن باحث اولوب غیر مطبوعدر ومرتب دیوانی‌ده واردر. بچ سفری عودتنده (۱۰۹٤) ده بلغرادده وفات ایتدی .

[هامه‌ر] **تاریخنك** اون برنجی جلدینك مقدمه‌سنده (کوپرو لو زاده احمدپاشا) نك مهرداری حسن آغانك اثری اولمق اوزره مذکور اولان (جواهرالتواریخ در احوال فاضل‌احمدپاشا) اسمنده‌کی تاریخ (هامه‌ر)ك نقلی کبی حسن آغانك دکلدر. بین‌المورخین مهردار تاریخی نامیله معروف اولان بوتاریخ ارضروملی (عثمان‌ده‌ده) نکدر.(ده‌ده) نك حسن آغادن نقلیاتی واردر . «١٠٦٩» دن صدر مشارالیهك ارتحالنه قدر کچن وقایعدن باحثدر نسخه‌سی (کوپرولو) کتبخانه‌سنده موجوددر .

بایقوس زاده چورباجی شناسی محمد آغا

یکیچری اوجاغی منسوبلرندن (بایقوش‌حسن‌آغازاده) نك مخدومی اولوب (سلطان ابراهیم بن احمد خان) دوری رجالندندر. (تذکرةالسلاطین ومجالس‌الخواقین) اسمنده درت‌جلد غیرمطبوع تاریخی واردرکه جلداولی خلقتدن حضرت‌فخرعالمه قادادربوجلدك بر نسخه‌سی (اندرون همایون) ده (روان اوطه‌سی) کتبخانه‌سنده موجوددر .

مشهور فریدون بکك (نزهةالاخبار) اسمنده‌کی « سیکتوار » تاریخی‌ده «١٠٥٨» تاریخنده (نزهةالاخبارفی‌اجمال سفر سیکتوار) اسمیله تلخیص ایله‌مشدر .

بهاءالدین احمد افندی « جزیه‌دار زاده ـ خراججی اوغلو »

بورسه‌ده‌یتیشن ارباب‌معارفدن اولوب «حلب» مولویتندن انفصالندن‌صوکرا «١٢٠٨» تاریخنده « بورسه » ده وفات ایده‌رك حصارك (باب زمین ـ یرقاپی) محله‌سنده منسوب اولدیغی عائله‌سی قبرستانته‌دفن اولونمشدر. خواجه سعدالدین مرحومك «تاج‌التواریخ» نی تنقیح صورتنده مجدداً براثر قلمه آلدیغی کبی « صالحیه » نامنده برده وفیاتنامه یازمشدر « ترجمهٔ شافیه » و « ترجمهٔ متن بیان » و « منشـآت » و « رسالهٔ مهاویه » کبی آثاری‌ده واردرکه جمله‌سی غیرمطبوعدر « تاج‌التواریخ » تلخیصی‌نك برنسخه‌سی بورسه‌ده جدیداً بنا کرده‌سی اولان کتبخانه‌ده، برنسخه‌سی‌ده « استانبول » ده اسعد افندی کتبخانه‌سنده واردر . برده یوسف پاشـانك نمچه ایله اولان محـارباتنی مبین برتاریخچه‌سی واردرکه نسخه‌سی « ملت » کتبخانه‌سنده‌در .

بکلی زاده محمود افندی

ارباب علم ودانشـدن تاریخشناس بر ذات اولوب « مغنیسا » لیدر . مطبوع « روضة الاحباب » ترجمه‌سنی [۱۱۰٦] سنه‌سنده اکمال ایتمشدر. «روضة الاحباب فی سیر النبی والاصحاب» وزیر شهیر « میرعلی شیر» ك آرزوسنه تبعاً (۱۰۰۰) تاریخنده وفات ایدن (جمال حسینی) لقبیله ملقب (عطاءالله بن فضل الله شیرازیٔ نیشابوری) طرفندن فارسی العباره اولمق اوزره تألیف ایدیلمشدرکه جلد اولی سیر احوال نبی‌دن، جلد ثانیسی خلفای اربعه‌دن، جلد ثالثی حسنین حضراتیله ملوك بنی امیه وخلفای عباسیه‌نك مناقب احوالندن باحثدر. (۱۱٤۰) تاریخنده « مغنیسا » ده ارتحال ایله‌دی . اواخر عمرنده مفتی اولمشـدی عطاءالله افندی فتاواسـنه علاواتی واردر .

باهر عبدالرزاق افندی

حرمی «اسکدار» ده حضرت هدایی درگاه شریفی حظیره‌سنده مدفون‌در سنك مزاری منشور مربعی‌در . صدر اسبق مصطفی رشید پاشانك اك معتمد رفقاسندن سیاسی بر ذات اولوب شهیردر . صدر مشارالیهك انشه‌سی اولان وبالآخره مقام صدارتی احراز ایدن سید علی پاشا ایله مورەده بولنمش ایدی . اوروپایه‌ده سیاحتی واردر .

(۱۲۷٦) تاریخنده استانبولده ارتحال ایتدی. « ناوارین » مغلوبیتنه دائر تاریخچه‌سی وآوروپانك اسباب ترقیسنه دائر مشهوداتنه متعلق سفارتنامه‌لر طرزنده رساله‌سی واردر موره وقایعنه دائر اولان مضبوطاتنك اسعدافندی تاریخی اره‌لرینه علاوه ایدلدیکی جودت پاشانك جملهٔ نقلیاتندندر .

بادی احمد افندی

ارباب معارفدن وتراجم احوال متخصصلرندن همتلی، غیور برذات اولوب ادرنه‌لیدر اواخر مأموریتی (ادرنه، قونیه، بورسه) ویرکو مدیریتلری ایدی .

(۱۳۲٦) تاریخنده استانبولده ارتحال ایله‌دی. ایوبده (نردبانلی قبرستان) ده مدفوندر.

آثاری :

[١] (ریاض بلدۀادرنه): ادرنه حقنده یازیلان « انیس المسامرین » ك خطالری، نقصانلری اکمال ایدیلمك وبك چوق علاوات مفیده درج اولونمق اوزره میدانه کلن بر اثر جسیم اولوب اوچ جلد اوزره مرتبدر .

«٢» : « دوایح ولایت ادرنه » : ادرنه ولایتنك ملحقاتنه دائر اولوب برجلددر .

«٣» : « ارمغان » : منظوم ومنثور ضروب امثال عثمانیه یی جامعدر .

«٤» : « مصادر لسان فارسی » : تورکجه دن فارسی یه فارسیدن تورکجه یه مصدرلری مبیندر .

«٥» : « توضیح الابواب علی تسهیل الحساب »

«٦» : « دیوان »

کائنات ردیفلی غزلندن :

عین موجوداته ایلر قدرة اللهی عیان
بادیا آیینۀ عبرتنمادر کائنات

صنعت خطه ونقشه ده انتسابی واردر مرحومك اشبو آثاریله بیکه قریب اولان کتابلری مخدوملری « ادرنه » مبعوث محترمی فائق بك طرفندن « ادرنه » ده سلطان سلیم کتبخانه سنه اهدا قیلنمشدر .

پ

پچوی ابراهیم افندی [١]

ایکی جلددن عبارت اولان تاریخ عثمانیسی مطبوع اولوب « ٩٢٧ » دن « ١٠٤٩ » سنه سنه یعنی سلیمان قانونیدن سلطان مراد رابع دوری نهایتنه قدردر . یازدیغی وقایع شایان اعتماددر .

[١] (پچ) مجارستانده (مهاج) ایله (سکتوار) آره سنده برقصبه در که آلمانلر (بش کلیسا) معناسنده اولان (فونف قیره هن) دیرلر. مؤلف بورالیدر . بای عربیه ایله اولان (پچ) ویانه نك اسم دیکریدر . شمالی آرناوودلقده کی (اپیك) قصبه سنده آرناوودلرله اسلاولر (پچ) دیرلر.

عبارەسی آچیق وافراط وتفریطدن بریدر . نهایتده « جنکیز » و « هلاکو » نك احوالنی ده تحریر ایتمشدر . شق‌اول دفتردارلنی وسنجاق بکلکی کبی بعض خدمات دولتده بولوندی . [١٠٤٦] تاریخنده بوسنه دفترداری تعیین اولونمش ایدی .

اواخر عمرینی متقاعداً مجارستانده « بودین » ایله « پچ » ده کچیردی. وفاتی «١٠٦١» ده، قبری مملکتنده‌در . تاریخنی قوجه نشانجی مصطفی بك ، برادری صالح افندی ، رمضان زاده ، عالی ، حسن بکزاده ، حدیدی ، کاتب محمد افندی تاریخلرندن تلخیص ایتدیکنی مقدمه‌ده ذکر ایدییور . ترجمهٔ حالنك تفصیلی مجار مورخلرندن دوقتور «قاراچون» افندینك « تورك درنکی » مجموعه‌سنده ومؤرخ احمد رفیق بکك (اقدام) ده منتشر مقاله‌سنده مندرجدر . پچوی‌نك تاریخی طمشوار دفترداری بلغرادی مصطفی بن احمد افندی طرفندن ١٠٤٥ دن ١٠٦١ تاریخنه قادار تذییل ایدلمشدرکه بر نسخه‌سی « بغداد » کوشکنده واردر [٢].

پرتو محمد افندی [موقت زاده]، [وقعه نویس]

وقعه‌نویس اولمش شهری برشاعردر. ترجمهٔ‌حالی شعرا فصلنده محرر «خواجه‌نشأت» افندینك خواص شاکردانندن ایدی. «شاعرانك شمع امیدنده پرتو قالمادی» مصراعنك حروف منقوطه ایله کوستردیکی «١٢٢٢» تاریخنده ادرنه‌ده وفات ایله‌دی. حضرت‌سزائی جوارنده مدفوندر. مرتب دیوانی وارسه‌ده‌مطبوع دکلدر برنسخه‌سی ملت کتبخانه‌سنده واردر . زمانی وقایعنه دائر یازدیغی تاریخچه‌سی خلفی اولان «عاصم» بك طرفندن تذییل ایدیلمشدرکه بوده غیر مطبوعدر . مهرنده « پرتوکدای لمعهٔ محمدم » محکوك ایمش . آثار تاریخیه‌سی عاصم افندی‌یه دور اولونمشدر .

ابیاتندن :

کەتجاهل ، کەتغافل، کەجفا، کاهی عتاب
ایتدیکی جوری کمی بندن سؤال ایله‌ردی یار

---

[٢] سجل عثمانیده بوسنه‌ده وفات ایتدیکنه دائر افاده ایله درسعادتده وفات ایده‌رك (ایوبده صوقوللو محمدپاشا) تربه‌سی حریمنه دفن ایدیلدیکی روایتی موثوق دکلدر .

ت

تعلیقی زاده محمد صبحی چلبی

مورخ وشاعر برذات اولوب «دکزلی» دندر سلطان مراد ثالثه شهزاده‌لکی اواننده انتساب ایده‌رك اون ایکی سنه خدمتنده بولونمش وجلوسنده معیتنده بولونانلر میاننده کندیسی‌ده دیوان کتابتنه تعیین اولونمشدر. «١٠٠٤»ده شهنامه‌جی اولدی تذکرهٔ «رضا» ده «١٠٠٨» شهیداً ارتحال ایتدیکی مندرجدر.

آثار تاریخیه‌سی:

«روانیه» و «تبریزیه» و «شاهنامهٔ همایون» نامنده اوچ عدد اثری واردر. مصور ومذهب اولان بو اثرلردن سلطان مراده تقدیم اولونان اولکیلری روان اوطه‌سی، سلطان محمده عرض ایدیلن اوچنجیسی حمیدیه کتبخانه‌لرنده موجوددر.

روانیه — سردار فرهاد پاشانك ایکنجی سفری نصفنه قدر اولان وقوعاتی جامعدر. تبریزیه ایسه اوزدمیراوغلونك تبریز سفرینی حاکیدر. شاهنامهٔ همایون سلطان مراده تقدیم ایدوب شایان قبول کوروله‌مه‌ین کتاب مقدمه‌سنی تشکیل ایتمك اوزره بوسنه والیسی حسن پاشانك شهادتی وقعه‌سندن ابتدار وسلطان مرادك وفاتی وخلفنك جلوسنی ویانیق سفرینی ومختصراً افلاق محاربه‌سنی‌ده بیان ایده‌ر اشعاری‌ده واردر.

توفیق افندی [کلنبوی زاده احمد توفیق افندی]

تاریخشناس ومعارفمند برذات اولوب شهیردر. آخر مأموریتی سرکتابی وظیفه‌سی اولمش ایدی. «١٣٠٧» تاریخنده ارتحال ایده‌رك بشکطاشده یحیی افندی حظیره‌سنه دفن ایدیلدی حکمت تاریخدن «حمیدة الاصول» ایله علم کلامدن «نبذهٔ علم کلام» اسملرنده آثار مطبوعه‌سی و «ییلدیز» کتبخانه‌سنده «حمید الاثر فی السیر» اسمنده تاریخ «ابی الفدا» دن منتخب غیر مطبوع براثری واردر.

برده علما فصلنده محرر حسبی افندی ایله مشترکاً «تهافت الفلاسفه»یی ترجمه ایله‌مشدرکه بر نسخه‌سی «ییلدیز» کتبخانه‌سنده واردر.

«نبذهٔ علم کلام» «١٢٩٧» تاریخنده تأسس ایدن «جمعیت فرقانیه» طرفندن ترتیب ایتدیرلمشدرکه «مقاصد» ایله «شرح عقائد» دن التقاط ایدلمشدر.

توفیق پاشا (فاتحلی محمد توفیق پاشا)

ارکان حربیه صنفندن یتیشن ارباب قلمدن تاریخشناس برذات اولوب شهیردر. مکتبدن نشأتندن صوکره برمدت خواجه‌لقده بعده فرانسه وبلچیقا (آتشه میلیته‌ر) لکنده بولونه‌رق استانبوله عودتنده تربیه وتدریسات عسکریه مفتشلکنه تعیین اولونه‌رق ایفای حسن خدمت ایله‌دی «١٣٣٤» تاریخنده متقاعداً ارتحال ایتدی فاتحده مدفوندر .

آثار مطبوعه‌سی :

«١» عثمانلی تاریخی: ایکی دفعه طبع اولونان واورتا حجمده برجلددن عبارت بولونان بواثرك برنجی طبعی منشیانه برطرزده، ایکنجی طبعی ایسه آچیق تورکجه ساده برواديده‌در.

«٢» اساطیر یونانیان : لسانمزده بویولده یازیلان آثارك الك بیوکیدر .

«٣» شهزاده جم : شهزاده جمك حیات سیاسیه‌سندن باحث اوفاق بررساله‌در .

«٤» آنیبال : قارطاجه‌لی مشهور « آنیبال » ك ترجمهٔ حالندن باحثدر .

ث

ثنائی

سلطان سلیمان قانونی غزالرینی حاوی برتاریخ منظوم یازمشدرکه اسمی (سلیمانیه) در . کتابك باش طرفلرنده (کونش) و (کل) ردیفلی ایکی قصیدهٔ بدیعه‌سی واردر .

کتابك مقدمه‌سنده :

جان ودلدن ایده‌لوم شکر وسپاس
انس وجنك خالقینه بی قیاس

طینت انسانی فیضندن خدا
عقل مهوشله ایدوبدر روشنا

عشق خمیرندن طلسم آدمی
حق مخمر قیلدی جسم آدمی   الخ

ثریا پاشا (احمد ثریا پاشا)

منشی وتاریخ شناس برذات اولوب شهیردر . مابین باش کاتبی ایکن (١٣١٢) تاریخنده ارتحال ایله‌دی . سلطان محمود تربه‌سی حظیره‌سنده مدفوندر .

(حیات عثمانی) اسمنده قیمتلی بر عثمانلی تاریخچه‌سی واردر. بو اثر بعدالمشروطیت (حیات عثمانی‌یه برنظر) اسمیله تکرار طبع ایدلدی .

ثریا محمد بك

تاریخ وتراجم احوال علماسندن غیور برذات اولوب شهیددر . اکمال تحصیلدن صوکرا اقلام دولتده وبتخصیص معارف دائره‌سنده ایفای خدمت ایله‌دی (١٣٢٦) ده ارتحال ایده‌رك اسکدارده (قره‌جه احمد) مزارستاننه دفن ایدلدی . پدری حسنی بکك ترجمهٔ حالی (سجل عثمانی) نك ج ٢ ، صحیفه ١٧٨ سنده مذکوردر .

آثاری :

١) (سجل عثمانی) : دردت جلد اوزره مرتب اولان بواثر اسمندن دخی آکلاشیلاجغی وجهله صنوف ومسالك مختلفه‌دن یتیشن ذواتك مختصراً تراجم احوالنی جامع اولوب مطبوعدر . مؤخراً تحقیق ایده بیلدیکی یا کلشلرینی قسماً تصحیح ایتمش ایسه‌ده طبعنه موفق اولامامشدر .

٢) (نخبة‌الوقایع) : ١٢٤٥ دن اعتباراً رجال دولتك تراجم احوالنی جامع اولوب ایکی جلددر .

٣) تکملهٔ سجل عثمانی : ایکی جلد

٤) ذیل الذیل : برجلد

٥) تاریخ محمد ثریا : عصر حاضر تاریخ عثمانیسی اولوب طقوز جلددر . سلطان محمود ثانیدن سلطان عبدالعزیزك نهایتنه قدردر .

٦) (برهان‌الشرق ویالغات خمسه) : عربی ، فارسی ، عثمانی ، چغتایی ، تاتاری لسانلرینه دائر اوفاق قطعه‌ده اوتوز جزء اوزره مرتبدر .

٧) (مرآت تاریخ اسلام) دورت جلد

٨) (الیاقوت واللؤلؤ) علم حدیثدن براثر کزین اولوب مؤخراً اختصار ایتمشدر.

٩) (سجدات قرآن) :

رومانلری :

١٠) (حمیت ویاخود مراق)

۱۱) (سفیهلر)
۱۲) (کیجه قوشی)
۱۳) (چیفتلك عالمی)

بونلردن باشقه مسائل مختلفه‌دن باحث آلتی رساله‌سی ده واردر . اشبو آثاردن یالکز (سجل عثمانی) ایله (نخبة الوقایع) ك برنجی جلدی مطبوعدر .

مع التأسف اشبو آثارك کافه‌سنك (جهانکیر) یالنغینده یاندیغی عائله‌سی طرفندن روایت ایدلمکده‌در .

ج

جلال زاده قوجه نشانجی مصطفی بك

علم وقلم اربابندن سیاست وحکمت اداره‌یه واقف بر ذات اولوب « طوسیه » لیدر تحصیلی ابتدائیسنی وطنی علماسندن ، عالیسنی استانبول فضلاسندن اکمال ایده‌رك دولت خدمتنه کیروب حائز اولدیغی فضیلتی وخطوط اسلامیه‌دن خط دیوانی‌ده‌کی مهارتی مسلکنده ترقیسنه بادی اولدی. ینه بو سائقه ایله یاوز سلطان سلیم خان زماننده دیوان همایون کتبه‌سی عدادینه کیردی . دور قانونیده « مصر » ه مأمور اولان وزیراعظم « ابراهیم » پاشانك تقدیر وحمایه‌سنه مظهر اوله‌رق وزیر مشارالیهك تذکره‌جیلکی وظیفه‌سیله « مصر » ه کیتدی . بورادن عودتی تاریخی اولان (۹۳۱) ده « رئیس الکتاب ـ خارجیه ناظری » تعیین اولندی . « ۹٤۱ » تاریخنده « بغداد » فتحنده بولونوب نشانجی « سیدی » بکك وفاتی اوزرینه « نشانجیلق » توجیه اولونارق « ۲٤ » سنه بو وظیفهٔ مهمه ایله اشتغال ایله‌دی؛ بو خدمت دولاییسیله دولتك مهام امورینك حسن صورتله تسویه وتمشیتی خصوصنده پك بویوك لیاقت ورویتی کورولدی . « ۹٦٤ » ده تقاعدلکی اختیار ایده‌رك اون سنه « متفرقه باشیلق » له امرار حیات ایتدی ، وقانونی سلطان سلیمان خانك اسفارندن اولان « سکتوار » سفرنده‌ده بولونارق طغرا کشلك وظیفه‌سنی ایفا ایتدی. واستانبوله عودتنده « مصطفی بن جلال توقیعی » و « الهی رحمت ایله مصطفی‌یه » مصراعلرینك دلالتی اولان « ۹۷۵ » تاریخنده ارتحال ایده‌رك « ایوب » جوارنده « نشانجی » نامیله نامینه منسوب محله‌ده

بناسنه موفق اولدیغی جامع شریف اتصالنه دفن ایدلدی. فضیلت واقتدار جهتله کندیسنه یاقلاشان کوچوك برادری صالح افندی‌ده یاننده مدفوندر .

آثاری :

١ — طبقات الممالك فی درجات المسالك . اوتوزطبقه ومتعدد درجاته منقسم تاریخی واخلاقی مهم براثردر. یکرمی دوقوزنجی طبقه دولت عثمانیه‌نك اوزمانکی اصول اداره وقوانین ملکیه وعسکریه‌سیله شعبات ادارسنی، اوتوزنجی طبقه‌ده قانونی وقایعنی مبین‌در. طرزتحریری زمانی رواجنه تبعاً منشیانه واصطلاح پردازانه اولدیغندن بعض اخبارونقلیاتك حقایقی روش افاده‌یه فدا ایدیله‌رك مستور قالمشدر . بتخصیص قانونی دورینه عائد منظوم پارچه‌لری منثور اقسامندن دها روحنوازدر . برنسخه‌سی ایاصوفیه کتبخانه‌سنده واردر .

٢ — « انیس السلاطین و جلیس الخواقین ». بواثرك اصل اسمی « مواهب الخلاق فی مراتب الاخلاق » ایسه‌ده اوچ پادشاهك‌ده انظار مطالعه‌لرینه مظهر اولدیغیچون مؤخراً « انیس السلاطین» تسمیه ایتمشدر . مقدمه‌سی اسماءحسنی شرحیله موشح، خاتمه‌سی صلوات رسول کبریا ایله مزین‌در . آرالرنده‌کی اللی آلتی بابده دخی اخلاق حسنه وسیئه‌نك فوائد ومضراتندن باحث اولوب سلطان سلیمان قانونی نامنه یازلمشدر. نسخه‌لری استانبول کتبخانه‌لرینك بعضیلرنده واردر . برنسحه‌سی‌ده کتبخانه عاجزی‌یی تزیین ایتمکده‌در .

٣ — « سلیم نامه » بر جلد کبیر اوزره مرتب اولان بواثر یاوز سلطان سلیم خانك غزواتنی مبین اولوب اوغلو خطیله محرر بر نسخه‌سی « موزهٔ عثمانی » کتبخانه‌سنده واردر .

٤ — «نشانی» مخلصلی دیوانچه. طرز اشعاری عاشقانه وحکیمانه‌در . ابیاتندن :

فن عشقه باشلادم دقتله کوردم نیجه باب
متنی دردوفصلی هجران ایله‌دولمش برکتاب

٥ — « ترجمهٔ معارج النبوه فی معارج الفتوه ». اصل اثر افاضل امتدن «منلامسکین» شهرتیله بنام « معین الحاج محمدالفواهی » نك تواریخ انبیاوسیرحبیب کبریادن باحث فارسی العباره اثر مشهوری اولوب صاحب ترجمه « مصطفی » بك طرفندن « دلائل النبوة المحمدی وشمائل الفتوة الاحمدی » اسمیله و «١٠٣٣» ده «مصر»ده وفات ایدن فضلای عثمانیه‌دن

« اسکوبی آلتی پارمق محمد » افندی طرفندن‌ده اسم اصلیسیله ترجمه اولونمشدرکه ایکنجی ترجمه مطبوع اولدیغیچون مشهور ومتداولدر .

٦ — تاریخ قلعهٔ استانبول ومعبد آیاصوفیه » فارسیدن ترجمه ایتمشدر .

٧ — جواهرالاخبار فی‌خصائل الاخیار : مؤلفین عربدن « ابو حفص عمر بن ابراهیم انصاری » نك « احسن القصص » » اولان « قصهٔ یوسف » علیه‌السلامه دائر « زهرالکمام » اسمنده‌کی اثرینك ترجمه‌سی اولوب نفیس یازیلی وجلدلی بر نسخه‌سی « نورعثمانیه » کتبخانه‌سنده واردر .

٨ — منثور شهنامه ترجمه‌سی . ملت کتبخانه‌سنده موجود اولوب مترجمی مصرح اولمایان دیکر بر ترجمه‌ده صاحب ترجمه‌نك‌ده برمنثور شهنامه ترجمه‌سی اولدیغی مذکوردر.

جنابی « مورخ مصطفی جنابی افندی »

مورخین عثمانیه فضلاسندن مدقق برذات اولوب مولداً « آماسیه » لی موطناً بروسه‌لی « امیرحسن » افندینك مخدومیدر . کنیه‌سی « ابومحمد مصطفی ا بن‌السید حسن ابن‌السید سنان ابن‌السیداحمد الحسینی» اولمق اوزره مضبوطدر. علوم آلیه وعالیه‌یی مولانا «ابوالسعود» دن بالتحصیل استانبول ، ادرنه مدارسنده تدریسی اکمالدن صوکرا مسلك حکامه کچه‌رك (حلب) قاضی لکنه نصب اولوندی . و اواخر مأموریتنده خسته‌لنه‌رق یرینه برادری (سعودی) افندی تعیین ایدلدی . برادرینه ملاقاتندن بر بوچوق سنه‌صوکره (٩٩٩) سنه‌سی ایچنده (حلب) ده ارتحال ایله‌دی. آثاری غیر مطبوع اولوب تحقیق ایدیله‌بیلنلری بروجه آتی‌در :

١ — (علیم الزاخر فی‌احوال الاوائل و الاواخر) : بر مقدمه سکسان ایکی باب اوزره مرتب ایکی جلد کبیر عربی‌العباره بر تاریخ عمومی‌درکه نسخه‌لری استانبول کتبخانه‌لرینك بر قاچنده واردر . کاتب چلبی مرحوم بو اثری (کشف الظنون) ده (البحرالزخار والعلم التیار) اسمیله توصیف اولونماسنی ترجیح ایدییور . فهرسنك بر قسمی بویله‌در : (مقدمه ، معنی النبوة والرسالة و ذکر اول ماخلق الله تعالی ، باب اول انبیا ، باب ثانی ذکر بعض الاسم ، باب ثالث ملوك‌فرس، باب رابع ملوك یونان، باب‌خامس

ملوك‌روم ، باب سادس ملوك بنی‌اسرائیل، باب سابع سلاطین مصر . . . . .)، صوك بابی آل‌شیخ حیدر الاسماعیلی‌در. تاریخ اسلام قسمی داها مفصل اولوب بو میانده اولان تاریخ عثمانی قسمی‌ده دیکر اقسامه نسبتله مفصل اولمغله برابر زمانه قدر کچن وقایع مندرجدر . اثرك اهمیتی مصر ادباسندن احمد ذکی پاشانك نظر دقتنی جلب ایله‌دیکندن مصرده طبعی مصمم‌در .مؤلف خطیله محرر برنجی جلدك مسوده‌سی فضلای عسکریه‌دن و علم احوال کتب علماسندن بغدادی اسماعیل پاشا مرحومك کتبخانه‌لرنده‌در .

٢ — (مختصر علم الزاخر) : هرایکی جلدك مختصر و منقح بر صورتده محتویاتنی جامع اولوب تورکجه‌در . آلتمش باب اوزره مرتب اولان بو اثرك فهرستنك بر قسمی بویله‌در :

(برنجی باب سیرنبی ، ایکنجی باب خلفاء راشدین، اوچنجی باب بنی امیه، دردنجی باب عباسیه . . . . .) اصلیله مختصری اولان بو اثر (نور عثمانیه) کتبخانه‌سنده موجوددر .

٣ — سبع السیار . قیافت ، فراست ، غالب و مغلوب ، کف ، کتف ، مقادیر اصابعدن باحثدر . نقیب الاشراف سید محمد رضا افندینك بو اسمده‌کی اثری ملوك تاتار احوالندن باحث اثر دیکردر .

٤ — تاریخ بلاد مغرب : حکومات مغاربه‌دن باحثدر .

٥ — نهایة المرام و بحر جواهرالکلام. علم تاریخدن عربی براثردر: تواریخ انبیا ایله خلفا و ملوکدن باحثدر . مؤلف کندی ترجمه ایده‌رك اسمنی (درمکنون وسر مصون) تسمیه ایتمشدر. مؤلفین عربدن « علی بن‌غالب » کده « نهایة المرام فی ذکر الخلفاء والایام» اسمنده بر منظومه‌سی واردر . »

٦ — جواهرالغرائب :

٧ — فرصتنامه :

٨ — الحضیرة الخضرة و الحدیقة النضرة

٩ — رساله فی بناء ایاصوفیه وقلعة قسطنطینیه . صاحب ترجمه‌نك کشف الظنونده بو اسمده بر اثری اولدیغی محررسه‌ده مطالعه‌کذارم اولمامشدر .

طبیعت شعریه‌یه‌ده مالك اولوب السنهٔ ثلثه‌ده انشاد نظمه مقتدر ایدی . اشعار تورکیه‌سی رنکین اولدیغی کبی اشعار عربیه‌سی‌ده بر شاعر بلیغ عربی درجه‌سنده استادانه‌در . اشعار تورکیه‌سندن :

دود آهنی خدا یرده قوماز مظلومك

مصراعیله :

بیلمه‌دی قدرینی حیفا اودر نایابك
دست امواج ایله دریا قودوكونسون یوروسون

بیتی نزد شعراده زبانزددر .

جعفر عیانی بك (تذکره‌جی)

تاریخ شناس ارباب معارفدن بر ذات اولوب مجارستانده‌كی (پچ) لیدر . (غزوات تریاكی حسن پاشا) اسمنده‌كی (۱۰۰۰) تاریخنده یازدیغی اثری تاریخ عسکریمزجه باعث استفاده آثاردندر . مغنیساده (مرادیه) کتبخانه‌سنده دورت باب اوزره مرتب (زبدة النصایح وعمدة التواریخ) نامنده (۱۰۰۳) تاریخنده مؤلف بر اثری و (مشكات الانوار) دن مترجم وملخص (نورنامه) ایله (تاریخ جدید انكروس) و (نصایح ملوك) ناملرنده اثرلریده واردر .

مجار مورخلرندن والسنهٔ شرقیه علماسندن اولوب (۱۳۳۰) تاریخنده استانبولده وفات ایدن (دوقتور قاراچون) افندینك (تورك درنكی) مجموعه‌سنك (۹۱) نجی صحیفه‌سنده (پچوی‌ابراهیم) افندینك ترجمهٔ حالنده‌صاحب ترجمه جعفر بكك (پچوی)نك بویوك پدری اولدیغی محرردر .

(نورنامه) سیر پیغمبری‌دن باحث (مشكاة الانوار) دن مترجم كاتبانه یازلمش بر اثر اولوب (۱۰۱۲) تاریخنده ترجمه ایدلمشدر . نهایتده‌كی منظومه‌دن :

اومارم‌كه خلاص ایده الله
قوللوغه لایق اولا بن‌كمراه

ایله‌یوب بر بهانهٔ علت
ایده بوعبدجعفره‌رحمت

(قد ترجم الفقیرالی‌الله الملك الغفارالحاج جعفردفتردار خزینهٔ طمشوار) عباره‌سیله اولان امضاسندن ده امورمالیه‌ده‌ده مستخدم اولدیغی آكلاشیلیور . (۱۰۸۷) تاریخنده

اوچ لسـاندن مرکب علم بدیعه دائر رسـالهٔ ادبیه یازان (عبدالحلیم) افندی ده (یچوی) لیدر .

سلطان احمد جامع شریفی معماری (محمدآغا) نکده مفصل برصورتده ترجمهٔ حالیله فن معماری‌یه عائد قیمتلی معلوماتی مبین براثری واردر .

جاوید احمد بك

بوذاتك مجموعه قیلقلی برتاریخی واردرکه دولت علیه ایله روسیه دولتی بیننده ظهور کلن جنك وصلح حالتلرینه دائر اولان تواریخ مشهوره‌دن انتخاب‌ایده‌رك ایکی جلداولمق اوزره جمع وترتیب ایدوب جلد اولنده (١٠٣٦) تاریخندن (١١٨٧) ذی‌القعده‌سـنه دائر اولان وقایعی تحریر وجلد ثانیسنده تاریخ مذکوردن بدء ایله (١١٩٦) تاریخنه قدر انوری تاریخنی وآندن (١٢٠١) سنه‌سنه قدر ذیل واصف اولان سـالف‌الذکر حسن افندی جریده‌سنی وبعده ادیب افندی تاریخنك اوائلندن برمقدارینی وانوری تاریخنی و (١٢٠٦) سنه‌سنه قدر کندی مضبوطاتنی وواصف ذیلنك برمقدارینی‌خلاصه وجهله درج وتسطیر ایله‌مشدر .

راغب پاشادن یوسف‌ضیا پاشایه قدر (وردمطرا) اسمنده‌برده (ذیل حدیقةالوزرا) سی واردر . (١٢١٨) ده درسعادتده وفات ایتدی . (بشکطاش) ده (یحیی‌افندی) درکاهنده مدفوندر .

جمال‌الدین محمد افندی (قارصلی زاده)

سلطان عبدالمجید خان دورنده تقویم خانه مصححی اولمش ایدی . ادبای موالیدن برذات اولوب (١٢٦٢) تاریخنده وفات ایله‌دی . ایوبده مدفوندر . عثمانلی تاریخی ومورخلری حقنده‌بردرجه‌یه قدرمعلومات لازمه‌یی‌حاوی اولان (آینهٔ‌ظرفا) اسمنده‌کی اثری اخیراً (اقدام) مطبعه‌سی همتیله تذییل ایدیله‌رك (عثمانلی‌تاریخ ومورخلری) اسمیله طبع اولندی . (مأدبةالختان) اسمنده مطبوع بررساله‌سی‌ده واردرکه باخصوص سنتجی اصنافی ایچون موجب استفاده‌در .

جواد احمد پاشا

(قره حصارصاحب) لی میرالای مصطفی عاصم بکك مخدومیدر (احمدجواد ـ ٦٧) تاریخ ولادتیدر . مکتب حربیه‌دن ارکان حربیه صنفندن نشأتندن صوکرا خدمات مختلفه ومهمه‌ده بولونوب مسند صدارت عظمایی احراز ایتدی . آخر مأموریتی بشنجی اوردوی همایون مشیریتی اولدی .

(١٣١٨) تاریخنده درسعادتده ارتحال ایله‌دی . فاتح جوارنده امیر بخاری تربه‌سی قارشیسنده انشـا اولنان تربهٔ مخصوصه‌یه دفن اولوندی . (جواد پاشـا ـ ٣١٨) تاریخ وفاتیدر . کتب موجوده‌لرندن بش بیکه قریبنی دولابلریله برابر موزهٔ همایون کتبخانه‌سنه اهدا ایتدی .

آثار مطبوعه‌سی :

(تاریخ عسکری عثمانی) (١) : (صادووا محاربه‌سنه قدر مختصرتاریخ عسکری) و (معلومات الکافیه‌فی احوال ممالك عثمانیه) و(ریاضیه‌نك مباحث دقیقه‌سی)و(کیمیانك صنایعه تطبیقی) و (سما) و (تلفون) در .

(یادکار) نامیله‌نشرینه باشلادقلری رساله‌ٔ موقوته‌نك یکرمی درت جزؤه قدر نشرینه موفق اولمشلردر . عربی ، فرانسز لسانلرینه آشنا، معارفمند، قدر شناس برذات ایدی .

چ

چلبی‌زاده اسماعیل عاصم افندی « شیخ‌الاسلام ووقعه‌نویس »

ادبا ومورخین عثمانیه‌دن اولوب (کوچوك چلبی) دینمکله معروف رئیس الکتاب محمد افندینك مخدومیدر .

آثارینك مشهور مطبوعی :

(١) بواثر قیمندارك اقسامندن اولان ویکیچریلرك احداثندن الغاسنه‌قدر احوال‌تاریخیه‌لرینی حاکی بولنان (یکیچریلر تاریخی) مکمل اشکالیله برابرطبع اولونمش‌ایسه‌ده غیرمطبوع اولان دیکراقسامی ییلدیز کتبخانه‌سنده‌در . ادرنه‌والیلیکنی متعاقب (١٢٨٢)ده وفات‌ایدن‌رسـام‌مشهور عارف‌محمد پاشانك ده یکیچریلرك قیافتلرینی مرسم براثر قیمتداری واردر . محمودپاشا مرحومك (عثمانلی تشکیلات وقیافت عسکریه‌سی) اسمنده‌کی اثری‌ده بووادیده یازیلان باعث استفاده آثار تاریخیه‌دندر .

راشد تاریخنه ذیل اولمق اوزره (۱۱۳۵ ـ ۱۱٤۱) سنه‌سنه قدر اون بر سنه‌لك وقایع عثمانیه‌یی مبین اولان تاریخدرکه تصویر وقایعده‌کی طرزیله راشد تاریخنی آکدیرر. وفاتی (عاصم اسماعیل افندی قیلدی فردوسی مکان) مصراعنك کوستردیکی (۱۱۷۳)ده، قبری استانبولده ملا کورانی محله‌سنده‌در . ۱۱۹۸ تاریخنده اوچی برآراده طبع اولنان سامی ، شاکر ، صبحی تاریخلری دخی (۱۱٤۳ ـ ۱۱٥٦) سنه‌سنه قدر اولان وقایع عثمانیه‌یی حاکیدر .

السنهٔ ثلاثه‌ده انشا و نظمه مقتدر اولوب اشعاری اکثریتی اعتباریله حکیمانه‌در . تاریخی ایله دیوانی و منشآتی مطبوعدر . (عجایب اللطائف) اسمنده‌کی ترجمه‌سی عصریمز ارباب دانش و قلمندن دیاربکرلی علی امیری افندی همتیله و قیمتلی حواشی علاوه‌سیله طبع ایدلدی . بو اثر (شاهرخ) زماننده (۸۲۲) سنه‌سنده ممالك ختایه (آسیای وسطی و چین)ه سفارتله کیدن و ایکی سنه اون بش کون ختامنده ینه هراته عودت ایدن (خواجه غیاث الدین نقاشی) نام ذاتك روزنامچه یعنی سیاحتنامه‌سنك اسمی اولوب داماد ابراهیم پاشانك نامنه ترجمه اولونمشدر . سلطان مراد ثالث دوری ارباب معارفندن برذاتك‌ده لسان فارسیدن مترجم (تاریخ نوادر چین ماچین) اسمنده براثری واردرکه [۱۲۷۰] تاریخنده درسعادتده طبع اولونمشدر .

ابیاتندن :

قابلیتدر حصول مطلبك سرمایه‌سی
الده استعداد اولونجه کار کندین کوسترر

محلده قابلیت شرطدر باران نیسانك
تماشا قیل که هربر قطره‌سی درثمین اولماز

مجاز اربابیدر آزردهٔ اغیار اولان یوقسه
حقیقت باغنك ورد مطراسنده خار اولماز

نیك و بد هر وصف اولور برذاته نسبتله کمال
دوغرولق ناوکده خوشدر اکریلك شمشیرده

ابتدا تجرید درسندن سبق آموز اولور
مکتب عشقك کمینه کودك دیوانه‌سی

مصارعندن :

کوکل نیلرسه‌ك ایله دشمنه افشای راز ایتمه

دیللرده داستان ایمش اسرار صاندیغم

بر دعا بیلمم قبولی وقف آمین اولمایه

چشمی‌زاده مصطفی رشیدافندی « وقعه‌نویس »

علما ومورخیندن اولوب شهیردر . سلیمانیه دارالحدیثی مدرسه‌لکنه نائل اولدی . برمدت وقعه‌نویسلك خدمتنده بولونارق ۱۲۳۶ ده درسعادتده وفات ایله‌دی . روم‌ایلی حصاری قبرستاننده یول کنارنده مدفوندر. تاریخچه‌سیله اشعاری واردر . تاریخچه‌سنك بر نسخه‌سی اسعد افندی کتبخانه‌سنده موجوددر . وقعه‌نویس حاکم افندی‌یه خلف اولمش ایدی . کندیسنك وخلفی اولان موسی‌زاده منجم‌باشی محمدعبدالله و بهجتی‌حسن افندیلرك یازدقلری تاریخچه‌لرینی واصف‌افندی بعدالتصحیح کندی تاریخنه الحاق‌ایتمشدر. ابیاتندن :

شکسته‌کیٔ دله چاره‌ساز اولور صانمه
طبیب تسلیتك مومیالرین کوردك

ح

حمدی

شعرای‌مورخیندن وطریقت‌زینیه منتسبلرندن اولوب (فره‌جیك)لیدر . پدری‌دمیرجی اولدیغیچون بومخلصی اختیار ایتمشدر. بدایت‌عثمانیاندن سلطان سلیمان قانونی‌یه‌قدر کذران اولان وقایعی شهنامه طرزنده سـلك نظمه چکمشدرکه بو اثر تاج‌التواریخه مأخذ اولان تاریخلردندر . برنسخه‌سی‌ده برلین‌ده کتبخانهٔ قرالی‌ده‌واردر . ۹۶۸ ده ترحاله قاضیسی ایکن وفات ایدن علمای شعرادن (پاره پاره زاده بروسه‌لی مولانا احمد) ك ده شهنامه طرزنده برمنظومهٔ تاریخیه‌سی واردر .

اشبو منظومه تاریخنك آخر طرفنده‌در .

حدیدی بونده ختم ایت داستانی
کیم اولدر دهر ایچنده پیر فانی

قو شیمدن کیرو کیتسون فکر اشعار
کرك شنلك اولا تفسیر اخبار

غزالر کیم ایده سلطان سلیمان
یازه نظم اهلی دور ایتدکجه دوران

کتابك ختم تاریخی نبینك
٩٣٧ ایدی هجرتینك

حسن بك زاده
(احمد بك)

خادم سلیمان پاشایه رئیس الکتاب اولان کوچوك حسن بکك مخدومیدر . خواجه تاریخنك (تاج التواریخ) عباراتنی تسهیل صورتنده انتخاب واختصار ووقایع سلیمیه‌دن ١٠٣٢ تاریخنه‌قدر آشاغیسنی کندی طرفندن تذییل وازبار ایله‌مشدرکه (نعیما) یه باشلیجه مأخذ اولمشدر . ذیل ایتدیکی وقایعی عیاناً شاهد و برصفت سیاسیه‌یی حائز اولمق اوزره نقل ایله‌مشـدر . منقح بر تاریخدر .

(قنیژه) فتحنامه‌سی دخی جملهٔ آثارندندر . وفاتی ١٠٣٥ تاریخلرنده‌در . آلمانیا سفارتخانه‌سی قارشی‌سنده‌کی کوموش صویی مزارلغنده مدفون اولدیغی مرویدر. رئیس الکتابلق ودفتردارلق کبی خدمات مهمه‌ده بولونمشدر. هرایکی اثری‌ده غیرمطبوعدر.(خطیب قاسم اوغلو)نك روضة الاخبارندن منتخب(اصول الحکم فی نظام العالم) اسمنده براثری داها واردر.

حسین افندی « بوسنوی قوجه مورخ »

پدری بوسنه ده غازی خسرو پاشا جامع شریفی کتبخانه‌سنك حافظ کتبی ایدی . ادبا ومورخین عثمانیه‌دن برذات اولوب سلطان مراد رابع ایله بغداد سفرنده بولوندقدن صوکرا دیاربکره وصوللرنده (رئیس الکتاب) لغه ترفیع ایدیلمش ایدی . [١٠٥٤] تاریخنده متقاعداً استانبولده ارتحال ایتدی .

آثاری :

خلقت آدمدن زمانینه قدر اولان وقایعدن باحث (بدایع الوقایع) اسمنده‌کی ایکی جلد تاریخیله بغداد سفرینه عزیمتی زماننده بافرمان پادشاهی عربیدن ترجمه ایلدیکی (اخبارالدول) ترجمه‌سندن عبارتدر .

(بدایع الوقوعات) منقح تواریخدن معدوددر . السنهٔ ثلثه (عربی ، فارسی ، تورکی) ایله بوسنه‌نك لسان محلیسی اولان بوشناقجه‌یه واقف ایدی . آثاری مطبوع دکلدر .

حاجی علی افندی

دیوان همایون کتبه‌سندن تاریخشناس برذات اولوب [١٠٦٠] تاریخنده (برق الیمانی) اسمنده‌کی تاریخی (تلخیص الیمانی) اسمیله ترجمه ایتمش و (قامانیچه) سفرینه دائرده براثر یازمشدر . [١٠٧٤] تاریخنده‌ده تراجم اولیا وعلمادن باحث (تحفة المجاهدین) اسمنده براثر تألیف ایلمشدر .

حسن بن یوسف

تونس بکی محمدبکك معیتی افرادندن اولوب اصلاً (آخسخه) لیدر .

[١١٨٩] ده اسپانیوللرك جزائر وجوارینه هجوملرینی مبین (تهذیب التواریخ) اسمنده تورکجه برجلد کوچوك غیرمطبوع تاریخی واردر .

حسیب اسکداری

مشایخ نقشیه‌دن فاضل وتاریخ شناس برذات اولوب [١٢٠٠] تاریخلرنده وفات ایله‌دی . اسکدارده طوپطاشی جوارنده‌کی درکاهنده مدفوندر .

(وفیات اکابر اسلامیه) اسمنده جدوللی برطرزده منقح براثری واردرکه شمعی ملانك (آثارالتواریخ)نه باشلیجه مأخذ اولمشدر . برده مختلف شعرای عثمانیه طرفندن سویله‌نیلن نعوت نبویه‌یی جمع ایده‌رك براثر میدانه کتیرمشدر . کبار نقشیه‌دن (احمد یکدست) ایله خواجه (محمد امین توقادی) نك مناقبنی‌ده یازمشدر .

حسین رامز افندی « عربزاده »

ارباب علم ودانشدن تاریخشناس برذات اولوب (بالچیق) لیدر .
فن صکدن (ظهیر حکام) اسمنده بر اثری ، تذاکر شعرادن (سالم) ه [۱۱۹۸] تاریخنه قادار (آداب ظرفا) نامنده بر ذیلی ، (حدیقة الوزراء) ایله (دوحة المشایخ) ه ذیللری ، (کشف الظنون)ه بر مقدار الحاقاتی اولدیغنی (زبدة الواقعات) اسمنده کی اثرینك مقدمه سنده ذکر ایدییور . زبدة الواقعات سلطان حمید اول زماننده [۱۱۸۸] سنه سنه قادار کچن آلتی بوچوق سنه لك وقایعی حاکیدر . ۱۲۰۰ کسورده استانبولده ارتحال ایله دی . آثارینك جمله سی غیرمطبوعدر .

ابیاتندن :

فرصت ویریرمی کام آلا دنیاده اهل دل
رامز سپهره هرنه قادار قیلسه‌ك التجا

حافظ حسین افندی [حافظ حسین بن اسماعیل آیوانسرایی]

تراجم احوال منتسبلرندن غیور برذات اولوب شهیردر . استانبول وبلاد ثلثه محلاتنده کی جوامع ومساجد شریفه ایله تکایا وزوایانك بانیلریله حظیره لرنده مدفون ذواتك حروف هجا ترتیبی اوزره تراجم احوالندن باحث (حدیقة الجوامع) اسمنده مطبوع بر اثریله (ترجمة المشایخین) ویاخود وفیات ایوانسرایی نامنده دیکر براثری ومختلف دیوانلرده کی معنیدار مستزادلرك جمعندن متشکل (اشعارنامهٔ مستزادی) واردر . عاشق عمرك دیوانی ده جمع وترتیب ایتمشدر . [۱۲۰۱] ده ارتحال ایده رك ایوبده زال پاشا جامعی حظیره سنه دفن ایدیلدی . صاحب ترجمه حدیقه سنی مستقیم زاده مرحومك تشویق وارشادیله میدانه کتیرمشدر . [۱۲۵۸] تاریخنده ارتحال ایده رك ایوبه دفن ایدیلن فضلادن زیله لی امامزاده حفیدی علی ساطع افندی طرفندن [۱۲۵۳] تاریخنه قادار تذییل ایدلمکله برابر اصلنده نصفی مقدار علاوات یاپیلمشدر . استانبول وبلاد ثلثه وفیات ومبانیسیچون مهم بر اثردر . سیدنظام درکاهی جاده سنك صول طرفنده مدفون اولان علی ساطع افندی محبانندن بولونان (سلیمان بسیم) افندی طرفندن ده [۱۲۷٦] تاریخنه قادار تذییل ایدلمشدر که بوذیل مطبوع دکلدر . حدیقه ده مندرج جوامع ومساجد شریفه حروف هجا اوزره ترتیب و مندرجاتی

تلخیص ایدلمکله برابره بعض علاوات‌ده یاپیلان ذیلنك مؤلف خطیله محرر نسخه‌سی (ملت) کتبخانه‌سنده‌در. تاریخ تألیفی [١٢٤٨] ، مؤلفی‌ده (صدقی‌زاده احمد رشید) افندیدر .

حسن عزت افندی

سلطان سلیم ثالث معاصری ، تاریخشناس برذات اولوب (دارنده) لیدر . دائره‌سی خلقندن بولوندیغی صدراعظم (یوسف ضیا) پاشانك کردستان وقایعیله فرانسزلرك مصردن کیفیت خروجلرینه دائر (ضیانامه) اسمنده بر جلد تاریخ یازمشدرکه بو اثر مقدمه ، داستان، خاتمه‌نامیله اوچ قسم اولوب نهایتنده رجال دولتدن برخیلی ذواتك تراجم احوالی مندرجدر. بو میانده مشهور (جزار احمد پاشا) نکده ترجمهٔ حالی‌ده محرردر .

(قره‌خان زاده محمد امین) افندینك‌ده فرانسزلرك مصردن خروجلرینه عائد [١٢١٦] ده تألیف اولونمش برتاریخچه‌سی موجوددر .

حلمی افندی (احمد حلمی افندی)

السنهٔ مختلفه‌یه واقف فاضل وتاریخشناس برذات اولوب اسکدارلیدر. اکمال تحصیلدن صوکره خارجیه نظارتی ترجمه اوطه‌سی خلفالغنده وایلك کشاد اولونان مجلس مبعوثان اعضالغنده‌و بر آرالق ایران سفارتنده کمال حمیت وروییله ایفای خدمت ایله‌دی. [١٢٩٥]ده ارتحال ایده‌رك اسکدارده قره‌جه‌احمد مزارستاننده (مسکینلر) جوارینه دفن ایدیلدی. مع التأسف سنك مزاری یاپدیریله‌مامشدر .

آثارندن بعضیلری :

١ تاریخ عمومی : آلتی جلد اوله‌رق بعض علاوات ایله انکلیزجه‌دن ترجمه ایله‌دیکی برتاریخدرکه لسانمزده اصول جدیده اوزره تدوین ایدیلن تواریخ عمومیه‌نك برنجیسی‌در. مطبوعدر .

٢ مختصر تاریخ عمومی : مفصل تاریخ عمومیسنك ایکی جلد اوزره مرتب مختصریدر. مطبوعدر.

٣ تاریخ هند: لسان قدیم هنداوزره یازیلان برتاریخك ترجمه‌سیدر.

٤ علم تدبیر ثروت : ١٢٨٦ تاریخنده طبع ایدلمش اولوب آلمانجه‌دن مترجمدر .

رزی قومیسری ایکن ارتحال ایدن نوری بکك‌ده (مباحث علم ثروت) اسمیله سؤاللی وجوابلی براثری واردرکه ١٢٩٩ ده طبع ایدلمشدر .

خ

خسرو افندی

سلطان سلیمان قانونینك منشیلك ومورخلك خدمتنده بولنمشدرکه اسمندن دخی آکلاشیلاجغی اوزره (ظفرنامهٔ سلطان سلیمان‌خان) اسمنده‌کی غیرمطبوع تاریخی‌صرف قانونینك **۹۳۲** سنه‌سنده‌کی مجارستان فتوحاتنی مبین‌در .

خیالی‌زاده ابراهیم بن محمد افندی

علما ومورخیندن برذات اولوب ادرنه‌لیدر (بیان بناء آیاصوفیه) اسمنده‌کی رسالهٔ تاریخیه‌سی آلاشهرده شیخ سنان کتبخانه‌سنده مطالعه کتدارم اولدی . [**۱۰۲۲**] تاریخنده ادرنه‌ده وفات ایده‌رك (قییق) مزارستاننه دفن‌ایدیلدی . (**۳۶**) صحیفه‌دن عبارت ولسان سریانی اوزره محرر اولان بواثر فاتحك امریله آق‌شمس‌الدین طرفندن فارسی‌یه وصاحب ترجمه طرفندن‌ده [**۱۰۱۱**] تاریخنده توسیعاً تورکجه‌یه ترجمه اولونمشدر .

مذکور رساله‌دن

از قهر آن بجای صلیب وکنیسها
دردار کفر مسجد ومحراب ومنبراست

آنجا که بود صیحهٔ ناقوس کافران
امروز بانك ونعرهٔ الله اکبرست

خیرالله افندی

ایکی‌دفعه سراطبای شهریاری مسندینی ، مجلس معارف ریاستنی احراز ایله‌مش‌اولان صدور عظامدن عبدالحق منلا افندینك مخدومیدر .

مدرس ایکن مکتب‌طبیه‌ده علم‌طبی‌ده تحصیل‌ایده‌رك مکتب مذکور درس ناظرلغیله معارف عمومیه نظارتی وکالتنده بولوندی . [**۱۲۸۳**] سنه‌سنده طهران سفیری ایکن فجأةً ارتحال ایله‌دی . نامنه اضافتله مشهور عثمانلی تاریخی سلطنت عثمانیه‌نك ابتدای تشکلندن [**۱۰۳۲**] تاریخنه قدر اولان وقایعی حاوی واون‌آلتی جلددن عبارت اولوب

بو تاریخدن [١٠٥٨] تاریخنه قدری‌ده علی‌شوقی [١] بك طرفندن علاوه اولونمشدر . هر پادشاهك زماننه مصادف اولان احوال عمومیهٔ دول‌دخی محرر اولدیغیدن تاریخ عمومی‌یه عائد پك چوق معلوماتی‌ده جامعدر . تواریخ عثمانیه‌نك مشهور ومقبوللرندندر . عباره‌سی اکثریتی اعتباریله اسلوب ساده اوزره‌در .

سائر آثار مطبوعه‌سی :

اوچ جلد (مقالات طبیه)، ایکی جلد (مفردات طبیه)، بر جلد (بل صووقلغی ، قوله‌را ، آشی رساله‌سی)، زراعت وفلاحتدن باحث ایکی جلدی مطبوع وبر جلدی غیر مطبوع (بیت دهقانی) وجغرافیادن (آوروپا ، آسیا ، آفریقا رسائلی)، بر جلد (مسائل حکمت طبیعیه)، بر جلد (آوروپا سیاحتنامه‌سی) در .

اشعارندن :

احباده وفا یوق آشنا بیگانه‌در خیری
بو عالم بیلدیکم عالم دکل بیلمم نه حال اولدی

عبدالحق منلا (تاریخ لوا) نامنده بر تاریخچه یازمشدر که سلطان محمود ثانینك رامی قیشله‌سنده اقامت ایتدیکی اثناده جریان ایدن وقایع روزمره‌یی حاویدر . [١٢٤٤] دن ١٢٤٥] ه قاداردر . [١٢٧٠] تاریخنده ارتحال ایده‌رك سلطان محمود تربه‌سنه دفن ایدلدی .

و

دولك زاده محمد بن علی :

فضلاء مورخیندن بر ذات اولوب صامسونلیدر . اون سكز باب اوزره (زبدة التواریخ) اسمنده بر اثری واردر . ٩٧٧ ده ارتحال ایتدی .

درویش علی افندی

سلطان مراد ثالث دوری ارباب معارفندن اولوب بر زمان (حلب) مفتیلکنده بولوندی . پیشدادیاندن سلطان مراد ثالث زماننه قدر وقوعاتی جامع عربی العباره (خلاصة التواریخ) نامیله مختصر بر تاریخ عمومی قلمه آلمشدر .

---

[١] رجال عدلیه‌دن شهری بر ذات اولوب (١٣٠٠) کسور تاریخلرنده ارتحال ایده‌رك جوار ایوبه دفن ایدیلمشدر . [ترجمهٔ مرآت جزائر] اسمنده‌کی استفاده‌بخش اثری ده آثار مطبوعه‌سندندر .

درویش محمد بن الشیخ رمضان

اونجی عصرده یاشادیغی اثرندن آکلاشیلیور . سلطان سلیمان قانونی زماننده (سبحةالاخبار وتحفةالابرار) نامیله خلقتدن اعتباراً زماننه قدر کلن انبیا وحکمدارلرك اسامیسیله مختصر وقوعاتی جامع برتاریخ قلمه آلمشدرکه شجره طرزندهدر . برنسخهسی ویانه کتبخانهسنده واردر .

دفتری محمد پاشا

مورخین عثمانیهنك مدققلرندن برذات اولوب شهریدر. نشأنی، روزنامه کتبهلکندندر. صوکرا دفتردار اولدی . متعاقباً والیلکه ارتقا ایلهدی . (زبدةالوقایع) اسمیله یازدیغی عثمانلی تاریخی (١٠٦٧) دن (١١١٦) تاریخنه قدر اولان وقایعدن باحثدر . (نصایح الوزراء والامراء) اسمنده بر اثریده واردرکه برنسخهسی(اسعد افندی) کتبخانهسنده موجوددر . محاسب ، معلوماتلی بر ذاتدر . سلانیك والیلکنده ایکن بر خدمتده رخاوتی روایت اولوندیغندن(١١٢٩) ده قوالهده توقیف ایدیلهرك اجل قضایه اوغرادی. آثاری غیرمطبوعدر .

(نصایح الوزراء) طقوز بابدر :

(١) : باب : دربیان اطوار واخلاق صدر اعظم
(٢) : « : دربیان احوال مناصب ومضرت ارتشا
(٣) : « : « اطوار دفتردار خزینه وارباب مناصب
(٤) : « : « اوجاغ بکتاشیه
(٥) : « : « احوال رعایا ومضرت ظلم وستم
(٦) : « : « سرحد منصوره وکیفیت سرعسکری
(٧) : « : « بخل وسخا وحرص وطمع وکبر وحسد و تواضع وغرور ونیك خوی وبدخوی
(٨) : « : « دوست صادق ومضرت غبن ونمام
(٩) : « : « کیفیت احوال زعامت وتیمار

دایه زاده مصطفی افندی

ارباب دقت واخلاصدن تاریخشناس متوسط العلم بر ذات اولوب شهیردر. علی الاصول اکمال تحصیلدن صوکره خدمت حکومته گیره‌رك روم ایلی ایالتی دفتردارلغی کتخدالغنه ارتقا ایتدی. ۱۱۵۶ تاریخنده (قارص) قلعه‌سنده محصورین میاننده بولوندی. آثاری غیرمطبوع اولوب بروجه آتیدر:

(۱) سلیمیه: ادرنه‌ده‌کی سلطان سلیم ثانی جامع شریفنك اوصافنه دائر باعث استفاده بر اثردر.
(۲) شرالوسواس فی حیل الطهماس
(۳) جامع المناسك للراغب الناسك
بو ایکی اثرینی برنجی اثرنده بیان ایدییور.

ذ

ذهنی محمد افندی «بربر زاده»

دیوان همایون کاتبلرندن بر ذات اولوب شهیردر. مؤخراً ترسانه روزنامه‌جیسی اولدی. صوکرا اختیار انزوا ایدرك (۱۱۲۶) ده ارتحال ایتدی. بر جلد کبیر (مصر القاهره تاریخی) یازدیغی کبی (۱۰۰۰) تاریخندن وفاتنه قدر گچن علما ومشایخ عظامك تراجم احوالنی مبین آیریجه بر اثرده یازمشدر. هر ایکیسی‌ده غیرمطبوعدر. طبیعت شعریه‌سی‌ده واردر.

ر

رمضان زاده نشانجی محمد بك

سلطان سلیمان قانونی دوری رجالندن ومشاهیر مورخیندن اولوب مرزیفونلیدر. دفعاتله رئیس الکتاب، نشانجی و دفتر امینی اولمشدی. بالانتخاب یازدیغی تاریخ عمومیسی مفید ومختصر (نشانجی محمد پاشا) تاریخی عنوانیله مطبوع ومشهور اولوب خلقتدن سلطان سلیم ثانینك اوائل وقوعاتنه قدردر. (سبحة الاخیار و تحفة الاخبار) اسمنده‌کی طومار قیلقلی اثرنده دخی آدم علیه السلامدن بدأ ایله سلطان سلیمان قانونی‌یه قدر گچن انبیا وملوك انسابنی بیان ایله‌مشدر [۹۷۹] تاریخنده درسعادتده وفات ایله‌دی. ادرنه‌قاپیسی خارجنده‌کی امیر بخاری درگاهی حظیره‌سنه دفن ایدلدی.

مطبوع تاریخجه‌سی وزرادن درت دفعه نشانجی اولان معاصری بویالی محمد پاشایه نسبت اولونه‌رق نشانجی محمد پاشا تاریخی دیه متعارفسه‌ده دوغرو دکلدر .

رومی چلبی « رومی فاضل چلبی »

تذکرهٔ ریاضی نقلنجه زنبیلی علی افندینك اوغلو وتذکرهٔ لطیفی قولنجـه طورونی اولوب (طاب مثواه بانوارالجلیل) جمله‌سنك ناطق اولدیغی [٩٢٨] ده کنج ایکن ارتحال ایله‌دی . زماننه قدر تاریخ عثمانی یازمشدر. اشعاری‌ده واردر. جدی یاننده مدفوندر.

رازی عبداللطیف افندی

قضاتدن وارباب علم وادبدن فاضل وتاریخشناس برذات اولوب (اسکدار) لیدر .

علی‌الاصول اکمال تحصیلدن صوکره اولاً دائرهٔ مشیختده، بعده نیابتله یکیشهر ، ادرنه، مدینهٔ منوره‌ده فقیهانه‌وعفیفانه برصورتده ایفای‌وظائف شرعیه ایله‌یوب (استانبول) قاضیلکنه ارتقاایلدی. وبوخدمت شرعیه‌ایله مشغول‌ایکن [١١٤٦] تاریخنده (اسکدار)ده ارتحال ایلدی.

کوروله‌بیلن آثاری غیرمطبوع اولوب بروجه آتیدر :

(١) ترجمهٔ عقدالجمان: تفصیلی تواریخ عثمانیه‌دن (چلبی‌زاده عاصم) افندی تاریخنده مندوج هیأت‌مترجمه وفاضله اعضاسندن ایکن علامه (بدرالدین‌محمودعینی) نك (عقدالجمان فی‌تاریخ‌اهل‌الزمان) اسمیله مسمی ٢٤ جلددن عبارت اولان اثرمشهورینك سکز جلدینك ترجمه‌سیدر.

(٢) احلی‌الخبر من‌کلام سیدالبشر : علم حدیثدن براثر قیمتدار اولوب نسخه‌لری (حمیدیه) و (راغب پاشا) کتبخانه‌لرنده موجوددر.

(٣) الفلك‌المشحون باللؤلؤالمکنون : علم محاضراتدن براثر معتبر اولوب نسخه‌سی کتبخانهٔ عمومیده واردر .

(٤) جامع‌الحکایات : مشهور جامع‌الحکایاته نظیره مقامنده‌در.

(٥) دیوان : طرز معروف اوزره‌در .

اشعاری اکثریتله حکیمانه‌در . ازجمله :

فلك آرایش اندامی بی‌اندام ایچون صاقلار
متاع کام خوش فرجامی بدفرجام ایچون صاقلار

بیاض نامهٔ آماله عاقل بذل مال ایتمز
که تکثیر سواد دفتر قسام ایچون صاقلار

خدا دیوار دولتخانهٔ ارباب اقبالی
کهی برلانهٔ کنجشك بی آرام ایچون صاقلار

حکیم اوغلو علی‌پاشا جامع‌شریفی حولیسنده مدفون (مشایخ سنبلیه) دن سابق‌الترجمه (نقشی ابراهیم) افندینك بین‌الشعرا متعارف اولان وفات تاریخی‌ده بوذاتکدر.

راشد محمد افندی [وقعه نویس]

شعرا ومورخین عثمانیه‌دن اولوب پدری صدوردن ملاطیه‌لی مصطفی افندیدر .

(نعیما) یه ذیل اولارق بش‌جلددن عبارت اولان و [١٢٨٢] ده طبع اولونان عثمانلی تاریخی [١٠٧١] دن [١١٣٤] ه قدر کچن وقایعی حاکیدر قاضیعسکر ایکن (سعادة الانتقال) ترکیبنك دلالت ایتدیکی (١١٤٨)ده استانبولده وفات‌ایله‌دی [١] قره‌کومروك جاده‌سنده زنجیرلی قویو جوارنده افضل زاده مدرسه‌سی قارشیسنده مدفوندر. دیوانی ده واردر. اشعاری اکثریت اعتباریله حکیمانه‌در. همعصری بولوندیغی (ندیم، نابی) استثنا ایدیلنجه طبیعت شاعرانه‌جه اقرانی نادر کورولور علماء شعرادندر. تاریخی عباره‌سندن برمنشیٔ کامل اولدیغی‌ده آکلاشیلیر. مع‌مافیه ،ورخلکده نعیمایه یتیشه‌مه‌مشدر. کندی ترجمهٔ حالنی بشنجی جلدك نهایتنده یازمشدر .

بر غزلندن :

کران سامان اولان دلال وش کالا بدوش اولماز
بیلن قدرمتاع اعتباری خود فروش اولماز

---

[١] سنك مزارنده (اوله‌راشد افندینك مکانی اوج علیین) مصراعی محکوکدر. (راشدافندی اوله‌عدن جنانه زبور)مصراعی‌ده تاریخ وفاتیدر.

درون سینهٔ عاشقده ژنکار سوا یوقدر
دل آینه‌ده تمثالدن غیری نقوش اولماز
معادین ایتمه‌مك لایقمیدر ادراك دانایه
سخن مدرك دکلکن کمسراغ راه کوش اولماز
درونده اولور نومیدیٔ عفو خدا غالب
بودر باعث که راشد چهرهٔ زاهد بشوش اولماز

ابیاتندن :

خاکساریٔ هنر پیشه‌یی ذلت صانمه
پرتو مهر یره دوشسه‌ده پامال اولماز

حسد قلب عدو لطف ایله اولماز زائل
سنکده مضمر اولان آتشه آب ایتمز اثر

ترازوی نکاه راست سنجان حقیقتده
تفاوت ایله‌مز درهم قدر بیش وکم عالم

راشدا ایتمز شکسته دل قبول التیام
زخم شمشیر زبانك وارمی کورمش مرهمن

خودفروشانه هنر مایهٔ اقبال اولماز
جامهٔ زر سبب عزت دلال اولماز

ویرر صدق توجه نسبت صوری‌یه استحکام
دکلدر بعد حائل کعبه ومحراب بیننده

تسلیمدر قضایه اکر وار ایسه علاج
تدبیر یوقسه مانع تقدیر اولورمی هیچ

اولور هرتندخوی سرکشی بردام ایدر دشمن
نه‌دکلو سخت ایسه آتشله لابد نرم اولور آهن

ایدن کشتیلری ساحلرس سمت نجات آخر
دکلدر ناخدا ای‌عقل کوته‌بین خدادر هپ

بیقار برکونده فرهاد ایتدیکك بنیادی بربیلده
کوجی تعمیر دلدر سهلدر خاطر شکنلکلر

مصارعندن :

جدالکارانه خاموشی قدر رنکین جواب اولماز

ظهوری دائما کنجینه‌نك ویرانه‌دندر هپ

سکوتی مرد دانا خصمنی الزام ایچون صاقلار

خلاف جنس ایله الفت بلا دکل‌ده نه‌در ؟

کار تقدیره نه‌در چاره رضادن غیری ؟

قناعت کنز لایفنی ایله تفسیر اولونمشدر

رسمی مصطفی افندی [وقعه‌نویس]

شعرا ومورخیندن اولوب قریمك (باغچه سرای) قصبه‌سندندر. تذکرهٔ رامزده آق کرمانلی اولدیغی محرردر . بعض مأموریتلردن صوکرا (١١٦٠) تاریخنده طرف دولت علیه‌دن نامهٔ همایون ایله سفیر ایران تعیین اولونان کسریه‌لی‌حاجی احمد پاشا معیتنده ایرانه کیدوب کلدیکی ایچون وقایع رسمیه ایله اسکداردن اعتباراً قطع ایتدکلری مراحلك اوصافنی علاوه ایده‌رك مکمل بر (سفارتنامهٔ ایران) قلمه آلمشدر. مرتب دیوانچه‌سی ده

واردر . هر ایکیسی ده غیر مطبوعدر . اشعارنده حکیمانه ابیات موجوددر . (١١٦٤) تاریخنده مطعوناً وفات ایله‌دی . ادرنه قاپیسی خارجنده مدفوندر .

اشعارندن :

شب محو اولوب همیشه نجوم سحر دوغار
انجام انهزامده مهر ظفر دوغار
آبستن صفا وکدر در لیال هپ
کون دوغمادن مشیمهٔ شبدن نه‌لر دوغار

رضا افندی (سید محمد رضا - نقیب الاشراف)

مولداً آماسیه‌لی اولوب آماسیه‌جه (حاجی قاسم زاده) شهرتیله بنامدر. موخراً کفه‌یه کیتدی (سبع السیار فی اخبار ملوك التاتار)[١] اسمنده‌کی اثر تاریخیسنده قریم خانلرینك ودولاییسیله اقوام تاتارك احوال تاریخیه‌لرینی یازمشدر . (١١٦٩) تاریخنده درسعادتده وفات ایله‌دی . ادرنه قاپیسی خارجنده شاعر مشهور باقی افندی یقیننده مدفوندر. بورسه نیابتنده ایکن یازدیغی (ریاض المؤمنین) ایله (فیض انور) اسمنده اخلاق وتصوفه عائد دیکر براثری، برده (فتاوی) سی واردر. تاریخی (٨٧١) ده کرای اولان (منکلی کرای) دن باشلایارق محمود اول دورینه قدرکچن وقایعدن باحثدر مطبوعی ده واردر . (١١٤٣) تاریخنده (تحفة الخان فی شرح نزهة الاذهان) اسمنده‌کی فنون مختلفه‌دن باحث براثر داها یازمشدرکه خریطه ورسملری (منکلی کرای) ك اتباعندن قریملی (قایامیرزا) طرفندن رسم ایدلمشدر . خریطه ورسملرك عددی ۹۲ پارچه‌در .

رسمی احمد افندی

سیاسیون ومورخین عثمانیه‌دن اولوب کریدده‌کی (رسمو) قصبه‌سندندر[٢] قاینارجه معاهده‌سنی امضایه مأمور اولدیغی کبی سلطان عثمان خان ثالثك وفاتیله سلطان مصطفای ثالثك جلوسنی تبلیغ ایچون دخی سفارتله ویانه‌یه کوندریلش بعده برلینده سفیر اولمشدر.

[١] سلیم کرایك امریله جزمی افندی طرفندن اختصار اولونمشدر.

[٢] سجل عثمانیده حانیه‌لی کوستریلش ایسه‌ده اثر ذهولدر .

بو سیاحتنك احوالنی یازمش و یازدیغی سفارتنامه‌سیله [١١٨٢] سفری وقوعاتنی حاکی اولوب اخیراً طبع اولونان (خلاصة‌الاعتبار) ی مورخ (هامر) طرفندن آلمانجه‌یه ترجمه ایدیلمش، سیاحتنامه‌سنك متنی‌ده آیریجه پارسده طبع اولونمشدر . (١١٩٣) تاریخنده وفات ایده‌رك اسکدارده سلیمیه‌ده چیچکجی قهوه‌سی قارشیسنده‌کی مزارستانك وسطنه دفن ایدلدی .

سائر آثاری :

(سفینة‌الرؤسا) [٢] ایله دارالسعاده آغالرینك ترجمهٔ حاللرینی ناطق اولان (خمیلة الکبراء) وسفارتله پروسیایه کیدوب کلدکدن صوکره یازدیغی (جغرافیای جدید) دن عبارتدر .

(تاریخ مرادی) نامیله معروف عربی‌العباره مطبوع (سلك‌الدرر) ده (زلالیه) اسمنده امثال عربیه‌یی حاوی اثر منثور عربیسی کتابت عربیه‌ده‌کی قوتنه دالدر . برده (پند عطار) ترجمه‌سی ایله (الاستیناس باحوال‌الافراس) نامنده براثری‌ده واردر .

رسمی مصطفی افندی

وزیر شهید ممش محمد پاشانك دیوان کاتبی وخواجکان دیوان همایوندندر . پاشاسنك شهادتندن صوکرا بر چوق دیاری دور ایله‌مش و اسباب عیش وحضوردن دور اولارق مدینهٔ منوره‌یه عزیمت و اوراده آلتی‌سنه اقامت ایتمشدر. (١٢١٣) ده فرانسزلرك مصری استیلالرنده جزار احمد پاشا ایله وقوع بولان محارباتی مبین (وقعه‌نامه) نامیله بر تاریخچه یازمش ومشارالیه جزاره تقدیم ایتمشدر . مؤلفك خط دستیله مدینه‌ده و (١٢٢٤) ده تحریر اولونان نسخه زمانمز ارباب دانشندن ابن‌الامین محمود کمال بکك کتابخانه‌سنده منظور فقیر اولمشدر .

---

[٢] ١١٦٧ تاریخنه قدر (رئیس‌الکتاب ـ خارجیه ناظری) لغه کچن ذواتك تراجم احوالنی جامع اولان بو تاریخدن اعتباراً (١٢١٩) سنه‌سنه قدرده سلیمان فائق افندی طرفندن تذییل ایدیلن بو اثر (١٢٦٩) تاریخنده تقویم خانهٔ عامره مطبعه‌سنده طبع اولونمشدر .

راشد محمد علی افندی [عینتابی]

منشی و لسان آشنا بر ذاتدر . معارف مکتوبجیلغی وسائره کبی مأموریتلرده ایفای حسن خدمت ایله‌مشدر . (تواریخ الانبیا فی ارشادالاذکیا) اسمنده مطبوع تاریخی و (سفینةالرؤسا) یه ذیلی واردر . وفاتی (۱۳۱۳) ده ، قبری اسکدارده حضرت هدایی درگاهنده‌در . متوسط بر طبع شاعرانه‌یه مالك ایدی . دیوانچه‌سی غیر مطبوعدر . برده غیر مطبوع محاضرات مجموعه‌سی واردر .

(تاریخ انبیا) سی بر جلد اوزره مرتب ، مختصر فقط مفیددر . (۱۲۹۰) تاریخنده طبع اولونان (الف النهار والنهار = بیك بر گون) حکایه‌سنی‌ده مصطفی حامی پاشا ایله برابر فرانسزجه‌دن ترجمه ایتمشدر . بو حکایه‌نك اصلی هند لسانی اوزره‌در .

ابیاتندن :

قیام شرعله قائم بنای دولت و دین
کتابسز یاشایان انقلابسز یاشاماز

اولور گیده‌رده جهانده علو طبعی اولان
تذلل ایله‌مز اصلا جنابسز یاشاماز

ستاد ودادینی راشد بو سوق فانینك
بصیرت اوزره گورنلر حسابسز یاشاماز

راشد احمد پاشا [قریق حاجی]

علمای مورخیندن بر ذاتدر . (۱۳۰۹) تاریخنده اقامته مأمور اولدیغی (باندیرمه) ده وفات ایله‌دی . قبله جهتنده یکی یول اوزرنده‌کی مزارستانده مدفوندر .

آثاری :

(۱۰۹۱) سنه‌سندن اعتباراً یمنك احوال تاریخیه‌سندن بدأ ایده‌رك (۱۲۹۱) سنه‌سنه قدر گذران اولان وقایع وفتوحاتی جامع ایکی جلد (یمن و صنعا تاریخی) [۱]

[۱] شعرای عثمانیه‌دن (عراقی) نك (فتحنامهٔ یمن و تبریس) اسمنده بر اثری واردر .

ایله کوچوك مخدوملری سعید بك نامنه تحریر و بورسه‌ده طبع ایتدکاری (قبهٔ سمایه بر نظر) و (تاریخ قدیم مصریین وآثار بدایع اقدمین) در .

یمن و مصر تاریخلری او قطعه‌لر حقلرنده موجب استفاده آثاردن اولدیغی کبی (قبهٔ سمایه بر نظر) ده قوزموغرافیانك شرع شریفه تطبیقنی وسائره‌یی جامع محاکمه‌لی بر اثر اولدیغی ایچون هیأت وقوزموغرافیا ایله متوغل ذواته جداً استفاده‌بخشدر. بو اثر غازی احمدمختار پاشانك برتقریض فاضلانه‌لریله‌موشحدر. (۱۳۰۸) ده بورسه‌ده طبع ایدیلمشدر. (ترجمهٔ نصایح عبدالله‌انصاری) اسمنده بر رساله‌سی‌ده واردر . بونلردن باشقه علم فقهه متعلق غیر مطبوع بر اثر فاضلانه‌سی‌ده اولدیغی مرویدر .

رفعت احمد افندی بن محمدامین (یاغلقجی زاده)

پدری (اسپارطه) ده (شعبان چلبی زاده) دینیلن برعائله‌دن اولوب کندیسی مولداً استانبوللی‌در . محاسبات عتیقه محاسبه‌جیلکندن متقاعد عالی همم بر ذات ایدی . ارباب علم و دانشدن تراجم احواله واقف بر ذات معارفسمات اولدقلرینه آثار متنوعه‌لری شاهددر . وفاتی (۱۳۱۲) ده، مرقدی‌فاتح جوارنده امیر بخاری درکاهی‌حظیره‌سنده‌در.

آثار مطبوعه‌سی :

یدی جلد لغات تاریخیه و جغرافیا [۲] : مندرجاتی یالکز تاریخ و جغرافیا لغاتنه منحصر اولمایوب علوم و فنون سائره‌یه متعلق بعض لغاتی‌ده حاوی اولدیغندن مفید ومختصر بر نوع قاموس‌العلوم والمعارف کبیدر. جغرافیاوتاریخه تعلق ایدر بعض موادنده آثار ذهول وارسه‌ده هیأت عمومیه‌سی اعتباریله شایان تقدیر و استفاده‌در .

(نقدالتواریخ): کاتب چلبی‌مرحومك تقویم‌التواریخی‌طرزنده اولوب خلقت آدمدن (۱۲۹٦) تاریخنه‌قدر کچن وقایعی مختصر ومسلسل برصورتده بیان‌ایدر برتاریخ عمومیدر.

(تصویر اخلاق) : اخلاق حسنه وردیئه‌یی حروف هجا اوزره بیلدیرر مرتب ومکمل بر اخلاق اسلامیه کتابیدرکه جداً شایان استفاده‌در .

(برکذار) : اخلاق علائیدن ملخص منقح بر اثردر .

---

[۲] احمد رفعت افندی مرحوم بو اثرلرینی اخیراً علاوات لازمه‌سیله تصحیح ایتمشلرسه‌ده طبعنه موفق اولامامشلردرکه معارف عثمانیه نامنه طبعی آرزو ایدیلن آثار معتبره‌دندر .

رفعت احمد افندی بن اسماعیل

درسعادت رسومات محاسبه‌جیلکنده ایفای خدمت ایله‌ین تاریخ و تراجم احوال ایله متوغل شهری بر ذات اولوب برآز اعرج اولدیغندن (طوپال رفعت) افندی شهرتیله بنام ایدی . (۱۲۹۳) تاریخنده ارتحال ایله‌دی . ادرنه قاپیسی خارجنده مدفوندر .

شیخ‌الاسلاملرك تراجم احوالنی مبین (دوحة‌المشایخ)، نقیب‌الاشرافلرك تراجم احوالنی معلن (دوحة‌النقباء) و (حدیقة‌الوزراء) ذیلی اولمق اوزره صدر اسبق (ضیا یوسف) پاشانك دفعهٔ ثانیهٔ صدارتندن (یوسف کامل پاشا) نك صدارتنه قدر کچن صدراعظملرك تراجم احوالنی مبین (وردالحدائق) وفخر رسالت صلی‌الله‌علیه‌وسلم افندمز حضرتلرینك هانکی دوحهٔ عالیه‌دن منشعب اولدقلرندن بدأ ایله خلفای راشدین و ائمهٔ اثنا عشر وملوك اسلامیه و سلاطین عثمانیه وصدراعظم و شیخ‌الاسلام وقپودان پاشالر ومصر خدیولرینك مختصراً تراجم احوالنی ونظام جدیدك تشکیلی اولان (۱۲٤۱) تاریخندن (۱۲۸۳) تاریخنه قدر مناصب سلطنت سنیه‌نك نه صورتله افراغ اولوندیغنی واو تاریخه قدر کیملرك نصب وتعیین اولوندقلرینی مبین جدوللی برطرزده (روضة‌العزیزیه) اسمنده بر اثری، بونلردن باشقه اساساً منسوب اولدیغی (طریقت بکتاشیه) نك وفرعاً طرق سائره‌نك احوال وارکانندن باحث(مرآة‌المقاصد فی دفع المفاسد)اسمنده براثری داها واردرکه جمله‌سی مطبوعدر.

رائف بك (داوود پاشالی محمد رائف بك)

قائممقام متقاعدلرندن تاریخشناس ، متفنن و مقدم بر ذات اولوب شهیردر . مکتب حربیه‌دن نشأتندن صوکره بر مدت اردولرده و مدت مدیده قله‌لی اعدادیٔ عسکریسنده خواجه‌لقده ایفای حسن خدمت ایله‌دی. (۱۳۳۵) تاریخنده ارتحال ایده‌رك (یدی قوله) خارجنده‌کی عائله‌سی قبرستاننه دفن ایدلدی . طریقهٔ نقشبندی‌در .

آثار مطبوعه‌سی :

(۱) مرآت استانبول

(۲) طوپ قپو سرای همایونی و پارقنك تاریخی

(۳) سلطان احمد پارقی وآثار عتیقه‌سی

(٤) نکات ادبیه

(٥) خاطرهٔ اسلاف
(٦) یوز سنه یاشامق چارەسی یاخود علم حفظ الصحهٔ عمومیەنك یکرمی ایکی تنبیه
ایله تلخیصی (رفقاسندن جمیل بك ایله مشترکدر)
آثار غیر مطبوعەسی :
(١) فتح جلیل قسطنطینیه
(٢) استانبولك احوال قدیمهٔ تمدن و عمرانی
(٣) بعدالفتح جوامع شریفەیه تحویل اولنان کنائس
(٤) مرآت استانبول (جلد ثانی) ناتمامدر
(٥) هیاکل کمالات یاخود آبدهٔ انسانیت

ز

زنبیلی زاده محی الدین محمد جمالی افندی

عالم، تاریخشناس برذاتدر. ادرنه قاضیلکندن انفصالنی متعاقب [٩٥٧] ده استانبولده وفات ایلەدی. جدی علی افندی یاننده مدفوندر. زمانه قدر منقح تاریخ عثمانیسی، السنهٔ ثلثەده اشعاری، هدایه شرحنه تعلیقاتی واردرکه جملەسی غیر مطبوعدر. تاریخنك بر نسخەسی « ویانه » و « برلین » کتبخانەلرنده موجود اولدیغی و آلمانجەیه ترجمه اولوندیغی عطا بکك (هامەر) ترجمەسنده محرردر .
بر نسخەسیده استانبولده (ملت) کتبخانەسنده واردر.

زکریا زاده چلبی

قانونی سلطان سلیمان دوری مورخلرندن و ترسانه کاتبلرندن اولوب شهیردر. اسکدارده آطلامه طاشندەکی سلیم اغا کتبخانەسنده (فرح) اسمیله مسمی بش مقاله اوزره مرتب تاریخنده مشاهیر بحریون عثمانیەدن (پیاله پاشا) نك غزوات بحریەسی محرردر. طوپقاپی سراینده روان کوشکنده « مرادی » نامنده برشاعر طرفندنده (باربا روس خیرالدین) پاشانك ترجمهٔ حالیله غزواتنی مبین منظوم بر اثر اولدیغی کبی خالص افندی کتبخانەسندەده بارباباروس ایله برادری اوروج رئیسك غزواتنی مبین منثور ومفصل بر اثر واردر .

زعیم میر محمد کاتب [۱]

سلطان مراد ثالث دوری رجالندن وصوقوللو محمد پاشانك کاتبلرندن اولوب تاریخ تألیفی [۹۸۲] اولان (جامع التواریخ) اسمندهکی تورکجه غیر مطبوع تاریخنی افندیسی وزیر محمد پاشایه اهدا ایلهدی. قره فریهده جامع شریف وسائره کبی خیرات ومبراتی وارسهده مدفنی تعیین ایدیلهمدی. ظهور اسلامدن اول وصوکرا یکرمیبش دولتحقنده معلوماتی جامعدر. ظهور عثمانیان حقنده (حدیدی) نك روایتنی قبول ایدییور . آق قویونلیلرله روم سلجوقیلری حقندهکی معلوماتی خطالیدر. تاریخ عثمانیسی مراد ثالثك جلوسنه قدردر. بعده صفویهیی ذکر ایدییور .

ش

شریف رشید پاشا « شریف حاجی احمد رشید پاشا »

علم حقوق وتاریخده بهرهٔ کلی صاحبی فاضل ارباب قلمدن غیور بر ذات اولوب (استانبول) لیدر. مقدمات علومی تحصیلدن صوکره مکتب حقوقه کیرهرك بعدالاکمال خدمت دولته دخالتله والیلکه قدر ارتقا ایلهدی . صوك مأموریتی اولان حجاز ولایتی والیلکیله شیخالحرم مکیلکندن متقاعداً استانبولده ارتحال ایدهرك سلیمانیه جامع شریفی حظیرهسنه دفن ایدلدی .

آثار مطبوعهلری :

۱) روحالمجله : مجلهٔ احکام عدلیهنك علم اصوله تطبیقاً شرحنی مبین اولوب سکز جزؤدر .

۲) حقوق تجارت : تجارته متعلق بالجمله قوانین ونظامات دولت علیهنك شرحنی مبین کلیاتدر .

۳) امام اعظمك سیاسی ترجمهٔ حالی

٤) دین مبین اسلام : عقائده، عباداته، مناکحات ومفارقاته، علم تصوف ایله مکارم

---

[۱] سلطان حمید اول زمانی وقایعنه دائر مطبوع تاریخچهسیاولان (زعیم زاده محمدصادق) افندیده مورخینعثمانیهدندر. (۱۲۳۸) تاریخنده وفات ایدهرك اسکدارده سلیمیهده دفن ایدلدی معالتأسف قاتبی پدری رئیسالکتاب عبدالله بری افندینك آثار قلمیهسنك محافظهسنه اعتنا ایتمدیکی (سفینةالرؤسا) ذیلنده محرردر.

اخلاق اسلامیه واخوت دینیه‌یه دائر بیلنمه‌سی لازم اولان مسائلی حاوی اولوب بش جزؤدر .

٥) اصول‌الحکم فی نظام‌العالم ترجمه‌سی : متن اثر ترجمهٔ حالی علما فصلنده محرر مولانا (حسن‌الکافیٔ آق حصاری) نك اولوب مع‌ترجمه [١٣٣١] تاریخنده حجاز ولایتی مطبعه‌سنده طبع اولونمشدر .

آثار غیر مطبوعه‌لری :

١) تاریخ عمومیٔ اسلام : اقطار مختلفه‌ده حکمران بالعموم حکومات اسلامیه‌دن باحث اولوب سکز جلددر .

٢) ترجمهٔ تاریخ آل برمك : اسمنك دلالتی وجهله (برمکی) لرك احوالندن باحث اولوب بعض مطالعات درج وعلاوه ایدلمشدر .

٣) فتح مبین قدس : (بخاریٔ شریف) ایله (فتوح‌الشام)دن التقاط‌ایدلمك اوزره ترتیب ایدلمشدر .

٤) ریاض عدالت : حکمت سیاسیه ایله مکارم اخلاقدن باحثدر .

٥) رسالة‌الحیوان والانسان ترجمه‌سی : مشهور (رسائل اخوان‌الصفا) دن بونام ایله اولان رساله‌نك ترجمه‌سیدر .

٦) دیوان : طرزمعروف اوزره مرتب اولوب طبیعت شعریه‌یه‌ده مالك اولدقلرینك شاهدیدر .

ابیات حکیمانه‌لرندن :

کوکل اعمار ملك ایسترِ وطن محتاج خدمتدر
وطن احیاسنه عطف نگاه ایتمك سعادتدر

ترجمهٔ حال عالیلری مشایخ فصلنده مذکور خواجهٔ عرفانم (حریری زاده کمال) افندی حضرتلرینك منظوم کتابهٔ سنك مزاری صاحب ترجمه پاشا مرحومکدر.

سپاهی زاده محمد بن علی

قضاتدن ذوفنون بر ذات اولوب بروسه‌لیدر. علی‌الاصول مملکتی علماسندن تکمیل

نسخدن صوکرا بعض مدارسده تدریس ایله اشتغال ایلیوب **۹۹۲** تاریخنده بغداد و**۹۹۷** سنه‌سنده ازمیر قاضیلقلریله بکام اولمشدی .

سنهٔ مزبوره‌ده ازمیرده ارتحال ایله‌دی . السنهٔ ثلثه‌ده انشاد نظم ونثره مقتدر اولدیغنه آثار متنوعه‌سی شاهد عادلدر. **مؤلفاتی غیر مطبوع** اولوب باشلیجه‌لری بروجه‌آتیدر :

۱) انموذج الفنون : (**موضوعات العلوم**) طرزنده اولوب تفسیر، حدیث، کلام، اصول فقه، فرائض، معانی، طب، هیأت کبی دوقوز علمدن باحثدر. صدر اعظم سنان پاشایه تقدیم اولونمشدر .

۲) حاشیهٔ شرح تجرید : متن اثر **۶۷۲** ده **وفات** ایدن علامه (نصیرطوسی) نکدر. دقایق علم کلامدن باحث والتی باب اوزره مرتب اولان بو اثر برچوق فضلا طرفلرندن شرح وتحشیه ایدیلمشدر .

۳) حاشیه علی شرح حکمة العین : متن اثر نصیر طوسی تلامیذندن (کاتب قزوینی) نکدر. بونک‌ده مختلف شرح وحاشیه‌لری واردر.

٤) اوضح المسالك الی معرفة البلدان والممالك : اصل بادئ اشتهاری اولان ولسان عربی اوزره محرر بولونان بو اثر اساساً جغرافیایه متعلق اولوب طرز تحریری حروف هجا اوزرینه مرتب (لغات تاریخیه وجغرافیا) ترتیبنده‌در. باشلیجه مأخذی‌ده ابوالفدانك (تقویم البلدان) ی ایله صفی الدین عبدالمؤمن بغدادی‌نك (معجم البلدان) دن خلاصه ایتدیکی (مراصد الاطلاع) ی‌در. ختامی اولان **۹۸۰** تاریخنده سلطان مراد ثالثه تقدیم ایده‌رك مظهر مکافاة اولمش ایدی . مؤخراً اختصار طریقیله لسان عثمانی‌یه نقل ایله‌یوب وزیر اعظم صوقوللو محمد پاشایه تقدیم ایده‌رك تلطیفاته مظهر اولمشدرکه بو اثر لسانمزده (لغات تاریخیه وجغرافیا) اصولنده یازیلان آثارك قدم اعتباریله برنجیسیدر. درسعادت کتبخانه‌لرینك اکثرنده نسخه‌لری واردر. اسمی (اسامئ بلدان) در.

شیخ الاسلام خواجه سعدالدین افندی

مشاهیر علما ومورخین عثمانیه‌دن منشی وسیاسی بر ذات اولوب بروسه‌ده مدفون حسن جان افندینك مخدومیدر. (اکری [۱]) ملحمه‌سنك شانلی بر صورتده حسن

[۱] پشته‌نك شمال شرقیسنده برقصبه اولوب اطلاسلرده « Erlau » اسمیله محرردر.

نتیجه‌یه اقترانی بالخاصه بو ذاتك تشجیع و ترغیبیله قازانیلدیغنی تاریخ حکایه ایدییور.
(تاج التواریخ) اسمنده طرز قدیم اوزره محرر ایکی جلد عثمانلی تاریخی (خواجه تاریخی)،
اسمیله‌ده بنام اولوب موسیو (بانوتی) طرفندن ایتالیانجه‌یه ترجمه وطبع اولونمشدر. بو
اثردن باشقه مثلا مصلح الدین لاری نك (مرآت الادوار) اسمنده‌کی تاریخی ترجمه‌سی
ورساله قشیریه ترجمه‌سی واردر وبعض کتب علمیه‌یه حاشیه‌لرده یازمشدر. یاووز سلطان
سلیم خانك مناقبنی حاوی (سلیم نامه) اسمنده بر اثری داها واردرکه (تاج التواریخ)،
نهایتنده مطبوعدر. رحلتی [نا گهان گیدی خواجه سعدالدین] مصراعنك دلالتی اولان
«١٠٠٨» ده، قبری جوار ایوبده یحیی افندی تکیه‌سی حظیره‌سنده بنا کرده‌سی اولان
مسجد یانده‌در.

١٠٢٥ ده ارتحال ایده‌رك یانه دفن اولونان دوردنجی مخدومی صدوردن عبدالعزیز
افندی‌ده اصحاب فضیلتدن برذات اولوب السنهٔ ثلثه‌ده اشعاری و(محمد بن ابراهیم الایجی) نك
اخلاق ومحاضراتدن (مفتاح السعادة) اسمنده‌کی اثرینك ترجمه‌سی واردر.

خواجه سعدالدین افندی مرحومك مدفون اولدیغی محلده ١٢٧٣ تاریخنده اوقافه
قید اولونان ١٠٢٣ تاریخلی وقفیه ایله بنا ایتدیکی زاویه‌یه معاصری بولوندیغی حضرت
هدایی خلفاسنه مشروطه قیلدیغی وقفیه‌دن کندیسنك حضرت مشارالیهه منتسب ویامخلص
اولدیغی آکلاشیلیور.

طبع شاعرانه‌سی‌ده واردر.

(تاج التواریخ) ظهور عثمانیاندن سلیم ثانی نهایتنه قدر کذران اولان وقایعی مبین
منقح بر تاریخدر. نهایتنده هر پادشاه زماننده‌کی مشایخ وعلمانك تراجم احوالی‌ده مندرجدر.
صنعت خطه‌ده انتسابی اولوب ثلث، نسخ، تعلیق‌ده مهارتی واروایدی. برده رسالهٔ شمائلیه‌سی
واردر.

پدرینه سویله‌دیکی تاریخ :

سعدیٔ ماتمزده تاریخنی
دیدی الی رحمة رب جلیل

شاعر (ثنائی) نك‌ده منظوم سلیم نامه‌سی واردر.

سلانیکلی مصطفی افندی

سپاهیان کتابتنده ودرکاه عالی متفرقه لغنده بولونمشدر. خواجکان صنفندن اولوب حسن اطواریله معروف ایدی. ۹۷۱ سنه‌سندن ۱۰۰۸ تاریخنه قدر کذران ایدن وقایع عثمانیه‌یی حاکی اولوب عباره‌سی آچیقجه بر جلددن عبارت مفید ومطبوع بر تاریخی واردرکه (نعیما) بونک ذیلی مقامنده اولدیغندن دیکر جلدینک طبعنه حاجت کورولمدیکنی طابع ذکر ایدییور. غیر مطبوع قسمی واردر.

روم ایلی ینکیشهرنده (کلنبوی) مرحومک قبرینک شمال جهتنده مدفون اولدیغی وفقط سنک مزاری مؤخراً قیرلدیغی مرویدر.

سهیلی احمد بک مرحوم

سلطان مراد رابع دوری فضلاسندن ومصر قاهره دیوان کاتبلرندندر. (نوادر سهیلی) دیمکله معروف مطبوع (عجائب المآثر وغرائب النوادر) اسمنده‌کی تاریخ واخلاقه متعلق اثری عبرت نمون فقره‌لری حاوی اولدیغندن تاریخ بشرک اخلاق قسمنده خادم اوله‌بیلیر. شعرده‌کی طرز بیانی ساده‌در. بوندن باشقه (تاریخ صفدی) و سائره‌دن انتخاب ایدلمک اوزره خلقت آدمدن طوفانه و طوفاندن ممالک چراکسه‌نک نهایت حکومتلرینه قدر کچن احوال مصریه‌یی حاوی اولان (الدرة الیتیمه فی اوصاف مصر القدیمه) اسمنده مقبول بر اثری داها واردرکه ۱۱۴۱ تاریخنده مطبعهٔ عامره‌ده طبع اولونمشدر.

بو اثرک (مصر جدید) اسمنده‌کی ۹۲۱ سنه‌سندن ۱۰۳۰ تاریخنه قدر کچن وقایع مصریه‌یی حاکی اولان ذیلی‌ده اصلی کبی مطبعهٔ عامره‌ده طبع اولونمش ونهایتنده طابعی اولان ابراهیم متفرقه طرفندن خطهٔ مصریه خریطه‌سی علاوه ایدلمشدر.

بر مسدسندن:

جهان بی وفا باقی دکلدر کیمسه‌یه ای یار
دکلدر بر قراره چون بیلیرسک چرخ ناهموار
دیلرسه‌ک اولاسک باغ جهان ایچنده بر خوردار
بو قولی جان ایله کوش ایت سکا پندم بودر هربار

الی آلتنده اولمه کیمسه‌نك حاتم کبی زنهار
کیمسنه‌یه دیمه تا کیم کوزك اوستده قاشك وار

خلقت آدمدن **١٠٣٨** تاریخنه قدر (**تاریخ شاهی**) اسمنده بر تاریخی‌ده واردر .

سلیم محمد افندی « خواجه »

فاضل و تاریخ شناس بر ذاتدر. بوسنه ملالسی کوایازاری حسین افندینك مخدومی اولوب فتوی امینی **ایکن ١١٣٨** ده استانبولده وفات ایتدی. **اسکدارده قره‌جه احمد جوارنده کامی افندی یاننده** مدفوندر .

(تاریخ فتح استانبول) و (مواردالبصائر لفرائدالضرائر فی علم‌الادب) اسملرنده اثرلری و (سالم) تذکره‌سنده **بعض اشعاری** کرولمکده‌در.

مشاهیر خطاطیندن صویولجی زاده خطیله محرر مواردك بروسه‌ده مرادیه مدرسی **ایکن** تألیف ایتدیکنی یازییور. بو اثر ضرورات شعریه‌دن **باحثدر** .

سلاحدار فندقلیلی محمد آغا

نشأتی اندروندن اولان بوذات آپی کوروز دوغرو یازار بر مورخ اولوب تقدیر ایتدیکی کاتب چلبی‌نك (فذلکه) اسمنده‌کی عثمانلی تاریخنه یازدیغی ذیلی وجودعدیده ایله قیمتداردر اشبو اثرك مهم ومفصل قسملری بروجه آتیدر : فاضل احمد پاشانك کرید سفری ، قره‌مصطفی پاشانك ویانه سفری، سلطان محمد رابعك حیات خصوصیه‌سی، سلطان سلیمان ثالثك اخلاق وطبایعی، فاضل مصطفی پاشانك اجرا آتی، سلطان احمد ثالثك اداره‌سی، ذوالفقار افندینك **ویانه** مرخصلغی و هیأت عمومیه‌سی (**١٠٦٥**) دن سلطان **احمد** ثانی نك جلوسنه قادادردر. ترتیبی سنه اوزره‌در. (**١١٣٩**) تاریخنده متقاعداً ارتحال ایله‌یوب آیاس پاشا مزارستاننك کوموش صویی خسته‌خانه‌سی طرفنه **دفن** ایدلدی .

(تذکرهٔ فطین) ده محرر ناتمام غزلندن :

صدای صیت وشهرتدن صاقین کیم شهرت آفتدر
نی وطنبوری سیرایله سراسر داغ حسرتدر

می عشق ایله سرمست اولده دنیایی تماشا قیل
سلیما کندیدن کیتمك عجب سیر وسیاحتدر .

سعید محمد افندی (قره خلیل زاده)

علما ومورخیندن بر ذات اولوب (١١٦٢) تاریخنده مسند مشیختی احراز ایلهدی . (داخل مأوی اوله انا الیه راجعون) مصراعنك دلالتی اولان (١١٦٨) تاریخنده منفاسی اولان بورسهده وفات ایدهرك حضرت افتاده جامع شریفی حظیرهسنه دفن ایدیلدی . (تاریخ ابن زیدون) اسمیله معروف اثری (ترجمهٔ سرح العیون فی شرح رسالة ابن زیدون) نامیله و (سلوان المطاع) ی کاملاً ترجمه ایتمشدرکه ایکیسیده مطبوعدر . داماد ابراهیم پاشانك امریله علما فصلندن محرر عینی تاریخندن (٣٨٧) دن (٤٣٠) ه قادار اولان برجلدینی ترجمه ایتمشدر. (سلوان المطاع) مشاهیر علمادن (محمد ابن ظفر مکی) نك (٥٥٤) تاریخنده صقلیه (سجلیا) ده تألیف ایتدیکی اثریدرکه تاریخیٔ اخلاقی نقلیات وحکایاتی جامع محاضراتدن بر اثردر .

سری افندی

مأمورین دولتدن تاریخشناس برذاتدر . ١١٥٧ تاریخنده نادرشاه ایله وقوع بولان محاربهنك تاریخچهسنی مبین اثری اسعد افندی وسلطان مصطفی ثالثك ادرنه وقعهسنه دائر یازدیغی تاریخچهسیده خالص افندی کتبخانهلرنده واردر . نادر شاه وقعهسنده ارضروم وقارصده تحشد ایدن اردوی عثمانینك اداره وکتابتی ریاستنده بولونمش ایدی .

سلیمان فائق افندی

ساقز محصلی حافظ علی آغانك مخدومی اولوب جزیرهٔ مذکورهده تولد ایتمشدر. درسعادته ورودله خدمت کتابته سلوك ایدهرك بعض مهم مأموریتلرده ایفای خدمت ایلهمشدر . (سفینة الرؤسا) ایله (دوحة المشایخ) ه ذیللری وغرائب وقوعات ونوادر واشعار معلوماتی حاوی نامنه منسوب مجموعهسی واردر. ١٢٥٣ ده درسعادتده ارتحال ایلهدی . روم ایلی حصاری قبرستاننده مدفوندر منشی وشاعر ایدی. مجموعهسی غیر مطبوعدر .

صوك مأموريتنك (١٢٥٠) ده جزيه محاسبه‌جیلکی اولدیغی مجموعه‌سنده محرردر . معاصری اولان فاتح افندینك مجموعه‌سنه (کنزالحقایق) تسمیه ایتدیکنی ذکر ایدیيور .

مجموعه‌سندن برقطعه :

یارب دلمی شبنم فیضکله تر ایله
هر برسخنی غنچهٔ باغ هنر ایله
قیل طبعمی غواص یم قلزم فکرت
مجموعه‌می کنجینهٔ درو کهر ایله

مهرنده (خدایا فائق‌ایله مهر مهرکله سایمانی) مصراعی محکوك ایمش .

(دوحة‌المشایخ) ذیلی (١٢٢١) دن (١٢٤٨) ه قدردر. (سفینةالرؤسا) ذیلنك بر نسخه‌سی غلطه‌مولویخانه‌سی کتبخانه‌سنده‌واردر. مندرجاتی (١١٦٧) دن (١٢١٩) ه قدر اولوب مطبوعی‌ده واردر .

— ش —

شمس‌الدین قره‌مانی (درویش شمس‌الدین محمود بن احمد)

فاتح دوری ارباب معارفندن اولوب آیاصوفیه‌نك بناسندن باحث فارسیدن مترجم اثر تاریخیسی واردر. (ارشادلاولی‌الالباب‌الی‌معرفة‌الصواب) اسمنده براثری داها واردر.

شوقی یوسف افندی [کاتب]

شعرا وتاریخ نویسلندن برذات اولوب ادرنه‌لیدر . بایزیدثانی دورنده کاتب دیوانی اولمش ایدی . تورکی وفارسی اشعاری ومرتب دیوانی واردر . برده (تاریخ آل‌عثمان) یازدیغی (سهی ـ ریاضی) تذکره‌لرنده محرردر. رندبی‌پروا ایدی. آخر عمرنده دارالشفاده ارتحال ایتدی. غلطه قبرستاننده مدفوندر . (عوامل‌فارسی) اسمنده رساله‌سی واردر .

ابیاتندن :

کیمدر دیرایسه‌ك ای یوزی کون شوقیٔ غریب
بر کوزی یاشلی ییلدیزی دوشکون فلك زده

شرف خان بتلیسی [شرف الدین بن شمس الدین]

(شرفنامه) [۱] اسمیله مسمی فارسی العباره یازدیغی تاریخنده مفصلجه امراء حکام وقوم اکرادی ومختصرجه آل عثمان وآل صفویه‌یی بیان ایتمشدر. خیرالله افندی تاریخنك مقدمه‌سندن مسطور اولدیغی وجهله صاحب ترجمه [۱۰۰۵] تاریخنه قدر یازدیغی شرفنامه‌سنی فاتح اکری سلطان محمد ثالث نامنه یازمشدر. ارتحالی (۱۰۱۲) تاریخنده‌در. بعض موادی حقایق تاریخیه ایله قابل توفیق اولمایان بعض اقوالی شامل وایکی جلد اوزره مرتب بولونان فارسی العباره بو اثر [۱۲۷٦] تاریخنده (پترسبورغ) ده طبع اولونمشدر. نسخهٔ اصلیه‌سی (سعرد) جوارنده‌کی (تلو) قریه‌سنده‌کی مشایخ نزدنده اولدیغی مرویدر. شرفنامه (۱۰۷۸) ده (محمد بن احمد بك میرزا) طرفندن لسان عثمانی‌یه ترجمه ایدیلمشدرکه برنسخه‌سی زمانمز ارباب دانشندن دیاربکرلی علی امیری افندی‌نك کتبخانه‌سنده واردر. (۱۰۹۲) تاریخنده شمعی مخلصلی برذات طرفندن ترجمه ایدلمشدر .

شکریٔ بتلیسی

سلطان سلیم اول ندماسندن علوم متنوعه‌یه منتسب یدی لسانه واقف برذاتدر (منظوم سلیمنامه) وسائره کبی آثارك مؤلفیدر. مخدومی (منلاشهابی) نك ده منظوم [یمن تاریخی] واردر . سلیمنامه [۱۰۳۷] تاریخنده (جوری) طرفندن زمانی اسلوب شعرینه توفیقاً تنقیح ایدیله‌رك آیریجه نظم ایدیلمشدر هرایکی نسخه ملت کتبخانه‌سنده واردر .

شوقی افندی (محمد شوقی بن احمد)

تراجم احوال علماسندن وبروسه ده مدفون (امیرسلطان) حضرتلرینك منسوب اولدیغی (نوربخشی) طریقندن برذات اولوب (بروسه)یدر مملکتنده سلاطین تربه‌دارلغی

[۱] منیرینك بواسمده فارسی برلغت کتابی واردر.

خدمتنده بولوندی. ارتحالنده امیرسلطان جوارینه دفن ایدلدی. (٩٦٢) تاریخنده یازدیغی (مناقب امیرسلطان) اسمنده‌کی اثرینك خط دستیله محرر نسخه‌سی (اسکدار) ده (سلیمیه) کتبخانه‌سنده‌در. (کشف الظنون) ذیلی (آثار نو) ده (امام سیوطی) نك مشهور (اولیات) ی طرزنده (زبدة المقال) اسمنده بر اثری اولدیغی مذکوردرکه برنسخه‌سی (ملت) کتبخانه‌سنده موجود اولوب موجب استفاده آثاردندر. برده ٦١ فصل اوزره مرتب توزکجه بر مکمل تعبیرنامه‌سی واردر. طبیعت شعریه‌یه‌ده مالکدر.

شرف الدین کردی

♦علما ومورخین‌دن برذات اولوب (تبریز) جواری اکرادندندر. [١٠٥٠] تاریخنده اسکدار قضاسندن متقاعداً استانبولده وفات ایله‌دی. (انفس الاخبار) تسمیه ایله‌دیکی فارسی العباره تاریخی سکز باب اوزره مرتب اولوب ابواب مذکوره بروجه آتیدر.

[١] خلقت [٢] ملوك فرس [٣] سیر نبی [٤] خلفا [٥] فی الملوك متأخرین بنی عباس [٦] ملوك موغول [٧] امیرتیمور [٨] آل عثمان. بوتاریخك اسمنك دلالتی اولان [١٠٢٦] تاریخنده تألیفه باشلانمش و [١٠٣٢] یه قدر یازلمشدر.

شریف موسی افندی

فضلا ومورخیندن وسلطان مرادرابع دوری رجالندن برذات اولوب (کفه) لیدر (شمس التواریخ) اسمنده بر جلد تاریخی واردرکه برنسخه‌سی موزهٔ عثمانی کتبخانه‌سنده موجوددر.

تاریخك باش طرفنده‌کی منظومه‌نك مطلعی :

حمد اول پادشاهه لایقدر
جمله موجوددن اوفائقدر
یوغیکن رسم طور موجودات
خلق ایدوب ویردی جمله‌یه حرکات

مملکتنده مفتیلکی واردر. (شمس التواریخ) بروجه آتی درت باب اوزره مرتبدر:

شیخی محمد افندی

ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (فیضی حسن) افندینك مخدومیدر. شعرادن وتراجم احوال علماسندن اولوب ادرنه قاپیسی خارجنده امیربخاری دامادی (محمودچلبی) درکاهنده پدرلرینه خلف اولارق پوست نشین اولمشلر ایدی. صاحب تذکره قینالی زاده‌نك معاصریدر. مشهور (شقایق نعمانیه) ذیلی (عطایی) ایله کاتب چلبی مرحومك (تقویم التواریخ) نه کوزل ذیللری واردر. (وقایع الفضلاء) اسمنده اولان شقایق ذیل الذیلی شقایق وعطایی افندی طرزنده یازدقدن صوکرا وزرا، شعرا، مشایخ، تکایا ومشایخ جوامع ومساجد وبعض وقوعات مهمه‌یی‌ده درج وعلاوه ایتدیکندن ایکی بویوك جلد اوزرینه ترتیب ایله‌مشدر. ۲۲ سنه‌لك وقایعی جامع اولان خط دستیله محرر نسخه‌سی کتبخانهٔ عمومی‌ده خالص افندی کتابلری آراسنده‌در بر طاقمی‌ده نورعثمانیه وبایزید جامع شریفی کتبخانه‌لرنده‌واردر. وفاتی (عیدخجسته) ترکیبنك ناطق اولدیغی [١١٤٥] تاریخنده، قبری درکاه مذکور حظیره‌سنده‌در اثرلری غیرمطبوعدر طرز تحریری عطایی‌یه نسبتله دها ساده‌در. ذیل شیخی [١٠٤٤دن ــ ١١٢٩] ه قدر اولوب بو تاریخدن [١١٤٢] تاریخنه قدرده مخدومی طرفندن تذییل ایدیلمشدر. بیت آتی جملهٔ اشعارندندر.

صاقین آلدانمه لعبت باز دهرك مکرینه شیخی
نه‌لر پیدا ایده‌ر اول بو کبودی چادر آلتنده

شیخ زاده محمد عبدالرحمن افندی

سیروزلی شیخ (حبیب الله) افندینك مخدومیدر. سلطان مرادرابع وزراسندن مقتول قره‌مصطفی پاشا نامنه تألیف ایتدیکی (نخلستان طرب فی محاسن ارض العرب) اسمنده‌کی

تاریخی بروجه آتی درت باب اوزره مرتب اولوب برنسخه‌سی (تیره) کتبخانه‌سنده منظورم اولدی. استانبول کتبخانه‌لرندن بایزید جامعشریفی کتبخانه‌سیله حمیدیه‌ده برر نسخه‌سی‌ده واردر.

[برنجی باب] مصر قدیم حقنده‌کی اخبار [٢] طوفاندن مقدم ومؤخر کلن حکام مصر [٣] فتوح اسلام [٤] نیل حقنده‌کی روایاتدن باحثدر.

شفیق محمد افندی (وقعه‌نویس) «مصرف‌زاده»

شهری‌الاصل اولوب وقایع حربیه کتابتی کبی برطاقم مأموریتلرده استخدام اولونارق (رحلت شفیق) ترکیبنك ناطق اولدیغی [١١٢٧] تاریخنده وفات ایله‌دی. سالم تذکره‌سنده اسمی (احمد) اولمق اوزره مقیددر. ادرنه سفرینی وشیخ‌الاسلام (فیض‌الله) افندی وقعه‌سنی حاکی (شفیقنامه) اسمیله (ترکی) طرزنده وبلکه داها مغلق یازدیغی مطبوع [٥٥] صحیفه‌لك تاریخچه‌سی مشهوردر. اسمنی صراحةً ذکر ایتمك ایسته‌مدیکی اشخاص خوفندن ناشی توریه طریقیله ذکر ایتمشدرکه بوسببله شرحه احتیاج کورولمشدر. محمد بن الحاج مصلی افندی طرفندن یازیلان شرح ایله محمود جلال‌الدین پاشا طرفندن یازیلان شرح مطبوعدر. (١١٠٥ دن ١١٠٦) تاریخنه قدر برسنه‌لك عثمانلی تاریخی‌ده واردر.

اشعارندن :

امید کندم ایتمه صاقین جوفشان اولوب
عالمده نیك وبدکشی هپ اکدیکین بچر

بالالتزام مغلق یازدیغی (شفیق نامه) سنی (١١١٥) تاریخنده (شهید علی پاشا) امریله آچیق برافاده ایله یازمشدرکه برنسخه‌سی اسعد افندی‌ده موجوددر.

شهری زاده محمد سعید افندی

علمای مؤرخیندن اولوب تحصیل وتفیضی مملکتی اولان استانبولده‌در. بعدالتحصیل قلمی بعض مأموریتلرده بولنه‌رق ١١٧٨ تاریخنده ارتحال ایتدی. کاتب چلبی مقلدی مدقق بر مؤرخدر. اولدقجه طبیعت شعریه‌سی‌ده واردر.

آثاری — ١ (نوپیدا). مفصل و مفید برمقدمه‌یی حاوی برتاریخدر. بومقدمه‌ده

مطالعه ومراجعت ایتدیکی آثاره دائر بیلبوغرافیك خیلی معلومات وچهار یازکزین حضراتیله سلاطین آل عثمان فضائل ومزایالرینه عائد یوز ماده‌یی محتویدر. اصل کتابده (٦٩٩)دن بدأ ایله (١٠٠٠) ه قدر (٣٠١) سنه‌لك وقایع عثمانیه ایله کاتب چلبی و نعیمانك مفصل ترجمهٔ حاللری مذکوردر. سلطان عثمان ثالث دورنده یازدیغی بو اثرنده کندو ترجمهٔ حالنی وآثارینه‌ده دائر ایضاحاتده یازییور.

(٢) هشت بهشت: مختصر استانبول تاریخیدر.

(٣) لب‌التواریخ: مختصر خاقان قریم تاریخیدر.

(٤) تحفهٔ مصطفویه فی بیان قپودانان دولت‌علیه. قپودان دریا مصطفی‌پاشانامنه‌مؤلفدر.

(٥) زبدهٔ متعلقه بالبحار. تحفه‌سنك مختصریدر.

(٦) قرةالابصار فی نتایج التواریخ والاخبار.

(٧) روضةالسلاطین.

(٨) نخبهٔ سعیدی!

(٩) روضةالانفس: کاتب چلبی جهانماسنه جلد ثانی اولمق اوزره (١١٥٤) سنه‌سنده یازمغه باشلامشدر.

شعرانی زاده سلیمان بك

زمرهٔ قضاة و ارباب معارفدن بر ذات اولوب اصلا توقاتلی اولدیغی مروی ایسه‌ده کتابنك مقدمه‌سنده قندقلیلی اولدیغنی یازییور. رسماً وقعه‌نویس دکلدر. [١١٩٣] ده وفات ایله‌دی. ایوبده فسخانه قارشیسنده‌کی باچیق درکاهنده مدفوندر.

تقویم‌التواریخی (١١٦٥)دن (١١٩١) تاریخنه قدر [مری‌ءالتواریخ] اسمیله تذییل ایلمشدرکه [تاریخ جودت] ه مأخذ اولان آثاردندر. بو اثرك یازمه برنسخه‌سی کتبخانهٔ عمومیده واردر. بو اثر اساساً ذیل اولمقله برابر مقدمه‌سنده تصریح ایله‌دیکی وجهله باجمله وقایعی تفصیله چالیشمشدر.

شهری اسماعیل افندی (لالا)

عبدالحمیدخان اول اواخریله اوائل عصر سلیم خانی‌یه دائر بر تاریخچه قلمه آلمشدر. کتابلری حمیدیه کتبخانه‌سنه اهدا ایدلمشدر.

شمعی محمد منلا [مشرب زاده دامادی]

علما و صدوردن بر ذات اولوب مرعشلیدر . لسان فارسی‌یه وقوفی ، خط تعلیقده مهارتی واردی . سلاطین عثمانیه ایله صدر اعظملر ، شیخ‌الاسلاملر و قپودان پاشالرك احوالنی جدول طرزنده بیان ایدن [اثمارالحدائق] نامنده‌کی اثرینی مؤخراً [اثمارالتواریخ] اسمیله نشر ایتدیککی اخیراً انبیا و ملوك سائره‌یی ده علاوه ایده‌رك [١٢٩٥] سنه‌سنه قدر اولان علاواتیله برابر [علاوه‌لی اثمارالتواریخ] اسمیله طبع و نشر ایله‌مشلردرکه تاریخ عثمانی ایله متوغل ذواته کوزل بر مخطره مقامنده‌در . بو اثر آنی‌الترجمه محمد امین افندینك [وفیات پرعبر]ی ایله [حسیب اسکداری] نك [وفیات اکابر اسلامیه] سندن و عثمان زاده‌نك [حدیقةالملوك] ندن بعدالالتقاط تذییل ایدیله‌رك میدانه کلمشدر . برده غیر مطبوع کلستان شرحی اولدیغی مرویدر . وفاتی [١٢٩٩] تاریخنده ، قبری اسکدارده عتیق والده جامع شریفی حظیره‌سنده‌در . طبیعت شعریه‌سی‌ده واردر .

ابیاتندن :

شراب جاه و اقبالی ایله سرمست وبی هوشك
خمار جام غمله بادهٔ سرسامی قالمشدر .

دایه زاده محمد بهاءالدین افندینك‌ده ١٢٩٨ تاریخنه قادار (اثمارالتواریخ) وادیسنده جدوللی بر بر اثری واردرکه بر نسخه‌سی تاریخ عثمانی انجمنی کتبخانه‌سنده موجوددر .

شوکت مصطفی پاشا

عربکیرلی اولوب ارکان حربیه فریقاننددر [١٣٠٧] تاریخنده بشنجی اردو قوماندانی ایکن شام شریفده وفات ایلدی . ارباب عفت و فضیلتدن بر ذات ایدی .

آثاری : اوچ جلددن عبارت [تاریخ حرب] [١] ی ایله [فن حرب] وعلم اخلاقه متعلق اوچ جزؤ [برهان حقیقت] درکه اوچی‌ده مطبوعدر . [برهان حقیقت

---

[١] عصر اخیر فضلای عسکریه‌سندن [١٢٨٧] تاریخنده وفات ایدن [عمر نائلی پاشا] مرحومك‌ده [تاریخ عسکری] سی واردر . بو ذاتك [فن حرب]، [فن استحکامات خفیفه] اسملرنده‌کی اثرلری‌ده مطبوعدر .

وقتیله مکاتب ابتدائیه‌مزده اوقونان [رسالهٔ اخلاق]دن داها مفصل داها محاکمه‌لی بر طرزده تزییلش اولوب بالخاصه مکاتب رشدیه شاکردانی ایچون موجب استفاده آثاردندر.

شمس‌الدین سامی بك

عثمانلی محررلرینك عالی همتلرندن بر ذات اولوب یانیه داخلنده‌کی [پرمد] قضاسی نواحیسندن [فراشر] لیدر . تحصیل ابتدائیسنی مسقط رأسنده ، عالیسنی یانیه‌ده روم مکتبنده اکمالدن صوکرا استانبوله هجرتله خصوصی معلملردن‌ده استکمال علوم آلیه و عالیه ایله‌دی . بعده استانبول وطشره‌ده بعض مأموریتلرده بولونمش ایسه‌ده صوك مأموریتی ملغا تفتیش عسکری قومیسیونی باش کتابتی ایدی . اسلوب افاده‌لری ساده‌در. اشعارله توغللرینه دائر اثرلری کورولمه‌مشدر.

[١٣٢٢] ده وفات ایده‌رك (اسکدار) کویلرندن أره‌ن کوینده‌کی قبرستانه دفن ایدلدی . عربجه ، فرسجه ، فرانسزجه ، رومجه ، ایتالیانجه لسانلرینه‌ده واقف ایدی . آثار مطبوعه‌لری قرقه یقین اولوب اك مشهورلری آلتی جلد اوزره مرتب [قاموس الأعلام] اسمنده‌کی مفصل تاریخ وجغرافیا لغتی ایله ایکی جلد [قاموس تورکی] و بر بر جلد کبیر تورکجه‌دن فرانسزجه‌یه ، فرنسزجه‌دن تورکجه‌یه [قاموس فرانسوی] در . بو اثرلر عثمانلیلرجه آثار مخلده‌دندر. برده [قاموس عربی] باشلامشلرسه‌ده اتمامنه موفق اولامامشلردر . قاموس فرانسویلرك مختصرلری‌ده واردر. دیکرلری [جیب کتبخانه‌سی] عنوانیله نشر اولنان جزؤلر میانده منتشر : [مدنیت اسلامیه ، اساطیر ، قادینلر ، یر ، کوك ، اصول تنقیط ، لطائف ، امثال ، انسان ، بنه انسان ، لسان] در . بونلردن باشقه رسائل موقوته‌دن [هفته] و [عائله] اسملرنده اثرلری‌ده واردر. آثار سائره‌لرندن بعضلری‌ده بروجه آتیدر :

[کاوه ، بسا ، عهده وفا ، همة‌الهمام فی نشرالاسلام ، خرده‌چین ، اشعار منتخبهٔ فارسیه ، صرف تورکی ، تعریفات عربیه ، منتخبات دیوان إمام علی ، منتخبات دیوان باقی،تاریخ مجمل فرانسه ، ویقتور هوغونك سفیللر رومانناك ترجمه‌سی] در . کاوه ایله بسا تیاترودر . [همة‌الهمام] اسمندن دخی آکلاشیلاجغی وجهله اسلامیتك کیفیت انتشارندن باحث عربی‌العباره بر تاریخچه‌در . بو اثر (١٣٠٥) تاریخنده کرید ارباب معارفندن

(مصطفی نوری) افندی طرفندن ترجمه ایدیلەرك (حانیه) ده (وجدان) مطبعەسنده طبع ایدلمشدر . دیکرلرینك اسملری مسمالرینه دالدر .

شکری بك [بیکباشی قپودانه محمد شکری بك]

امرای بحریەدن صاحب مسلك متفنن بر ذات اولوب شهیردر. مدت مدیده مکتب بحریەده معلملکده بولونەرق وظیفهٔ تعلیمیەنی حقیله ایفا ایلەدی . [۱۳۲۸] ده ارتحال ایلەیوب هکبەلی آطەیه دفن ایدیلدی . آثار مطبوعەسی [اسقار بحریهٔ عثمانیه] [عثمانلی تاریخی] [حقوق دول بحریه ومراسم تشریفات] [بحریەمزك تاریخچەسی] در .

اسفار بحریەسنك جلد ثانیسی غیر مطبوع اولوب سلطان حمید اول دورینه قدردر. مرحومك بو اثری جداً استفادەبخش آثار تاریخیەمزدندر .

شاکر پاشا « محمد شاکر پاشا »

ترجمهٔ حالی سبق ایدن صدر اسبق (جواد) پاشانك کوچوك برادری اولوب تولدی (بروسه) دهدر . مکتب حربیەدن ارکان حربلکله چیقدقدن صوکره فریقلکه قدر ارتقا ایتدی . (۱۳۳۲) تاریخنده اجل ~~قضالیله~~ قضا ایله قرەحصارده ارتحال ایلەیوب بویوك آطەیه کتیریلەرك دفن ایدلدی .

بروجهآتی محرر بولونان آثارندن باخصوص تاریخی اثرلری علم تاریخندەکی وقوفنه دلالت ایدر . **آثاری :**

(۱) یکی عثمانلی تاریخی : بش جلد اوزره مرتب اولان بو اثر بر مدخل ایله عثمان غازیدن سلطان مراد خامسك جلوسنه قادار اولوب باشدن ایکی جلدی مطبوعدر. برنجی جلد فاصلهٔ سلطنته ایکنجی فتح قسطنطنیەیه اوچونجی بایزید ثانی نهایتنه دردنجی سلیم ثانی‌یه قادار اولوب نهایتی یازلدیغی وجهله مراد خامسك جلوسنه قاداردر .

(۲) صلاح‌الدین ایوبی : ایکی جلد اوزره مرتب اولوب غیر مطبوعدر .

(۳) مصر تاریخی : مفصل بر اثر اولوب بوده غیر مطبوعدر .

(٤) مختلف تاریخ اسلام و عثمانی : اواخر عمرنده معلملکنده بولوندیغی غلطه سلطانیسی پروغرامنه توفیقاً محرر اولوب غیر مطبوعدر .

(٥) صلاح ایوبی پیه‌سی : تاریخی بر پیه‌سدر غیر مطبوعدر .

(٦) اینکجیلك و سودجیلك : مفصل فنی بر اثر اولوب زراعت نظارتنك مظهر تقدیری اولمشدر دردست طبعدر .

(٧) آریجیلق : ناتمام قالمشدر .

ص

صفائی

ارباب دانشدن تاریخشناس شاعر بر ذات اولوب (سینوب) لیدر . اوق میدانی قربنده اسکندر پاشانك بنا ایده‌رك مشیختنی عهده‌سنه توجیه ایتدیکی درکاهده مدفوندر. مشهور کمال رئیسك غزوات بحریه‌سنی اون بیك بیت مقداری ابیاتله نظم ایتمشدر . معمریندن بر ذات ایدی. زمانه کوره فن ملاحته‌ده آشنا اولوب خریطهٔ بحریه وسائره‌ده قپودانلرك مرجع یکانه‌سی اولدیغی (سهی) تذکره‌سنده محرردر. دیوانی سلطان بایزید ثانی نامنه ترتیب ایتدیکی (کنه‌الاخبار) ك غیرمطبوع قسمنده محرردر .

مصارعندن : ای صفائی چاریاری سو محمد عشقنه

(فتحنامهٔ اینه‌بختی وموتون) اسمنده بر اثری‌ده واردر .

صافی مصطفی افندی

علما ومورخیندن وطریقت نقشیه منتسبلرندن اولوب سلطان احمد خان اول امریله خواجه سعدالدین افندینك (تاج‌التواریخ) نه ذیل اولمق و بتخصیص سلطان مشار الیه زمانننك وقایعنی حاکی بولونمق اوزره (زبدة‌التواریخ) اسمنده ایکی جلد بر تاریخ یازمشدر که عباره‌سی (تاج‌التواریخ) طرزنده‌در. برده خلقت آدمدن زمانه قادار جدوللی برخلاصه تاریخی واردر. امام سلطانی ایدی.(وسیلة‌الوصول الی محبة‌الرسول) اسمنده براثری‌ده واردر.

صولاق زاده محمد همدمی چلبی

شهیردر . نامنه منسوب اولوب بدایت عثمانیاندن سلطان سلیمان قانونی‌یه قدر اووقتك اسلوب ساده‌سی اوزره محرر وبرجلد اوزره مرتب تاریخ عثمانیسیله (فهرست شاهان)

عنوانلی تواریخ آل عثمان منظومه‌سی واردر . بونده تاریخ عمومیسی اولدیغی تذکرهٔ صفایی‌ده محرردر . تاریخنده اساطیرکونه بعض اقوال موجوددر . فن موسیقی‌یه‌ده آشنا ایدی . [فهرست شاهان] تاریخنك مقدمه‌سنده مطبوعدر . [١٠٦٨] تاریخنده درسعادتده وفات ایله‌دی . سیلیوری قاپیسندن سید نظام درکاهنه کیدن جاده‌نك صاغ طرفنده چشمه‌باشی دینیلن قهوه‌نك کوشه‌سنده مدفوندر . فهرست شاهان منظومه‌سی اسکداری شاعر سری افندینك تعلقاتندن اولوب [١١٤٢] ده وفات ایدن وقعه‌نویس رشیدافندی طرفندن وبوندن صوکره‌سی‌ده منیف پاشا طرفندن تذییل ایدلمشدر .

صبحی عبداللطیف پاشا

وزرای دولتدن، علما وادبای عصردن اولوب منشی و حکیم مشهور [سامی] پاشا مرحومك مخدوم ممتازندیدر . اکمال تحصیل ایده‌رك بر چوق خدمات مهمهٔ دولتده بولوندقدن صوکرا [١٣٠٢] تاریخنده استانبولده وفات ایله‌دی . سلطان محمود عدلی تربه‌سنده مدفوندر . ادبیات شرقیه وعلی‌الخصوص عربیه‌یه و فنون جدیده ایله آوروپا لسانلرندن‌ا کثرینه آشنا اولوب [پشته] و [باویه‌را] انجمن دانشلریله [لایپزیغ] و [آمریقا] نزدنده‌کی معارف شرقیه انجمنلری اعضالغنه داخل ایدیلر .

آثار مطبوعه‌لری : [حقایق‌الکلام فی تاریخ‌الاسلام] ومسکوکات قدیمه‌نك مبدأ ظهوریله مسکوکات اسلامیه‌یی حاکی [عیون‌الاخبار فی‌النقود والآثار] ایله ابن خلدون تاریخی مقدمه‌سنك کتاب ثانیسنك جداولنك ترجمه‌سی اولان [مفتاح‌العبر] و [سلفکیان‌واشکانیان] تاریخلرینی مبین ایکی جزؤ [تکملة العبر] در . طبیعت شعریه‌لری‌ده واردر . ایلك اثری اولان [حقایق‌الکلام] اسکندر افندی معرفتیله لسان فارسی‌یه ترجمه اولونارق [١٢٩٨] ده درسعادتده طبع اولونمشدر . [حقایق‌الکلام] مقدمه‌سنده فلسفهٔ تاریخیه‌یه متعلق بعض مواد موجود اولدیغی کبی تاریخ قسمی‌ده موجب استفاده‌در . بو تاریخك جلد ثانیسی غیرمطبوع اولوب ٨٢ سنهٔ هجریه‌سنده زاویه محاربه‌سنه قادار‌در .

صبحی عمر بك

اذکیای عسکریه‌دن اولوب ارکان حربیهٔ عمومیه رئیس وکیلی مشیر ادهم پاشـ

مرحومك مخدوميدر . ارکان حربیه صنفنده اولارق اکمال تحصیلدن صوکرا مساعیٔ واقعه‌سنه مکافاةً آز زمانده رتبه‌سی قائممقاملغه ترفیع بیورلمش ایدی. حیفا که کندیسندن داها چوق خدمات مهمه مأمول ایکن [۱۳۱۲] ده استانبولده ارتحال ایله‌دی. فاتحده مدفوندر.

آثار مطبوعه‌سی : [جغرافیای حکمی] و [ممالك عثمانیه‌نك مفصل جغرافیاسی] و [خداوندکار ولایتنده برهفته سیاحت] و [مؤسسین فنون] و [بویوك فره‌دریق] و [یونانستان قدیم منبع مدنیتمیدر] و [عثمانلیلرك عسکرلکه ایتدکلری خدمت] و [طرابلس غرب وبنغازی ایله صحرای کبیر وسودان مرکزی] و [آتنه] و [فلدمارهشال فون مولتکه] و [مقدمات هندسیه] و [قواعد لسان فارسی] وسائره‌در .

صفوت بك

تاریخ عثمانی انجمنی اعضای دائمه‌سندن وبحریه ارکان حربیه‌سی قائممقاملرندن مدقق متفنن بر ذات اولوب مولداً چاناق قلعه‌لیدر . بحریه چرخجی قول آغالغندن متقاعد آبانه‌لی رفعت بکك مخدومیدر . مکتبدن نشأتندن صوکره فنی خدمات بحریه‌ده ابراز لیاقت ایله‌دی . (۱۳۳۲) تاریخنده ارتحال ایده‌رك سمتی اولان قاسم پاشاده اوق میدانی قبرستاننده مشایخ بایرامیه‌دن ادریس مختفی حضرتلرینك جوارینه دفن ایدلدی. آثار مطبوعه‌سی:

(مزه‌مورطه حسین پاشا) (فیلاسالر) در . بونلردن باشقه تاریخ عثمانی انجمنی مجموعه‌سنك همان هر نسخه‌سنده وثائقه مستند بحری مقالات تاریخیه‌سی اولدیغی کبی (تورك یوردی) ، (دونانمای عثمانی مجموعه‌سی) و (جریدهٔ بحریه) نسخه‌لرنده قیمتلی مقالات تاریخیه وفنیه‌لری واردر . وفاتی جداً ضایعاتدندر .

ط

طورسون بك [طورسینا بك]

فتحی متعاقب استانبول تحریرینه مأمور ایدیلان [بورسه] سانجاقبکی (جبه علی) بکك یکنی وحضرت فاتحك معیت همایوننده دفترداراق خدمتنده بولونان قاریشدیرانلی سلیمان بکك قاینیدر . سلطان بایزید ثانی عصرنده دخی بنام منشیلردن اولوب بودورده‌ده دفترداراق، قپو کتخدالغی کبی خدماتده بولونمشدر. (تاریخ ابوالفتح) نامیله یازدیغی تاریخ

برآز مغلقجه اولمقله برابر موجب استفاده‌در . اساساً فاتحك فتوحاتندن باحث ایسه‌ده برمقدارده بایزید ثانی احوالنی مبین‌در . بوتاریخ اخیراً تاریخ عثمانی انجمنی هیئتیله طبع اولونمشدر. بعدالفتح استانبول دفتردارلغنده بولوندی. جبه علی بك بروسه‌یه‌عودت ابتدیکی جهتله تحریر وظیفه‌سنی‌ده ایفا ایله‌دی . اسمنه دائر مقدمه‌ده‌کی افاده‌سی شویله‌در :

(اما بعد بومحررسطور اضعف الفقراء (طورسینا) که غلط‌مشهور اوزره(طورسون) بك لقبیله مذکوردر ...)

طاهر افندی [سید طاهر بن سید نبی]

فضلا ومورخیندن برذات اولوب [اورفه ـ رها] لیدر . [سفینةالبحار] اسمنده [ملتقی] شرحیله برر نسخه‌سی بشکطاشده یحیی افندی درگاهنده‌کی کتبخانه‌ده موجود و [۱۱۲۲] تاریخنده عربجه‌دن توسیعاً مترجم [جامع‌الآیات و شـارح‌البینات] نامنده بر تاریخی واردرکه یدی فصل اوزره مرتب اولوب خلقتدن زماننه قاداردر . وینه بو کتبخانه‌ده(خواجه‌پارسا) نك(فصل‌الخطاب) نك‌ترجمه‌سی‌و[اسعد افندی] کتبخانه‌سنده [کنوزالفنون] اسمنده‌رساله‌سی‌واردر. (سفینه) نك نسخه‌سی نورعثمانیه‌کتبخانه‌سنده‌در. اصول فقهدن مشهور (منار) شرحنه حاشیه یازان (شرف‌الدین یحیی) افندی(رها)دن یتیشن علمادندر .

طاهر بك [بوسنه‌لی محمد طاهر بك]

امرا ومحررین عسکریه ایچنده معلومات ودرایتیله تمیز ایتمش بر ذات اولوب مسقط رأسی اولان بوسنه‌ده اسلاوجه‌یی اوکرندکدن صوکره ویانه‌یه کوندریله‌رك مبادئ فنون ایله برابر آلمانجه‌یی‌ده مکملاً تحصیل ایله (استانبول) ه کله‌رك قید وقبول اولوندیغی مکاتب عسکریه‌ده حقایق باهرهٔ اسلامیه‌یی تقدیر وتیقن‌ایله‌یوب مشرف بالاسلام‌اولمشدر. مکتب حربیه‌دن نشأتندن صوکرا اولا استانبول عسکری رشدیه‌لرنده فرانسزجه بعده مکتب حربیه‌ده آلمانجه وتدقیق مؤلفات اجنبیه معلمی تعیین اولونمش ایدی. [۱۳۲۱]ده وفات ایده‌رك بشکطاش جوارنده والده چشمه‌سنده‌کی شیخ قبرستاننه دفن ایدیلدی . آثارینك اك دکرلیسی عصرمز آلمانیا رجال عسکریه‌سنك اك متمیزلرندن اولان متوفی

[فون درغولچ] پاشانك فلسفه وقواعد مهمهٔ عسكريه‌دن باحث اولوب اكثر ملل مترقيه لسانلرينه ترجمه اولونان [ملت مسلحه] ترجمه‌سيدركه ايكی دفعه (مطبعهٔ ابوالضيا) ده طبع اولونمشدر . مطبوع آثار سائره‌سی‌ده بروجه آتيدر : اوچ جلد [تدقيق مؤلفات اجنبيه] ، [عجمه‌مك كتبخانه‌سی] و [بيك برخيال] ، [مشهور قوماندانلر]، [مكتبه متعلق وظائف] ، [ژه‌زويت تاريخی] ، [پلونه] ، [آلمانجه قرائت معلمی]، [آلمانجه لساننده تشكيل كلمات] ، [آلمانجه مكالمه] ، [مكتوبات عسكريه] ، [اركان حربيه وظائفی] ، [مخطرهٔ ضابطان عسكری] در. بونلردن [تدقيق مؤلفات] محررين عسكريه طرفلرندن يازيلان آثارك تدقيقنه عائد فائده‌بخش بر اثر اولديغی كبی [پلونه] اسمنده‌كی اثری‌ده [١٢٩٣] سنهٔ هجريه‌سنده [عثمانلی ـ روسيه] سفری اثناسنده وقوعه كلن ملحمهٔ كبرادن وعثمانلی اردوسنك دليرانه وطاقت برانداز انه برصورتده مدافعهٔ مشهوره‌سندن باحث آثار مهمهٔ عسكريه‌دندر . ديكرلرينك اسملری مسمالرينه دلالت ايتمكده‌در . قول آغاسی رفعت افندی ايله مشتركاً (تاريخ فن حرب) اسمنده براثر تاريخی‌ده تحرير ايتمشدر .

عاشق پاشا زاده (درويش احمد عاشقی بن شيخ يحيی بن شيخ سليمان بن عاشق پاشا)

اسكی عثمانلی مورخلرندن برذات اولوب تولدی اجدادينك بولونمقده اولديغی (آماسيه) مضافاتندن (الوان چلبی) قريه‌سنده‌در. عثمانليلرك ظهورندن سلطان بايزيد ثانی‌نك برقسم وقوعاتنه قادار (٩٠٨) تاريخنده اكمال ايتديكی (تواريخ آل عثمان) اسمنده‌كی اثری اخيراً معارف نظارتی همتيله ، موزهٔ همايون آثار شرقيه حافظ كتبی ارباب تدقيقدن (عالی بك) طرفندن يازيلان حواشی ومؤلفك مفصل ترجمهٔ حاليله برابر (١٣٣٣) تاريخنده تاريخنده برجلد اوزره طبع اولوندی . ترجمهٔ حالندن آكلاشيلديغی اوزره تاريخ وفاتيله مدفنی قطعی صورتده تعين ايده‌ميور . يالكز دامادی سيد ولايت تربه‌سی خطيره‌سنده اولماسی مأمول قويدر. طريقةً (زينی) اولوب (بروسه) ده مدفون (عبداللطيف قدسی) حضرتلرندن مستخلفدر . يازديغی تاريخی قدمی دولاييسيله حائز اهميت اولديغی كبی تاريخ لسان عثمانی نقطه‌سندن‌ده حائز قيمتدر . جابجا منظومه‌لريده واردر .

علی جوهری افندی « علی به بالی »

(بودین) قاضیسی ایکن وفات ایدن زمرهٔ قضاتدن [علائیه‌لی] اوزون بالی افندینك مخدوم فضائل موسومی اولوب [منیق [شهرتیله بنام ایدی . (استانبول) ده اکمال تحصیلدن صوکرا نیابتله برخیلی سیاحت ایله‌یوب [۹۹۱] تاریخنده [مرعش] نائبی ایکن وفات ایده‌رك [علاءالدوله جامعی خطیره‌سنه دفن اولوندی . تاریخك تراجم احوال شعبه‌سندن [العقدالمنظوم فی ذکر افاضل الروم] ایله علم تاریخدن [نادرةالزمن فی تاریخ الیمن] نامنده منقح برتاریخی واردر . آثار سائره‌سی بروجه آتیدر . [حاشیهٔ شرح مفتاح من البلاغه] و [متن وشرح من الصرف] و [حاشیه علی الهدایه من الفقه] و [رسالة الشمعیه من الفقه] و [خیر الکلام فی التقصی عن اغلاط العوام] در . قصائد عربیه‌سی‌ده قوتلیدر. آثار مذکوره‌دن برنجیسی نوعما [شقایق نعمانیه] یه عربی العباره یازیلان بر ذیلدن عبارت اولوب اخیراً [شقایق] ایله برابر مصرده طبع اولونمشدر . علم فتوادن [شیخ عمر بن محمد الشامی الحنفی] نك [نصاب الاحتساب] نی‌ده ترجمه ایله‌مشدر آثارندن یالکز شقایق ذیلی مطبوعدر .

عبدالرحمن افندی

سلطان مراد ثالث دوری فضلاسندن اولوب (میلاس) قاضیسی ایدی مؤخراً [مترجم ثانیٔ شهریاری]اوندی تاریخ، جغرافیا، سیاسیاندن باحث منجم احمد بن علی الحملی نك [قانون الدنیا] اسمنده‌کی اثر جسیمنی مراد ثالثك مغنیسا والیلکی زماننده مشارالیهك امریله [عجائب اعظمی] اسمیله [۹۸۳] ده توسیعاً ترجمه ایتمشدر . شایان استفاده ومطالعه‌در . مترجمك علم نجومه‌ده انتسابی اولدیغی مستبان اولمقده‌در . تاریخ وفاتیله مدفنی تعیین ایدیله‌مه‌دی .

عالی مصطفی افندی

شعرا و مورخین عثمانیه‌نك اعاظمندن اولوب سلیس عباره‌لی آثار متنوعه صاحبی عالی همت برذاتدر . کلیبولیلی اولوب ابتدا طریق علیه‌یه سلوك ایتمش بعده تبدیل طریق

ایده‌رك [شام ، ارضروم ، بغداد ، آماسیه] دفتردارلغنده بولونمش ایدی. شاعر مشهور باقی ایله برسنه‌ده وفات ایتدی (قرارعزلت) و (مات‌العالی وقس علیه‌الباقی) ترکیبنك دلالتی اولان [١٠٠٨] تاریخنده جده متصرفی ایکن وفات ایله‌دی. نظمی نثرندن اقوادر.

عالی افندی

مورخ عالی طبقی « حاجی خلیفه » دیدکلری « کاتب چلبی » کبی تاریخ فکر وادبمزك اك یوکسك سیمالرندن بریدر ، نظم ، نثر خامهٔ بلندینی هانکی زمینده یوروتمش ایسه اثبات کمال ایله‌مشدر ، شاعردر ، باقی دورینك اك ممتاز شاعرلرندن بریدر :

حبیبن سو ، تقربسه مرادك حقه ، ای عالی
رقیب اولمق کبی اللهه ونکین انتساب اولماز

بیت مبارکی اونکدر ، فقط او معروف

خوار باقمه دل ویرانمه کنجینه بنم
بنی کورکه بوقادار صورته آیینه بنم

نقراتی‌ده اوندندر :

خیر وشر ، هر نه ایسه عزم وطلب بندندر
عیش وعشرت ، بوقادار لهو وطرب بندندر
ملك وحدتده شهنشـاه سریر آرایم
کشـور روم و عجم ، خیل عرب بندندر
معـدن لـطف الٓهی دل ویرانمـدر
خوار باقمه . . . . .

عالی اساساً عالم وفاضل اولدیغی ایچون شعری‌ده هم حکیمانه ، هم عاشقانه سویلر :

ایچلمکده تهی قالماز ، دوکولمکدن تلف اولماز
فنا ملکندن چوق خمخانه‌لر ، پیمانه‌لر واردر
بر ادنا جرعه‌سـندن مست اولور ارباب استغنا
محیت بزمیدر بو ، بونده چوق میخانه‌لر واردر

حاصلی ، بالذات دیدیکی کبی :

انصاف ایدك، کالك، قنی نادر دکلیدر ؟
عالی کبی زمانه ده بر شاعر فرید !

حقیقةً اویله‌در :

فراقکده غمکدن غیریسن یاد ایله‌مم ، جانا
مقرردر ایدر غربتده هرکس آشنادن حظ

سوزی‌ده خوشدر . خلاصه ، قدر ناشناسلغمزدن هنوز کسوهٔ طبعه بیله کیره‌مه‌ین اوقوص قوجه دیوان عالی‌یه شویله برقوش باقیشی کوز کزدیرنجه بو لطیف شعرلری کوردك .
فقط عالینك ادبیاتمزه ، عرفانمزه اصل خدمتی شعرده دکل ، باشقا وادیلرده‌در ، مثلا (کنه‌الاخبار) ی ، نامطبوع قسمیله برابر اك مکمل تاریخلریمزدن بریدر .

(رونق‌المجالس) نامنده‌ده تألیفلری بیله بویوك برقیمتی حائزدر، فقط بزبومصاحبه‌مزده بالخاصه مناقب هنروراندن بحث ایتمك ایستزکه قیمت وندرت اعتباریله امثالسز براثردر.
بو اثرك سبب تألیفنی ، موضوعنی اکلامق ایچون مؤلفك مقدمه‌ده سرد ایله‌دیکی شو مصطلح ، لکن معنیدار سوزلری لطفاً دقتله اوقوییکز .

« اشبو سنهٔ خمس وتسعین‌وتسعمائه (۹۹۵) تاریخنده‌که سلطان جمله سلاطین ، خاقان عالیشان سکندرنشین ، صاحبقران روی زمین ، کاسرا کاسرهٔ پیشین ، قاهر جبابرهٔ معاندین ، فرمانران عرب وعجم ، کارفرمای هندو سندو دیلم ... اعنی‌به حضرت سلطان مراد بن سلیم خان بن سلیمان خان :

« اللهم ایده فی مساندالسلطنة باللطف والکرم
و ایده فی موارد الخلافة بالسیف والقلم »

زینت کرریاحین آدمیان و صفا کستر فرادیس عالمیان اولوب عصر قرین‌النصرنده ارباب معارف خوشحال واصحاب لطائف مرفه‌البال اولمغله اهالی علوم و فنونه راغب واهالی کمالات کونا کونه التفات ورعایت بویوریلوب علما وشعرا واهل عرفان و خوش نویسان و مذهبان و مصوران وبالجمله عامهٔ اجاوید هنروران وکافهٔ صنادید طرفه کاران تمام محترم طوتولدقدن غیری هر قلمده‌کی خطوط خوش رقمه کلی رواج ، خصوصا

میرعلی و مشهدی قطعه‌لرینه تملکله نکته سنجان عالمه ابتهاج مقرر اولمشدی . حتی (میرعلی) نك هربر (دوبیت) ی وقطعه‌سی اول اثنالرده یوز فلوری‌یه صاتلق و اول دخی مالا کلام هزار ابرام وتضرع واهتمامله آلنمق پای‌تخت علیه‌ده وقوع بولمشدی . »

« منشیان ارکان دولت و مملیان دیوان سعادتدن نیجه‌لرك قرق اللی بیك آلتونی وبعضیلرینك قولنجه اوندن دخی افزون مثابهٔ مال قارونده خزانهٔ متکاثرهٔ کوناکون بر (مرقع) ه خرج اولونمق ودخی ترتیب وتذهیبنه بذل مقدور قیلنمق بین‌الاهالی شیوع بولمشدی . »

بوملتك ، بودولتك اقبال و ادباری نه‌صریح بر میزاندرکه اوزمان اتك اتك آلتونلر صرف ایدیله‌رك الده ایدیلان بو بدیعه‌لر بوکون یوق بهاسنه صاتلقده‌در . عمادك ، میر علی‌نك ، مشهدی‌نك ، شاه محمودك « دوبیت » لرینی ، قطعه‌لرینی شمدی بدستانده مکمل تذهیبلریله برابر درت ، بش کاغده قولای قولای الده ایدرسکز . مع‌مافیه بوتألیف کزینی یازمقدن (عالی) نك مقصدی شوایمش که بوارباب صنعت کیملر ایدیلر ؟ هانکی مملکتدن ظهورایلدیلر ؟ هانکی استادلردن تحصیل ایتدیلر ؟ هانکی پادشاهلرك عاطفتلریله اومرتبه‌لره ایردیلر .

ایشته (مناقب هنروران) ك موضوعی وسبب تألیفی . . . مؤلف عالی بر چوق مأخذلردن معلومات آله‌رق برمقدمه‌وبش فصل ایله برخاتمه‌دن مرکب اولمق اوزره بواثر کزینی یازار . مقدمه ده کتابتك الزمیتندن ، حسن خطك شرفندن بحث ایلر ، فصل اول وحی الٓهی وخط کوفی ایله آیات نامتناهی یازان اصحاب معالی‌یی ذکر ایلر ، فصل ثانی (ابن مقله) دن اعتباراً (شش قلم) دیدکلری خط معروفده تمیزایدن استادلری بیلدیریر ، فصل ثالث ایسه نسخ وتعلیق یازان مشاهیری نقل ایلر . فصل رابع : دیوانی خطاطلرینی صایار ، فصل خامس : مذهبلری ، مصورلری ، مجلدلری آکلاتیر . خاتمه‌ده بعض تمثیل وتشبیهلری احتوا ایلر .

« مناقب هنروران » کتبخانهٔ عرفانمزك اك کزیده محفوظاتندن بریدر . چونکه معارف شرقیه‌نك فنون نفیسه اعتباریله بوقسمنه پك زیاده رغبت کوسترن فضلاء غربك بیله مظهر تقدیری اولمشدر . (ویانه) کتبخانه‌سنده بواثردن برنسخهٔ نفیسه موجوددرکه بر چوق مستشرقلرجه (فوطوغرافی) ایله دائما استنساخ ایدلمشدر . راقم‌الحروفده‌کی نسخه ایسه یازی ، تذهیب وجلد اعتباریله نفاستده امثالندن کری قالماز .

حبیب افندی مرحوم « خط و خطاطان » ده « مناقب هنروان » دن کلی مستفیض اولمشدر . مسلمانلرك و حتی تورکلرك فنون نفیسه‌یه نه‌مرتبه خدمت ایتدکلرینی محقق آکلامق ایچون حالا ید اهمالمزده شویله بویله قالمش بدایع آثار کفایت ایتمز . بو تألیف نافعی باشدن باشه دقتله اوقومق اقتضا ایلر .

عالینك ، عرض ایتدیکمز کبی ، مؤلفاتی ، قلماً خدماتی پك چوقدر ، فقط ، اعتقادیمزجه ، یوقاریده بسط ایتدیکمز نکته‌لره مبنی ، معارف عثمانیه‌یه بویوك برخدمتی‌ده بواثری اولسه کرکدر . بواثر سایه‌سنده‌درکه تاریخ نفایسمزه‌دائر برچوق حقیقتلره مطلع اولورز . مثلا عجبا قاچمز واقفزکه فاتح دورنده تورکلردن‌ده رساملر وار ایمش :

« قسطنطینیه فاتحی و غزاة سلاطین عثمانیه‌نك جلیل المدایحی سلطان محمد خان علیه‌الرحمة والرضوان حرم جنت مکاننده حاصل اولمش مصور (سنان) بك که فرنك استادلرندن وندیکده نشو‌ونما بولمش ووادیسنده سربلند نقاشان اولمش (مایستر پاولو) ، — یعنی استاد پاولو — نام افرنجك شاکردیدر ومزبور (پاولو) دخی (دامیان) نام رسام‌مهارت نشانك تلمیذ مساعدیدر ، مسفور سنان‌بك شاکردی (شبلی زاده احمد) دخی واردرکه بروسه‌لیدر . »

البته بوهنرورلرك برچوق اثر نفیسلری ، محصول مهارتلری واردی ، کیم بیلیر ؟ نه‌اولدی؟ هانکی یادالره دوشدی، هرحالده امینزکه قسماً اولسون آوروپاده یاموزه‌لرده، یامراقلیلرده بولونور. یوق ، تورکلك و عثمانلیلق هرحالده بوکون کوردیکمز وصاندیغمز کبی دکل ایمش ، هر حالده بر ماضیٔ معالی‌یه مالك ایمش .

مؤلفك خاتمه‌ده ایراد ایله‌دیکی شو معنیدار سوزلری‌ده نظر عبرت و نصفته عرض ایله‌یه‌رك بر عماندن بر قطره‌یی آکدیران و

اهل دل بر برینی بیلمه‌مك انصاف دکل

یالکز آشنالری مستفید ایله‌ین بو مصاحبه‌یه نهایت ویریرز :

« فلا جرم برکتاب مناعت رقم که اصحاب واشراف امم احوالنی‌مشتمل اوله وصفنده هرنه مرتبه ده اطناب اولنسه ینه تقصیرات کامله تحقق بوله و لکن خرده بینان معارف مطاف‌وهنروران پسندیده اوصاف‌اولان‌فضلای باهرالانصاف ووافرالاتصافدن مأمولدرکه عیب ونقصانی جانبنه نظر قیلمایه‌لر ومعرفت وکمال مزایاسنه متفرع اولان خیالات‌باریك

سمتنه وكاشانهٔ تأليفنك بومقوله بر طرح ايله ترتيب اولونمش بيتنه حسن التفاتلرینی مبذول ومصروف ايله يه‌لرکه ختامنده بو حقيرك ، يعنی مؤلف كثيرالتقصيرك ذكر بالخيرينه جل همتلری متعلق اولا و بر فاتحه ايله روانی شاد ايتمك موهبه‌سی محقق اولا . »

بز بو اهمال ، بونسيان واديسنده پويان اولدقجه بو افاضل امتك روحلرينه بر فاتحه اولسون تحفه ايده‌بيلمك مظفريتندن محروم قاليورز .

آثاری :

١) سبحة‌العشاق : يوز حديث شريفك نظماً ترجمه‌سيدر .

٢) تحفة‌الصلحا : حجة‌الاسلام (امام غزالی) نك (ايهاالولد) رساله‌سنك ترجمه‌سيدر.

٣) مهر وماه : نعوت وقصائدی مشتملدر. صوك بيتی :

اولدی تاريخی كوشمه الهام
عاليا مهر ايله مه اولدی تمام
سنه ٩٧٩

در .

٤) تحفة‌العشاق : (اميرخسرو دهلوی) نك (مطلع‌الانوار) ينه نظيره مقامنده‌در.

٥) رياض‌السالكين : اخلاق وتصوفدن باحث اون‌دوحه اوزرينه مرتبدر. ٩٩٨ده نظم ايده‌رك سلطان مراد ثالثه تقديم ايتمشدر .

مطلعندن :

بسم‌الله الرحمن الرحيم	دوحهٔ بستان كلام قديم
نهر فراوان كبی خوش مدی وار	روضهٔ قرآنه اودر جويبار
مدين آلوب دائرهٔ شش جهات	اولدی مسخر آكا اسماء ذات
نقطه‌سیدر نكتهٔ سر وجود	مركز پركار سپهر شهود
سوره‌لرك هر بری برسرو قد	قاش كبی‌در سوره باشنده اومد

٦) انيس القلوب ، ٧) صد قصه ، ٨) صد حصه . هر اوچی‌ده همايونسامه‌يه نظيره مقامنده‌در .

٩) روضة اللطائف : اوچ بيك بيتلی اخلاقی وادبی بر اثردر .

١٠) حلية الرجال والاقطاب فی‌النجباء والابدال: رجال‌اللهك احوال ومقاماتنـدن

باحث اولوب اكثريتى اعتباريله (خواجه محمد پارسا) نك فارسى العباره مشهور (فصل الخطاب) ندن التقاط اولونمشدر .

١١) نوادرالحكم : تاريخ ومحاضراته متعلق يدى نادره وبر خاتمه اوزره مرتب قيمتدار بر أثر اولوب ٩٩٧ ده (توقات) ده تأليف ايتمشدر . سلطان مراد ثالثه تقديم ايدەرك مكافاةً آخر مأموريتى اولان (جده) متصرفلغنه تعيين اولونمشدر . فهرسى بروجه آتيدر :

نادرهٔ اولى : درانقراض اوليا وعلما وارباب صيت وصدا
نادرهٔ ثانيه : در تكملهٔ حكمت نما بتفصيل انعدام اصحاب حق وبها
نادرهٔ ثالثه : در نوبت خلافت چهاريار باصفا وسبب تأخير مرتضا
نادرهٔ رابعه : از علم تفسير مشكل كشا بتوفيق آيت وحديث
نادرهٔ خامسه : در طلب ملك سليمان نبى خليفهٔ خدا وعلو همت ملك آرا
نادرهٔ سادسه : از عقليات الهام نما در خواتين مطهرات بيّنا
نادرهٔ سابعه : در اصطلاحات اطبا وحكما از عمر طبيعى وفوائدات فحوا
خاتمهٔ رسالهٔ : بى همتا در اختيارات اصحاب صنايع بدايع نما .

١٢) قواعدالمجالس وآدابالمجالس : آداب معاشرته دائر اجتماعى، اخلاقى براثردر.

١٣) محاسن الادب : (منهاج السلوك الى ادب صحبة الملوك) ك توسيعاً ترجمەسى اولوب اون بش فصل اوزره مرتبدر.

١٤) نصيحة السلاطين : (عبدالرحمن شيرازى) نك اثرينك توسيعاً ترجمەسى اولوب خطدستيله محرر نسخەسندەكى امضاسى [اما الفقير على تراب اقدام الاهالى] عبارەسيلەدر.

١٥) دوحة بوستان العارفين : اخلاقى وتصوفى بر اثردر. مكرر در پا ... ٦٥١ م

١٦) بحر نصايح : اون بش باب اوزره مرتب بعض علاوات ايله فارسيدن مترجم بر اثر اولوب بر نسخەسى مناستر كتبخانەسنده واردر.

١٧) درر منثوره : اوچ فصل وبر خاتمه اوزره مرتبدر .

١٨) تاريخ انكروس : ماجارستان سفرينه عائددر .

١٩) سليم نامه : سلطان سليم ثانينك وقايع واحوال تاريخيەسندن باحث اولوب وقايعدن صوكره او زمانه عائد رجالك تراجم احوالىده مندرجدر .

٢٠) منشأالانشا : بر چوق محرراتی جامعدر.

٢١) دیوان : طرز معلوم اوزرەدر.

٢٢) الحالات القاهره من العادات الظاهره فی بیان اجمال احوال مصر القاهره : طوفاندن اول وصوکره‌یه عائد اولمق اوزره برمقدمه ایکی فصل برخاتمەدن عبارت خطهٔ مصریه‌نك احوال تاریخیه‌سندن باحث بر تاریخچەدر.

٢٣) کنزالاخبار ولاحق لافکار : تاریخی بر اثردر.

٢٤) زبدةالتواریخ : علامه قاضی عضدك (اشراق التواریخ) نك توسیعاً ترجمه‌سیدر. بر نسخه‌سی طرف عاجزانه‌مدن (موزهٔ همایون) کتبخانه‌سنه اهدا ایدلمشدر.

٢٥) مناقب هنروران : تاریخ خطایله مشهور خطاط، مذهب، مجلد، نقاش، رسام، قاطعلرك تراجم احوالندن باحث قیمتدار بر اثر اولوب بغداد دفترداری ایکن یازمشدر.

٢٦) مرقات الجهاد : ملك دانشمند احمد ایله أولادینك احوال تاریخیه‌سندن باحثدر. (٩٩٧) ده چوروم یایلاسنده تألیف ایتمشدر.

٢٧) منشأت الانشا : مکاتیب مختلفه صورتلریله بوکبی مکاتیبده استعمال ایدلمسی مناسب اولان جمل وسائره‌یی جامعدر.

٢٨) راحة النفوس : (رجوع الشیخ الی صباه) اسمنده‌کی اثر طبینك ترجمه‌سیدر.

٢٩) نادرالمحارب : سلطان سلیم ثانی ایله برادری بایزید چلبی آره‌سنده قونیه‌ده وقوعبولان محاربه‌دن باحث منظوم بر تاریخچەدر.

٣٠) هفت مجلس : قانونی سلطان سلیمان خانك آخر سفری اولان (سیکتوار) سفرینی مبین بر تاریخچه اولوب اخیراً اقدام مطبعه‌سی همتیله طبع اولوندی.

٣١) جامع الحبور : شهزادەکانك ختان جمعیتلرینی مصور منظوم سور نامه اولوب سلطان مراد ثالثه تقدیم ایدلمشدر.

٣٢) واردات الانیقة : اشعار متنوعه‌سنی جامع دیواندر.

٣٣) لایحات الحقیقة : اشعار متنوعه‌سنی جامع دیواندر.

٣٤) صدف صد گهر : واردات ولایحاتدن یوزغزل انتخاب ایله‌مش ومقدمه اولمق اوزره یازدیغی منظومه‌سنده‌ده کندی ترجمهٔ حالیله آثارینك اسامیسنی بیان ایتمشدر. بر نسخه‌سی موزهٔ همایون وملت کتبخانه‌لرنده واردر.

۳۵) فصول حل وعقد واصول خرج ونقد : دولتلرك اسباب اعتلا وانقراضی حقنده امثلهٔ تاریخیه ومطالعات حکمیانه‌دن باحث موجب استفاده بر اثر اولوب اسکیدن طبعنه همت اولنمش ایسه‌ده الیوم نسخه‌لری اندردر. یازمه نسخه‌لری استانبول کتبخانه‌لرینك بعضیلرنده واردر.

۳۶) مرآت‌العوالم : خلقت عوالمه دائر بر تاریخچه اولوب مطبوعدر.

۳۷) نزهة‌المجالس : علم محاضراتندندر.

۳۸) تاریخ‌المطالع : سلطان مراد ثالثك اشعارندن بعضلرینك شرحنی مبیندر.

۳۹) خلاصهٔ احوال درلطافت مواضع مواعظ صحیح‌المآل : طوائف بشریه‌دن اون برصنفك خلاصهٔ احوال ونتایج اعمالنی مبین بر ترجیع بنددر.

۴۰) مناقب خلیل پاشا : قپودان دریا خلیل پاشانك مناقبنی مشعردر.

۴۱) فتحنامهٔ رادوس

۴۲) نصرت نامه : لالا مصطفی پاشانك (۹۸۵) تاریخنده‌کی آذربایجان وشیروان سفرلرینی مبیندر.

۴۳) روضهٔ عرفان : اخلاقی وتصوفی بر اثردر.

۴۴) معایب‌الاراذل : اخلاقی وحکمی بر اثردر.

۴۵) مهر ووفا : یدی بیك بیتلی بر منظومه‌دردر.

۴۶) دوحهٔ بوستان‌العارفین : اخلاقی وتصوفی بر اثردر. مکرر با صحیفه ۹۱ ده ۵ نومرودر

۴۷) عزة‌العصر فی تفسیر صورة‌النصر

۴۸) کنه‌الاخبار : خلقت آدمدن اعتباراً اکری فاتحی (سلطان محمد خان ثالث) دورینه قادار بر تاریخ عمومی اولوب بروجه‌آتی درت رکن یعنی جلد اوزرینه مرتبدر.

رکن اول — خلقت عالم وآدمدن خاتم‌الانبیا حضرت (محمد مصطفی) صلی‌الله علیه وسلم افندیمز حضرتلرینه قادار اولان وقایع انبیا وسائره‌یی . . .

رکن ثانی — ظهور اسلام واوصاف مفخرالانامدن بدأ ایدرك خلفای راشدین، امویه، عباسیه احوالیله مشایخ، علما، شعرا، حکمانك تراجم احوالنی . . .

رکن ثالث — تورك وتاتار اقوامنك احوال تاریخیه‌لرینی . . .

رکن رابع — دولت عثمانیه ایله همجواری بولنان اقوامدن بعضلرینك احوالنی مبیندر.

جلد اولك مقدمه‌سنده مبسوط تفصیلاتدن ومأخذ اوله‌رق اسملری مذکور اسامیٔ مؤلفاتدن آکلاشلدیغی اوزره بو اثرك یوزلرجه آثاره مراجعتله میدانه کلدیکی آکلاشیلور. عباره‌سی؛ زمانی کتابتنه کوره سلاستله محرر کندینك ادراك ایلدیکی زمانی وقایعی‌ده مورخلك شانه لایق بر صورتده مصوردر. بونکله برابر زمانه قادار یازیلان تواریخ عمومیه‌مزك برنجیلرندندر. (١٠٠٦) تاریخنده تبیضنه موفق اولمشدر. (١٢٧٧) تاریخنده درت جلد اوزرینه طبعنه همت اولونمش ایسه‌ده تقریباً ایکی جلد قادار اولوب اکثریتی اعتباریله تراجم احوالدن باحث اولان دیکر جلدلری هر ناصیلسه طبع اولونمامشدر. غیر مطبوع قسمنك برنسخه‌سی خالص افندی کتبخانه‌سنده واردر.

٤٩) فارسی دیوان

٥٠) کل صد برك : یوز غزللی جامع مجموعۀ اشعاردر.

مطلعندن :

حمدلله اسوب نسیم ادا — کل برکه ویردی نشو ونما
صدف صد کهر بولوب پایان — کل صد برکی آچدی باد وزان
یعنی کیم صد غزل تمام اولدی — تحفۀ خاص، خاص وعام اولدی

٥١) سبحة الابدال : مرثیه‌لری جامع مجموعه‌در.

بر پارچه‌سندن :

کربلانك شهداسی جمعاً — سیما نور چشم زهرا
شاه مظلوم و شهید مقتول — مقتدای حرم آل رسول
فخر سبطین وامام حرمین — صاحب خلق حسن یعنی حسین
مرتضی عین اولور آنلر هر دم
رضی الله تعالی عنهم

عاشق محمد بن حافظ عمر الرومی

قضاة ومورخیندن برذاتدر. قسم اعظمی جغرافیایه دائر (٢٨) منظره اوزره مرتب (مناظر العوالم) نامنده تورکجه بویوك برتألیفی واردر. ایکی جلد اوزره مرتبدر (کاتب چلبی) نك (کشف الظنون) ده یازدیغنه کوره بو اثر مؤلفی طرفندن [١٠٠٦] تاریخنده اتمام

ایدیلمش و (مرآةالزمان) و (حیاتالحیوان) و (مسالك المحالك) و (آثارالبلاد) و (تحفةالدهر) و (نزهة القلوب) و (خریدةالعجایب) و (زبدةالطب) دن التقاط اولونمش اولوب بر مقدمه، ایکی باب، بر خاتمه اوزره مرتبدر. مقدمه ـ اثبات واجبدن، باب اول ـ عوالم علویه‌دن، باب ثانی – عوالم سفلیه‌دن، خاتمه ـ ختم الزماندن باحثدر. روم ایلی و آناطولی بلادینه دائر تفصیلات موجوددر غیرمطبوعدر. وتوسیعاً ترجمه ایدوب (خلاصةالاخبار) تسمیه ایتدیکی (مدینهٔ منوره تاریخی) ایله (اخبار مکیه) اسمنده‌کی وسکز باب اوزره مرتب تاریخچه‌سی تألیفی (١٠١١) ده‌ددر. ادرنه‌ده ایکنجی سلطان سلیم کتبخانه‌سنده (١٠٢٢) تاریخنده یازدیغی عربی‌العباره (شمائل ترمذی) شرحی واردر. صاحب اثر کندیسنك طربزونلی اولدیغنی اثرنده برتفصیل بیان و کنیه‌سنی‌ده (محمد بن عمر بن بایزید العاشق) اولمق اوزره ذکر ایدییور.

عطائی عطاءالله افندی (نوعی زاده)

ترجمهٔ حالی ادبا فصلنده محرر (نوعی) افندینك مخدومی اولوب اشهر آثاری اسکوب قاضیلغنده ایکن اکمال ایتدیکی (حدائق الحقایق فی تکملةالشقایق) اسمنده‌کی (شقایق نعمانیه) یه یازدیغی ذیل مطبوعدر. بو اثری (سلطان احمد ثالث) دوری صدورندن آتی‌الترجمه مؤمن زاده حسیب افندینك تذییل ایتدیکی (تذکرهٔ سالم) ده محرردر. آثار ادبیه‌سی آراسنده زیاده شهرت بولانی‌ده (صحبةالابکار) و (نفحةالازهار درجواب مخزن الاسرار) و (حلیة الافکار) و (عالم نما) و (هفتخوان) اسملرنده‌کی پارچه‌لردن مرکب اولان و (خمسهٔ عطایی) عنوانیله یاد اولونان اثریدر. (١٠٤٤) تاریخنده اسکوب قضاسندن انفصال ایله استانبوله ورودینی متعاقب وفات ایله‌دی. (شیخ وفا) تربه‌سی حظیره‌سنده پدری یاننده مدفوندر. مرتب دیوانیله فقهدن (القول الحسن فی جواب القول لمن) اسمنده اثری‌ده واردر. شقایق ذیلنك عباره‌سی زمانمزه کوره بر آز تکلفلی ایسه‌ده شقایق کبی عثمانلی فضلاسی تراجم احوالنه دائر یکانه بر اثردر. پیر افخم عزیز محمود هدایی حضرتلرینه انتسابی (مستقیم‌زاده) نك (احوال ملامیهٔ شطاریه) سنده محرر اولدیغی کبی پیرمشارالیه حقنده شقایق ذیلنده‌کی عباراتی‌ده مستقیم‌زاده‌یی تأییدایتمکده‌در.

تربهٔ جناب هدائی قاپیسی بالاسنده‌کی محکوک عربی تاریخده صاحب ترجمه عطائی افندینکدر.
ابیاتندن :

خصمه چوق حیله دیمشلر عقلا   جمله‌دن اسلمی ترك غوغا

مصارعندن :

عاقل ادبسزدن ادب اوکرنیر

عثمان افندی

علماء مورخیندن بر ذات اولوب (بایبورد) لیدر . آثارندن (۱۰۲۰) تاریخی رجالندن اولدیغی مستبان اولمقده‌در . (مرآت جهان) اسمنده‌کی اثرینك مندرجاتی بروجه آتیدر :

(عنوان اول)— حق تعالینك برلکنی واولولغنی وعظمتن والوهیتن وعرش اعظمك ایجادین وسبع سماواتك وسبع زمینك بنیادین و ملائکه‌لرك و آی ، کونك ییلدیزلرك وجوده کلسین بیان ایدر .

(ایکنجی عنوان) — آدم صفی وحوا وجوده کلوب احواللرین و ذریاتندن کلن انبیا واولیا علما ومشایخی وسائر عباد وزاهد مؤمناتی بیان ایدر .

(اوچنجی عنوان)— اجداد پادشاهان کیمورثی ودنیایه کلن پادشاهلری وصاحب قران پهلوانلری وشهدایی بیان ایده‌ر .

(دردنجی عنوان) — سلیمان نبینك معجزاتن وحکاه‌تن ویوسف نبینك زلیخا ایله قصه‌سین واسکندر ذوالقرنینك صاحب قرانلغین ، پادشاهلغین بیان ایده‌ر .

(بشنجی عنوان) — کعبهٔ مکرمه شرفهاالله تعالینك سبب بناسین وشرفین وقدس مبارکك ایجادین واوصافین وشام شریفك شریفلکین بیان ایده‌ر .

(آلتنجی عنوان) — رسول اکرم صلی الله تعالی علیه و سلم افندیمز حضرتلرینك نبوتین ومعجزاتك ومعراج شریفین و چهاریار کزینلرك اوصافین ارواج احباب ، اصحابلرین بیان ایده‌ر .

(یدنجی عنوان) — اشراط ساعتده ظهور ایده‌جك علامتلری واختتام زماننده صور اسرافیل وجمیع مخلوقاتك فناسنی بیان ایده‌ر .

(سکزنجی عنوان) — روز قیامتده جمیع مخلوقات حشر اولوب سؤال و جواب اولدیغین وجنت وجهنمه مستحق اولانلری بیان ایدر. تاریخ وفاتیله مدفنی تعیین ایدیله مدی.

علی بن محمد

قره‌جه بك ـ میخالیج دن نشأتله بورسه و استانبولده تحصیلنی اکمال ایده‌رك بعده وطننده اختیار اقامت وقره‌جه احمد پاشا (قره‌جه بك) جامعی خطابتیله امرار حیات ایله‌دی . وفاتی (١٠٦١) ده‌در . مذکور جامع شریف حظیره‌سنده مدفوندر . (مصباح القلوب) اسمنده غیر مطبوع تاریخی بر اثری واردر .

عبدالرحمن بن ابراهیم مغنیساری

اصحاب فضیلتدن متفنن بر ذاتدر . (١٠٦٩) تاریخنده عربی العباره تألیف ایتدیکی (نزهة النفوس والافکار فی خواص الحیوان والنبات والاحجار) اسمنده‌کی موالید ثلثه‌دن باحث اثر جسیمنك بر جلدی کوپرولو کتبخانه‌سنده موجوددر. شهید علی پاشا کتبخانه‌سنده‌ده فارسی‌دن مترجم (حیات الانسان) اسمنده بر اثری واردر .

عبدالرحمن مهری افندی

(ادرنه) دن یتیشن ارباب معارفدن بر ذات اولوب علمادن (حسین) افندینك اوغلودر . تحصیلنی مملکتیله (استانبول) ده اکمالدن صوکره حاکملك مسلکنه کیره‌رك بو وظیفه ایله برخیلی سیاحت ایله‌دی . آخر مأموریتی اولان (سیروز) قاضیلکنده ایکن ١٠٨٧ تاریخنده وفات ایده‌رك (حصار آردی) دینیلن محله دفن ایدلدی . برقاچ سنه اول کلن بر سیلده قبری بوزولدیغندن الیوم سنك مزاری مشهود دکلدر . مسلکی اولان علوم شرعیه‌ده اختصاصی اولدیغی کبی علم تاریخ وادبیاتده‌ده بهره صاحبی بولوندیغنه آثاری شاهددر . آثار عامیه‌سندن کوروله‌بیلنلری بونلردر :

(١) (ریاض العارفین) : مؤلفین اسلامیه‌دن (حسین واعظ) ك تألیفاتندن اولان (حدیث اربعین) ك توسیعاً ترجمه‌سی اولوب بر نسخه‌سی (فاتح) کتبخانه‌سنده واردر .

(۲) (انیس المسامرین) : (ادرنه) نك فتحی ایله صوکره‌کی احوال تاریخیه‌سندن باحث اون دورت فصلی محتوی بر جلد اوزره مرتب تاریخی بر اثر اولوب ادرنه‌یه منسوب رجالك مختصر صورتده تراجم احوالی‌ده مندرجدر. تاریخ تألیفی (خاتمه) کلمه‌سنك دلالت ایتدیکی (۱۰٤٦) در . زمانمز ارباب دانشندن (ادرنه) لی (بادی احمد) افندی مرحوم طرفندن اوچ بویوك جلد اوزره توسیع وتذییلنه بذل همت ایدلمشدر . بو قیمتدار اثرك خط دستیله محرر طاقمی مخدوم عالیلری (ادرنه) مبعوث محترمی (فائق) بك طرفندن (ادرنه) ده سلطان سلیم کتبخانه‌سنه اهدا قلنمشدر .

(انیس المسامرین) ك بر نسخه‌سی ملت کتبخانه‌سنده واردر .

(۳) (دفتر اخبار) : آلتی دفتر بر خاتمه اوزره مرتب تاریخی بر اثردر . بونکده بر نسخه‌سی سلطان (بایزید) ثانی جامع شریفی جناحنده‌کی شیخ الاسلام (ولی الدین) افندی کتبخانه‌سنده واردر .

(٤) (حدایق الجنان) : مطایبات ومحاضراتدن باحث سکز باب اوزره مرتب بر اثردر. بر نسخه‌سی (اندرون همایون) ده (روان اوطه‌سی) کتبخانه‌سنده موجوددر .

(٥) دیوانچه : طرز معلوم اوزره‌در . اشبو آثارك جمله‌سی غیر مطبوع اولوب اك مشهوری (انیس المسامرین) در . (استانبول) کتبخانه‌لرینك بعضیلرنده موجود اولان بو اثرك برنسخه‌سی‌ده (سیروز) کتبخانه‌سنده واردر .

(٦) : نجومدن اوقات خمسه‌یه عائد رساله‌سی

(۷)؛ تاریخ فتح بغداد. (ادرنه) ده سلطان سلیم کتبخانه‌سنده بادی افندی کتابلری آراسنده‌در ۱۰٦۷

(۸) : تاریخ فتح روان (کذا)

عبدالرحمن عبدی پاشا « وقعه‌نویس »

ادبا و مورخیندن بر ذات اولوب آناطولی حصارلیدر . (خطاب الست) ترکیبنك ناطق اولدیغی [۱۱۰۳] ده قندیه محافظی ایکن ارتحال ایتدی . نشأتی اندرون همایونده خاص اوطه‌دندر . حسین ایوانسرایی‌نك وفیاتنده (ساقز) محافظی ایکن وفات ایتدیکی محرردر .

آثاری : [شرح بند عطار] و [شرح قصیدهٔ کعب ابن زهیر] و [شرح قصائد عرفی] و [تاریخ سلطان محمد رابع] در . وقایعنامه تسمیه ایتدیکی تاریخی [۱۰۵۸]دن [۱۰۹۳] ه قدردر .

بر نعتندن :

السلام ای کائناتك آفتاب سروری
حضرت حقك حبیب اکرمی پیغمبری
مظهر تعظیم لولاك افتخار الانبیا
مسند آرای رسالت داور انس و پری

عبدالله بن ابراهیم اسکداری « رادوسی زاده »

اندرون همایونك کوچوك اوطه‌لی مأمورلرندن اولوب (وقایعنامه) اسمیله یازدیغی عثمانلی تاریخی [۱۱۰۰] دن [۱۱۰۶] ه قدردر .

عفوی میر محمد

ادرنه‌ده اجل قضایه اوغرایان حسین پاشانك مخدومیدر. خواجکان دیوان همایوندن پیاده مقابله‌جیسی اولوب بر جلد کبیر اوزره یازدیغی غیرمطبوع تاریخ عثمانیسی [۹۷۱دن ۱۰۰۸] سنه‌سنه قدردر.

ختام تحریری [۱۱۳۵] ده‌در . [۱۱۳۸] ده بافرمان پادشاهی تشکل ایدن انجمن مترجمین آراسنده بولونه‌رق [عینی] تاریخندن حصه‌سنه اصابت ایدن پارچه‌یی‌ده ترجمه ایتمشدر . [۱۱۴۵] تاریخنده استانبولده ارتحال ایده‌رك دیوان یولنده سنان پاشا تربه‌سی جوارنده رهکذاره دفن ایدیلدی. سنك مزارنده [عفوی الحاج محمد اوله معفو خدا] مصراعی منقوشدر .

عبدالغفار بن حسن قریمی

فضلا و مورخیندن بر ذاتدر. تاریخدن [عمدةالاخبارالمعتبره] اسمنده بر اثری، علم

حديثدن [حديث اربعين شرحى] ، فقهدن مسائل فقهيه‌يى حاوى مجموعه‌سى واردر .
[عمدةالاخبارالمعتبره] ٣٢٩ صحيفه‌در . تاريخ تأليفى [١١٥٧] در . قريم كرايلرينك
احواللرندن باحثدر .

عبدالرحمن اشرف افندى

اوتوز آلتى تذكره ايله بر خاتمه‌يى حاوى اولوب طبقات‌الامم ، علم احوال كتب ،
تراجم احوالدن باحث [تذكرةالحكم فى طبقات‌الامم] اسمنده توركى‌العباره استفاده‌لى
برتأليف مطبوعك مؤلف فاضلى‌در . [١] مولداً مرزيفونلى ايسه‌ده زماننده [قبريس
منلاسى] شهرتيله بنام ايدى . [١١٦١] تاريخلرنده استانبولده وفات ايله‌دى . سائر
آثارى غير مطبوع اولوب بونلردر .

[تذكرةالحكم] واديسنده فقط دها مفصل [عيون‌العلوم] ايله [مرآت‌الصفا]
و [شرح معماى صغير لمولاناجامى] و [مرتب ديوان] ونوادر حكاياته متعلق بر رساله
و (علم‌الاخلاق) در . شاعر مشهور نديمك عمجه‌سيدر .

ابياتندن :

نه دست آوزينى كوردك بو دهرك باغبانندن
نه ممنونز بهارندن ، نه افسرده خزانندن

(كشف‌الظنون) ذيلى (آثار نو) ده (زرين نامه) اسمنده منظوم بر اثرى‌ده
اولديغى محرردر .

عبدالله افندى « عيسى زاده »

علماى ومؤرخيندن برذات‌اولوب شهيردر. قاضيعسكرلك رتبه‌سنى‌احراز ايتمش ايدى

[١] موجب استفاده بر جلدن عبارت بر اثر مختصر اولوب مصرده يالكز واستانبولده
شيخ شمس‌الدين سيواسينك منظوم مناقب امام اعظمى كنارنده طبع اولونمشدر . باشدن برمقدارى
تاريخ اقوامه عائد باقيسى [موضوعات‌العلوم] طرزنده‌در .

[۱۱٦۳] ده مدینه منلاسی ایکن وفات ایلدی . [۱۰٦٥ دن ۱۱۰۳] تاریخنه قدر یازدیغی تاریخ عثمانیسنك مسودەسی ادیب قدر دان [ابن الامین محمود کمال] بکده‌در .

علی عالی افندی

(۱۰٦۰) تاریخنده (مصر) والیسی اولان صدر اسبق (حاجی احمد پاشا) نك کاتب دیوانی ارباب فکر و قلمدن تاریخشناس بر ذاتدر . (تاریخ یمن) نامیله یازدیغی تاریخده یمن اقلیمنك عثمانلیلر طرفندن فتحی و تعیین اولونان والیلرك تراجم احوالیله اصول اداره‌لرینی واقفانه برصورتده یازمشدر . غیر مطبوعدر .

(۹۷۷) تاریخلرنده‌کی (یمن) وقوعاتیله (سنان پاشا) فتوحاتنه دائر کاتب سلطانی (احمد افندی) طرفندن یازیلان منظوم بر (یمن) تاریخی‌ده واردر . (۹۷۷) ده مأمورین عثمانیه‌دن شاعر (رموزی) طرفندن ده یمنده منظوم بر (یمن) تاریخی یازلمشدرکه ایکی قسم اولوب برنجی قسم نقله ، ایکنجی قسم فتحه عائددر .

عزی سلیمان افندی [وقعه نویس]

علم تاریخ وشعرده بهره صاحبی بر ذات اولوب وقعه نویس [محمد صبحی] افندی [۱] مرحومه خلف اولمشدر . یازدیغی عثمانلی تاریخی [۱۱٥۷ دن ۱۱٦٥] سالنه قدر کچمش وقایعی جامع اولوب ایکی جلد اوزره [۱۱۹۹] ده طبع اولونمشدر. مرتب دیوانی‌ده واردر . قسم اولی ولایت و ولینك اوصافندن ، قسم ثانیسی شیخ علاالدین عطارك مناقبیله سلسله‌سندن، قسم ثالثی خواجه بهاءالدین نقشبندك مناقبندن، قسم رابعی کراماتندن باحث حضرت نقشبندك خلفای کرامندن [صلاح الدین ابن مبارك بخاری] نك تألیف ایتدیکی [انیس الطالبین وعدة السالکین] اسمنده‌کی اثرینی‌ده ترجمه ایلمشدرکه مطبوعدر تشریفاتجی ایکن [۱۱٦۸] ده وفات ایدوب واصف تاریخنده‌ده مذکور اولدیغی وجهله منتسبی اولدیغی [شیخ مراد زادۀ نقشبندی] یاننه دفن اولونماسنی وصیت ایتدیکی جهتله اورایه دفن اولونمشدر. علم خطی خطاط مشهور خواجه راسمدن تمشق ایتمشدر .

[۱] ۱۱۸۳ سنه‌سنده بابا طاغنده وفات ایله‌دی مهرنده‌کی مصرع زادۀ طبعیدر [هر شامی بدر وعید اوله صبحی محمدك]

يووا ديده‌كى اشعارندن :

مرد اولان كامل وجوده خوش هنردر حسن خط
معرفت زيبادر اما زيب وفردر حسن خط
نجه‌نك آثار موضوعنده يوق هركز ثبات
دهر فانيده عجب باقى اثردر حسن خط

ابياتندن :

هر نظر بازفلكدن صاقلامهر سينه‌كى
بيك صاقين سنك حوادثدن هله آيينه‌كى

تاريخنك مقدمه‌سنده‌كى مناجاتى

يارب بورياض ايچره زلال كرمكله
بوتازه قلم ايشله‌مسين بارور ايله
قيلدك بنى چون وقعه نويس‌در دولت
فيضك ايله آثارمى‌ده معتبر ايله

[حديقةالجوامع] ك نقلنه‌كوره وقعه نويس صبحى افنديك برادريدر .

عبدالله نائلى پاشا

وزرا وارباب معارفدن برذاتدر . خوتين آغالغندن متقاعد آماسيه‌لى سردن كچدى خليل آغانك مخدومى اولوب مولداً استانبولى‌در . بعض مهام اموروده ايفاى حسن خدمتندن صوكرا جده واليسى ايكن [١١٧١] ده وفات ايده‌رك مكهٔمكرمه‌ده حضرت خديجه قرينه دفن‌ايديلدى . [مقدمهٔ قوانين‌تشريفات] اسمنده‌كى اثرى تشريفاتجى ايكن با ارادهٔ سنيه قوانين تشريفات دولت عليه‌يى جمع ايله يابديغى مجموعه‌يه شرح اولمق اوزره تأليف ايله‌ديكى رساله‌دركه قوانينك‌اسبابنى بيان ايدن بواثرينى [مقدمهٔ قوانين تشريفات] ديه تسميه‌ايتمشدر. برده علم قرائتدن [كتاب‌الافاده المقنعه فى‌الاربعه] اسمنده بر اثرى ومرتب ديوانى واردر . طريقةً مولويدر . آثارى غير مطبوعدر .

عبدالرزاق افندی [مؤذن]

علم تاریخك تراجم احوال شعبه‌سنه منتسب علمادن متقی بر ذات اولوب ایوبلیدر . ایوب سلطان جامع شریفی مؤذن باشیسی و جمعه واعظی ایدی . [١١٧٠] تاریخنده ارتحال ایده‌رك جوار ایوبده کوچوك امیر افندی یانده دفن ایدلدی . ایوب جامع شریفی جوارنده مدفون اولان بعض ذواتك تعیین مراقدینه دائر [شرح الصدور فی معرفة القبور] ایله [تحفة الاحباب ـ مناقب شیخ وفا] و [تحفة الاخوان ـ مناقب آق شمس الدین] [هدیة الاصدقا ـ مناقب احمد بخاری] و [تحفة السرور ـ مناقب ابوالسعود] و [مناقب شیخ جمال الدین اسحاق قرامانی] و [حدایق الانعام فی فضائل الشام] اسملرنده رسائلی واردرکه جمله‌سی اسعد افندی کتبخانه‌سنده موجوددر .

برده حضرت خالد (رضه) دن منقول احادیث شریفه‌نك شرحنه دائر رساله‌سی واردر .

عاکف محمد بك

میرمیراندن ابوبکر پاشانك مخدومیدر. [١١٦٠] ده پادشاه اولان سلطان مصطفانك دیوان همایونلرنده تشریفاتجیلقده مستخدم ایدی . (١١٧٨) دن (١١٨١) سنه‌سنه‌قدر یازدیغی تاریخنده سلاطین عثمانیه‌نك احوال مراسمیله زمانی وقایعنه دائر تفصیلات واردر . افاده‌سی ساده‌در [ختام عمل] ترکیبنك دلالتی اولان [١١٨١] تاریخنده‌وفات ایله‌دی . اسکدارده قیسیقلی‌ده مدفوندر. [صالاجاق] مسجدینك بانیسیدر تاریخی غیر مطبوعدر .

عبدالله افندی

وررای عثمانیه‌دن رضوان پاشانك مخدومی‌در [١٠٤٩] تاریخنده [مشعل الازهار فی عجایب الاقطار] اسمنده‌کی خطهٔ مصریه‌یه عائد تاریخ عربی‌یی علاوات کثیره ایله ترجمه ایله‌مشدر دوقوز فصل اوزره مرتب اولان مندرجاتی بروجه آتیدر :

١) خلقت آدم وارضده ابتدا سلطنت ایدن سلاطین ،

٢) بعدالهبوط مصره مالك اولان ملوك ،
٣) اقاليم مصرده‌كی طلسمات وقاهره‌ده اولان عجائب ،
٤) مصرك سائر امصار اوزرينه اولان شرفی ،
٥) اقاليم مصرك قسملری ،
٦) بعدالاسلام مصرده حكومت ايدن نواب ،
٧) ملوك مصرك اسباب انقراضی ،
٨) سليم اولك غوری ايله اولان محاربه‌سی ،
٩) سليم اولك طومانباى ايله اولان محاربه‌سی ؛

برده سياحت ومشهوداتنك ثمره‌سی اولمق اوزره (تاريخ خانان تاتار ودشت قپچاق) اسمنده اوفاق قطعه‌ده بر تاريخچه‌سی واردركه قپودان حسين پاشايه تقديم ايتمشدر. قريم خانلرينك احوالندن باحث اولوب سلطان مراد رابع زمانته قادادر.

عزيز علی افندی « كريدی »

عالم، حكيم، سياسی برذات اولوب كريدك قنديه شهرندندر. (١٢٢٣) ده برلين سفيری ايكن وفات ايلدی. اوراده مدفوندر. (مخيلات) اسمنده تاريخ واخلاقه متعلق خيالی براثر يله تصوفدن منثور (واردات) نامنده قيمتلی برتأليفی وزمانته كوره اوروپا حكماسنك سوأللرينك جوابلرينه دائر رساله‌سی ومتصوفانه ديوانچه‌سی واردر.

سائر آثاری‌ده اولديغی ، فقط بونلردن بعضلرينك قدر ناشناس وارثلری طرفندن اضاعه ايدلديكی مرويدر. آثارندن يالكز (مخيلات) مطبوعدر.

(١٢٩٠) تاريخنده نشر اولونان (صندق) اسمنده‌كی رسالۀ موقوته‌ده (كلشن صحت) ناميله اوزون برمنظومه‌لری مندرجدر.

وارداتنده شيخنك سينوب ملحقاتندن آبانه‌لی كريم ابراهيم افندی اسمنده بر ذات عالی اولديغنی تصريح ايله‌مشدر.

مرتب متصوفانه ديوانندن :

نظر اهل دله سرخدا نقش عيان
بيلمز ارباب بصيرت نه‌در اسرار نهان

واقف اولدکسه اکر رمزینه بو اخفانك
جمله وابسته درر علمنه عالم پنهان

شیخنك منسوب اولدیغی طریقتی تصریح ایتمه‌یور .

علوی (حسین علوی بن الحاج احمد)

تاریخشناس وشاعر بر ذات اولوب (بروسه) لیدر . سلطان احمد ثالث دورنده‌کی (١١٢٣) روسیه سفرنده بولنه‌رق مشهوداتنه عطفاً [مرآت الظفر] اسمنده کوزل برتاریخچه یازمشدر. مقدمه‌سنده بروسه‌ده (ضابط زمرهٔ سپاهیان) اولدیغی واوتاریخده بروسه والیسنکده درویش محمد پاشا بولوندیغی ذکر ایدییور . تاریخچه‌نك شایان دقت نقطه‌لری اولمق اوزره آتی‌ده‌کی رقملر درج ایدلدی :

٣٥٠ طوپ
٥٠٠ یلکن کمی
٢٥٠ بیك پیاده
٢٣٢ بیك سواری (قریم خانی سواریلریله برابر)

نهایتنده فتحنامه وتبریکنامه وادیسنده اوزونجه برقصیده‌سی واردرکه خاتمه‌سی بودر :

یترای علوی تطویل کلامه ویرمه سن رخصت
دعایه باشلا صدقیله اودر مقبول سبحانی
بحق سورهٔ سبع المثانی سورهٔ اخلاص
امین اوله کدرلردن جهانی طوته عنوانی

عارف افندی

تفنکجی باشی نامیله معروفدر . استانبول معزوللرندن اولوب آنقره‌لیدر . فطین تذکره‌سنده (ایزمیت) لی اولدیغی محرردر . سلطان سلیم ثالث زمانی وقایعنه دائر بر تاریخچه یازمشدرکه غیر مطبوعدر. [١٢٤٨] سنه‌سنده وفات ایله‌دی . برنسخه‌سی بایزید جامعی کتبخانه‌سنده [جودت] پاشا طرفندن اهدا ایدیلان کتابلر آراسنده واردر .

عبدالرزاق باهر پاشا

طاووقجی باشی دامادی دیمکله معروف قسطمونیلی رئیس‌الکتاب حاجی مصطفی افندینک مخدومیدر . علما فصلنده اسمی مذکور اولان حفید محمد افندینک عمجه‌سیدر.
اکمال تحصیلدن صوکرا خدمت دولته گیره‌رك بالترقی رئیس‌الکتاب اولدی. [١١٩٤] سنه‌سنده اورفه والیلکنده وفات ایتدی . عالم ، منشی ، سیاسی ، حمیتکار برذات‌ایدی.
باشلیجه آثاری، عهود دولته عائد [مجمع العهود] اسمنده‌کی اثر قیمتداری‌ایله[زمخشری]‌نك [نوابغ‌الکلام] ینه [شموس البوازغ فی اضائة مشکلات‌النوابغ] نامیله یازدیغی شرحدن عبارتدر .

[١٢١٢] تاریخنده وفات ایده‌رك جوار ایوبده کاشغری درگاهی یولنده دفن اولونان [توقیعی عبدالله بری] نك‌ده [موردالعقود] اسمنده بر اثری واردر . [مجمع‌العهود] ایله [موردالعقود] ك تاریخ و سیاسیات ایله متوغل ذوات ایچون استفاده بخش آثاردن اولدیغی آزادهٔ ایضاح اولوب هر ایکیسی‌ده غیر مطبوعدر . (توابغ) سلطان‌مراد ثالث دوری علماسندن قونیه‌لی (بایزید بن عبدالغفار) طرفندن‌ده شرح اولونمشدر .

عثمان رمزی افندی :

دیوان همایون قلمی خلفاسندن تاریخشناس برذات اولوب سلطان‌محموداولك جلوسندن نظام جدیدك‌احداثنه‌قدر ایکی‌جلد غیرمطبوع تاریخی واردر. شانی‌زاده ایله معاصرایدی.

عبدی افندی

تاریخ نویسلاندن اولوب یازدیغی تاریخی [١١٤٠] دن بدء ایده‌ر . عباره‌سی لطیف اولوب مندرجاتی شایان وثوقدر : غیر مطبوعدر .

عمر فائق افندی ابن عبدالله

خواجکان دیوان همایوندن معارف شناس برذاتدر . شق ثانی دفترداری اولمشدی .

[١٢٤٥] ده استانبولده ارتحال ایتدی . [نظام العتیق فی بحرالعمیق] اسمنده تورکجه بر اثر تاریخیسی ایله مرشدی نجار زاده شیخ صدیق افندی مرحومك مناقبنی حاوی [مقالات صدیقیه] نامنده بر اثریده واردرکه بو اثری مطبوعدر . طبیعت شعریه‌یه‌ده مالکدر .

عزت محمد بك

ترجمهٔ حالی شعرا فصلنده مذکور رامز عبدالله پاشانك مخدومیدر . قپودان پاشالرك تراجم احوالنه دائر [خریطهٔ قپودانان دریا] اسمنده مطبوع بر جلد کوچوك اثری واردرکه بو اثرك اسمی تاریخ تألیفی اولان [١٢٥٣] سنه‌سنی ارائه ایدر. بو اثرده پدری رامز پاشانك‌ده مفصل ترجمهٔ حالیله سیاحتنامه وادیسنده ایکی مفصل مکتوبی واردر .

عبدالعزیز افندی (مکتوبی زاده) :

مدرسیندن وباب مشیخت مأمورلرندن تاریخشناس بر ذات اولوب شهیردر. (١٢٧٩) تاریخنده ارتحال ایده‌رك منتسبی بولوندیغی طریقت جلوتیه آستانه‌سی اولان حضرت هدائی درکاه شریفی حظیره‌سنه دفن ایدلدی. ییلدیرم بایزید خانه قادار تاریخ عثمانیسیله معاذیال شقایق نعمانیه تلخیصی مبین اولان طبقات تراجمنك خط دستیله محرر بولنان نسخه‌لری (خالص افندی) کتبخانه‌سنده‌در. شیخ الاسلاملرك تراجم احوالنی مشعر اولوب مستقیم زاده‌نك جملهٔ آثارندن اولان (دوحة المشایخ) ه‌ده ذیلی واردر . وفاتی سنه‌سنده اوقاف همایون مفتشی اولمشدی طبیعت شعریه‌یه‌ده مالکدر .

عابدین افندی (زین العابدین افندی)

تاریخشناس ومتصوف بر ذات اولوب شهیردر. مدت مدیده مناسترده اردو اقلامنده یوقلاماجیلق وظیفه‌سنده بولونمشلردر . [١٢٩٢] تاریخنده (مناستر) ده وفات ایده‌رك [خانلر اوکی] نام محلده رفاعی درکاهی حظیره‌سنه دفن ایدیلدی . [اجمال التواریخ] اسمنده سلطان عبدالعزیز خانه قدر بر تاریخ عمومیسی اولدیغی کبی [کسانامهٔ آل عبا]

نامنده بر رساله‌سیله دیوانچه‌سی و [شیخ بدرالدین سماوی] نك [واردات] نك بر قسمنه منظوم ترجمه‌سی واردر . آثارندن یالکز [کسانامه] مطبوع اولوب مرشد عالیقدری اجلهٔ علمای متصوفه‌دن [سید خواجه محمد نور العربی الملامی] حضرتلرینك بر تقریضنی حاویدر .

کسانامه مقدمه‌سندن :

الٰهی خالقی جل جلالك
الٰهی رازقی جل جلالك
احدسك شبهه یوق هم لامثالك
سکا ارلماز فنا کیم بی زوالك

برده تراجم احوال وسائره‌دن باحث (محاضرات) دن ناقص بر مجموعه‌سی واردرکه خط دستیله محرر نسخه‌سی (مات) کتبخانه‌سنده واردر. بو اثرده راغب پاشانك مفصلجه ترجمهٔ حالی مندرجدر .

عطا بك [طیار زاده عطاءالله احمد بك]

اندرون همایون متقاعدلرندن طیار افندینك مخدومیدر. کندیسی‌ده پدری کبی اندرون همایونده فیضیاب اولمشدر . بولوندیغی امور دولتده حسن خدمته موفق اولدقدن صوکرا [۱۲۹۳] ده حرم نبوی مدیریتی خدمت جلیله‌سیله مبجل اولمش ایدی . [۱۲۹۷] ده مدینهٔ منوره‌ده ارتحـال ایلدی . آثار مطبوعه‌سی بش جلد اوزره مرتب نامنه نسبتاً [عطا تاریخی] عنوانیله معنون بولونان تاریخ عثمانیسی‌در . خط دستیله محرر دیوانی‌ده ملت کتبخانه‌سنده موجوددر . [۱]

برده عربجه‌دن مترجم (تحفة الفارسین فی احوال خیول المجاهدین) اسمنده بر اثری واردرکه نسخه‌سی ملت کتبخانه‌سنده‌در

اشعارندن :

آسیاب فلکك کردشنه کیرمه‌یه کور
کوسترر دونه دونه آدمه بیك دانه بلا

---

[۱] اندرون همایوندن چراغ اولوندقدن صوکرا خاصه مفتیسی اولان و (۱۲۸۱) ده وفات ایده‌رك اسکداره‌ده حضرت نصوحی درکاهنه دفن ایدیلن (حافظ خضر الیاس) افندینك‌ده (۱۲۲۷ دن ۱۲٤٦) تاریخنه قدر کچن اندرون وقایعیله بورادن یتیشنلرك تراجم احوالنه دائر (لطائف اندرون)

عصمت افندی

تراجم احوال علماسنك مدققلرندن نکته‌دان بر ذات اولوب (استانبول) ده‌فندقلی محله‌سنده دوغمشدر . مکتب اعدادیٔ عسکری معلملرندن وموالیدن چوروملی خواجه عثمان افندینك مخدومیدر . برآرالق رومادە انعقاد ایدن تاریخ قونغره‌سنه دولت عثمانیه مرخصی اولارق انتخاب اولونمش ایسه‌ده قونغره‌نك تأخرندن دولایی اعزامندن صرف نظر ایدلمشدر . اوتوز سنه بذل وجود ایده‌رك شـقاق نعمانیه ذیلی شیخی‌یه [١١٤٣ دن ١٣١٤] تاریخنه قدر سکـز جلد اوزرینه یازدیغی اثر کبیرینك وفاتندن سکز اون سنه اول خانه‌سیله برابر محترق اولدیغنی کندیلریله تشرفم اثناسنده یانه‌یاقیله حکایه بویوردیلرکه معارف عثمانیه نامنه جداًسزاوار تأسفدر . بعدالحریق تخطر ایده‌بیلدیکی علماومشایخك ترجمه‌سنی درت جلد اولارق یازدیغنی سویلردیکه [تکملة الشعایق فی حق اهل الحقایق] اسمنده‌در مؤخراً بواثرینك بر مقدارینی ییلدیز کتبخانه‌سنه اهدا ایتمشدرکه مطالعه‌کذارم اولدی. مورخینـك تراجم احوالنه دائر آیریجه براثری اولدیغی کبی [١٣١٤] تاریخنه قدرده [اطرب الآثار] ه و [تحفة الخطاطین] ه ذیلی وارسـه‌ده جمله‌سی یاتمشـدر کندیلری کتابیان شهریاریدن ایدی . محصول عمری اولان آثار نفسیه‌سی برآنده محو اولدقدن صوکرا اکثرایامی خسته‌لکله کچمش ایدی. [١٣٢٢] تاریخنده وفات ایده‌رك اسکداره قره‌جه‌احمد قبرستاننده پدری‌یاننده دفن‌ایدلدیلر . طریقت جلوتیه مشایخندن حضرت هدائی درکاهی پوسـت‌نشینی روشن افندیدن منتسب و طریقت مولویه‌یه‌ده محب اولدقلرینی نقل بویورمشلرایدی . احیا واموتدن هرفردك هرصنف خلقك ترجمهٔ حالنه وسلسلهٔ نسبنه عنعنه‌سیله واقف‌اولدیغی حالده کندی ترجمهٔ‌حالنه ترجمان اولمق ایسته‌مزدی مع هذا خواص محبانندن امین‌الامین‌محمود کمال‌بك افندی طرفندن [کمال العصمه] نامیله احوال ومناقبنی حاوی بررساله یازیلوب طبع و نشرینه همت بویورلمشدر .

اسمنده مطبوع بر تاریخی واردر . عطا بك مرحومك تاریخی نوعما بو اثرك تکمله‌سی مقامنده اولدیغی ایچون بر جلدی اندرونده یتیشن ذواتك تراجم احوالنی حاکیدر . خضر افندی ترجمهٔ حال اطبا فصلنده مذکور بهجت افندینك کوچوك برادریدر .

عاطف محمد افندی

ارباب معارفدن، تاریخ شناس بر ذات اولوب کرید آطه‌سنك خانیه شهرندندر . سیاسی واداری بعض مأموریتلرده بولونارق ایفای حسن خدمت ایلدی . همشهریلری میاننده [پاطیناکی] شهرتیله مشهوردر .

[١٣٢٦] ده مملکتنده ارتحال ایتدی . [خلاصة التواریخ] اسمنده ایکی جلد کوچوك مطبوع تاریخ عمومیسی واردر . عربجه ، رومجه ، فرانسزجه‌یه‌ده آشنا ایدی (خانیه) ده انتشار ایدن (انتباه) غزته‌سنده (اس الاساس حکم الحکومه) اسمنده بر اثری نشر اولونمشدر .

عطا بك

مملکتمز عرفان حیاتنك ممثللرندن درت لسان (تورکجه، عربجه، فرسجه، فرانسزجه) ادبیاتنه جدا واقف بر ادیب فاضل اولدیغی کبی علم تاریخده‌ده احاطهٔ واسعه اربابندن حکمت تاریخیه‌یه آشنا دکرلی بر مورخ اولوب شهیردر. علی الاصول اکمال تحصیلدن صوکره خدمت دولته و براز صوکره محررلك عالمنه سلوك ایده‌رك هر ایکی مسلکده بحق ابراز لیاقتله خدمات وطنیه وقلمیه‌سنی حسن ایفایه موفق اولدی و (١٣٣٧) تاریخنده ارتحال ایله‌یوب سلطان محمود ثانی تربه‌سی حظیره‌سنه دفن ایدلدی . صوك مأموریتی اولان اصلاحات مالیه قومیسیونی اعضالغندن براز اول برهفته قادارده مالیه ناظرلغی واردر .

آثاری :

١) « هامه‌ر » تاریخی ترجمه‌سی : ترجمه ایتدیکی اون بش جلددن طقوز جلدی مطبوعدر . بو اثر یالکز بر ترجمه‌دن عبارت اولمایوب صاحب اثرك تعصب ، حقیقته عدم وقوف وسائره کبی سوائق دولاییسیله یازدیغی غرض آلود بعض اسناداتی مناسب حاشیه‌لرله واقفانه بر صورتده رد وتصحیح ایله‌مشدر.

٢) اقتطاف : دورت قسم ودرجه اوزره مرتب محاضراته عائد قیمتلی بر قرائت کتابیدر.

٣) المناخ : فرنكجه‌يه (الماناق) صورتيله كچن بو كلمهٔ عربيه‌نك اشتقاقنه دائر معلوماتى حاوى بر تقويم كتابيدر.

٤) كفت وشنيد : عبرت آميز حكايه‌لردن مركب تاريخى واخلاقى بر اثردر .

٥) اوچ فستانلى قيز، لوروژ دعواسى ، بياض بويون باغليلر، عشرت وقومارله نسوان بلاسى؛ اسملرنده مترجم رومانلر .

٦) اصول انتخاب : ادارى واجتماعى مهم بر اثر مترجمدر .

بونلردن باشقا مختلف جرائد ورسائلده گاه (مفخرى) عنوانيله، گاه (عطا) مخلصيله بيكلره بالغ اولان مقالات علميه وسياسيه‌سى‌ده واردر.

على جواد بك :

تاريخشناس بر ذات اولوب (اسكدار) ليدر . مكتب حربيه‌دن نشأتندن صوكره پايتخت مكاتب عسكريه‌سنده معلم‌لكده بعده بروسه رديف آلايى قائممقاملغنده بولوندى . اعلان مشروطيتدن صوكره امثاليله برابر نفى اولوندى . عودتنده تقاعدى اجرا ايديله‌رك (١٣٣٢) تاريخنده مملكتنده ارتحال ايتدى . (قره‌جه احمد) مزارستاننده مدفوندر .

آثار مطبوعه‌سى :

ممالك عثمانيه تاريخ و جوغرافيا لغتى ، مكمل عثمانلى تاريخى، روضةالانبيا ، شهزاده مصطفى ، جوغرافياى عثمانى ، مختصر تاريخ اسلام ، فذلكهٔ جوغرافياى عمومى ، مصور تاريخ اسلام ومهد مدنيت عربستان .

عارف بك (محمد عارف بك) :

علم تاريخك تورك و عثمانلى تاريخلرى شعبه‌لرنده وقوف صاحبى بر ذات اولوب (استانبول) ليدر . مكتب تحصيلى بعد الاكمال ماليه نظارتى اقلامنه انتساب ايله‌دى . اعلان مشروطيتى متعاقب تشكل ايدن (تاريخ عثمانى انجمنى) اعضالغنه وتأسس ايله‌ين (تورك درنكى) هيأتنه تعيين اولوندى . و اواخر عمرينه دوغروده دارالفنون عثمانلى تاريخى مدرسلكنه وتأليف وترجمه دائره‌سنه تعيين اولونديسه‌ده بر مدت صوكره صوك ايكى وظيفه‌دن انفصالى وقوع بولدى . (١٣٣٨) تاريخنده ارتحال ايده‌رك ايوبده عائله‌سى قبرستاننه دفن ايدلدى .

آثاری :

١) عثمانلی تاریخی : تاریخ انجمنی اعضاسندن ورفقای مسلکندن نجیب عاصم بکله مشترك اولوب انجمن نامنه بر جلدی نشر اولونمشدر .

٢) تورك تاریخ عمومیسی : بوده نجیب عاصم بکله مشترك اولوب آنجق بر قاچ فورمه‌سی نشر اولونه بیلمشدر .

٣) مفصل عثمانلی تاریخی : منفرداً یازدیغی براثر اولوب غیر منتشردر .

٤) تاریخ عثمانی انجمنیله تورك درنکی و دونانما مجموعه‌سی جزءلرنده منتشر مقالات تاریخیه‌ی .

علی راضی بك

محاکمات ومناقشات تاریخیه‌یه مقتدر ومتفکر برذات اولوب شهیدر. مکتب حربیه‌دن نشأتندن صوکره حیات عسکریه‌سنك قسم اعظمنی مکاتب عسکریه‌ده تاریخ معلملکنده کچیردی . اواخر عمرینه یاقین میرآلای رتبه‌سنده اختیار تقاعدله (قانلیجه) ده کی انزوا کاهنه چکیله‌رك (١٣٣٨) تاریخنده ارتحال ایله‌یوب قانلیجه مزارستاننه دفن ایدلدی. آتی‌ده‌کی آثارندن مستبان اوله‌جغی وجهله تاریخ تدریسنی یالکز وقایع ازبرلتدیرمکدن عبارت ظن ایدن معلملردن دکل ایدی .

آثاری :

١) خلاصة التواریخ (مطبوع) .

٢) اقوام قدیمهٔ شرقیه‌یه دائر محاکمات تاریخیه (غیر مطبوع) .

٣) تاریخ فلسفه (غیرمطبوع) .

غباری (عبدالرحمن بن عبدالله)

متصوفانه اشعار یازان اسکی عثمانلی شاعرلرندن فاضل وعارف وزماننده متداول علوملك اکثرینه واقف متفنن بر ذات اولوب (آق شهر) لیدر . تحصیلنك بدایتنی مملکتنده، نهایتنی (استانبول) ده اکمال ایله‌دکدن صوکره طریق نقشبندی کبراسندن (شیخ احمد بخاری) زاویه‌داری (شیخ عبداللطیف) افندی‌یه انتساب ایده‌رك بویولده حاصل ایتدیکی عشق ومحبت سائقه‌سیله اختیارسیاحت ایله‌یوب برمدت (مکهٔ مکرمه)ده مجاورت ایله‌دی . عودتنده (سلطان بایزید) ثانی شهزاده‌لرندن (اورخان) ه معلم تعیین

ولونه‌رق برزمان تدریس وظیفه‌سیله اشتغال ایتدی . و (قانونی سلطان‌سلیمان) زماننده کتابت‌خدمتیله (عراقین) سفرنده‌وعودتنده صرهٔهمایون قاضی‌لکنده بولونه‌رق‌بو‌وجهله قلمی و دینی خدمات ایفاسنه موفق اولدی . وعمرینك صوك زمانلرینی آرزوسی وجهله مجاورتله (مکهٔ مکرمه) ده کچیره‌رك (اقال‌الله عثاره) ترکیبنك ناملق اولدیغی (٩٧٤) تاریخنده دار بقایه کیتدی . صنعت خطه‌ده منتسب اولوب خطوط‌اسلامیه‌دن ثلث ونسخی قبلة‌الکتاب (آماسیه‌لی شیخ حمدالله) ك مخدومی خطاط مشهور (مصطفی دده) دن تمشق ایتمشدر . خطوط اسلامیه جمله‌سندن اولان (غبار) دینیلن خطده طور مخصوص صاحبی اولوشی‌ده (غباری) تخلصنه بادی اولمشدی .

مشهور ترجیع بندینك متصوفانه بر بیتی :

غافل‌اولمه کوزك آچ عالم کبراسین سن
سدره ولوح وقلم عرش معلاسین سن

(عراقین) سفری اثناسنده انشاد ایله‌دیکی بر منظومه‌سندن :

غباری مقدم شاهیدن ایسترسه‌ك خبر آلمق
غبار اول یوللر اوستونده کلندن صور کیدندن صور

اثنای تحصیلنده ساکن‌اولدیغی (شیخ وفا) مدرسه‌سنده سویله‌دیکی بیت مشهوری :

سر کوی وفانك خاکساری
آیاقلر طوپراغی یعنی غباری

فخریهٔ شاعرانه‌سندن :

ای غباری بو جهان ایچره بنم
کیمسه اشعاریمه‌توز قوندوره‌ماز

مکر اول کاتب مستعجل کیم
خط‌شعرم قوروبونجه دوره‌ماز

آثار قلمیه‌سی :

١) سلیمان نامه : قانونی سلطان سلیمان وقایعنی حاکی‌فارسی العباره تاریخی براثردر . برنسخه‌سی (مغنیسا) ده (مرادیه) کتبخانه‌سنده واردر .

٢) شبستان خیال نظیره‌سی : ایران شاعرلرندن (فتاحیٔ نیشابوری) نك منظومه‌سنه نظیره ، ادبی براثردر .

٣) مساحاتنامه : کعبهٔ معظمه ایله حرم شریفك مساحاتنه دائر اولوب بر نسخه‌سی (آیاصوفیه) جامع شریفنده‌کی سلطان محمود اول کتبخانه‌سنده واردر .

٤) کعبه‌نامه : کعبهٔ شریفه مدایحنه دائر شاعرانه بر منظومه‌در . بر نسخه‌سی (مغنیسا) ده (چاشنیکیر) کتبخانه‌سنده واردر .

٥) یوسف وزلیخا : مولانا (جامی) نك یوسف و زلیخا وقایعنه دائر یازدیغی اثر منظومنه نظیره‌در .

٦) ترجمهٔ تاریخ جنابی : (بر نسخه‌سی ولی‌الدین افندی‌ده واردر) .

غالب سعید محمد پاشا

علمدارك معیتنده بولونان روسجق یارانندندر .

پاش وزیشتووی مکالمه‌لرنده وقایع کتابتنده بولونارق مکالمه مضبطه‌لرینی (روابط العقود) نامیله جمع ایتمشدرکه مطبوعدر . استانبولده یتیشن عقلای وزرادن و تجددپروراندن بر ذاتدر . ملکی وسیاسی بر چوق خدماتده بولونارق ایفای حسن خدمت ایله‌مشدر . [١٢٤٤] تاریخنده [بالیکسر] ده ارتحال ایله‌دی . آثارندن فرانسه سفارتنامه‌سی اخیراً (ادبیات عمومیه مجموعه‌سی) ایله نشراولوندی. دیوانچه‌سی‌ده‌وارسه‌ده غیرمطبوعدر.

غالب بك « اسماعیل غالب بك »

صدر اسبق ساقزلی ادهم پاشا مرحومك ایکنجی اوغلواولوب السنه وادبیات‌شرقیه ایله فرانسز لساننه وفنون جدیده‌یه آشنا ، تاریخه وآثار عتیقه‌یه واقف بر ذات معارف سمات ایدی .

(تقویم مسکوکات عثمانیه) و (مسکوکات سلجوقیه) و (مسکوکات قدیمهٔ اسلامیه قاتالوغی) و (مسکوکات تورکمانیه قاتالوغی) اسملرنده مطبوع و قیمتدار اثرلری ویکی مقیاسلره دائر رساله‌سی واردر . وفاتی (١٣١٣) تاریخنده اولوب قبری اسکدارده‌اسکله جامعی حظیره‌سنده پدری تربه‌سنده‌در . مخدومی (مبارك) بك افندی‌ده اثر پدره تبعاً [مسکوکات ایلکانیه] و [مسکوکات ایلخانیه] و [مسکوکات قریمیه] قاتالوغنی ترتیب

ونشر ایتمشدرکه بوقیمتدار اثرلر علم تاریخك بوشعبه‌سنه عائد آثارك یكانه‌لریدر . علم آثار عتیقه‌نك مسكوكات قسمنه عائد شیمدی‌یه قدر لسانمزده صبحی پاشا مرحومله تاریخ عثمانی انجمنی اعضاسندن توحید بكك وارضروم مبعوثلرندن احمد ضیابكك وموزهٔ همایون مدیری خلیل بك افندینك ترتیب ونشرایله‌دكلری آثاردن باشقه آثار یوق كیبدر. آثارمذكوره‌نك بهرجلدینك برر قسمی مسكوكاتك تعریفاتنی مبین ، قسم دیكرلری‌ده مسكوكاتك هر ایكی جهتلرینك رسملرینی مشعردر .

موزهٔ همایونك نشر ایله‌دیكی آثار عتیقه قاتالوغلری

مسكوكات عتیقهٔ اسلامیه قاتالوغلری	لسان	غروش
برنجی قسم : ملوك توركمانیه مسكوكاتی (٨) رسملی لوحه‌یی حاویدر	تورکجه	٢٥
» » » » » »	فرانسزجه	٤٠
ایكنجی قسم: خلفای راشدین ، خلفای امویه و عباسیه وفروع عباسیه مسكوكاتی . بش رسملی لوحه‌یی حاویدر	تورکجه	٤٠
اوچنجی قسم : ملوك جنكیزیه وایلخانیه وجلائریه وقریم خانلری مسكوكاتی . درت رسملی لوحه‌یی حاویدر	تورکجه	٢٥
دردنجی قسم : خواقین تورك وسلاچقه وفروعی مسكوكاتی . یدی رسملی لوحه‌یی حاویدر	تورکجه	٤٠
بشنجی قسم: فاطمیون، ایوبیه ومملیك مصر مسكوكاتی [تورکجه] دردست طبعدر		

آلتنجی قسم: مسكوكات عثمانیه‌دن باحث

قورشون مهرلر قاتالوغی :		١٠
لحود ومقابر عتیقه قاتالوغی : ایكنجی طبعی	تورکجه	٥
» » » » » نسخه‌سی قالمامشدر	فرانسزجه	٥
آثار هیكلتراشی قاتالوغی :	تورکجه	٣
» » » نسخه‌سی قالمامشدر	فرانسزجه	٣
آثار حمیریه وتدمریه قاتالوغی :	تورکجه	٥
» » » »	فرانسزجه	٥

آثار مصریه قاتالوغی :	تورکجه ٥
« « «	فرانسزجه ٥
طوغ ومزیناته دائر آثارك قاتالوغی	« ٥
رهنما	تورکجه ۱½

فاضل احمد پاشا « کوپرولو »

خدمات جدیه‌سی صحائف تواریخ عثمانیه‌یی تزیین ایدن بو ذات عالینك کرید فتحنه دائر یازدقلری اثر تاریخیلرنده قندیه‌ده عقد اولونان معـاهده ایله بو محاربه‌ده استعمال ایدیلن آلات وسفائن حربیه‌نك نه‌دن عبارت اولدیغی ونه مقدارده بولوندیغی و سـوق اولونان طوپلر وعساکر ایله بحریه پلانلری برتفصیل مذکوردر . بعضلری تاریخچه‌نك باشقه بریسی طرفندن بو ذات عالی نامنه یازیلدیغنی‌ده روایت‌ایدییورلرکه موثوقدر . برده مکمل دیوان عربیلری واردر. وفاتی [۱۰۸۷] تاریخنده ، مرقدی استانبولده چنبرلی طاش قارشیسنده‌کی پدرلرینك تربه‌سنده‌در . هرایکی اثری‌ده غیر مطبوعدر . مشارالیهك اویوار فتحنه دائر تائب عمر افندینك (فتحیهٔ اویوار) نامنده بر اثری واردر .

فتح‌الله عارف افندی

ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (ابراهیم کلشنی) حضرتلرینك کریمه‌زاده‌سیدر. شهنامه‌نویساندن اولوب (افلاطون شیروانی) دن اول بو وظیفه ایله موظف اولدیغی (هنرنامه) نك جلد ثانیسی مقدمه‌سنده‌مندرجدر . (۹٦۹)تاریخنده (مصر)ده ارتحال ایده‌رك جدی یانئه دفن ایدلدی . آثاری :

۱) منظوم تاریخ عثمانی (قانونی سلطان سلیمانك امریله یازیلان بو اثر آلتمش بیك بیتی حاویدر . لسان فارسی اوزره‌در)

۲) صنم‌الخیال (شکل انسانی‌نك مختلف اعضاسنه دائر مناسب افاداتی‌حاویدر) .

۳) فرس‌الخیال (شکل فرسك مختلف اعضاسنه دائر مناسب افاداتی حاویدر)

٤) ابیات تاریخیه (منتخبات اشعار قبیلندندر)

٥) دیوان فارسی (طرز معروف اوزره‌در)

٦) سفرنامهٔ سلیمان (خادم سلیمان پاشانك (هند) سفرینی مبین ایکی بیك بیتلی بر منظومه‌در)

اشعارنده (عارفی) تخلص ایتمشدر .

٧) رساله فی المعما

فیضی سلیمان پاشا

کورجی الاصلدر. استانبوله وصولندن صوکرا تحصیل علم ومعرفتله مأموریت دولته سلوك ایده‌رك رئیس الکتابلق بعده وزارتله بکام اولدی. حلب والیسی ایکن [١٢٠٦] تاریخنده ارتحال ایده‌رك مشایخ کرامدن ابوبکر حضرتلرینك قربنه دفن ایدیلدی .

[مکتوبات السلاطین فی المعاهدات والفرامین] اسمنده تاریخ سیاسته متعلق بر اثری واردر . اوائل حالنده برکوی محمد افندینك (اظهار) ینی‌ده شرح ایله‌مشدر اثرلری غیر مطبوعدر. ییلدیز کتبخانه‌سنده (حسن السلوك فی شان الملوك) اسمنده (حدیث اربعین) ترجمه‌سی موجوددر . ادرنه‌ده ایکنجی سلطان سلیم کتبخانه‌سنده (رسالة المفتضله فی الرد علی المعتزله) اسمنده بر اثری واردر .

فرائضجی زاده محمد سعید افندی

علمادن همتلی ، غیرتلی بر ذات اولوب بروسه‌لیدر. زمانك معلومات تاریخیه‌سنده آشنا ایدی. طریق تدریسه دخول ایله بروسه‌ده‌کی امیرسلطان جامع شریفی خطابتنه نائل اولدی. متجردانه عمر سورمشدر . اون سنه‌ده اکمال ایتدیکی (کلشن معارف) اسمنده ایکی بویوك جلد مطبوع تاریخی واردرکه جلد اولنك برقسمی تاریخ عمومی ، قسم دیکریله جلد ثانیسی سلطان حمیداوله قادار تاریخ عثمانیدن باحثدر . [١٢٥١] تاریخنده وفات ایله‌دی. امیرسلطان جامع شریفی خظیره‌سنده مدفوندر . ترجمهٔ حالی تاریخنك خاتمه‌سنده مذکوردر. تخصیص تاریخ عثمانی قسمنده موجب استفاده نقاط واردر .

مناجاتی حاوی بر غزلندن :

حضرت فخرجهانك حرمتنه لطف ایدوب
هول محشرده سعیده شفقتك ایله روا

فوزی محمد مظهر افندی

ارباب معارفدن تاریخ شناس بر ذات اولوب (مرعش) لیدر. تحصیلنی بعدالاکمال خدمات دولتك مالیه شعبه‌سنده تفیض ایده‌رك آیدین ولایتی دفتردارلغنه نائل اولمش ایدی. بووظیفه ایله مشغول ایکن [۱۲۹۵] تاریخنده ازمیرده وفات ایله‌یوب [سیدمکرم‌الدین] درکاهی حظیره‌سنه دفن ایدیلدی.

[خبرصحیح] نامیله یازدیغی تاریخ عثمانیسی بش جلددن عبارت اولوب سلطان سلیم ثانی‌یه قدردر. اتمامنه عمری وفا ایتمه‌مشدر منقح تواریخ عثمانیه‌دن معدود اولوب نهایتنده [فریدون بك] منشأتندن آلینمه بعض فرمانلر ، فتحنامه‌لر صورتلری‌ده مندرجدر.

قاضی حسین دیاربکری

فضلای مورخیندن بر ذاتدر [۹۶۶] تاریخنده مکه قاضیسی ایکن ارتحال ایله‌دی. الك مشهور اثری [الخمیس فی‌احوال‌النفس‌النفیس] اسمنده عربی‌العباره تاریخ اسلامیدرکه بر مقدمه ، اوچ رکن ، بر خاتمه اوزره مرتبدر .

مقدمه — : خلق نورمحمد (صلی‌الله علیه‌وسلمدن)
رکن اول — : بعثته قدر اولان حوادثدن
رکن ثانی — : بعثتدن هجرته قدر کذران ایدن احوالدن
رکن ثالث — : هجرتدن وفات نبی (صلی‌الله‌علیه‌وسلم) ه قدر مرور ایدن وقایعدن

خاتمه — : خلفای اربعه ، بنی امیه ، آل‌عباس ایله طوائف ملوك وسلاطین عثمانیه‌دن سلطان مرادثالثه قدر کچن ایامك احوالندن باحث اولوب [۹۴۰] تاریخنده اکمال ایله‌مشدر. اخیراً مصرده طبع اولوندی. برده کعبة‌الله ایله مشتملاتنك مساحاتنه دائر (ذراع‌الکعبه)

اسمنده عربی العباره یازمه اوفاق بر رساله سی واردرکه بر نسخه سی (قوش آطه سی) کتبخانه سنده منظورم اولدی .

مناسك حجه دائر (هبة الناسك والحاج لانتفاعه بهالدی احتیاج علی مذاهب الاربعه) اسمنده بر اثریله نجومه متعلقده برقاچ آثاری واردر .

ترجمهٔ حالی [قطب الدین مکی] نك (برق الیمانی) سنده مذ کوردر دیاربکر اهالیسنك انسالی بالخاصه [۷۰۰] تاریخندن صوکرا (تورك) عرقنه تحول ایتدیکی جملهٔ تحقیقاتندندر .

قوچی بك (کوریجه لی [۱] قوچه مصطفی بك)

یازمه بر اثرده (خاص اوطه دن چیقمه بوسنوی قوچی بك ...) دیه محروسه ده شهرتی کبی کوریجه لی اولماسی اقوادر سلطان مرادرابعك بزمنده مصاحب، رزمنده محارب اولان خواص اندرون همایوندن یتیشن ارباب معارفك علماً وسیاسة زمانجه الك کزیده لرندن اولوب تدبیر مصالح دولت وامور مهمهٔ سلطنته دائر تاریخه مستند یازدیغی لایحهٔ مشهوره نك صاحبیدرکه [۱۰٤۱] تاریخلرنده یازیلمشدر .

نعیما تاریخنك بولایحه نك سیاق افاده سنی تقلیداً یازیلدیغی مستبان اولمقده در. سلطان ابراهیمه دخی آیریجه برلایحه تقدیم ایتمش ایسه ده بونسخه نك موجودی نایابدر. مذ کور لایحه بریسی آوروپاده، ایکیسی استانبولده اولمق اوزره اوچ دفعه طبع ایدیلمشدر . حرمی ایله مخدومی سفرشاه کوریجه ده میراخورالیاس بك جامعی حظیره سنده مدفوندرلر. کندیسنك ده کوریجه نك ماناستر جاده سنده کی [پلامن] قریه سنده مدفون اولدیغی مروی ایسه ده بوروایت قطعی دکلدر . سیاسیات ایله اشتغاله صرف ذهن ایتدیکی مرتبه ده مثلا

---

[۱] قوچی یاخود قوچ تعبیری بك مرحومك لقبی مقامنده اولوب کتبخانهٔ خدیوی فهرستلرنده مصطفی بك دیه کورولدی. بوکلمه نك آرسلان ، قاپلان ، دمیر ، قیا وسائره کبی لقبلردن اولمسی ده وارد خاطردر . حتی قره فریه ده قوچی بك محله سنده کی بانیسی اولوب قوچی بك یاخود قره کال بك اسمیله مشتهر اولان قره کال بك ده بوقبیلدندرکه بوذات ترجمه سی سبق ایدن زعیم میر بکك اجدادندن اولدیغی قیودات وقفیه ایله ثابتدر . آرناوودجه دن آلنان بر لغت اولمق اوزره تاقی اندیلیرسه آرناوودجه ده واومقبوضه ایله [قوچ] کله سی قیرمزی معناسنه در احتمال یوزینك قیرمزیلغندن ناشی قوچ بك ، قوچی بك لقبی ویریلمش اولماسی ده ملحوظدر . کوریجه ایله آنیوریه قریه سی آراسنده قوچی بك نامنه موقوف براراضی واردر .

ادبیاتده معجزبیان اولمغه اقدام ایله‌مش اولسه ایدی احتمال که کندیسندن ایکی عصر صوکرا عاکف پاشانك همتیله وجود بولمش اولان شیمدیکی طرز ادبمز داها اوزمان وضع ایدیلمش اولور ایدی. شانی زاده‌نك بولایحه حقنده‌کی افاده‌سی : (کوریجه‌لی قوچی بك سلطان مرادرابعه بومزایایی بر پیرانه ادا ایله بی محابا انها ایتمشدرکه الحق [ابوالنجیب] [۱] رساله‌سنه فائق دیمکه لایقدر) . بك مرحومك برادری اولان (خرم) بك مع التأسف روسیه‌یه فرار وتنصر ایتمشدر.

قره‌چلبی زاده عبدالعزیز افندی

شهری الاصل اولوب مسند مشیختی احرازایدن فضلای مورخین وادبادندر. اواخر عمرنده بورسه‌ده اقامته مأمور اولمش ایدی. (رضاءلله) ترکیبنك دلالتی اولان [۱۰۶۸] تاریخنده وفات ایله‌دی. قبری [آبدال محمد] محله‌سنده کملیك جاده‌سنه کیدن یولك صول جهتنده دوه‌جیلر مزارلغی دینیلن قبرستان کنارنده‌در. حدیدمشرب ، تندخو ایدی. مبدأ آدمدن اعتباراً [۱۰۵۲] تاریخنه قدر یازدیغی بر جلد کبیر [روضة الابرار] و [مرآت الصفا] وآریجه [حلیة الانبیا] ایله سلطان سلیمان قانونینك فتوحاتی مبین [سلیمان نامه] [۲] ومراد رابعك روان وبغداد سفرلرینی مبین [ظفرنامه] اسملرنده دیکر تاریخلری وعلم اخلاقدن (اخلاق محسنی) ترجمه‌سی وفقهدن [حل الاشتباه عن عقدالاشباه] و [کتاب الالغاز فی الفقه الحنفیه] و [کافی] اسملرنده‌کی اثرلری وادبیاتدن [کلشن نیاز] اسمنده‌کی منظومه‌سی ومرتب دیوان اشعاری و [رسالهٔ قلمیه‌سی] واردر. نثری نظمندن قوتلیدر آثارندن [روضة الابرار] ایله [سلیمان نامه] مطبوعدر . [روضة الابرارك] عباره‌سی مغلقجه اولمقله برابر اولدقجه محاکمه‌لی بر صورتده اولدیغندن اکثر نقاطندن استفاده اولونور . [کازرونی] نك سیر نبویه‌سنی‌ده [فواتح النبویه فی سیر -

---

(۱) شانی زاده‌نك ابوالنجیب رساله‌سندن مقصدی (ابوالنجیب سهروردی) نك (نهج السلوك فی سیاسة الملوك) اسمنده‌کی رسالهٔ مشهوره‌سیدرکه ترجمهٔ حالی شعرافصلنده مذکور نجیبی محمدافندی طرفندن ترجمه وطبع اولوندیغی ذکر ایدیلدی .

[۲] زمرهٔ قضاتدن بورسه‌لی [شمسی] ایله شعرادن [فردی] نك برر سلیمان نامه‌لری واردر

المصطفویه] اسمیله ترجمه ایله‌مشدر [روضةالابرار] ك مطبوع قسمی کرید فاتحلرندن یوسف پاشانك شهادتی تاریخی اولان بیك اللی بش سنه‌سی نهایتنه قدردر . غیر مطبوع ایکی ذیلی واردر .

برنجی ذیلی ولی‌الدین افندی کتبخانه‌سنده واردر . عبدالعزیز افندینك کندی‌افادهٔ تحریریه‌سنه نظراً [روضةالابرار] ك برنجی جلدی بوبرنجی ذیل ایله باشلایورکه جلوس سلطان محمد رابعدن [۱۰۶۸] سنه‌سی صفرینه یعنی وفاتی سنه‌سنه قدردر .

برمناجاتندن :

خوان احسانی کشاده دری بی دربان‌در
سفرهٔ نعمت ولطف وکرمی خلقه عمیم

[روضةالابرار] : احوال انبیا ، سیرنبی ، احوال ملوك اسلامیه ، احوال سلاطین عثمانیه فصللرندن عبارت دووت فصل اوزره مرتبدر . [۱۰۶۸] تاریخنه قدر ذیل یازمشلردر . [مرآت‌الصفا] حضرت آدمدن حضرت محمد صلی‌الله علیه وسلم افندیمز حضرتلرینه قدر آیری تواریخ انبیادر

فقهدن (روضةالقدس) ی (نفحةالانس) اسمیله شرح ایتمشدر .

قره باش زاده احمد بن محمد افندی

فضلا ومورخیندن مدقق برذات اولوب ازمیرلیدر . خط دستیله محرر بویوجك بر جلد اوزره مرتب عربی‌العباره اثر تاریخیسنده سیر پیغمبری ایله مناقب اصحاب و اولیادن وخلاصهٔ احوال ملوك اسلامیه‌دن و [موضوعات‌العلوم] ایله [کشف‌الظنون] و [تذکرةالحکم فی‌طبقات‌الامم] طرزلرنده علوم عالیه و آلیه‌نك تعریفات و موضوعلریله غایه‌لرندن وعلوم مذکوره رجالنك ترجم احوال وآثارندن باحث معلومات نافعه مندرجدر. اثر مذکورك [۱۱۹۵] تاریخنده ازمیرده تألیف ایدلدیکی خاتمه‌سنده محرردر. [۱۱۹۸] تاریخنده ازمیرده ارتحال ایله‌دی . نمازگاه جوارنده تخته‌لی مسجدك قبله جهتنده مدفوندر .

کمالی محمد چلبی « بالاطی زاده »

تاریخ نویساندن وصوقوللی محمد پاشانك کتاب وبندکانندندر. [۹۰۳] ده وفات ایدن مورخ مشهور [میرخواند] لك فارسی العباره [روضة الصفا فی سیرة الانبیا والملوك والخلفا] سنی ظهور اسلامیته قدر ترجمه ایده‌رك [ترجمان الدستور فی حوادث الازمان والدهور] تسمیه ایله‌دیکی اثری [۱۲۵۸] ده طبع اولونمشدرکه موجب استفاده‌در. مثنوی شریفی‌ده قسماً شرح ایله‌مشدر. تحریرینه باشلادیغی تاریخ عمومی‌یی اکماله موفق اولامامشدر. طبیعت شعریه‌سی ده واردر. سلطان مراد ثالث دورنده [بودین] ده شهیداً ارتحال ایتدیکی [ریاضی] تذکره‌سنده محرردر.

کشفی محمد چلبی

سکبان باسی و آماسیه والیسی اولان خضراغانك اوغلو اولوب آماسیه‌لیدر. تاج‌زاده سعدی وجعفر چلبی‌لردن استفادهٔ علوم ایده‌رك قبل السلطنه سلیم خان اوله کتابتله عرض خدمت وجلوس همایونلرنده کاتب دیوانی وایران ومصر سفرلرنده سرکاتبی اوله‌رق برمدت ارکان دولت سلیمیه‌دن اولمش و [۹۲۶] ده مشار الیهك ارتحالنده اناطولی دفترداری و [۹۲۷] ده پك چوق آماسیه‌لیلرکبی متقاعد اولدیغی حالده [۹۳۱] ده استانبولده وفات ایتمشدر. طبیعت شعریه‌یه مالك، عالم، حسن اخلاق صاحبی بر ذات ایدی. بری مختصر، دیکری مفصل [سلیم نامه] عنوانیله ایکی قطعه تاریخی اولوب سلطان مشار الیهك ایران ومصر سفرلرینی یازمشدرکه برر نسخه‌سی اسعد افندی کتبخانه‌سنده واردر. برده [عوامل فرس] نامنده قواعد فارسیه تألیف ایتمشدرکه زبان فارسیده‌کی اختصاصنه دالدر.

کمال احمد دده

فضلای مولویه‌دن تاریخشناس بر ذات اولوب آقشهرلیدر. [۷۷۶] سنه‌سنده وفات ایدن [محمد بن حسن الشافعی] نك طبقاته منقسم [مناقب الاحباب ومراتب اولی الالباب]

سنك مزارنده اسميله :

بو مرقده هركيم ايدرسه دعا
ايده محشرده شفاعت مجتبی

بيتی منقوشدر . سنك مزارنده [۱۲] تركلی تاج اولديغنه كوره طريقت عليه‌دن‌ده مستخلف اولدقلری آكلاشيليور .

قوشمانی عبيدالله افندی ابن دهقانی

بوذاتك [فذلكهٔ قوشمانی] عنوانيله ايكی رساله‌سی واردركه بريسی انكليز دونمانسنك درسعادته ورودندن سلطان سليم ثالثك خلعنه قدر اولان وقايعی، ديكری‌ده سلطان مشارٌ اليهك كيفيت شهادتنی ميندر . هر ايكيسی‌ده غير مطبوعدر . بونلردن [رسالهٔ قوشمانی فی تعريف نظام الهامی] اسميله [۱۲۲۱] تاريخنده يازديغی تاريخچه‌نك برنسخه‌سی موزهٔ همايون كتبخانه‌سنده موجوددر. [الهامی] دن مقصدی سلطان سليم ثالثك مخلصی‌دركه اشعارندن مستبان اولمقده‌در . قوشمانی تاريخچه‌سنك برنسخه‌سی‌ده جودت پاشا مرحوم طرفندن بايزيد ثانی جامع شريفی ايچنده‌كی ولی‌الدين افندی كتبخانه‌سنه اهدا ايدلمشدر . بوتاريخچه‌نك باش طرفنده آوروپا دولتلرينه كوندريلن بيانامه واردر. قوشمانينك (هدية الاخوان فی هداية الانسان) اسمنده و مواعظ قوشمانی اسمنده وزبيرهٔ قوشمانی ورسالهٔ احسان وتركيب رهبر (مجموعه) اسملرنده‌ده اثرلری اولديغنی مواعظ قوشمانيسنك نهايتنده يازييوركه بومواعظی (ملت كتبخانه) سنده واردر

كمال :

۸۹۵ تاريخنده اوچ بيك بيتدن عبارت سلطان بايزيد ثانی نامنه اسكی تورك وزننده منظوم بر داستان آل عثمان يازمشدر . بو اثرده عثمانليلرك آناطولی‌يه ورودی و سلطان علاء الدين ايله ملاقاتلری ومبادئ حكومتلری حقنده‌كی سوزلرروايات مشهوره‌يه مخالفدر. مع مافيه بعض فوائد موجوددر . كتابك مقدمه‌سنده و علی الخصوص اواخرنده كتابی نه سببله تورکجه‌يازديغنی وتورکجه آثارك او دورك كبراسنجه او قدر مقبول اولماديغنی ذكر ايدييور . نور عثمانيه كتبخانه‌سنده اكثريتی اعتباريله پيشداديان احوالنی حاكی(ترجمهٔ تاريخ معجم) نامنده (**۸۹۳**) ده يازيلمش براثری داها واردر .

اسمنده‌کی اثرینی [تحفة المشتاقین الی مناقب الصحابة والتابعین] اسمیله ترجمه ایتدیکی کبی ماوراءالنهردن یتیشن مشاهیر مورخیندن [خواندمیر] کده آثار تاریخیه‌سندن برینی‌ده ترجمه ایلمشدر. [مناقب مولانا] یی‌ده نظم ایله‌یوب [افلاکی دده] نك روایتنه‌دك ختم ایتمشدر. استانبولده کندیلری ایچون بنا اولونان [ینی قاپی مولویخانه‌سی] نده سجاده نشین ایکن [روح الله تعالی روحه] ترکیبنك دلالتی اولان [١٠١٠] تاریخنده ارتحال ایتدی .

کاتب چلبی « حاجی خلیفه » [١]

ترقیات غربیه‌نك عثمانلیلر ایچنده شیوعنه بادیء نامنی سرلوحهٔ مقال افتخارایتدیکمز کاتب چلبی مرحومدر. وجودلریله افتخار اولونان علمای عثمانیه میاننده [کاتب چلبی] فنون شرقیه وغربیه‌یی احاطه ایدنلردن اولمسی زماننك حرمتله یادینی استلزامه کافی‌ایکن برده بزه خدمات قلمیه‌سیله یکی بر دورهٔ ترقی آچماسی حسبیله جداً وحقیقةً اکابر هنرورانمزدن عد اولونمغه کسب استحقاق ایلر .

بو ذات عالی شهری‌الاصل اولوب عبدالله‌افندی نامنده بر عثمانلی عسکرینك مصطفی اسمنده‌کی اوغلیدر. برطرفدن تحصیل علمه ساعی اولمغله‌برابر مختلف مأموریتلرده ممالك عثمانیه‌نك قسم‌اعظمنی دولاشارق نهایت استانبولده قرار قیلوب تألیفاتنك اکثرینی بوراده اکمال ایتمشدر. دانشوران عثمانیان میاننده زمان اعتباریله خاتمهٔ متقدمین ورئیس متأخرین عد اولنه‌کلمشدر. وفاتی [٢] (١٠٦٧) ده، قبری درسعادتده وفا محله‌سنده (زیرك) ه اینن جاده‌نك صول طرفنده کندی نامنه منسوب محترق مکتبك ساحه‌سنده‌در .

منقح ترجمهٔ حالیله آثارینه دائر ایضاحات طرف عاجزیدن یازیلوب [١٣٣١] تاریخنده استانبولده طبع ایدیلان (کاتب چلبی) رساله‌سنده مندرجدر. مع‌مافیه بو اثره نسبتله (عثمانلی مؤلفلری) نده‌کی اسامیء آثارده بعض زیادات واردر .

---

[١] غربلیلر بیننده حاجی خلیفه غلطی اولان حاجی قالفه شهرتیله بنامدر .

[٢] سواری قلمنده ایکنجی خلیفه اولان صاحب ترجمه (حاجی خلیفه ـ کاتب چلبی) نك ١٠٦٧ ذی‌الحجه‌سنك اون بشنجی کونی فجأةً ارتحال ایتدیکی بر نسخه‌سی ییلدیز کتبخانه‌سنده موجود (معیارالدول ومسبارالملل) خاتمه‌سنده مذکوردر.

آثارینه دائر ایضاحات :

١) کشف الظنون عن اسامی الکتب والفنون : فرانسزلرك بیبلیوغرافی Bibliographie دیدکاری (کتابیات، علم احوال کتب) ە دائر یازیلان آثار عثمانیەنك بر کزیدەسی اولوب یکرمی سنەلك بر سعی واجتهاد ثمرەسی اولمق اوزرە وجودە کلن بو اثر اوچ یوز قدر علوم وفنونك موضوعات وغایاتی حقندە تعریفات ومعلومات لازمەیی حاوی عربی العبارەدر. بالخصوص مقدمەدەکی تعریفات علمیەسی بالعموم ارباب مطالعە ایچون جداً استفادەبخشدر. اساس اعتباریلە حروف هجا اوزرە مرتب کتاب لغتی اولان بو اثر [٩٥١٢] مؤلف وشارح و [١٤٥٠١] قادار کتاب، رسالە، شرح، حاشیە اسملرینی میبندر. الك اول (١٠٩٢) دە استانبولدە ارتحال ایدن فضلای ادبادن (ویشنە زادە محمد عزتی) افندی طرفندن برمقدار الحاقات یاپلمش ایسەدە مسودە حالندە قالەرق طبع اولنمامشدر. مؤخراً (١٢١٧) دە استانبولدە وفات ایدن (حنیف زادە احمد طاهر افندی) طرفندن [٥٠٦] اسامی کتبی مشعر [آثار نو] اسمیلە بر ذیل یازیلمشدرکە بو ذیل مصرك (جامع الازهر) کتبخانەسیلە استانبول، شام، حلب کتبخانەلرندن یکرمی آلتی کتبخانەنك اسامی کتبنی حاوی اولمق شرطیلە متن عربیسیلە برابر آلمان مستشرقلرندن (کوستاو فلوکەل) معرفتیلە یدی جلد کبیر اوزرە [٣] (١٨٣٥–١٨٥٨) سنەلری آرەسندە آلمانیانك (لایپزیغ) شهرندە طبع اولنمشدر. اخیراً آلمان وانکلیز لسانلرینەدە ترجمە ایدیلەرك طبع ایدلمشدر. یالکز متنی آرابەجیلر شیخی ابراهیم افندی طرفندن یاپیلان ذیلیلە برابر (١٢٧٤) تاریخندە ایکی جلد اوزرە مصردە طبع اولندیغی کبی (١٣١٠) تاریخندە ینە ذیلیلە برابر استانبولدە طبع ایدلمشدر. یاپیلان ذیللردن بریدە (١٢٧٥) دە ارتحال ایدن شیخ الاسلام عارف حکمت بك افندی طرفندن یاپیلان ذیلدر. (کشف الظنون) ە یاپیلان ذیللرك الك مهمی اولوب متن محتویاتندن فضلە اولمق اوزرە (١٨,٠٠٠) کسور اسامی مؤلفاتە بالغ اولان [ایضاح المکنون فی الذیل علی کشف الظنون] اسمندەکی ذیلدرکە فضلای عصردن وعلم احوال کتب متخصصلرندن مارالذکر بغدادی اسماعیل پاشا طرفندن اوتوزسنەلك برسعی متمادی ثمرەسی اولەرق میدانە کلمشسەدە هنوز طبعنە موفقیت حاصل اولمامشدر.

علم مجاهدی اولان پاشای مشارالیهك [اسماء المؤلفین وآثار المصنفین] اسمندە بر اثر

---

[٣] مؤلفین عربیدن (ابن الندیم) ك (فهرست العلوم) نك طابعیدە بو ذاتدر.

قیمتداری داهـا واردرکه صدر اسـلامدن زمانمزه قادار کلن مؤلفین اسـلامیه‌نك اسم وکنیه‌لریله اثرلرینك اسملرینی محتویدر.

فرانسه‌نك عصراخیر حکما ومستشرقلرندن مشهور (کوستاو لوبون) ك کاتب چلبی مرحومی عرب مورخلری آره‌سـنده ذکر ایتمسی [تورکلرك علوم وفنونه خدمتلری] اسمنده‌کی اثر ناچیزانه‌مك مقدمه‌سنده‌کی معروضـاتم دولاییسیله عثمانلی علماسنك‌ده همان قسم اعظمنك اثرلرینی عربجه یازمالرندن ایلری کلشدر. [کشف الظنون] ك قیمت علمیه‌سی یازیلدیغی وقتلرده ایجاب زمان اوله‌رق لایق اولدیغی درجه‌ده تقدیر اولونمامش ایسه‌ده بوکون شرق وحتی غرب ارباب تتبع ومطالعه‌سنك حرز جان ایتدیکی آثار قیمتداردندر.

[کشف الظنون] فرانسز مستشرقلرندن (هربلو) نك (١٦٩٥) سنهٔ میلادیه‌سـنده پارسده طبع اولونان وبرطاقمی موزهٔ عثمانی کتبخانه‌سنده موجود بولونان [کتبخانهٔ شرقی] نام اثرینك باشـلیجه مأخذندن بولوندیغی منصـف مستشرقلردن (غالان) طرفندن ده مصدق ایکن (هربلو) ك کتاب مذکور حقنده کویا بی وقوفانه واستخفافکارانه یازدیغی افاداته حیرت وهر زمان بیطرف بولونمق لازم کلن حقایق علمیه نامنه تأسف اولونور .

ینی جامع کتبخانه‌سنده (٨١٥) نومروده [ابن ندیم] ك فهـرستنی، چلبی نك [کشف] نی کوروب بعده کشفی اصلاح واختصـاره قالقیشـان واسمنی تصریح ایتمه‌ین بر کیمسه‌نك [التذکار الجامع للآثار] اسمنده براثری واردر. فقط مؤلفلرك تاریخ وفاتلرینی یازمامشدر.

٢) تقویم التواریخ : فرنکلرك (قرونولوژی) دیدکلری برطرزده وفهرست وقایع وادیسنده قیمتلی بر اثر تاریخیدر.

چلبی مرحوم بو اثرینی (١٠٥٣) سنه‌سی ایچنده ایکی آیده بیتیرمش ومکافاةً ایکنجی خلیفه‌لك رتبه‌سنه نائل اولمشدر. بزده طباعتك احداث ایدلدیکی دوره‌لرده محدث طباعت عثمانیـه (ابراهیم متفرقه) طرفندن (١١٤٦) تاریخنده بعض علاوات ایله طبع اولنمش و (شقایق نعمانیه) ذیلی عطائی‌یه ذیل یازان (شیخی محمد) افندی طرفندن‌ده (١٠٥٩)دن (١١٤٤) ده قادار تذییل ایدلمشدر . متن اثر اوروپا لسانلرندن بعضلرینه وازجمله ایتالیا مستشرقلرندن [رینالدوقارلی] طرفندن ایتالیانجه‌یه ترجمه اولونه‌رق (١٦٩٨) ده وندیکده طبع اولونمشدر. تقویم التواریخه (١١٤٧ دن ١٢٢٧) تاریخنه قادار اوچنجی ذیل اولمق اوزره علی سعاوی افندی : [کشفیات جدیده دیو تداول ایدن بعض آثار تاریخیه‌یه دائر

تنبيهاتی شامل بر مقدمه ضميله ورأس واذيال اوزرينه حاشيه‌لر علاوه‌سيله بو كره پارسده طبع ايلدم ١٢٩١] افاده‌سيله باشلاديغی ذيلندن آنجق (١٢٨) صحيفه‌سنك نشرينه موفق اوله‌بيلمشدر. بو ذيل فی‌الحقيقه علمی و تاريخی برخيلی فوائدی حاويدر.

(هامه‌ر) تاريخی مترجمی زمانمز فضلاسندن عطا بك مرحوم [تقويم‌التواريخ] حقنده « هيچ شبهه يوقدركه بزده تقويم‌التواريخك مؤلفی كاتب چلبی كبی اون اون بش عالم يتيشه بيلمش اولسه ايدی بوكون ترقيات علميه‌جه خيلی ايلريده بولنوردق. عثمانلی مؤلفلری ايچنده اوروپاده الك زياده شهرت بولمش اولان كاتب چلبی‌در. » بيوزييورلركه واقعه مطابق فاضلانه بر تصديقدر.

٣) تحفة‌الكبار فی اسفارالبحار : عثمانليلرك بحری فتوحات و محارباتندن باحث اولوب (١١٤١) تاريخنده ابراهيم متفرقه طرفندن طبعنه همت اولونمش واوروپا لسانلرندن بعضلرينه ازجمله انكليزجه‌يه ترجمه ايدلمشدر. اندرون همايون كتابلرنده‌كی نسخه‌نك كنارنده‌كی يازيلر مؤلفكدر. بعض محاربات بحريه ايله (اينه‌بختی) بوغازی رسملری‌ده واردر.

اخيراً امرای بحريه‌دن و تاريخ عثمانی انجمنی اعضاسندن صفوت بك مرحوم همتيله وبعض رسملر علاوه‌سيله‌ده آيريجه طبع اولونمشدر.

زمانمز امرای بحريه‌سندن سليمان نطقی بكك [محاربات بحريهٔ عثمانيه] سی ومرحوم شكری بكك [اسفار بحريهٔ عثمانيه] سی‌ده اسملرينك دلالتی كبی [تحفة الكبار] واديسنده تحريرينه همت بيوردولان قيمتلی تواريخ بحريه‌مزدندر.

٤) جهانما : تاريخ تأليفی « مرآت دنيا ومافيها اولدی بو جهان نما » مصراعنك دلالت ايتديكی (١٠٥٨) سنه‌سيدر. فنی برطرزنوينده لسان عثمانی اوزره يازيلان جغرافيا كتابلريمزك اسكی وقيمتليلرندن يكانه بر اثر اولوب (٦٤٨) بيوك صحيفه‌يی محتوی اولان ولاتينجه‌يه ترجمه ايديلن بو اثر باخصوص مقدمه‌سنده‌كی جغرافيانك تاريخی وفلسفی قسملرينی تتبع ايدن ذواته هر زمان مأخذ اوله‌بيلير قيمتلی بر اثردركه بوده (١١٤٥) تاريخنده ابراهيم متفرقه همتيله طبع اولونمشدر. محتوی بولونديغی خريطه‌لری‌ده آيريجه شايان نظردر. حضرت مؤلفك (جغرافيا) كلمهٔ مركبه‌سنی (جهانما) مقابليله نقل وقبول ايتديكی آكلاشيليوركه اصابتی آشكاردر.

١ كاتب چلبی) نك آثارندن اولمق اوزره مورخ (هامه‌ر) طرفندن آلمانجه‌يه ترجمه

اولنه‌رق (۱۸۱۲) ده ویانه‌ده طبع اولونان (روم ایلی و بوسنه) جغرافیاسی‌ده آیریجه براثر اولمایوب چلبی مرحومك جهانماسنك غیرمطبوع قسمندن برپارچه‌در. بو پارچه‌نك بر نسخه‌سی کتبخانهٔ عمومیده موجود اولدیغی کبی راغب پاشا کتبخانه‌سنده‌کی یازمه (جهاننما) ده‌ده مندرجدر. جهاننمانك برمقدار ذیلی دخی وارسه‌ده مؤلفی معین دکلدر.

جهاننمایه طابعی اولان ابراهیم متفرقه طرفندن جلد ثانی اولمق اوزره مکمل برذیل یازیله جغی کتابك نهایننده‌کی شو [تذییل الطابع حمداً ثم حمداً لله العلی الاعلی که آنك عون وعنایتیله اشبو کتاب مستطاب اتمامه رسیده اولدی وفضل وکرمنه توکل برله دیباجهٔ کتابده عاجزانه تصمیم وتعهد اولندیغی اوزره توفیق باری یاری اولوب بوعالم واسع الارجادن آسیا قطعه‌سنك حاوی اولدیغی ممالك وملوك جهان احوالی تحریر وتسطیر وتصویره شروع ونهایت عمارت شرقیه‌دن ابتدا وغربه توجه برله محمیهٔ استانبولك شرق وحذاسنده واقع اسکداره ویمین ویسارنده قره‌دکز وآق دکز سواحل شرقیه‌سنه کلنجه وقوف واطلاع میسر وعلم وخبره ظفر ممکن اولدیغی مرتبه احوال ممالك وبلاد ثبت سلك سطور قلندی. اکر همت علیهٔ پادشاهانه وارادهٔ سنیهٔ خسروانه جلوه‌نما اولورسه بوکتاب مستطابه جلد ثانی اولمق اوزره محمیهٔ استانبولده شروع برله نهایات وعمارات غربیه‌یه وارنجه اقسام ثلثه‌نك یعنی اوروپا وافریقا وامریقا قطعه‌لرینك دخی حاوی اولدیغی ممالك وملوك وملل احوالنی تحریر وبیانه‌وتفصیل وعیانه صرف همت ایله عموماً احوال روی زمینی مشاهده‌یه برمرآت عالم‌نما ابداع ومیان اسلامیانده عدیم السبق والمثل خدمت مبروره ومآثر محموده ابداعیله یادکار قومغه بذل مکنت اولونمق درکاه واهب الآمالدن مستدعادر.]

افاده‌سندن اکلاشلمقده ایسه‌ده تحریر وطبعنه موفق اوله‌مادیغنه (فن) نامنه تأسف اولنور جهاننمانك نصفنه قادر مؤلف خطیله محرر اولان نسخه‌سی (اندرون همایون) کتبخانه‌سنده‌در .

[٥] سلم الرصول الی طبقات الفحول : علمای عربك طبقات تعبیر ایتدکلری حروف هجا اوزره مرتب تراجم احوال کتابلری طرزنده برجلد کبیر عربی العباره منقح براثر مقبولدرکه قسم اول تراجم احوالدن، قسم ثانیسی کنیه وانسابدن، قسم ثالثی تاریخی فوائد متفرقه‌دن باحث اولوب مؤلف خطیله محرر اولان نسخهٔ یکانه‌سی شهزاده باشنده شهید علی پاشا کتبخانه‌سنده‌در. تاریخ تألیفی (۱۰۶۲) در. مؤلف بواثرنده ترجمهٔ حالنی یازدیغی

مادەدە والدەسندن نقلاً ولادتنك (١٠١٧) اولدیغنی بیان ایدییورکە تاریخ وفاتی(١٠٦٧) اولدیغنە کورە اللی یاشندە ارتحال ایتدیکی آکلاشیلیور. (رحمةاللەعلیە رحمة واسعة) .

٦) رجم الرجیم بالسین والجیم : مسـائل غریبە و فتاوای عجیبەیی جامع اولوب غیر مطبوعدر . نسخەسنە دسترس اولەمادم .

٧) دستور العمل لاصلاح الخلل : برمقدمە اوچ فصل اوزرە مرتب اولوب مقدمە اطوار دولتدن ، فصل اول رعایا ، فصل ثانی عسکر ، فصل ثالث خزینە احوالندن باحث حکمت و سـیاست ادارە نقطەلرندن باعث استفادە مهم بر رسـالەدرکە مالیون عثمانیەدن (عین علی) افندینك (١٠١٦) تاریخندە تألیف ایتدیکی (قوانین آل عثمان در مضامین دفتردیوان) اسمندەکی اثر قیمتداریلە برابر (شناسی) افندی مرحوم طرفندن طبع ایدلمشدر.

٨) الالهام المقدس من الفیض الاقدس : شرائط صلاتدن اولان وقتك ادراکی اولنەمدیغی قطبلردە صلاتك نە وجهلە ادا اولنەجغی ، اشراط ساعاتدن اولان کونشك مغربدن طلوعنك فنە تطبیقی ، ارضك کرویتی نظر دقتە آلنەرق مکۀ مکرمەنك سمت قدمنە تصادف ایدن نقطەدە نە طرفە توجە اولونسە ادای صلاة اولنەبیلەجکی مباحثنی حاوی غیر مطبوع شایان استفادە تورکجە بر رسالەدرکە بر نسخەسی کتبخانۀ عمومیەدە واردر .

٩) لوامع النور فی ترجمة اطلس مینور : تاریخ ترجمەسی (١٠٦٤) اولان بو اثر [اطلس مینور] ك تعریفاتلی و ذیللی ترجمەسنی حاوی اوزمانە کورە مکمل بر جغرافیا کتابی اولوب مؤلفك خط دستیلە محرر نسـخەسی بغدادی اسماعیل پاشـا حضرتلرینك کتبخانەلرندە ایدی .

١٠) تحفةالاخبار فی الحکم والامثال والاشعار : فن محاضراتە عائد اکثریتی اعتباریلە ادبی وعربی العبارە قیمتلی غیر مطبوع براثردر .

١١) جامع المتون : متداول متوندن اوتوزینی حاوی برمجموعۀ علمیەدر. اخیراً علامە (علی قوشجی) نك (محبوب الحمائل) نە نظیرە اولمق اوزرە ایکی متن اوزرە اختصار ایتمشدرکە هرایکیسی دەغیرمطبوعدر. تحریات عاجزانەمە رغماً هرایکی مجموعەیەدسترس اولەمادم.

١٢) فذلکة اقوال الاخیار فی علم التاریخ والاخبار : طولانی واورتە قطعەدە عربی العبارە برتاریخ عمومی اولوب برمقدمە ، اوچ اصل، برخاتمەاوزرە مرتب اولان بواثرك تتمەسندە حروف هجا ترتیبی وجهلە القاب ملوك ودول ایلە بعض فوائدتاریخیە واولیات مندرجدر.

۱۳) فذلكه ؛ (۱۰۰۰) دن (۱۰٦٥) تاريخنه قدر كچن وقايع عثمانيه‌دن باحث منقح برتاريخ اولوب ايكی‌جلد اوزره مطبوعدر. نورعثمانيه‌ده‌كی يازمه نسخه‌سی‌مطبوعندن بر آز فضله‌در .

۱٤) ميزان الحق فی اختيار الاحق : اساس اعتباريله ضرورت دينيه‌دن اولمديغی حالده مجرد سائقهٔ غفلتله بيسود قيل و قالی موجب اولان و بوسببله اضاعهٔ وقته سببيت ويره‌ن مسالك حل و حسمنه دائر لسان اعتدال وبی طرفی ايله يازيلمش توركجه بر اثر حكيمانه اولوب صوك طبعی (كتابخانهٔ ابوالضيا) جزؤلری آره‌سنده اولمق اوزره اوچ دفعه طبع اولونمشدر .

حضرت مؤلف بو اثرينك نهايتنده كندی ترجمهٔ حالنی يازديغی كبی اخلاق فاضلهٔ اسلاميه‌يه دائرده برطاقم وصايا درج ايلمشدركه بوجهتله‌ده شايان استفاده بر اثر نافعدر .

يالكز بواثرك باش طرفلرنده مشهور (اسكندريه) كتبخانه‌سنك خليفهٔ ثانی حضرت عمر طرفندن ياقديرلديغنه دائر يازيلان نقل شايان تصحيحدر . زيرا بوكتبخانه حضرت عمردن تقريباً (۵۰۰) سنه اول روماليلر طرفندن ياقيلديغی حتی بی‌طرف وحقكو آوروپا مورخلری طرفندن تصديق ايدلمكده‌در . بو مسئلهٔ تاريخيه‌نك تفصيلاً حلی شورای دولت معاونلكندن متقاعد (محمد منصور) نامنده بر ذاتك (اسكندريه كتبخانه‌سی) اسمنده‌كی اثر مطبوعنده مندرجدر .

۱۵) شرح محمديه : فاضل شهير (علی قوشجی) نك (فاتح سلطان محمد خان) نامنه تاليف ايتديكی هيأت رساله‌سنك شرحی اولديغی وتأليف وتسويد ايتمشسه‌ده تبييضه موفق اوله‌مديغی ترجمهٔ حاليله (شهری زاده) نك (نوپيدا) سنده محرردر .

۱٦) رونق السلطنة : مكمل براستانبول تاريخی اولديغی ترجمهٔ‌حالده‌مندرج ايسه‌ده مطالعه‌سنه ظفرياب اولنه‌مامشدر .

۱۷) ترجمهٔ تاريخ فرنكی : مترجمك تعبيری وجهله ملوك نصارا تاريخی اولديغی آ كلاشيليورسه‌ده بوترجمه‌نك نسخه‌سنه‌ده دسترس اولنه‌مامشدر . اوائلندن آوروپاتاريخی ناميله برقسمنك شناسی مرحوم همتيله تصوير افكار ايله نشر اولونديغی (۱۲۸۱) تاريخنده برنجی دفعه طبع اولونان (ميزان‌الحق فی‌اختيارالاحق) رساله‌سنك نهايتنده مذكوردر .

۱۸) نكارستان غفاری لطائفنك اختصاری : بو اثرك چلبيدن صوكره عزت علی

پاشایه کچدیکی ، بونك وفاتیله‌ده خزینهٔ همایون کتبخانه‌سنه آلندیغی (شهری زاده) نك (نوپیدا) سنده مذکوردر .

۱۹) تاریخ وطبقات نوادری اختصاری : بو قیمتلی مجموعه‌نك‌ده (شهری زاده) یه انتقال ایتدیکی (نوپیدا) ده محرردر . بوندن صوکره نره‌ده قالدیغی معلوم دکلدر .

۲۰) بحریه : شهری زاده‌نك افاده‌سی اولان (ممالك عثمانیه‌نك دکز ومملکتلرندن باحث ...) اولمق‌اوزره چلبی مرحومك (تحفة‌الکبار) دن بحریه‌اسمنده باشقا برأثری‌ده اولدیغی (نوپیدا) ده مندرجدر .

(مراد منلا) کتبخانه‌سنده (۱۴۲۹) نومروده مقید اولوب کنارنده (تکملة ابن خلدون لکاتب چلبی) اسمی یازیلان اثرك‌ده چلبی مرحومك آثارندن اولدیغی مذکور ایسه‌ده مندرجاتنده بواسنادی توثیق‌ایده‌جك هیچ‌برقید یوقدر. عربی‌العباره(مجمع‌الغریب) نامنده اولان بو اثرك باش طرفی شویله‌در : (وبعد فهذا جمع لطیف انتخبته من الکتب المتداولة المبسوطة والرسائل ممایتعلق بعلم‌الحکمة والهیأة والمیقات والعقائد والسیروالتواریخ والخصائص والشمائل ورتبته علی مقدمة واربعة ابواب وخاتمة)

کسبی مصطفی افندی [۱]

کتبهٔ دولتدن اولوب ادرنه‌لیدر . (عبرتنمای دولت) اسمیله یازدیغی مجموعه قیلقلی تاریخچه‌سی (۱۱۸۲) روسیه سفرینی مبین اولوب غیرمطبوعدر. برنسخه‌سی موزهٔ عثمانی کتبخانه‌سنده واردر .

ابیاتندن :

عشاق کبوتر کبی هپ دمکش اولورلر
زیرا که محبتده‌در آنلر کومه‌سیله

---

[۱] شاهدی مرحوم نسلندن اولوب (اوله کسبی افندینك مقامی جنت مأوی) مصراعنك کوستردیکی (۱۰۵۰) تاریخنده وفات ایده‌رك قاسم پاشایه دفن ایدیلن صاحب دیوان (ادرنه‌وی کسبی محمد افندی) دیکر برذاتدرکه قطعهٔ آتیه بونکدر :

۱
سیر دیدار یار ایدن دوشده
کوییا عالم وصالده‌در

۲
باغه عزم ایت هوا نه کرم ونه سرد
عالمك ذوق اعتدالده‌در

كتخدا سعيد افندى (ولى افندى زاده كتخداسى)

قضاتدن تاريخشناس بر ذات اولوب سلطان سليم ثالث وقايعنه دائر غير مطبوع بر تاريخچه‌سى واردر . مع‌مافيه اولنه روسيه چارى بويوك پترو زماننده بدأ ايله مفصل ومشروح قيمتلى برمقدمه يازمشدر.[نتيجةالوقايع] اسملى ديكر برتاريخچه‌ده [١٢٢١]دن اعتباراً ضبط وقايع ايديلمشدر . بو اثرده [١٢٢٢] دن اعتباراً ضبط ايديلن وسليم ثالثك خلعنى حاكى اولوب (مضبوطات سعيد) تسميه اولنان‌قسم‌ده مندرجدر. آندن‌صوكراسنى بر ذات مجهول ضبطه باشلامش و [١٢٢٤] سنه‌سنه قدر يازوب [نتيجة الوقايع] تسميه ايتديكنى بيان‌ايله حرمينك تخليصنى‌ده ذيل‌اولارق درج‌ايتمشدركه بونك نهايتنده [١٢٣٤] تاريخى واردر . بعض قرائنه كوره (نتيجه) نكده سعيد افندى طرفندن يازلديغى آكلاشيليوركه جودت پاشا حضرتلرينك افاده‌لرى‌ده بونى تأييد ايدييور .

لطفى پاشا

(لطفى پاشا ابن عبدالمعين)

فضلاى وزرا و مورخين عثمانيه‌دن بر ذات اولوب (اشقودره) ليدر . (هامر) (آولونيه)لى اولديغنى يازييورسه‌ده موثوقدكلدر. استانبوله ورودينى متعاقب تحصيل‌علمه سعى ايتمكله‌برابر (آصفنامه)سى مقدمه‌سنده ذكرايتديكى‌وجهله سلطان (بايزيدثانى) زماننده اعتباراً سراى همايونه‌ده انتساب‌ايله‌يوب متفرقه‌لق‌وظيفه‌سيله طشره‌مأموريتنه‌چيقه‌رق‌وترفيعاً چاشنيكير باشيلق، قاپوجى‌باشيلق، ميرعلملك، بكلربكى‌لك رتبه‌لرينه‌نائل اوله‌رق قسطمونى، قره‌مان،سوريه‌وسائره‌كبى برقاچ‌ولايتده‌ادارهٔامورحكومت‌ايله‌دى.عودتنده‌پايهٔ وزارتى‌احراز ايده‌رك متعاقباً شرف صهريتله‌ده مشرف اولدى . (٩٤٤) تاريخنده (آياس پاشا) يه خلف اوله‌رق وزيراعظم‌تعيين بيورولدى . فقط رقباوخصماسنك خشونت طبع ، خودپسندلك ، علمنه مغروريت كبى ايجاد ايتدكلرى تزويرات مقام صدارتده بقاسنه مانع اولديغى كبى مشرف بولنديغى شرف صهريتندن‌ده محروميتنى بادى اولديغندن (٩٤٧) تاريخنده تقاعداً (ديمه‌توقه) ده اقامته مأمور ايدلدى و (٩٥٨) تاريخنده ايفاى حج شريف‌دن صوكره ينه

اقامتكاهنه دونەرك (٩٦١) ده عالم بقايه انتقال ايتدى . مرحومك بعض نقلياته عطفاً بلاد (شام) ده مدفون بولونديغى مروى ايسەده (حديقةالجوامع) ايله (اثمارالتواريخ) و (سجل عثمانى) دە (ديمەتوقه) ده ارتحال ايتديكى محرردر.

شعرانك تراجم احوالنى مبين اولان آثار عثمانيەدن (ادرنه) لى (سهى) بكك (هشت بهشت) اسمندەكى تذكرەسندە صاحب ترجمەنك فضيلت اخلاقيه وعلميه صاحبى طبيعت شعريەيەده مالك بر وزير حكيم اولديغى مذكوردركه بروجه آتى آثارىدە بو افادەنك شاهد عادليدر .

آثارى :

١ — آصفنامه : اطوار واخلاق وزراعظم ، تدبير سفر ، تدبير خزينه ، تدبيررعايا سرنامەلريله درت باب اوزره مرتب باعث استفاده توركجه بر رساله اولوب نوادر اسلاف كلياتى ميانندە اخيراً طبعنه همت اولوندى . شعرادن (كاظم ابن‌عمرالقرا) نكدە سلطان (محمود اول) وزراسندن (احمد پاشا) نامنه بواسمده اثرى واردر .

٢ — خلاصة الامة فى‌معرفة الائمة : ائمهٔ مجتهدين حضراتنك احوال و اجتهاداتندن باحثدر .

٣ — قانون‌نامهٔ عثمانى : سلطان (احمد اول) دورى ارباب معارفندن (مؤذن‌زاده) طرفندن تذييل وتوضيح ايدلمش يدى فصلى وبر خاتمەيى حاوى بر اثر سياسيدر. اونونجى قرن هجرى ماليونندن (عين على) افنديكده مالى وادارى قوانينه دائر (قوانين آل‌عثمان درمضامين دفترديوان) اسمنده (١٠١٨) تاريخنده مؤلف براثرى واردركه (كاتب چلبى) مرحومك (دستورالعمل لاصلاح‌الخلل) نامندەكى رسالهٔ قيمتداريله برابر (شناسى) مرحوم طرفندن طبع ايدلمشدر .

٤ — تاريخ عثمانى : ظهور عثمانياندن زمانه قادار يازلمش بر جلد اوزره مرتب منقح برتاريخ اولوب برنسخەسى (ويانه) كتبخانەسندە ، برنسخەسيدە كتبخانهٔ عاجزيدە واردركه نسخهٔ عاجزيدن (تاريخ عثمانى انجمنى) نامنه استنساخ ايتديرلمشدر . بروجه آتى (٥) نومرودن اعتباراً يازيلان اسامىٔ مؤلفات صاحب ترجمەنك تاريخى مقدمەسندە ذكر ايتديكى اسامىٔ آثارندن منقولدر.

آثار عربيه :

٥ — كتاب زبدة المسائل فى الاعتقادات والعبادات

٦ — كتاب الكنوز فى لطائف الرموز فى الاحاديث الاربعين

٧ — رسالة فى تصحيح النية والعمل بها

٨ — رسالة فى تقرير الارواح اين يصيرون اذا خرجوا من هذه الاجساد

٩ — رسالة فى تقرير من احب اللقاء ومن كرهه

١٠ — رسالة فى تقرير الشهداء ومايتعلق بامور الآخرة

١١ — رسالة فى خصائص اهل السنة والجماعة

١٢ — رسالة فى بيان اهل الاهواء والضلالة

١٣ — رسالة فى تصحيح صلوة الجمعة ومايتعلق بها من الفضائل والآداب

١٤ — رسالة فى دخول الحمام ومايتعلق بها والاختضاب وتقليم الاظافير

١٥ — رسالة فى بيان متى ينقطع معرفة العبد من الناس عند حالة الموت وفى التوبة وبيانها وفى التائب من هو

١٦ — رسالة فى تقرير العيد والذبايح وفيما يحل ومالايحل

١٧ — رسالة فى بيان التداوى والمصائب وتلقين الميت ومايستحب من احوال المحتضرين عند الموت

١٨ — رسالة فى بيان افعال العباد ويعنى به الاختيار الجزئى

آثار توركيه :

١) كتاب تنبيه الغافلين وتأكيد الكاسلين (اجمالى وتفصيلى اصول دينه متعلقدر)

٢) كتاب تحفة الطالبين (ايمانه وعبادته متعلقدر)

٣) كتاب حيات ابدى (اهل السنه والجماعه واهل هوا والفاظ كفره متعلقدر)

٤) رسالهٔ سؤال وجواب

٥) رسالهٔ نبت (بعض مسائل مهمه ايله طبه متعلق امور مهمات بياننده‌در)

لطيفى عبداللطيف افندى

ادبادن وتراجم احوال علماسندن اولوب قسطمونيليدر. ترجمهٔ حالنى (تذكرة الشعرا) سنده

تحریر ایله‌مشدر . [٩٥٣] تاریخنده یازدیغی منقح (تذکرة‌الشعرا) سندن باشقه (نثراللاآلی)، (ربیعهٔ ازهار) و (انیس‌الفصحا) و (فصول اربعه) و (رسالهٔ اوصاف استانبول) و (مرتب دیوان) و (مناظره) وسائره کبی اون ایکی پارچه آثاری واردر. نثری نظمندن اقوی اولمغله برابر متین ودلنشیندر . بر آرالق عمارت کتابتنده بولنوب مؤخراً حضرت ایوب انصاری وقفنه کاتب اولمش ایدی . [٩٩٠] تاریخنده مصردن ینبعه کیدن برکمی دروننده اولدیغی حالده ظهور ایدن شدتلی بر فورطنه‌ده غریق رحمت رحمان اولمشدر [١] .

مرآت‌العبر اسمنده‌کی قصیده‌سندن :

صوکبی صاف اول کدورتدن دلادیداره باق
صیقل ایت آیینهٔ قلبی جمال یاره باق

تذکرهٔ شعرا مقدمه‌سندن :

اهل دللرك یانده یارغاریدر کتاب
مونس اوقاتی یار غمکساریدر کتاب
نته‌کیم اکلنجه‌سیدر مال وثروت جاهلك
اهل عرفانك‌ده مال بی شماریدر کتاب

آثارندن (مناظره) سی ترجمهٔ حالی شعرا فصلنده محرر مرحوم توفیق بك معرفتیله [١٢٨٧]ده، (تذکرهٔ شعرا) سی‌ده‌اقدام مطبعه‌سی واسطه‌سیله [١٣١٤]ده طبع‌اولونمشدر. دیکرلری غیر مطبوعدر . یوز حدیث شریفی نظماً ترجمه ایده‌رك (سبحة‌العشاق) تسمیه ایتدیکی کبی امام علینك کلمات حکمت آیاتنی‌ده نظماً ترجمه ایده‌رك (نظم‌الجواهر) تسمیه ایتمشدرکه (نثراللاآلی) نك نظماً ترجمه‌سیدر .

آثارندن (نثراللاآلی) ، (اوصاف استانبول) ، (فصول‌اربعه) ، (ربیعهٔ ازهار) ی حاوی برمجموعه طرف عاجزیدن (موزهٔ عثمانی) کتبخانه‌سنه اهدا قلنمشدر .

لقمان بن سید حسین [ارموی]

سلطان مراد ثالث دوری علما ومورخیننده ذوفنون بر ذات اولوب سرای همایونده

---

[١] تذکرهٔ ریاضیده مصرده وفات ایتدیکی محرردر .

معلم وشهنامه‌جی ایدی . (قیافة‌الانسانیه فی‌شمائل العثمانیه) اسمنده‌کی اثرنده زمانه قدر گچن سلاطین عثمانیه‌نك احوال تاریخیه‌لریله شمائلندن بحث ایتمشدر . باش طرفلرنده علم قیافته دائر بر خیلی معلومات واردر . بر نسخه‌سی اندرون همایونده صاریق اوطه‌سی کتبخانه‌سنده موجوددر . بو اثرده سلاطین عثمانیه‌نك تصویرلری‌ده موجوددر . دیکر آثاری بروجه آتیدر :

[هنرنامه] — یاووز سلطان سلیم‌ایله قانونی سلطان سلیماندن باحث اون‌فصل، بر ذیل، برخاتمه‌یی حاوی برتاریخ عثمانیدر. برنسخه‌سی موزهٔ عثمانی کتبخانه‌سنده واردر . تاریخ تألیفی (تاج‌التواریخ) دن صوکره عباره‌سی آچیق وساده‌در . مؤلف اثرله بو اثره دائر (تاریخ عثمانی انجمنی مجموعه‌سی) نك ایکنجی جزؤنده ارباب دانشدن (توحید) بکك تاریخ شناسانه برمقاله‌سی واردر .

[سلیم شاه‌نامه] — سلیم ثانینك أحوال تاریخیه‌سندن باحثدر .

[شهنشاه نامه] — مراد ثالثك احوال تاریخیه‌سندن باحثدر .

طومار — نسب‌نامهٔ همایون، ترجمهٔ‌مهر ومشتری لمحمد عصار، ترجمهٔ لمعة‌الانوار: مخزن‌الاسرار بحرنده‌در ؛ سلف‌نامه ، خلف نامه، معاصرنامه ، موغول نامه [شهنامه طرزیله بحر متقاربده بش جلد اولوب تاریخه عائددر] ؛ ظفرنامه : قونیه جنکنه دائردر ؛ رسالة آلات الرصدیه .

برخیلی اشعاری‌ده واردر. شهنامه‌جیلکه تعیینی [۹۷۷]ده، تاریخ وفاتی[۱۰۱۰]ده‌در. اکری سفرنده معیت شاهانه‌ده بولنمش ایدی . کتبخانهٔ عمومی‌ده موجود (ویانه) السنهٔ شرقیه فهرستی جلد ۲ صحیفه ۲۲۵ ده :

صاروصالتق عبوری روم ایلنه — هپ اوغوزنامه‌یی‌تتبع ایدوب
آلتی یوزآلتمش‌ایکی ایدی همان — یازدی اجمال ایله سید لقمان

عبارهٔ منظومه‌سی محرر اولدیغنه کوره سید لقمانك براثری دها اولدیغی آکلاشیلیور .

لطفی احمد افندی (وقعه‌نویس) [۱]

فاضل ، مورخ بر ذات اولوب شهیردر . مناصب مختلفه‌ده ایفای حسن خدمته موفق

اولمشدر . طریقت مولویه‌یه ، صنعت شعریه‌یه انتسابی واردر . [۱۳۲۵] ده استانبولده ارتحال ایلدی . آقسرای جوارنده صوفیلر جامعی حظیره‌سنده مدفوندر . وقعه‌نویسلکه تاریخ تعیینی [۱۲۸۲] اواخریدر .

آثاری : (تفهیم المعلم) نامیله (تعلیم المتعلم) ترجمه‌سی ، جودت تاریخنه ذیل اولمق اوزره ۱۲ جلد (دولت علیه تاریخی) و (۵۳۰۰۰) لغاتی حاوی (لغات قاموس) ایله (روبنصون ترجمه‌سی) و (مرتب دیوان) در . دولت علیه تاریخندن یدیسی مطبوع ، باقیسی غیر مطبوعدر سکزنجی جلدی اولوب اخیراً تاریخ عثمانی انجمنی رئیسی وقعه‌نویس عبدالرحمن شرف افندی طرفندن طبع ایتدیریلن جلدك حاوی اولدیغی وقوعات ۱۲۶۱ دن ۱۲۶۶ تاریخنه قدردر . بوجلده مؤلفك ترجمهٔ حالی ایله تاریخنه دائر ایضاحات و سنین هجریه ایله مقابللری اولان سنین میلادیه‌یی کوسترر جداول علاوه ایدلمشدر . (لغات قاموس) ك یالکز (ا،ب) حرفلری مطبوعدر . بولغتك خط دستیله محرر بقیه‌سی ایله تاریخنك بر قسمنك مسوداتی موزهٔ همایون کتبخانه‌سنده‌در .

دیوانچه‌سی مطبوعدر . تاریخنك طرز تحریرنده جودت پاشایی تقلیده اهتمام ایتمش ایسه‌ده موفق اولامامشدر .

مصطفی بن یوسف الضریر المولوی

ارباب معارفدن تاریخشناس بر ذات اولوب (ارزن روم ـ ارضروم) لیدر. مصرده ایکن نثراً ترجمه ایتدیکی (فتوح‌الشام) مقدمه‌سنده ختام ترجمه‌ده (اسکندریه) یه ، اورادن دیار قرامانه کتدیکنی و برقاچ سنه اقامتدن صوکره (حلب) ه کیده‌رك ملکی اولان (جلبان) دن پك چوق التفات کوردیکنی برتفصیل بسط ایدییور . کوروله‌بیلن آثاری بروجه‌آتی‌در :

[۱] شهنامه خوان عنوانیله‌دولت علیه‌ده الك اول ضبط وقایعه مأمور اولان فتح‌الله افندیدرکه ترجمهٔ حالی ذکر ایدلدی بوندن صوکراکان شهنامه خوان (لقمان ، کاتب محمد ، حلمی) افندیلردر. صوکراکیلره وقعه‌نویس تسمیه اولونمشدرکه لطفی افندی یکرمی سکزنجیسیدر . اسملری‌ده لطفی تاریخنك جلد اولنده محرردر .

(١) يوز حديث شريف ترجمه‌سی
(٢) منظوم سير نبی ترجمه‌سی (٧٩٠) ده ترجمه ایتمشدر .
(٣) منثور فتوح‌الشام ترجمه‌سی
بو آثارك نسخه‌لری (ملت) كتبخانه‌سیله (نورعثمانی) كتبخانه‌سنده موجوددر
(٤) يوسف و زليخا منظومه‌سی . (٧٦٨) ده نظم ایتمشدر .
دارالفنونك ادبيات فاكولته‌سی مجموعه‌سنك برنجی‌صاییسنده صاحب‌ترجمه‌نك آثارینه دائر (نجيب عاصم) بك افندينك ايضاحاتی واردر .

محمد افندی « آق شمس‌الدين زاده »

آق‌شمس‌الدين حضرتلرينك مخدوملرندن امرالله‌افندی زاده محمدافندينك مخدوميدر. اكمال تحصيلدن صوكرا او وقت شهزاده بولونان سليم ثانی‌يه معلم تعيين اولونمش ايدی . حجه كيده‌ركن [٩٥٩] ده ارتحال ايتدی .
آثاری : [طبقات فقهای حنفيه] و [مجموعهٔ ضروب امثال] ايله علوم عربيه‌يه دائر بعض تعليقاتدن عبارتدر .

محمد افندی « توقادی »

مورخيندن وادبيات عربيه‌يه واقف علمادن اولوب (توقات) ليدر وطنيله استانبولده اكمال تحصيلدن صوكرا بر مدت تدريس ايله اشتغال ايده‌رك بعده (حلب) ه كيدوب (محكمةالصلاحيه) ده قاضی اولدی بو اثناده منفرجه ، امالی ، بانت‌سعاد ، لامية‌العجم قصيده‌لرينی شرح ايلديكنی (فذلكة التواريخ) اسمنده‌كی اثرينك مقدمه‌سنده ذكر ايدييور . (فذلكه) خلقتدن بدأ ايله سلطان سليمان قانونی اواسطنه قادار كچن وقايعی مبين عربی العباره بر تاريخچه‌در . (١٢٥٥) تاريخنده (ضياءالجنان وشفاءالجنان) اسميله عربی‌العباره (شجرهٔ نبويه) ترتيب ايدن (ابراهيم بن احمد افندی) ده توقاتدن يتيشن تاريخشناسلردندر .

مجدی محمد افندی «چلبی»

زمرهٔ قضاتدن و تراجم احوال واقفلرندن اولوب ادرنه‌لیدر . آثارینك مشهوری بعض الحاقات نافعه ایله [٩٩٥] تاریخنده اکمال ایتدیکی [حدائق الشقایق] اسمنده مطبوع [شقایق نعمانیه] ترجمه‌سیدر. فقهای حنفیه‌نك احوال وطبقاتنی حاکی [عبدالقادرقرشی]نك [الجواهرالمضیئه فی‌طبقات‌الحنفیه] [١] اسمنده‌کی اثرینی‌ده ترجمه ایله‌مشدرکه غیرمطبوعدر [مجدی‌یه رحمت ایده رب مجید] مصراعنك دلالت ایتدیکی [٩٩٩] تاریخنده درسعادتده وفات ایلدی ادرنه قاپیسی خارجنده امیر بخاری درکاهی قربنده مدفوندر .

اشعارندن :

کیرمه‌سون کزسون غم لیلاده آه و زار ایله
قیس فریاده کلنجه سویله شیر کهسار ایله

رسالهٔ شمعیه‌سی ایله مرتب دیوانی‌ده واردر .

محمد طاهر بن شیخ نورالله النجیبی

خواندمیرك [حبیب‌السیر] نام تاریخنی مختصراً ترجمه و دولت عثمانیه وقوعاتنی دخی علاوه ایده‌رك ایکی جلد اوزرینه تاریخ عمومی قلمه آلمشدرکه بونك تدقیقندن هانکی عصرده یاشادیغی مستبان اولور . بو کتاب تاریخ نجیبی نامیله معروفدر نورعثمانیه کتبخانه‌سنده موجوددر .

محمود بن محمد بن دلشاد شروانی

ارباب فضیلتدن تاریخ شناس بر ذاتدر . [ابن کثیر دمشقی] نك مشهور [البدایه و النهایه] اسمنده‌کی تاریخنی و (ابن‌وردی) نك [خریدةالعجایب و جریدةالغرائب] نی

---

[١] علمای عثمانیه‌دن ابن کمال مرحومك مختصر بر [طبقات المجتهدین]ی ، کوچوك شمس‌الدین افندینك‌ده مفصل بر (طبقات‌الفقها) سی واردر .

ترجمه ایتدیکی کبی ترجمهٔ حالی علما فصلنده محرر قره‌باغینك] [جالب‌السرور] اسمنده‌کی [محاضرات] نی‌ده ترجمه ایله‌مشدر .

خریده‌یی [٨٧٠] تاریخنده ترجمه ایتمشدر بوترجمه‌یه دائر جغرافیون فصلنده ایضاحات لازمه واردر. مغنیساده مرادیه کتبخانه‌سنده جغرافیا و تاریخ اسلامدن باحث [مسالك الممالك] اسمنده تورکجه بر اثری‌ده منظورم اولدی . مرادثانی دورنده ترجمه ایدلمش ابن کثیر تاریخلرینك ترجمه‌لری دامادابراهیم پاشا کتبخانه‌سنده واردر . بوذاتك اطبافصلنده‌ده اسمی و آثار طبیه‌سی مذکوردر .

مصطفی بن حسن شاه

اثرندن اونبجی عصرده پاشادیغی آکلاشیلیور . میرخواندك روضة الصفاسنی [حدیقة العلیا] نامیله تورکجه‌یه ترجمه ایده‌رك سلطان‌سلیمان قانونینك صدراعظمی جغاله زاده رستم پاشانامنه اتحاف‌ایتمشدر بشنجی‌جلدینك نهایتنده دیکرایکی جلدینك دخی ترجمه‌سی اولدیغنی بیان ایدییورسه‌ده بونك حیزفعله ایصال اولونوب اولونمادیغی مجهولدر . زیرا بوجلدلرك ترجمه‌سی هیچ بر یرده کوریله‌مه‌مشدر .

محمد بن محمد الرومی

مدرسیندن بر ذات اولوب اثرینه نظراً اونبجی عصرك نهایتیله اون‌برنجی عصرك قسم اولنده یاشامشدر . بیك تاریخندن بیك اللی آلتی تاریخنه قدر اللی ییللق بر زمانده عصرلرینه ایریشوب و یوزلرینی کوروب اکثرینك داخل مجلس و مخاطبی اولدیغی سلاطین ووزرانك وارکان واعیان دولتك وعلما وفضلانك احوال‌وتراجمنی حاوی [تاریخ آل عثمان] نامیله براثر قلمه آلمشدر .

سلطان‌مراد ثالثدن سلطان‌مراد رابعه قدر اولان سلاطینك وقوعاتنی مبین برخلاصه ایله بواثناده ظهور ایدن صدراعظملر، وزیر ثانیلر وصدارت قائممقاملری وديوان همايونده اوطوران وزرا ودفتردارلر وشیخ‌الاسلاملر وروم‌ایلی وآناطولی‌قاضیعسکرلری واستانبول

و ادرنه قاضیلرینی بیان ایدەر . (ا) حرفنده اسمی کچن ابن محمد ادرنەوینك و ذاتله مناسبتی اولدیغی آ کلاشیلیور .

محمد قدسی افندی [رمضان زاده]

(نشانجی زاده محمد بن احمد بن محمد بن رمضان)

سالف‌الذکر کوچوك نشانجی زاده رمضان زاده محمد چلبی‌نك حفیدیدر. درسعادتده اکمال تحصیلدن صوکرا سلك قضایه سالك‌اولارق (تکمیل ساعت) ترکیبنك دلالتی اولان [١٠٣١] تاریخنده استانبولده وفات ایلەدی . قبری خارج سورده امیر بخاری درکاهی ساحەسندەدر . سکز قسمه منقسم اولوب خلقت عالمدن بدأ ایله قانونی سلطان سلیمانك اواخر سلطنتنه قدر یازدیغی [مرآت الکائنات] اسمندەکی ایکی جلد تاریخی تواریخ عمومیەمزك مشهورلرندن اولوب [١٢٩٠] ده طبع اولونمشدرکه منقح تواریخدن‌معدوددر. [شیخ بدرالدین سیماوی] نك فقهدن [جامع‌الفصولین] نی توضیح ایدەرك [نورالعین فی‌اصلاح جامع‌الفصولین] تسمیه ایلەمشدر .

محمد امین افندی [آلای بکی زاده]

طریقت خلوتیه مشایخندن شیخ محمد افندینك مخدومی اولوب اسکوبلیدر . شیخ شمس‌الدین سیواسی آثارندن (١٠٦٩) تاریخنده استنساخ ایتدیکی (کلشن آباد) رسالەسی نهایتنده کنیەسنی (محمد امین بن‌الشیخ محمد بن ابراهیم میر آلای ابن علی‌الدفتری‌الاسکوبی مولداً والحنفی مذهباً والخلوتی طریقةً) عبارەسیلەیازییور . عالم ، تاریخ شناس برذاتدر . تحصیلنی‌درسعادتده اکمال ایدەرك آیاصوفیه مدرسی اولمش ایدی . [١٠٩١] ده درسعادتده ارتحال ایلەدی . اسکدارده مدفوندر. شعرده [امینی] تخلص ایدەرایدی . مکەده‌برمدت اقامتندن‌ناشی [مکی] شهرتیلەده بنامدر . مکەدن عودتندن صوکرا اختیار انزوا ایتدیکی زمانده آرایرده بعض وقایعدن‌ده باحث‌اولمق اوزره [وفیات پرعبر لاولی‌الباب من‌اختبر] اسمیله غیرمطبوع بروفیات‌اسلامیەسی واردر . پدری آلای بکی زاده شیخ محمد افندینك

[١٠٤٥] تاریخنده اسکوبده وفات ایله‌دیکی وفیاتنده محرردر. بو اثرك حسیب اسکدارینك وفیاتنه باشلیجه مأخذ اولدیغی آکلاشیلیور . (١٠٨٧) ده (نصایح الملوك) نامیله تورکجه براثر داها یازمشدر . پدری شیخ محمد افندی ، ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور عبدالکریم ایشتیپی‌دن مستخلفدر .

محمد بن حسین افندی

سلطان ابراهیم دوری رجالندن اولوب بغداد والیسی درویش محمد پاشانك امری ایله [علی بن شهاب همدانی] نك فارسی العباره اون بابی شامل [ذخیرة الملوك] نامنده‌کی تاریخنی ایکی باب دها علاوه ایتمك اوزره [تحفة المأمون] اسمیله علی طریق الترجمه برتاریخ میدانه کتیرمشدرکه غیر مطبوعدر .

محمد خلیفه

تواریخ غلمانی اسمیله (١٠٧٠) تاریخنده اوچ باب ، اون بش فصل ، بر خاتمه اوزره یازدیغی عثمانلی تاریخنده اوزمانك احوال اجتماعیه‌سی ازجمله سرای خدمه‌سنك عاداتی مندرجدر مخلصی (الفتی) در .

منجم باشی درویش احمد دده افندی

عرفا وفضلای مولویه‌دن برذات معارف‌سمات اولوب سلانیکلیدر. پدری قونیه‌ارکلیسندن هجرت ایله‌مشدر. سلطان محمد بن سلطان ابراهیمك منجم باشیسی ایدی . مورخین عثمانیه ایچنده شایان وثوق تاریخ عمومی یازانلردندر. جامع الدول اسمنده اولان اثری عربی العباره اولوب عربی ، فارسی ، تورکی سکسان کسور تواریخه مراجعت نتیجه‌سنده میدانه کلمشدر. شاعر مشهور ندیم افندی طرفندن فقط عادی برصورتده (صحائف الاخبار) اسمیله تورکجه‌یه ترجمه اولونارق اوچ جلد اوزره طبع اولونمشدر. زمانك حقیقتنه ، تاریخ کلمه‌سنك لفظنه ، ومبدأ اعتبار اولونان مشهور تاریخلرك زمان وضعلرینه دائر علم هیأته متعلق

مسروداتیله علم تاریخك تعریفنه ، موضوعنه ، غایتنه ، مورخك آداب وشرائطنه ومورخه لازم اولان امور ومعلوماتنه دائر یازدیغی افاداتی باعث استفاده‌در. خلقت واحوال انبیادن خلفای راشدین وکبار اصحاب‌کزین ایله ظهور اسلامدن مقدم اولان حکومات واقوامدن ومؤخراً تشکل ایدن حکومات مسلمه وطوائف ملوك ایله ملوك غیرمسلمه حکوماتندن باحثدر . وقایع آل عثمان [١٠٨٣] تاریخنه قدردر . (جامع‌الدول) ك برطاقمی کتبخانهٔ عمومیده، برطاقمی اندرون همایونده سلطان‌احمد ثالث کتبخانه‌سنده، برطاقمی ادرنه‌ده سلطان سلیم کتبخانه‌سنده واردر. اك مکمل تواریخ عمومیه‌مزدندر . صاحب ترجمه احمد دده هیات ونجومی سلفلری محمدامین افندیدن ، علم‌طب وطبیعیاتی صالح افندیدن تعلم ایتمشدر . آثار سائره‌سی بروجه آتیدر :

[١] آداب مطالعه — مؤلفین عثمانیه ایچنده کندیسندن اول بو وادیده اثر یازان یوقدر .

[٢] حاشیهٔ تفسیر بیضاوی — محشی صدرالدین زاده‌نك ذیلیدر.

[٣] شرح کتاب‌الاخلاق — علامه قاضی عضدك عربی‌العباره اثرینك شرحیدر.

[٤] غایةالبیان — مولانا عصامك فارسی‌العباره اولان استعاره رساله‌سنك عربی‌العباره شرحیدر .

[٥] وسیلةالوصول الی‌معرفةالحمل والمحمول -- علم منطقه دائردر .

[٦] تعلیقات علی اقلیدیس — علم هندسه‌یه دائردر .

[٧] لطائف نامه — اضحوکه‌کوی مشهور عبیدزاکانینك (دلکشا) اسمنده‌کی اثرینك ترجمه‌سیدر .

[٨] رسالهٔ موسیقیه — علم ادوار وموسیقی‌یه دائردر.

[٩] رساله فی‌تحقیق‌المصدر .

[١٠] لسان‌الغیب والالهام : حرم نبوی‌ده تدریس ایتدیکی تفسیر تقریرلرینی جامعدر برنسخه‌سی ادرنه‌ده ایکنجی سلطان سلیم کتبخانه‌سنده واردر.

بوذاتك زمانه‌کوره جغرافیایه‌ده انتسابی اولدیغی‌اثرندن استدلال اولونور. [فوزعظیم] ترکیبنك دلالت ایتدیکی [١١١٣] تاریخنده مکه‌ده وفات ایدرك [خدیجة الکبری]

رضی‌الله عنها جوارنده دفن اولوندی . اشعارنده [عاشق] تخلص ایله‌مشدر. السنهٔ ثلثه‌ده اشعاری واردر.

ابیاتندن : نوکیسهٔ زمانه‌دن احسان اومان کشی
حیفا دریغ صورت کلدن کلاب اومار

منیب افندی (عبدالرحمن منیب افندی) :

ترجمهٔ حالی کچن (رازی عبداللطیف) افندینك مخدومیدر. (فهرس دول) اسمنده‌کی منقح تاریخی باخصوص (وفیات) نقطه‌سندن قیمتلی بر اثردر. نسخه‌سی (استانبول) کتبخانه‌لرندن ازجمله (نور عثمانی) ده واردر . (١١٥٥) ده ارتحال ایله‌دی پدری یاننده مدفوندر.

مؤمن زاده احمد حسیب افندی

عثمان زاده احمد تائب افندینك تلمیذی فضلای قضاتدن تاریخ شناس برذات اولوب بروسه‌لیدر. سلیمان شاهدن (فاتح) نهایتنه قادار (سلك اللآل) اسمنده منظوم و برقافیه‌ده تاریخ عثمانیسی واردرکه بعض علم وعرفان اربابنك تراجم احوالنی‌ده مبین‌در . برجلد کبیردن عبارت اولان بواثرك برنسخه‌سی (غلطه) مولویخانه‌سی کتبخانه‌لرنده موجوددر . (سلك اللآل) ك برده منثور قسمی واردرکه بوده معاصری بولوندیغی (سلطان محمود) اول وقایعنی حاکیدر. بونك خط دستیله نسخه‌سی (مراد ملا) کتبخانه‌سنده موجوددر .

شقائق ذیلی عطائی‌یه‌ده برمقدار الحاقاتی‌اولدیغی تذکرهٔ سالمده مندرجدر .

طبیعت شعریه‌سی‌ده قوتلی اولوب استانبول درکاهلرینك احوالنی مبین (درکه نامه) اسمنده برمنظومه‌سی وبوسنه نیابتنده ایکن حکیم اوغلو علی پاشانك غزواتنی حاکی دیکر برمنظومه‌سی‌ده واردر.

محب عبدالرحيم افندى

شاعره صفوت نسيبه خانمك پدرى اولوب شهيدر . [١٢٢٠] سنه‌سنده سفارتله پارسه كيدن بوذاتك ايكى سفارتنامه‌سى اولوب برى [فرانسه] يه كيفيت وصول وعودتى ايله آلتى سنه مدت پارسده اقامتى اثناسنده مأموريتنه تعلق ايدن بالجمله مضابط ومكاتب وتذاكر وتقاريرى حاوى مفصل ومشروح بر سفارتنامه‌در . ديكرى اجمالاً فرانسه‌يه عزيمت وعودتى ايله پارسك احوال و آثار و رسومنى مبين رساله قيليقلى بر مختصر سفارتنامه‌دركه مطبوعدر. بوسفارتنامه‌يه ارباب معلوماتدن عزت نامنده برذات طرفندن ١٢٧٣ تاريخنده عاصم تاريخيله كندى طرفندن بر خيلى علاوات يازلمشدركه بر نسخه‌سى موزهٔ عثمانى كتبخانه‌سنده واردر. وفاتى [١٢٣٦]، قبرى ايوبده بهاريه‌ده‌در .

مصطفى واضح بن اسماعيل آماسيوى

علمادن وعلم تاريخ منتسبلرندن برذات اولوب آماسيه مفتيسى چوروملى قره اسماعيل افنديك مخدوميدر. وطننده مفتى‌ايكن (١٢٤٧) سنه‌سنده وفات ايتدى . [البلابل الراسيه فى‌مسائل رياض آماسيه] اسمنده آماسيه‌يه متعلق بر تاريخچه يازمشدر . برده فقهدن [شرح‌الاذان ودلال‌الجنان] اسمنده عربى‌العباره بر اثرى واردر. زمانمز ارباب دانشندن اوقاف نظارت جليله‌سى قيود قديمه عربى مترجمى آماسيه‌لى حسين حسام‌الدين افنديك‌ده آماسيه وملحقاتنه دائر [السفينة‌الراسيه فى‌تاريخ آماسيه] اسمنده سكز جلد اوزره مرتب مكمل بر تاريخ وتراجم احوالى واردركه باعث استفاده آثاردن اولان بو تاريخك ايكى جلدى مطبوعدر.

ملك احمد بك [مورالى]

مشهور تيرياكى حسن پاشا احفادندن آغريبوزلى بكر افنديك مخدومى‌اولوب زمانه كوره منشى اولمغله برابر فرانسزجه وروميجه‌يه‌ده آشنا ، عفيف ، حليم برذاتدر. متصرفلق

وسائره کبی خدمات دولتده بولوندی. [١٢٣٦] سنه‌سنده ظهوره کلن یونان اختلالنه دائر اولوب روم فترتی منتج اولان اتریانك برنجی مرتبی اقسانتونك تأسیس اختلالنه دائر اولان رساله‌سنی وتواریخ یونانیه‌نك مندرجات مهمه‌سنی ترجمه وکندی تحقیقات ومطالعاتی علاوه ایله کوزل براثر وجوده کتیرمشدرکه غیر مطبوعدر. بوتاریخك مقدمه‌سندن بر پارچه‌سی انجمن کتبخانه‌سنده واردر . برده تاریخ قدمای یونان وماکدونیان اسمنده برتاریخی واردر . [١٢٨٨] تاریخنده سلانیکده ارتحال ایده‌رك خورتاجی جامع شریفی حظیره‌سنه دفن ایدیلدی .

مصطفی نوری پاشا

ازمیرده منصوری زاده عائله‌سندن برذات معارفسماتدر اکمال تحصیلدن صوکرا امور حکومتده استخدام اولونارق مشهود اولان رویت و استعدادی سائقه‌سیله اولا معارف بعده اوقاف همایون ناظری اولدی . [١٣٠٧] تاریخنده استانبولده ارتحال ایده‌رك [سلیمانیه] جامع شریفی حظیره‌سنه دفن ایدیلدی .

[نتایج الوقوعات] نامیله اوچ جلددن مرکب اولوب [١٢٩٤] سنه‌سنده طبع اولنان تاریخ عثمانیلری اساساً دولت علیه‌نك هرعصرده جاری اولان نظامات ملکیه و قوانین عسکریه و ادارهٔ مالیه‌سیله تفرعات سائره‌سنی توضیحه منحصر اولمغله برابر بو مقصدك لایقیله میدانه چیقاریلماسی ضمننده علی‌الاصول وقوعات کونیه‌یی‌ده نکته‌لی بر صورتده مجملاً ترقیم وبر تکمله علاوه‌سیله مقصد اصلی تمیم اولونمش عباره‌سی طاتلی منقح بر تاریخدرکه زمانمز وقعه نویسی عبدالرحمن شرف افندی‌نك تحریر ایتدکلری ایکی جلد [تاریخ دولت عثمانیه] لرینك بعض موادی وبتخصیص تکمله‌لری ایچون باشلیجه مأخذ اولمشدر . [دوردنجی جلدی‌ده اخیراً طبع ایدیلدی]. (خزینة‌الحساب) اسمنده مطبوع بر حسابی‌ده واردر .

محسن محمد بك [باندیرمه‌لی زاده]

ادیب، تاریخ شناس بر ذات اولوب اسکدارلیدر. علی‌الاصول اکمال تحصیلدن صوکرا

اقلامده تفیض ایلدی. بر خیلی مدت دولت علیه‌نك مصر فوق‌العاده قومیسری غازی احمد مختار پاشا معیتنده برنجی کاتبلك خدمتنده بولوندی . مؤخراً درسعادته نقل اولونارق توقیعیٔ دیوان همایون مأموریتنه ، صوکرا شورای دولت اعضالغنه تعیین اولوندی . [١٣٢٤] ده ارتحال ایده‌رك اسکدارده عنادیه محله‌سنده جدینك بنا کرده‌سی اولان باندیرمه‌لی زاده درکاهی دینیلن جلوتی درکاهنه دفن ایدلدی .

آثار مطبوعه‌سی — [آفریقا دلیلی] ایله [خطوط بربائیه ترجمه‌سی] نامنی ویردیکی [هیه‌روغلیف خطی ترجمه‌سی] و [دلیل وادی‌النیل] در . برنجی اثری آفریقا حقنده لسانمزده یازیلان جغرافیا کتابلرینك اك بویوك و اك استفاده‌لیسی اولوب [٧٦٩] صحیفه‌یی حاوی اولمق اوزره [١٣١٢] سنهٔ هجریه‌سنده مصرده طبع اولونمشدر . خطهٔ مصریه حقنده‌کی معلومات دیکر ممالك حقنده‌کی معلوماتدن بش اون مثلی داها چوقدر. هر قطعه‌نك جغرافیای تاریخیسندن‌ده بحث اولوندیغی کبی خطهٔ مصریه‌نك‌ده تاریخ قدیمندن بحث اولونمش و بتخصیص فتوحات اسلامدن زمانمزه قدر کچن وقایع واحوال برتفصیل بیان ایدیلمشدر . فراعنه‌یه و خطوط بربائیه‌یه عائد رسملر و یازیلرده واردر . بو اثر تورکجه ، عربجه ، فرانسزجه بتمش کسور آثاره مراجعتله وجوده کلمشدر . یاووز سلطان سلیمك مصر فتوحاتنی مبین اولان [تاریخ سهیلی] یی‌ده ترجمه ایله‌مشدر .

محمد منصور افندی

ارباب معارف و حمیتدن مقدم بر ذات اولوب مکتب معلملرندن اولان پدری (قولونیه) لی (عبدالله) افندینك (مناستر) ده معلملکی اثناسنده (مناستر) ده تولد ایتدی معلومات ابتدائیه‌سنی بعدالاکمال (استانبول) ه کله‌رك رومجه ایله اسکی یونان لسانه اولان وقوفی دولاییسیله بابعالی ترجمه اوطه‌سنه مأمور اولدی. بواثناده (انکلیز) مستشرق مشهوری (ره‌دهاوز) دن فرانسزجه‌یی تحصیل ایتدیکی کبی برازده انکلیزجه اوکرندی ومأموریت رسمیه‌سنجه بالترقی شورای دولت اعضا معاونلکنه تعیین اولوندی. بو مأموریتده ایکن تقاعدی اجرا ایدیله‌رك (ککبوزه ـ کبزه) ده اختیار اقامت ایله‌دی. و (١٣١٤) تاریخنده ارتحال ایله‌یوب (چوبان مصطفی پاشا) جامع شریفی قاپیسی قارشیسنه دفن ایدلدی .

اوروپا السنهٔ مترقیه‌سنی نظردقته آله‌رق هر حکومتده علوم و فنونك انکشافی اول باول لسان ملی‌نك ترقیسنه وابسته اولدیغنه قانع اولدیغی جهتله او تاریخده مکتب طبیه‌مزده‌کی فرانسزجه تدریسك علیهنده‌کی افکار صائبه اربابیله تشریك مساعی ایله‌یوب مقصدینه نائل اولمشدر .

آثاری :

(١) مشهور اسکندریه کتبخانه‌سنه دائر رسالهٔ تاریخیه (مطبوعدر)
(٢) روم فترتنه دائر تاریخ (برنجی جزئی مطبوعدر)
(٣) ممالك عثمانیه‌ده انحصار طبابت (فرانسزجه — مطبوعدر)
(٤) اسرار فارماسون
(٥) اهل صلیب وقعه‌سی
(٦) تورات و انجیل اختلافاتی
(٧) ثروت ملیه
(٨) امور مالیه (یازمه بر نسخه‌سی ییلدیز کتبخانه‌سنده‌در)

محمد بن یوسف الجرکسی

علم تاریخك تراجم احوال شعبه‌سی متوغللرندن برذات اولوب عصریمز ارباب دانشندن (علی امیری) افندینك افاده‌لرینه کوره (دیار بکر) لیدر . (طاش کوپرولو زاده) نك (شقایق نعمانیه) سنی ، (امام ثعالبی) نك (قصص انبیا) سنی ، (واقدی) نك (فتوح الشام) نی ترجمه ایتمشدرکه اوچی‌ده غیر مطبوعدر . (فتوح الشـام) ك ترجمه‌سی (١٠٩٨) ده‌در . (بیروت) ، دزداری محافظی ایدی .

مرادبك

داغستانده تولد ایدوب روسیه پای تختنده علوم عالیه تحصیل ایدرکن بورایه التجا ایتمش و اوزون مدت مملکتمزك حیات عرفانه قاریشمشدر .

مراد بك بالخاصه تاریخ معلمی اولمق اوزره خدماتده بولونمش ایدی . کندیسندن اول ، اوروپا طرزنده تاریخ معلملکی ایدن ، خصوصیله علم تاریخی اصول جدیده‌سی دائره‌سنده تدوینه ساعی اولان یوق کبیدی . آلتی جلددن مرکب اولان (تاریخ عمومی) ایله بونك بر فذلکه‌سی اولان بر جلددن عبارت (تاریخ عثمانی) زمانی اعتباریله دکرلی آثاردندی. بونلر مملکتمزده ایلك تجربه‌سی اجرا ایدیلن تعلیمی didactique آثاردندی. مراد بك ، فرانسز و روس منابعنه مراجعتله و خیلی امك صرفیله بو کتابی میدانه کتیرمشدی .

کتاب ، اوزون بر حیات تدریسیه‌نك محصولیدر . بناءً علیه طلبه‌نك ، کنجلکك ترفیع سویه‌سی ماده‌سی نظر دقته آلنه‌رق یازلمشدی .

مراد بك ، مملکتندن کلدیکی وقت ، لسانمزك خیلی عجمیسی ایدی .

بعض حکومت مأموریتلرنده ، مطبوعات اداره‌سنده ، بر اوزون وقت دیون عمومیه قومیسرلکنده، شورای دولت اعضالغنده بولونمشدی. دیون عمومیه‌ده ایکن خزینهٔ مالیه مراد بکك غیرتیله برچوق حقوقنی مدافعه ایتمش و خیلی استفاده‌ده بولونمشدی .

کرك مشروطیتك اعلانندن اول بورادە ، کرك اوروپاده و مشروطیتك اعلانی اوزرینه ینه بوراده اوزون وقتلر (میزان) غزته‌سنی چیقارمشدی .

صوك زمانلرده (تاریخ ابوالفاروق) عنوانیله اوزون بر تاریخ عثمانی یازمقده ایدی. بو اثرك یدنجی جلدی نشر ایدلمشدی. بونکله برابر سلسله ناتمام قالدی . بو تاریخده مراد بکك بر مؤرخه یاقیشه‌جق درجه‌ده مهم و درین مطالعاتنه تصادف ایتدیکمز کبی ، پك عندی و ذاتی محاکماته وبالالتزام آرانمش ، بولونمش غرائب شئونه‌ده تصادف ایدلمکده‌در.

« خذما صفا دع ما کدر » قاعده‌سنجه بو کلیاتك شایان استفاده جهتلری آلینیر ؛ دیکر اقسامی ترك ایدیلیر .

آناطولی حصارنده‌کی ساحلخانه‌سنده وفات‌ایده‌رك محل‌مذکورده مقبرهٔ مخصوصه‌سنه دفن ایدلمشدر .

نشری محمد افندی

اسکی عثمانلی مورخلرینك مشهورلرندن اولوب کرمیانلیدر عاشق چلبی تذکرهٔ شعراسنده بورسه‌لی اولدیغی یازییور [٢] سلطان بایزید ثانی دوری مدرسلرندن ایدی . پادشاه مشارالیه طرفندن تاریخ عثمانی ضبط وتحریرینه مأمور اولارق دولتك ابتدای تأسسندن زمانه‌قدر جریان‌ایدن وقوعاتی حاوی‌یازدیغی (جهانثما) اسمنده‌کی [٣] تاریخك عباره‌سی ساده وسلیسدر . بر نسخه‌سی بایزیدجامعی کتبخانه‌سنده برنسخه‌سی‌ده موزهٔ‌عثمانی کتبخانه‌سنده واردر. غیرمطبوع اولان بواثر تورك وتاتاراقوامنك احوال‌ماضیه‌سنه‌دائر برخیلی تفصیلاتی حاویدر. شعره‌ده انتسابی اولدیغی آثارندن‌مستباندر. عالی‌نك افاده‌سی‌ده بونی‌تأمین‌ایدییور.

(کنه‌الاخبار) ك غیرمطبوع قسمنده محرر اشعارندن :

کوزلرمدن آقدی دریالرکبی یاشم بنم
دوستلر چوق کوردی اوکمادق باشم بنم (٠.٠)
کچمه کبچون سیل اشکمدن خیالك عسکری
بر دیرکلی ایکی کوزلو کوپرودر قاشم بنم

قبرینك بروسه‌ده مولوی سلیمان افندی‌جوارنده اولدیغی وفقط توسیع‌طریق‌اثناسنده تخریب ایدلدیکی مرویدر .

(کنه‌الاخبار) ك غیرمطبوع قسمنده بروسه‌یه کله‌رك سلطانیه مدرسه‌سنه مدرس تعیین ایدلدیکی وبوراده ارتحال ایتدیکی محرردر.

نصوح افندی مطراقجی (چپ نویس)

مورخین عثمانیه‌دن و ارباب هنر و دانشدن متفنن بر ذاتدر . قانونی سلطان سلیمانك

---

[١] بورسه حصاری وسطنده مدفون [تیمورطاش پاشا زاده اوروج بك] ده اسکی عثمانلی مورخلرندن اولدیغی مروی اولوب لسان قدیم عثمانی اوزره محرر عثمان و اورخان غازینك وقوعات تاریخیه‌لرینی مبین بر تاریخی اولدیغی عطا تاریخنك اوچنجی جلدی باشنده مذکورسه‌ده منظوریمز اولمامشدر .

[٢] لطیفی ایله ریاضی ، قردمانلی ، دیکر تراجم احوال کتابلری کرمیانلی اولدیغی یازییورلر .

[٣] کاتب چلبی‌مرحومك‌ده بواسمده مشهور برجغرافیا کتابی اولدیغی‌بوقاریده‌ذکرایدیلمش‌ایدی.

ابتدای جلوسندن (٩٥٤) تاریخنه قدر برجلد تاریخ یازمشدر بو تاریخدن آشاغیسنی یازمغه باشلامش سه‌ده اکمالنه موفق اولامامشدر .

صنعت خطه‌ده انتساب تامی اولوب چپ دینیلان خطك موجدی کیبدر . (مطراقجی) تعبیری لعبت مطراقده‌کی مهارتندندر . دیوان هایون قلمنك اوزمانکی تشکیلاتنه کوره مستخدمیندن برقسمنه‌ده مطراقجی دینیلدیکی مرویدر .

(روان اوطه‌سی) کتبخانه‌سنده (فتحنامهٔ قره بوغدان) اسمنده براثری واردر. قانونی‌سلطان سلیمان‌نامنه (٩٢٦) تاریخنده (تاریخ‌طبری) یی (مجمع‌التواریخ) اسمیله ترجمه ایتمشدر بوترجمه مطبوع ترجمه ایله مقابله اولوندقده (نصوح) افندینك ترجمه‌سندن کلیاً باشقا اولدیغی تظاهر ایله‌مکده‌در . افندینك ترجمه‌سی سلیس وهمان هربحثك صوکنده زادهٔ طبعی اولمق اوزره لطیف منظومه‌لر مندرجدر .

بونلردن باشقا (تحفةالغزاة) اسمنده رسملی بر اثری‌ده واردر . بوذات حقنده (ریاضیون) فصلنده‌ده ایجه مسرودات مندرجدر .

نعیما مصطفی افندی [وقعه نویس]

[١٠٠٠] سنه‌سندن [١٠٧٠] سنه‌سنه قدر اولان وقایعی جامع اولمق اوزره نامنه مضاف آلتی جلددن عبارت بولونان [روضةالحسین فی‌خلاصة اخبار الخافقین] اسمنده‌کی تاریخ عثمانینك مؤلفی اولوب حلبلیدر . تصویر وقایع و احوالده‌کی اقتداری فوق‌العاده اولوب تاریخنك هیئت عمومیه‌سی اعتراضدن سالم اولدیغی کبی سلاست معنی وحق افاده‌جه عثمانلیلرك بدایت ظهورندن عاکف پاشانك زماننه قدر یازیلان آثارك همان جمله‌سنه فائق کیبدر. وفاتی [نعیما کیتدی‌فردوس نعیمه] مصراعنك ناطق‌اولدیغی [١١٢٨] تاریخنده‌کی موره سفرنده‌در . اسکی عثمانلیلرك [یالی بادره] دیدکلری [پاتراس] قصبه‌سنده اوزمان موجود اولان جامع شریف حظیره‌سنده‌کی مقابر مسلمینه دفن ایدلدی . سنك مزارنده [باش‌محاسبه منصبندن معزولاً موره محاسبه‌جیسی‌ایکن وفات ایدن] عباره‌سی‌منقوش‌ایدی .

مفصل ترجمهٔ حالی احمد رفیق بك طرفندن یازیلوب (اقدام) غزته‌سنه درج ایدلمشدر.

ابیاتندن

حاسد آیاغه چالسه‌ده کالای کاملم
سرمایهٔ عرفانمه اصلا ضرر اولماز

نعیما سرعشقی سوزش پروانه‌دن کورکیم
نه‌هجریاردن آغلار نه‌سوز ناردن سویلر

نعیما تاریخنه مأخذ اولان آثاردن بری‌ده شارح‌المنار محمد افندی زاده احمد افندینك تبییضنه موفق اولامادیغی اوراق اولدیغی عطـا تاریخنك اوچنجی جلدینك ۳۸ نجی صحیفه‌ســنده محرردرکه بو افاده نعیما جلد ۱ ـ صحیفه ۹ ده‌ده مؤیددر عطا تاریخنك عین صحیفه‌سنده نعیمانك ۱۱۱۰ تاریخنه قدارضبط وقایع ایتدیکی‌وفقط تبییضنه موفق اولامادیغی ومؤخراً شهری زاده طرفندن اخذ وتبییض ایدلدیکی‌ده مندرجدر .

اسعد افندی کتبخانه‌سنده بعض رسائل سیاسیه‌یی حاوی خط دستیله محرر برمجموعه موجوددر .

روان اوطه‌سنده موجود تاریخنك (١٠٦٦) سنه‌سنه قادار اولان قسمی‌خط دستیله‌در.

نهادی

آل عثمانك ظهوری اولان (٦٨٠) تاریخندن (١٠٩٧) تاریخنه قادار آچیق بر افاده ایله برجلد اوزره مرتب تاریخی واردرکه بر نسخه‌سی (بغداد) کوشکنده موجوددر .

نظمی زاده حسین مرتضی افندی

مورخین عثمانیه‌دن صـاحب علم و قلم بر ذات معارفسمات اولوب (بغداد) لیدر اکمال تحصیلدن صوکره خدمت حکومته سلوك‌ایده‌رك بغداد خزینهٔ مالیه‌سی‌روزنامچه خلیفه‌لکنه ارتقا ایلدی و (١١٣٤) تاریخنده‌مملکتنده ارتحال ایتدی . آثارمتنوعه‌سی بروجه‌آتیدر.

(١) (کلشن خلفاء) — ١١٤٣ تاریخنده ابراهیم متفرقه معرفتیله طبع اولنان بواثر ۱۲۷ تاریخ هجریسندن ١١٣٠ تاریخنه قادار کذران اولان وقایع اسلامیه‌نك اندلسه عائد قسمنك غیریسندن و بتخصیص فتح عثمانیاندن صـوکره خطهٔ عراقیه‌نك احوالندن باحث

اولوب طرز تحریری اصول عتیقه اوزره لغت پردازانه‌ایسه‌ده نقلیاتی ـ اکثریت‌اعتباریله ـ شایان وثوقدر . (دوحة‌الوزراء) اسمنده‌کی ذیلی (بغداد) والیلرینك تراجم احوالنی و قسماً احوال عراقی مبین‌در .

٢ — ترجمهٔ‌تاریخ‌تیمور — مولانا (ابن عربشاه)ك عربی‌العباره (ده‌میرلنك) تاریخنك تورکجه وفرسجه‌یه ترجمه‌سی‌اولوب تورکجه‌سی (١٢٧٧) تاریخنده (تاریخ تیمور کورکان) اسمیله طبع اولنمشدر .

٣ — شرح‌قصیدهٔ‌فرزدق — شاعر شهیرعربی (فرزدق) ك ائمهٔ اثناعشردن (امام زین‌العابدین) حضرتلری حقنده مکهٔ مکرمه‌ده بالبداهه نظم ایتدیکی : (هذا الذی تعرف‌البطحاء وطأته) (والبیت یعرفه والحل‌والحرم .)

مطلعلی قصیدهٔ مشهوره‌سنك تورکجه شرحیدرکه بر نسخه‌سی باب‌عالی قارشوسنده‌کی (بشیر آغا) کتبخانه‌سنده موجوددر. شرحك نهایتنده وقایع اسلامیه‌دن بدر، خندق ، خیبر ، فتح مکه وسائره کبی وقعه‌لرده آیریجه تفصیل ایدلمشدر .

٤ — ترجمهٔ طیور جارحه وضواریٔ صایده — برنسخه‌سی حمیدیه کتبخانه‌سنده واردر.

٥ — ذیل سیر — (نابی) نك (ویسی) یه ذیلاً یازدیغی سیرك ذیلیدر . نسخه‌لری بشیر آغا ایله سائر کتبخانه‌لرده واردر .

٦ — تذکرهٔ‌اولیاءبغداد — بغداد ایله جوارنده مدفون اولان اکابر اولیاءاللهك‌تراجم احوالندن باحث اولوب اسمی : (جامع‌الانوار فی‌مناقب‌الاخیار) در . نسخه‌سی فضلای عسکریه‌دن بغدادی اسماعیل پاشا حضرتلرینك کتبخانه‌لریله کتبخانهٔ عاجزیده واردر .

٧ — (شرح شواهد مغنی‌اللبیب) — علم‌نحوه دائر یازیلان آثارك‌اك‌مشهورلرندن اولان (مغنی) شواهدینك شرحی اولوب ایکی جلد کبیردر . بشیر آغاده موجوددر.

٨ — (شرح لغات تاریخ وصاف) — عباره‌سنك مغلقیتی جهتیله بعض ذوات طرفندن‌ده شرح اولونان (وصاف) تاریخنك شرحیدرکه بشیرآغا ایله سائر کتبخانه‌لرده واردر .

٩ — (دیوان) — : طرز معروف اوزره‌در .

١٠ — (ترجمهٔ کتاب فضائل‌الخیل) — بر نسخه‌سی یره باتان محله‌سنده‌کی اسعد افندی کتبخانه‌سنده واردر .

١١ — (منشآت) — محرراتنی جامع اولوب طرز قدیم اوزره‌در .

١٢ — (ترجمهٔقابوسنامه) — اصل اثر خلفای عباسیه زمانلرنده کوهستانده حکومت ایدن طوائف ملوکدن : (کیکاووس بن اسکندر بن قابوس) ك اوغلونه خطاباً یازدیغی سیاست وحکمت اداره ایله نصایح معنیداری حاوی اولان و همان هر ماده‌سی بر حکایهٔ مناسبه ایله توشیح ایدیلن اثر مشهور اولوب برنجی دفعه (٨٣٥) تاریخنده (سلطان مراد ثانی) امریله ندماسندن (مرجمك احمد بن الیاس) طرفندن ساده برلسانله ترجمه ایدلمشدر. (٤٤) باب اوزره مرتب اولان بوترجمه بالوجوه باعث استفاده آثاردندر. ایکنجی دفعه (١١١٧) تاریخنده بغداد والیسی حسن پاشا امریله (نظمی زاده) طرفندن زمانی شیوه‌سنه کوره اصلاح وتبدیل ایدلنك اوزره ترجمه ایدلدیکی کبی (قازان) علماسندن : (عبدالقیوم منلا ناصر) طرفندن بر آز اختصار ایدلمك صورتیله تورکجه‌نك (قازان) شیوه‌سنه نقل ایدیله‌رك ایکی دفعه طبع ایدلمشدر السنهٔ شرقیه عالمه‌لرندن (روسیه‌لی کلنار خانم ـ مادام ده‌له‌به‌ده‌ف) طرفندن روسجه‌یه ترجمه وطبع اولونمشدر .

صاحب ترجمه نظمی زاده ، نك ابیاتندن :

ایکی عالمده راحت ایستر ایسه‌ك مرتضی سن‌ده
ایدوب ترك انانیت عبودیتده یوزوك طوت

برغزلی :

بلبل باغ حقیقت هم انینمدر بنم
شاهد جوش دلم چشم ترینمدر بنم
لطف حقه ایله‌دم القای دست اعتصام
حسبی‌الله کفی نقش نگینمدر بنم
یوقدر اعماله امیدم درکه حقه همان
رشتهٔ عجز دلم حبل‌المتینمدر بنم
عروةالوثقای اخلاصه تمسك مرتضی
بی تکلف حاصل کدیمینمدر بنم

تصوفدن (کنزالعارفین) ی ده ترجمه ایتدیکی کبی (بغداد) والیسی (حسن‌پاشا) امریله (ابراهیم قره‌مانی ثم آلامدی) نك (هیأت سنیه) اسمنده‌کی اثر عربیسنی‌ده ترجمه ایتمشدر. کوپرولو کتبخانه‌سنده خط دستیله محرر (رسالهٔ ربع وجیب)ی واردر.

نعمان افندی (ابو سهل صالح زاده)

ارباب دانشدن تاریخ شناس بر ذات اولوب (اکین) لیدر .

اسمی تاریخ تألیفی مبین اولان [تدبیرات پسندیده] اسمنده‌کی تاریخ عثمانیسی قریم، مجارستان، ایران سفرلرندن ١١٥٢ باحثدرکه بالذات بولوندیغندن یازیلان وقوعات مشهوداته مستند اولدیغی ایچون شایان وثوقدر. مؤلف کتابنك باش طرفلرنده کندی ترجمهٔ حالندن بحث ایتدیکی صیراده داها آثاری اولدیغی و [١١٦٦] تاریخنده [مغنیسا] قاضیسی نصب ایدلدیکنی ذکر ایدیيور .

بر نسخه‌سی کوچوك افندی کتبخانه‌سنده موجود اولان (تدبیرات پسندیده) نك نهایتنده (صلحنامهٔ ایران) (صلحنامهٔ موسقو) اسملرنده تاریخچه‌لری واردر . (آلت اماله) نامیله فن مساحه‌یه دائر یازدیغی بر اثرنده (اطه قلعه) جوارنده (نمسه) لیلرله تحدید حدود قومیسیوننده بولوندیغی وریاضیاته عائد داها برقاچ اثری اولدیغی نقل ایدیيور.

نهالی ابراهیم بن سلیمان خلیفه

حرمین شریفین محاسبه قلمی کیسه‌دارلغی وظیفه‌سنده ودیوان همایون کتبه‌سی عدادنده بولوندی . تاریخ وامور اداره‌یه واقف بر ذاتدر . لایحه وادیسنده قلمه آلدیغی [مرآة الدولة] اسمنده‌کی تاریخچه‌سی بیك یوز سکسان ایکی سفرینك سبب ظهورینه و اصلاح امور دولته دائردر . ١١٨٦ تاریخنده ارتحال ایتدیکی فراشت دفترلرنده مقیددر . علم اخلاقه عائد [مرآت العقلا] اسمنده دیکر براثری داها واردرکه هرایکیسی‌ده غیر مطبوعدر. [مرآت العقلا] بش فصل اوزره مرتب تورکجه براثر معتبردر .

فصل اول — وقت ، اصول ، ادب ، طریق ، قاعده ، حد ومقدار بیاننده‌در .
فصل ثانی — عقل بیاننده در .
فصل ثالث — نظر همت وتأثیر نفوذ بیاننده‌در .
فصل رابع — رأی و تدبیر بیاننده‌در .
فصل خامس — مودت ، محبت ، عشق بیاننده‌در .

مندرجاتندن بعض پارچه‌لر :

لاتقل من غير تفكر ولاتعمل من غير تدبر

صنعه‌یه دخل ایتمك اولور صانعه اثبات قصور
دهره طعن ایتمه‌که سوز عالم بالایه چیقار

العاقل لایتکلم الا بحاجة اولحجة

جلوه‌گاه یار اولان دل نقش غیر ایتمز قبول
صورت دیکر محال آینۀ تصویرده

همان سن مستقیم اول چرخ کجرودن هراس ایتمه
مقام راسته ویرمز خلل کج بینیٔ نیزن

بر كون اولوركه اولور نائل كلبرك مراد
دولاشان كاشن آمالنك اطرافنده

اشعار سائره‌سندن :

فهم ایله‌دکسه معنیٔ تقویم آدمی
بیلدك تمام نسخۀ احکام عالمی

آچ عین اعتباریکی چشم حباب وار
یمده کورونجه قطره‌یی کور قطره‌ده یمی

آثارندن : اعضاء رأسیه اولان دماغ ، قلب ، کبد امراضلرنده طبیبه اطلاعی لازم اولانلری فهرس کونه جمع و (کتاب‌الخامسه فی‌بیان احوال اعضاء رأسیه) نامیله بر رساله ترتیب وتحریر واخوانه هدیه اولوندی] عباره‌سنی حاوی برده اثر طبیسی واردر.

نوری بك (خلیل نوری بك) [وقعه نویس]

نائلی عبدالله پاشا زاده شاکر بکك محدومی اولوب تذکره‌جیلك ، آمدجیلك کبی

مناصبده بولونارق بعده وقعه نویسلك خدمتنه تعیین اولونمش و [میر نوری مدفنن حق مهبط‌الانوار ایده] مصراعنك ناطق اولدیغی [١٢١٣] ده درسعادتده وفات ایتمشدر . ایوبده فریدون بك تربه‌سی قپوسنك صاغ طرفنده شاعر مشهور (كانی) افندی یاقیننده مدفوندر . تاریخ عثمانیسی [١٢٠٩ دن ١٢١٣] سنه‌لری بیننده‌كی وقایعی حا كیدر . بوندن باشقه سلیم ثالث عهدنده وضع وتأسیس اولونان بالجمله قوانین و نظاماتی جمع ایله یرده مجموعه ترتیب ایله‌مشدر . مرتب دیوانی‌ده واردر . آثاری غیر مطبوعدر .

نجیب مصطفی افندی [كوسه]

شهری‌الاصل اولوب تفیضی باب‌عالیدندر. روزنامهٔ اول مأموریتندن معزولاً [١٢٤٧] تاریخنده درسعادتده وفات ایتدی . ایوبده حكیم قطب‌الدین مكتبی مزارستانی مقابلنده مدفوندر. سلیم ثالث وقایعنه وتفرعاتنه دائر یازدیغی تاریخچه‌سنه [١٢١٨ دن ١٢٢٣] سنه‌سنه قدر كچن اوردوی همایون وقایعنی تحریر ایله ین علی رائف افندینك وقایع نامه‌سنی‌ده درج ایله‌مشدركه بر جلددن عبارت اولان بو اثر [١٢٨٠] تاریخنده مطبعهٔ عامره‌ده طبع اولونمشدر . [حدیقة‌الجوامع] ده وفاتی [١٢٣٤] اولمق اوزره مقیددر .

اوائل سلیم ثالثه دائر (ادیب) افندینكده غیر مطبوع تاریخچه‌سی واردر .

ندیم محمود بك [اكینلی زاده]

زینب سلطانده مدفون (اكین) لی كنج خلیل آغانك مخدومیدر .

اندرون همایوندن یتیشن ارباب معارفدن اولوب مولداً استانبولیدر . بعض مناصب دولتده بولوندقدن صوكره [١٢٥٣] تاریخنده درسعادتده وفات ایله‌دی . ایوبده بوستان اسكله‌سنده مهرشاه سلطان حظیره‌سنده مدفوندر. كندی زماننده وقوعه كلن حوادث یومیه وتوجیهات دیوانیه وعوارض ملكیه‌دن ضبط وتحریره شایان اولان وقایعی بالانتخاب تاریخچه یازمشدركه غیر مطبوعدر دیوانچه‌سی‌ده واردر .

فطین تذكره‌سنده بر غزلی مندرجدر .

نوری بك

[یوزباشی عثمان نوری بك]

محررین عسکریه‌دن بر ذات اولوب مولداً استانبولیدر . پدری قریملیدر . مکتب حربیه‌ده معلم ایکن پك کنج دینه‌جك بر سنده [١٣٢٧] تاریخنده وفات ایله‌دی . ادرنه قاپیسی خارجنده مصطفی پاشا تکیه‌سی قارشی‌سنده عائله‌سی قبرستانه دفن ایدیلدی . آلمان وفرانسز لسانلرینه‌ده واقف باخصوص آلمانجه‌ده‌کی وقوفی شایان تقدیر ایدی .

آثاری :

[١] عبدالحمیدك حیات سیاسیه و خصوصیه‌سی : اوچ جلددن عبارت اولان بو اثرك بر بوچوق جلدینی نشره موفق اولمش ایدی . مابعدی ینه کندی کبی کنج ذکی، مورخ لسان شناس یوزباشی احمد رفیق بك طرفندن اکماله همت اولونارق بو جهتله هم تاریخ عثمانی‌نك بعض کیزلی وقرا کلق صحیفه‌لرینك انکشافنه همت، هم آرقه‌داشلق نامنه ایفای خدمت ایدیلمش اولدی .

[٢] یکی پیاده تعلیمنامه‌سنك ایضاحی .

[٣] بولوك محاربه‌سی .

[٤] قره دکز وبوغازلر مسأله‌سی .

بونلردن باشقه عسکرلکه متعلق غیرمطبوع آثاری‌ده واردر .

وجودی محمد بن عبدالعزیز افندی

ابوالسعود افندی تلامیذندن تاریخ شناس ، شاعر بر ذات اولوب لارنده‌لیدر . [اول رئیس علما کیتدی وجودی حیفا] مصراعنك‌دلالتی اولان [١٠٢١]ده مملکتنده‌مفتی ایکن ارتحال ایتدی . [سبط ابن جوزی]نك [مرآة الزمان فی تاریخ‌الاعیان] اسمنده‌کی تاریخ مشهورینی ترجمه ومشهور عثمانلی قوماندانلرندن [اوزدمیر اوغلو عثمان پاشا] ایله قبریس فاتحی [لالا مصطفی پاشا] نك غزواتنی ده تحریر ایله‌مشدر . [خیال یار] و[شاهد معنی] اسملرنده ایکی منظومه‌سی واردر. [امام غزالی]نك [التبرالمسبوك‌فی نصایح‌الملوك] نی ترجمه ایله‌مشدرکه متن اثر اخیراً مصرده طبع ایدیلمشدر. (ابن‌قیم)ك یکرمی مسأله اوزره

مرتب [منازل الارواح] ویاخود [احوال عالم برزخ] اسمنده براثرینی‌ده ترجمه ایتمشدرکه برنسخه‌سی کتبخانهٔ عمومیده موجوددر .

وجیهی حسن افندی

دیوان سلطانی کاتبلرندن ایدی . مولدی باغچه‌سرایلی ایسه‌ده نشأتی استانبولده‌در . ۱۰٤۷ دن ۱۰۷۲ سنه‌سنه‌قدر یازدیغی تاریخ اوفاق سه‌ده شایان اعتماددر . برنسخه‌سی حمیدیه، نورعثمانیه، کوپرولو کتبخانه‌لرنده واردر . [اوله مقام وجیهی‌یه جنت فردوس] مصراعنك ناطق اولدیغی [۱۰۸۱] ده درسعادتده وفات ایله‌دی . تاریخنك مقدمه‌سنده مرادرابع زماننده استانبوله هجرتی و بغداد سفری اثناسنده قائممقام اولان مصطفی پاشانك وفاتنه قادار مهردارلغنده بولونه‌رق بو مدت ظرفنده ظهور ایدن وقایعی ضبط ایتدیکنی یازییور . مرتب دیوانی‌ده واردر .

ابیاتندن :

لب ارباب دل آلودهٔ شهد نشاط اولمار
قضا آنی نه‌چاره زهرغمدن حصه‌مند ایتمش

واصف احمد افندی [وقعه‌نویس]

ارباب دانشدن وتاریخشناس بر ذات اولوب بغدادلیدر . سیاسی برطاقم امور دولتده استخدام اولوندی . [محاسن الآثار وحقایق الاخبار] [۱] اسمنده‌کی ایکی جلد کبیر اوزره تاریخی مشهوردر . [واصف احمد شیم قیلدی وفات] مصراعنك دلالت ایتدیکی [۱۲۲۱] ده وفات ایتدی . حضرت ایوب قربنده مهرشاه والده سلطان مکتبی حظیره‌سنده شیخ الاسلام قاضی زاده طاهر افندی یاننده مدفوندر . برده اخلاقه متعلق [راهب نامه] اسمنده اوفاق عربیدن مترجم بر رساله‌سی واردر . تاریخ عثمانیسی [۱۱٦٦ دن ۱۱۸۸] تاریخنه قدردر

---

[۱] بوتاریخك اصلی [۱۲٤٦] ده طبع اولوندیغی کبی فرانسزجه‌یه ترجمه اولونان نسخه‌سی‌ده مطبوعدر .

هر ایکی اثریده مطبوعدر . [١٢٠٣ دن [١٢٠٩]ه قدر آیریجه ذیلی وارسه‌ده غیر مطبوعدر . [١١٩٦ دن ١٢٠٠] سنه‌سنه قدر دورت سنه‌لك دیکر ذیلی‌ده واردر .

علامه (زمخشری)نك (نوابغ الکلم)نی‌ده ترجمه‌ایتمشدرکه برنسخه‌سی (اسکدار)ده (سلیمیه) کتبخانه‌سنده موجوددر .

وحید محمد پاشا

اذکیای وزرادن اولوب والده‌سی کلیسدن، پدری استانبولده بالطه‌جی قسمندندر . بر چوق سیاسی مأموریتلرده بولونمشدر . [١٢٢١] سنه‌سنده مرخص مخصوص اولارق ناپولیون نزدینه کوندریلمش ایدی . مطبوع کوزل بر سفارتنامه‌سی واردر . ١٢٤٤ تاریخنده قلعهٔ سلطانیه‌ده وفات ایله‌دی. کیکلی قریه‌سنده مدفوندر. [منهاج الرماة] اسمنده غیر مطبوع براثری وبعض اشعاری اولدیغی کبی دولت علیه ـ انکلتره مصالحه‌سنه دائر تقریر طرزنده رساله‌سی و(مرقاة المناجات) اسمنده (قصیدهٔ دمیاطیه) شرحی واردر .

ابیاتندن :

کشف راز ایتمز صلابتکار اولان قبل الفنا
یانمادقجه عود سربوین ایتمز آشکار

[وقعهٔ ساقز] اسمندکی مطبوع تاریخچه‌ده بو ذاتکدرکه محروقی علی پاشایه عدم معاونتنی ستر ایچون یازمشدر بو اثر (١٢٣٧) تاریخنده‌کی روم فترتنده محافظی بولوندیغی (ساقیز) اطه‌سنده براً مجراً ظهوره کلن وقوعاتی مبین اولوب (تاریخ وقعهٔ جزیرهٔ ساقز) ترکیبنك حروف منقوطه‌سی وقعه‌یه تاریخدر .

رفیق احمد پاشا

احاطهٔ علمیه‌لری مسلم بر وزیر فضائل سمیر اولوب شهیردر . بدایت تدرسلری مهندسخانهٔ بریٔ همایونده، اکمال تحصیللری پارسده‌کی سن‌لوئی لیسه‌سنده‌در . عودتلرندن صوکرا پك مهم و مختلف مأموریتلرده ایکی دفعه مقام صدارتده بولونارق انفصاللرنده هیأت

اعیان اعضالغنه تعیین اولوندیلر. عرب، فرس، فرانسز، لاتین ، ایتالیان لسانلرینی مکملا اوقویوب یازار وشیوهٔ تلفظه فوق‌العاده مراقی اولدیغی جهتله بونلردن هرهانکیسنی تلفظ ایتسه‌لر سامعینه بو لسانك کندی لسان مادرزادی اولدیغی ظننی القا ایدرلردی . روس ، آلمان ، انکلیز ولسان عتیق‌یونانی‌یی مکملاً اوقویوب آکلارلرایدی. السنهٔ عتیقه‌دن لسان تورکی‌یه ارتباطی حسبیله چغتایجه‌ده تتبع تام‌صاحبی اولدقلری کبی‌لسان‌عبرانی‌یه دخی‌وقوفلری وار ایدی . ایلك دفعه اولارق ملکمزده سالنامه احداث ایتمشلردر .

آثار مطبوعه‌لری : فذلکهٔ تاریخ عثمانی ، لهجهٔ عثمانی ، ترجمهٔ تلماق ، آتالر سوزی ، ژیل‌بلاس ترجمه‌سی، مولیه‌رك قومدیالرینك ترجمه‌لریدر.

[ابوالغازی بهادرخان] ك [اوشال شجرهٔ تورکی] سنك برقسمنی‌ده عثمانلی تورکجه‌سنه نقل ایله‌یوب طبع ایتمشلردر . [۱۳۰۸] تاریخنده ارتحال داربقا ایتدیلر . مرقدلری وصیتلری اوزره روم‌ایلی حصارنده واقع قیالر قبرستاننده‌در . مرحوم مشارالیهك حین ارتحاللرنده فرانسه‌نك بویوك آنسیقلوپدی‌سی شویولده ادارهٔ کلام ایله‌مشدر : [احمد وفیق پاشا واقفین السنه میاننده بر موقع ممتاز احراز ایتمشدر . السنهٔ شرقیه‌نك کافه‌سیله تکلم ایله‌دکاری کبی اوروپا لسانلرینك همان جمله‌سنه‌ده واقفدر . شیمدی‌یه قدر مولیه‌رك آثارندن تورکجه‌یه اون‌اوچ پیه‌س ترجمه ایله‌یوب کندی معرفتیله بورسه‌ده‌کی تیاترووده موقع تماشایه وضع وینه شهر مذکورده طبع ایتدیردیکی کبی آلمان ، انکلیز مشاهیر مؤلفیننده شکسپیر ایله شیللرك آثارندن دخی ترجمه‌لر یاپمشدر. مولیه‌ردن ترجمه بویوردقلری پیه‌سلر شونلردر . خسیس ، عاشق ، زورنکاح، زور طبیب ، نارنوت منظوم اولارق مکتب اناث، قوجه‌لر مکتبی، سفائنك حیله‌لری، دون‌ژووان ژورژوارن، منزوی طبیبك عشقی، ساخته‌خسته‌در .

آثارندن بعضلرینه دائر ایضاحات :

[۱] فذلکهٔ تاریخ عثمانی : مفید ومختصر عثمانلی تاریخچه‌سیدر .

[۲] لهجهٔ عثمانی : جزء اولی‌اصلی‌عربی وفارسی اولمایان کلمات ومولداتی وجزو ثانیسی‌اصلی عربی‌وفارسی اولان الفاظ‌عثمانیه‌یی معرفدر طبع جدید نامیله [۱۳۰۶] ده طبع اولونان نسخه دها اعلادر . بواثر عثمانلی لسانك اساسی حقنده معلومات ایدینمك ایسته‌ین لغویون وادبایه لزوملیدر .

[٣] ترجمهٔ تلماق [فرانسه حكماسندن مشهور فنه‌لونك اخلاقی ، حكمی تاریخی اولان اثر مشهورینك ترجمه‌سیدر. بو ترجمه ساده بر لسان ایله محرر اولدیغندن كامل پاشانك طرز عتیق كتابت اوزره اولان ترجمه‌سندن زیاده شمدیكی طرز تحریر مزه داها موافقدر كه خداوندكار ولایتی مطبعه‌سنده طبع اولونمشدر. بو اثر باخصوص تلماقدن ترجمه یاپمق ایسته‌ینلره كوره فائده بخشدر. پاشا خداوندكار والیلكنده بولوندقلری زمان كندی معلومات واسعه‌لرینه بورسه اختیارلرندن لازم كلنلرك مطالعاتنه ، معلوماتنه‌ده مراجعت ایده‌رك عثمانلیلرجه [آتالرسوزی] دنیلن برده [ضروب امثال عثمانیه] مجموعه‌سی جمع وطبع ایتدیرمشلردی كه لسانمز ایچون مهم اثرلردن معدوددر .

[٤] اوشال شجرهٔ توركیه] —: ابوالغازی بهادر [بوغاتیر] خانك اثر مشهوریدر كه زمانمز فضلای عسكریه‌سندن كایسلی نجیب عاصم بكك تألیف بویوردقلری تورك تاریخنه مأخذ اولان آثاردندر. اساساً جیغتای توركجه‌سیله یازیلمش اولان بو اثر [قازان] [پترسبورغ] استانبولده طبع اولونمشدر. قازان باصمه‌سنك باشنده لاتینجه برمقدمه ایله صوكنده مؤلف كتابك وقایعی واردر. طبعنه مأمور اولان ذات متن اصلیی كندی [آذربایجان] شیوه‌سنه نقل ایتمشدر. فقط پك دقتسز طبع اولوندیغندن یا كلشلری چوقدر. ایكنجیسی فرانسزجه ترجمه‌سیله برلكده‌درکه اعتنالی طبع اولونمشدر. اوچنجی طبعی‌ده پاشانك همتیله استانبولده‌در. بویوك [انسیقلوپدی] نك افاداتنك بعض نقاطی محتاج تصحیحدر . [خسیس] تئودور قصاب طرفندن [پینتی حمید] نامیله مترجمدر . منظوم نارقوف ، [ریانك انجامی] ضیا پاشانكدر .

[٥] حكمت تاریخ : تقریرات فاضلانه‌لرندن متشكل بر اثر اولوب ١٥٢ صحیفه‌سی طبع اولونمشدر .

هاشم افندی

آناپه قلعه‌سنك بانیسی اولوب حمیتیله رویتیله صلابت دینیه‌سیله شهرتشعار اولان فرح علی پاشانك خدمت كتابتنه مأمور ایدی طوسیه‌لی اولدیغی مرویدر . پاشای مشارالیه ایله برلكده چركزستانه كیدوب خیلی مدت مستخدم اولارق اوراق مهمه‌نك صورتلرینی قید

ونيجه‌مواد غريبه‌يي ضبط‌ايله ياپمش اولديغي مجموعه‌سي آبازه وچركس اقوامي حقنده‌يازيلان مهم‌اتنوغرافي وتاريخي آثاردن‌اولوب اوحوالي وقايعي‌حقنده صحيح وموثوق برمأخذدر.

يوسف بن موسى

عثمانلي تاريخ نويسلرينك قدماسندن‌برذات‌اولوب (باليكسر) ليدر. (تاريخ قسطنطينيه) اسمنده‌كي‌اثرينك مقدمه‌سنده (ابن منجم) شهرتيله بنام اولديغني واثريني توسيعاً يونانيدن ترجمه طريقيله و (٨٨٤) تاريخنده يازديغني تصريح ايدييور. (تاريخ آياصوفيه) اسمنده مترجم بر تاريخچه‌سي‌ده واردد.

يخشي فقيه

سلطان اورخان غازي ائمه‌سندن (الياس فقيه) ك اوغلودر مطبوع تاريخ صاحبي (عاشق‌پاشازاده) نك: [اورخانك اوغلي يخشي‌فقيهك اونده خسته اولدم كيوه‌ده] افاده‌سنه كوره (كيوه‌لي) اولديغي آكلاشيليور. وقوعات عثمانيه‌يي ابتداپدرندن نقلاً بوذات يازدي (عاشق پاشا زاده) بوندن راويدر. بواثر بالخاصه قدمي دولاييسيله شايان اهميت اولديغي كبي تاريخ لسان عثماني نقطه‌سندن‌ده حائز قيمت اولاجقدر معهذا نسخه‌سنه دسترس اولونامادي.

يوسف بن عبداللطيف

سلطان‌سليمان‌قانوني دوري تاريخشناسلرندندر. [٩٥٢]ده وفات‌ايتدي [سبحة‌الاخبار] اسمنده‌كي تاريخنده آدم عليه‌السلامدن قانوني سلطان سليمانه قدر هرذاتي برر دائره ايچنه آلارق ايجاب ايدن وقايعي‌ده خلاصةً تحشيه ايله‌مشدركه طومار قيليقلي، جدوللي برنوع مختصر تاريخ عمومي قبيلندندر اخيراً بواثرقسم اعظمي مخيل‌رسملر علاوه ايدلمك شرطيله سلطان عبدالمجيدخان دورينه قادار تذييل ايديله‌رك طبع ايدلمشدر.

يكرمی سكز محمد افندی

سياسيون عثمانيه‌دن ذكرلی برذات اولوب شهيردر . سفارتله آوروپاده مرخص صفتيله بعض معاهدات عقدنده بولونارق ايفای حسن خدمت ايله‌مشدر .

مخدومی (سعيد افندی ـ سعيد پاشا) [١] ايله فرانسه‌دن عودتنده ابراهيم متفرقه ايله‌برابر دولت‌عليه‌ده طباعتك ايجادينه‌موفق اولمشدر. ١١٤٥ تاريخنده قبريسده‌لفقوشه‌ده ارتحال ايله‌دی . آثارندن سفارتنامه‌سی مطبوعدر .

يوسف بن محمد ميلوی [ميله‌وی ـ وكيل زاده]

تاريخ ايله متوغل ارباب فضيلت ومعلوماتدن برذاتدر . مصر واليلرندن عبدی پاشانك زماننده مصره كيده‌رك پاشانك امريله [وفيات‌الاعيان] ی [عجائب المخلوقات] ی امام سيوطی‌نك [حسن‌المحاضره‌فی‌اخبار مصرالقاهره] سنی ترجمه ايتمشدر. بوترجمه‌لردن‌مترجمك خط دستيله‌محرر [حسن‌المحاضره] ترجمه‌سی‌موزهٔ‌عثمانی كتبخانه‌سنده موجود اولوب‌آچيق توركجه‌ايله يازيلمش‌موجب استفاده براثردر. تاريخ ترجمه‌سی [١١٣٠] در. [ميله]آيدين ولايتنده (سوكه) ايله (ميلاس) آراسنده برقريه‌در . آثارندن‌برده باغچه‌قپوسنده عاشر افندی كتبخانه‌سنده [احسن‌الممالك لاخبارالبرامك] اسمنده عربی‌العباره برجلد كوچوك [برامكه] تاريخی واردر .

يوسف بك

سلاحشوران خاصه‌دن احمد پاشانك مخدوميدر . روم فترتنك ظهورنده مسقط رأسی اولان [آنابولی] ده بولونوب يكرمی ايكی آی قلعه‌ده محصورقالدقدن صوكرا قلعه‌نك اشقيايه

[١] ابراهيم متفرقه‌يی حمايه ايدن وطباعت عثمانيه‌نك حصولنه‌سبب يكانه اولان بوذاتده پدری كبی معارفندان عثمانيه‌دن برذات اولوب مقام صدارتی احراز ايله‌مش و (١١٧٥) تاريخنده مرعش واليسی ايكن ارتحال ايله‌مشدر . طبعه‌ده انتسابی اولديغنه ترتيب ايتديكی (فرائد المفردات) اسمنده‌كی (مفردات‌طب) لغتی دليلدر . برنسخه‌سی ايوبده خسروپاشا كتبخانه‌سنده واردر اثرك‌اسمی تاريخ‌تأليفی اولان (١١٦٦)يی بيلديرر. فارسی‌العباره (ديوان يكتا) ايله (مناسك‌قدس) جملهٔ آثارندندر.

تسلیمنده برانکلیز کمیسنه راکباً ازمیر بعده استانبوله کلەرك [تاریخ میر یوسف] نامیله بر تاریخچه یازمشدرکه غیرمطبوع بر نسخەسی ملت کتبخانەسیله بایزید جامع شریفی داخلندەکی کتبخانەده [جودت پاشا] طرفندن اهدا اولونان کتابلر میانده موجوددر . بوکتابلر میانده باب اولی [شیخ غازی محمد]ك باب ثانی [حاجم حمزه شهید] ك باب ثالثی مجاهد مشهور [شیخ شامل] ك محارباتنی حاکی بر [داغستان] تاریخیده واردر .

پایەلا امامی

فاتح جوارندەکی پایلا جامعنك امامی اولان بوذاتك [١٢٠١] سنەسی اواخرندن یکرمی بش سنەسنه قدر کذران اولان استانبول وقایعنی حاوی برتاریخچەسی واردرکه بر نسخەسی جودت پاشا طرفندن بایزید جامع شریفی ایچندەکی ولی الدین افندی کتبخانەسنه اهدا ایدیلن کتابلر آراسنده موجوددر .

درج ایدلمه‌مش اولان تاریخ کتابلری :

جلد		
٢	تاریخ دولت عثمانیه	[عبدالرحمن شرف افندی]
١	فذلکهٔ تاریخ دولت عثمانیه	[کذا]
١	» » دول اسلامیه	[کذا]
٢	زبدة القصص	[کذا]
١	تاریخ عمومی	[سامی بك]
٣	فذلکهٔ تاریخ عمومی	[علی توفیق بك]
٢	منظرهٔ عبر (روما تاریخی)	[کریدی جودت بك]
١	مجمل تاریخ عمومی	[محی‌الدین بك]
١	تاریخچهٔ لسان عثمانی	[محمد فؤاد بك]
٣	تاریخ عمومی	[حقی پاشا]
١	محاربات بحریهٔ عثمانیه	[سلیمان نطقی بك]
١	مختصر اسلام تاریخی	[حقی پاشا]
١	مخطرهٔ تاریخ عالم	[خالد افندی]
١	تاریخ صنایع	[محمد ضیا بك]
١	یادکار اسلام	[طربزونی تحسین افندی]
١	تاریخ اعمالات وکشفیات	[فلبه‌لی وصفی افندی]
١	تاریخ حقوق بین‌الدول	[حقی پاشا]
١	اسپانیا وپورتغال تاریخی	[ناظم پاشا]
١	رادوس تاریخی	[زیور بك]
١	قبریس تاریخی	[» »]
١	مرأة عدالت تاریخچهٔ عدلیهٔ دولت‌علیه	[لطفی افندی]
١	بیان حقیقت	[حیدر بك] احمد شکری بکزاده
١	مرأة تاریخ عثمانی	[شوقی، عزیز، سامی بکلر]
١	خلاصة الکلام فی مآثر الاسلام	[سامی بك]

١	انهارالتواريخ	[حسين عونی بك] اطلس طرزنده‌در
١	مدنيت اسلاميه	[علی وهبی افندی]
١	مختصر مصور عثمانلی تاريخی	[رشاد بك]
١	آچه تاريخی	[محمد ضيا بك]
١	ذيل محاربات بحريهٔ عثمانيه	[علی رضا سيفی بك]
١	مناظرالآثار	[سيدعبدل زاده آماسيه‌لی طاهر افندی]
١	وقعهٔ غريبهٔ احزاب	[ ]
١	شمالدن معلومات ـ روس تاريخی	[اسماعيل حقی بك]
١	عربلرك ترقيات مدنيه‌لری	[احمد راسم بك]
١	علم احوال اقوام	[عثمان بك]
١	شام تاريخی	[لطفی بك] ناتمامدر
١	خطهٔ حجازيه واوصاف حرمين شريفين	[حسن تحسين افندی]
١	قره طاغ	[كامل افندی]
١	ترجمهٔ تاريخ ايتاليا	[عبدالحليم بك]
١	مجمل قرون وسطی تاريخی ترجمه‌سی	[احمد توفيق بك]
١	اوروپا مدنيتنك اساسنه بر نظر	[موسی بك]
٣	تاريخ حرب	[عثمان ثنائی بك]
١	طربزون تاريخی	[طربزونلی شاكر شوكت افندی]
١	كوچك عثمانلی تاريخی	[حقی پاشا]
١	وثائق قديمهٔ ادبيه	[محمد ضيا بك]
١	كتاب	[نجيب عاصم بك]
١	تاريخ بوسنه درزمان حكيم اوغلی علی پاشا	[عمر افندی]
١	وقعهٔ حيرتنما ـ صربستان تاريخی	[بلغراد اشرافندن شاكر پاشا]
١	تاريخ كريد	[حسين كامی بك]
١	كاشغر تاريخی	[محمد عاطف افندی]
١	پلونه مدافعه‌سی	[احمد جمال بك]
١	قدمای ملوك مصريه تاريخی	[خليل شريف پاشا]

جلد		
١	ازهار تاريخيه	[احمد راسم بك]
١	تاريخ مختصر بشر	[كذا]
١	كوچك تاريخ عمومى	[محمد على عينى بك]
١	اسكى روماليلر	[احمد راسم بك]
١	السنهٔ غربيه ادبيات وادباسى	[نزهت بك]
١	مختصر تاريخ اسلام	[احمد راسم بك]
١	يكى عثمانلى تاريخى	[ابراهيم نجاتى بك]
١	فنيكه تاريخى	[محمد جمال بك]
٣	دومكه ميدان محاربه‌سى	[عثمان ثنائى بك]
١	دريفوس مسئله‌سى واسباب حقيقيه‌سى	[على رشاد واسماعيل حقى بكلر]
١	مختصر تاريخ حضرموت	[رشيد افندى]
١	فتح قسطنطينيه وتعريف اياصوفيه	[.]
١	كشفيات جزائر بحرمحيط و آمريقا	[محمد رائف افندى]
١	تاريخ حرب	[حسين بك]
١	پلونه تاريخ حربى	[طلعت بك]
١	تاريخ مدنيت	[احمد بك]
١	فرانسه تاريخ عسكريسى	[محى الدين بك]
١	ارناؤدلق وارناؤدلر	[على دانش بك]ترجمه‌در
١	هيئت سابقهٔ قسطنطينيه	
١	تاريخ فن حرب	[حسن رفعت افندى]
١	كوچك تاريخ مسلمين	[على نظيما بك]
١	اردو قوماندانى ناپوليون	[عثمان ثنائى بك]
١	وقعهٔ فيل	[ايوارينه‌لى ايوب صبرى افندى]
٢	تورك تاريخى	[نجيب عاصم بك]
١	مرأت مناقب حربيه ـ دولت عليه يونان محاربه‌سى	[.]

جلد			
١	فتوح الحرمين منظوم	[عبدالله بن حسين الارزنجانى]	يازمه
١	تذكرة التواريخ	[محمود بن محمد الشهير بكريم اقسرايى]	«
١	تاريخ موره	[سليمان افندى]	»
١	فرانسه تاريخ ادبياتى « مدخل »	[عشاقى زاده خالد ضيا بك]	
١	اسپانيا و آمريقا اختلافى	[محمد عزت بك]	
١	فتحنامهٔ سكتوار	[دفتردار سيف الله افندى]	يازمه
١	تاريخچهٔ فن موسيقى	[م امين بك]	
١	خلاصة الوقايع	[عثمان حلمى افندى]	
١	تبصرة الاشقيا ١٢٦٦ بوسنه وقوعاتى	[عبدى افندى]	
١	ترجمهٔ خطط مقريزى	[زنبيلى زاده عبدالباقى افندى]	يازمه
١	تاريخ فتح حانيه	[فخرى بك]	»
١	تساليا معركه سنده ترجمه سى	[جمال الدين بك]	
١	مداولهٔ افكار «دولت عليه يونان محاربه سى»	[عبدى توفيق افندى]	
١	ترقيات علميه و مدنيه	[احمد راسم بك]	
١	قوانين روما تاريخ مجملى	[واحد افندى]	
٤	معاهدات مجموعه سى	[.]	
١	سليمان نامه	[بروسه لى شمسى]	يازمه
١	امريقا تاريخ كشفى ترجمه سى	[عبدالغفار انيسى افندى]	
١	بغدادده كوله من حكومتى	[محمد ثابت بك]	
١	منظوم وقعهٔ كربلا	[نورالدين افندى]	
١	اسرار فرماصون	[محمد امين بك]	
١	وقعهٔ اصحاب كهف	[شكرى افندى]	
١	تركستان سياحتنامه سى	[بحريه دن احمد افندى]	ترجمه در.
١	مرآة الشئون	[يوسف سعاد افندى]	
١	فتحنامهٔ استروغون واستونىٔ بلغراد	[سنان چاوش]	يازمه
١	مصر اهراملرى ترجمه سى	[محى الدين بك]	

جلد	اثر	مؤلف
١	مجمل	[سليمان بك]
١	الك اسكى تورك يازيسى	[نجيب عاصم بك]
١	تساليا ويكيشهر	[تجار زاده ابراهيم حلمى افندى]
١	ظفرنامه	[ادرنه‌لى هاتفى عبدالرحمن افندى] يازمه
١	سليمان نامه	[قسطمونيلى حريرى] يازمه
١	تاريخ سفر خوتين	[محمد كيلارى] يازمه
١	آمريقا تاريخى ترجمه‌سى	[عينتابى عبدالله افندى]
١	تاريخ حقوقدن برصحيفه	[كمل پاشا زاده سعيد بك]
١	مصور تاريخ امم	[امين بك]
١	١٢٤٤ ـ ١٢٤٥ دولت عليه روسيه سفرى ترجمه‌سى	[صبرى بك]
	آسياى شرقيه سياحت	[احمد احسان بك]
	وقعهٔ كربلا	[ادهم افندى]
	حادثهٔ كربلا ـ ترجمهٔ حال امام حسين	[على رضا افندى]
	اوشال شجرهٔ تركيه	[ابوالغازى بهادر خان]
	اصل شجرهٔ تركيه	[بواسمله قسماً احمد وفيق پاشا مرحوم طرفندن عثمانلى تركجه‌سنه تحويل اولنمشدر]
	احوال هنده دائر رساله مترجمه	[نورى بك]
	تاريخچهٔ بشر	[احمد اديب واحمد ماجد بكلر]
	تاريخ اسلحه	[فريق احمد مختار پاشا]
	دولت عثمانيه تاريخ عسكريسى	[» » » »]
	فتح جليل قسطنطينيه	[» » » »]
	خدع عسكريه ودسايس حربيه	[خالد بك]
	اسلاميت ودولت عليه حقنده طوغرى سوز	[نعمان كامل بك]
	مجموعهٔ جوامع استانبول	[نيشلى عثمان بك]

منتخبات تاریخ عثمانی	[غالب بك]
عثمانلی منظوم تاریخی	[ابن‌علی بروسه‌لی عبدالله‌صبری بك]
ترجمهٔ تاریخ مصر	[ابن‌النطق عارف بروسه‌وی] یازمه
طيبة الاذكار فی مدينة الانوار	[قوجه‌مصطفی‌سرداکری شکاری‌زاده درویش احمد افندی]
تاریخ و ۱۱۷۱ جنایتلری	[محمد توفیق بك]
ترجمهٔ تاریخ کزیده	[یعقوب پاشا] یازمه
اقوام قدیمهٔ شرقیه تاریخی ترجمه‌سی	[محمد علی عینی بك]
تاریخچهٔ ارض	[بکر صدیق بك]
ترجمهٔ قابوسنامه	[مرجمك احمد] (٧) یازمه
کاشن تواریخ ــ عمومی تاریخ اسلام	[ابومحمدسیدعزالدین‌مصطفی‌افندی]یازمه
ترجمهٔ تاریخ ادبیٔ عالم	[محمد علی عینی بك]
چناق قلعه بوغازی	[علی رضا سیفی افندی]
رهنما ــ موزهٔ همایونده بولنان آثار عتیقهٔ مهمه حقنده‌در	[وحید بك]
اوروپا خاطراتم	[محمد انیس بك]
فذلکهٔ تاریخ فن حرب	[رفیق افندی]
فلذة الذهب فی خبر ابی الذهب	[علی طاغستانی] یازمه
فتحنامهٔ رادوس	[طبیب رمضان] «
وقایعنامه	[موسی زاده] «
سیر یوسف علیه‌السلام	[یوسف نظمی افندی]
سن غوتارده عثمانلی اردوسی	[فریق احمد مختار پاشا]
ویانه اوکنده عثمانلیلر	[فریق « « «]
منظوم تاریخ یمن	[امیراللوا ودفترداریمن مصطفی بك]یازمه

(٧) قابوسنامه‌یه دائر (تورك تاریخی) نك برنجی جلدینك ٢٦٦ صحیفه‌سندن اعتباراً تفصیلات لازمه واردر نظمی‌زاده طرفندن دخی آیریجه ترجمه اولونمشدر. نظمی‌زاده ماده‌سنه مراجعت بیوریله

غاية البيان ونهاية التبيان فى تاريخ آل عثمان [علاء الدين على] يازمه

مرآة سعادت قصهٔ امام حسين [شاعر صفى] يازمه

سلاحشور نامه ـ تحفة الغزاة [رئيس سلاحشوران خسرو] يازمه

مجموعهٔ تواريخ [ياغلقچى زاده] يازمه

زبدهٔ وقايعات موره [داماد محمد پاشا] «

روضة العلى ـ فتوحات على شهيد پاشا در موره [كذا] «

منظوم تاريخ انبيا [شوكت غيائى بك]

ترجمهٔ قهر الوجوه العابسه فى نسب چراكسه [ابوخ قبيله سندن اسماعيل صبرى افندى]

ضبطنامه [على رائف افندى] ۱۲۱۸ دن ۱۲۲۳ قدر

جريده [حسن افندى] ۱۲۰۱ دن ۱۲۰۲ سنه لرى وقايعنى مبين در

(۱۰۹۶ ـ ۱۱۱٤) سنهٔ هجريه سنه قدر

اولان قريم وقايعندن باحث تاريخ [محمد كراى]

(۱٦۸۹) سنهٔ ميلاديه سنده كى ويانه

مصالحه مكالمه نامه سى [ذوالفقار افندى]

مجمل دولت عليه تاريخى [حسن افندى]

اسلام تاريخى [حسين حفظى بك]

عثمانلى تاريخى [« « «]

ترجمهٔ تاريخ عالم آرا [مدرس محمد نبيه افندى] دولت بايندريه تاريخيدر . يازمه

تاريخ عجائب مصر [عبدى السيواسى] متن اثر فارسيدر يازمه

غزوات جليلهٔ پيغمبرى [احمد رفيق بك]

ترجمهٔ خطط مقريزى [يوسف بن شكر الله افندى] ۹٦۹ يازمه

ترجمهٔ هفت پيكر فى بيان احوال السلطان يزد جرد الساسانى [امين يمنى افندى] يازمه

فضائل مكهٔ مكرمه
« مدينهٔ منوره } [محمد يمنى افندى] يازمه

جلد		
	فضائل قدس شریف	[محمدیمنی افندی] یازمه
	صفات الحرمین ـ منظوم	[هجری] »
	ترجمهٔ تنویرالغبش فی فضائل السودان والحبش	[مؤلفی ابوالفرج ابن‌جوزی] یازمه
	ترجمهٔ تاریخ ملوك وحکماء ایران قدیم	[.] مترجمی مجهولدر
	صحائف مظفریات عثمانیه	[احمد رفیق بك]
	منظومهٔ سیواستپول	[رضائی]
	تاریخ سفر وفتح قندیه	[.]
٥	روس ژاپون سفری	[عثمان ثنائی وعلی فوأد بکلر]
	تاریخ دولت علیهٔ عثمانیه	[بدری بك]
	میلاس تاریخچه‌سی	[میلاسلی دورمش زاده محمد صادق افندی] یازمه
	تاریخ سلطان محمود اول	[مصفی مصطفی افندی] یازمه
	تاریخ تناء آیاصوفیه	[شمس‌الدین قره‌مانی] یازمه
	ترکیه‌نك ماضیسی واستقبالی	[مدحت پاشا]
	تاریخ سیاسی ـ عصر حاضرده اوروپا	[علی کمال وعلی رشاد بکلر]
	تاریخ عمومی	[علی رشاد و حسین جاهد بکلر]
	تاریخ ارض	[دوقتور نوری ابراهیم بك]
	دولت علیه‌نك ضعف وقوتی	[حسن فهمی بك]
	دور استبدادك احوال ومسببلری	[موسی کاظم بك]
	ژونلر	[بکر فخری بك]
	سیاحت خاطره‌لری	[شرف‌الدین مغمومی بك]
	مرآة‌الیمن	[زهدی افندی]
	یأجوج مأجوج	[محمد توفیق بك]
	تاریخ ریاضیات	[صالح مراد افندی] ناتمامدر
	پادشاه الداندیمی آلداندیمی	[قاضی زاده رفعت بك]
	کرید ماضیسی حالی استقبالی	[هیئت مخصوصه]

صحائف برکزیدهٔ اسلام	[محمد ثریا بك]
عقبه مسئله‌سی	[رشدی پاشا]
عثمانلی یونان سفری	[عزت بك]
هلال وصلیب منازعه‌سی	[خلیل خالد بك]
رادوس فتحنده سلطان سلیمانك تدابیر سیاسیه‌سی	[« «]
اسلام ایله نصرانیتك مناسبات اصلیه‌سی	[« «]
شهزاده جم وقعه‌سنده مسئلهٔ حمیت	[« «]
ترکلرله انکلیزلرك ایلك تماسی	[« «]
جزایر خاطراتندن	[« «]
خنکار و چار تاریخی	[زغره‌لی میر آلای راسم بك] یازمه
قفقاس تاریخی	[طبیب عیسی روحی پاشا] «
قره دکز و بوغازلر مسئله‌سی	[حسین نوری بك]
مجمل ـ تاریخ عمومی	[سلیمان بك]
تاریخ عزیزیه ـ مختصر تاریخ انبیا واسلام	[ابراهیم کمالی افندی]
اجمال تواریخ جهان	[موسی کاظم بك]
کزیدهٔ تاریخ عثمانی	[احمد مختار افندی]
مجمل دولت علیه تاریخی	[بیکباشی حسین افندی]
تطبیق التواریخ	[احمد فخری بك]
مدنیت قرون وسطی و اخیری قسمی	[ع. سنی بك]
انکلتره تاریخ مدنیتی	[ماهر سعید بك]
انقلاب نیچون و ناصیل اولدی	[جودی افندی]
اختلال و انقلاب عثمانی	[یونس نادی بك]
اتحاد و ترقی جمعیتی نه ایدی	[محمد رؤف بك]
انکلیز قومی	[دوقتور عبدالله جودت بك]
اون تموز خاطره‌سی	[اکرم بك]
اتحاد اسلام و اوروپا	[ابراهیم خلیل افندی]
استبداد فاجعه‌لری	[محمد بهاءالدین بك]

استانبولده یارم عصرلق وقعهٔ مهمه	[علی افندی]
بوسنه هرسك	[علی شادی بك]
بابعالینك ایچ یوزی	[ت. نادر بك]
بین‌الملل اختلال فرقه‌لری	[« «]
خریطه‌لی و رسملی عثمانلی تاریخی	[احمد رشید بك]
۱۲۷۰ قریم محاربه‌سی تاریخ سیاستی	[خیرالدین بك]
شکوفهٔ تاریخیه	[توفیق نادر ضیا رضا]
حکمای جهان ـ تعلیم وتربیه تاریخی	[موسی کاظم بك]
مدحت پاشانك وصیت‌نامه‌سی	[محمد رشدی بك]
بارباروس خیرالدینك پروزه محاربه‌سی	[تپه دلنلی کامل بك]
فرانسه اختلال کبیری	[علی رشاد بك]
یمن خاطره‌سی	[رشدی پاشا]
تاریخ عمومی	[علی رضا بك]
اون‌سکزنجی عصر ـ قانلی اختلال وقایعی	[فائق صبری بك]
یمن تاریخی	[عاطف پاشا]
بیوك تاریخ عمومی	[احمد رفیق بك]
تاریخ مدنیت	[« «]
مفصل تاریخ اسلام	[محمد خالد بك]
نیچون مغلوب اولدق	[محمد خلوصی بك]
قاچیریلان فرصتلر	[عزت فؤاد پاشا]
تاریخ ادبیات عثمانیه	[شهاب‌الدین سلیمان بك]
برکذار	[عاطف بك] یامه‌ز
سلطان عزیزدوری ومرادخامس وسبب خلعی	[حفظی بك]
قرون جدیده تاریخی	[محی‌الدین بك]
حضرت علی ومعاویه ـ صفین وقعه‌سی	[رفعت افندی]
« عمر و عدالتی	[« «]
« عثمان و شهادتی	[« «]

حضرت حسین وقعهٔ دلسوز کربلا [رفعت افندی]
خریطه‌لی و رسملی بیوك عثمانلی تاریخی [سلانیکلی حلمی بك] ناتمامدر
فترت اسلام [آولونیالی ثریا بك]
قزیل سلطان [عادل افندی]
کرید وقایعی [حسین حفظی بك]
لیورپول مسلمانلری [یوسف سامح بك] اصمعی
محکمهٔ کبرا [.]
مدحت پاشانك حیات سیاسیه‌سی [حیدر مدحت بك]
مدنیت اسلامیه انکلیز مسلمانلری [اسماعیل توفیق بك]
تاریخ سیاسیٔ دولت علیهٔ عثمانیه [کامل پاشا]
ییلدیزك خاطرات الیمه‌سی [حسین ناجی بك]
ماکدونیا تاریخچهٔ دور انقلابی [شمس‌الدین بك]
مدحت پاشانك صوك سنه‌لری [فائق افندی]
مدحت پاشانك سوریه لایحه‌سی [حسین طوسون بك]
سرائر سیاسیه [ممدوح بك]
تاریخ خط و اقلام [حسین حسنی افندی] یازمه
قعریه جامع شریفی تاریخی [محمد ضیا بك]
رسملی خریطه‌لی عثمانلی تاریخی [احمد راسم بك]
ترکیا وتنظیمات ـ دولت عثمانیه‌نك تاریخ اصلاحاتی [رشاد بك]
ماکدونیا ماضیسی حالی استقبالی [طونالی حلمی بك]
بولغار تاریخی [احمد حمدی پاشا]
صاعقهٔ ظفر ـ قریم سفری [صفد قائممقامی کریدلی حسنی افندی]
مخطرهٔ رجال و سیاسیون [موسی کاظم بك]
بایزیدنامه [محمدبن مصطفی شوقی] ۱۰۱۳ یازمه

تاریخ فتوحات حصون حصین وقلاع کوه تمکین درولایت یمن. (رموزی) . سلیم ثانی عصرنده‌در . منظومدر .

باش طرفلرندن :

چون وظائف نهایته ایردی * نوبت اصل حکایته ایردی
سبب نظم بو رساله‌یه بو * وجه ترتیب بو مقاله‌یه بو
پادشاه جهان شه دروان * سایهٔ خالق زمین وزمان
فترات ولایت یمنی * دفعه پادشاهی ایتدی مؤتمنی

نهایتدن :

اولدی تاریخ خوب ختمینه لطف ربیله بتدی نقلیه

سـنه ۹۷۷

وثائق تاریخیه وسیاسیه تتبعاتی	لسقوویکلی خیرالدین بك
مناستر ولایتی تاریخچه‌سی	مناسترلی توفیق بك
تاریخ نهادی	ظهورعثمانیاندن(۱۱۰۸)ه‌قدریازمه‌در
اس حقیقت ـ هرسك مسئله‌سی	هاشم پاشا
تبصرهٔ عبرت	مرحوم مدحت پاشا
مرآت حیرت	» » »
مختصر تاریخ مدنیت	احمد رفیق بك
انقلاب عظیم	ارکان حرب احمد رفیق بك
۱۲۹۳ عثمانلی روس سفری	علی فوأد بك
عثمانلی تشکلات وقیافت عسکریه‌سی	محمود شوکت پاشا
عصر حاضر تاریخی	علی رشاد بك
ناپولیونك اسغارندن ۱۸۰۵ سفری	یوسف کنعان بك
وثائق سیاسیه	م . جمال بك
انکلتره‌ده مشروطیتك ترقیسی	محمد فائق بك
حالباس وزیوین محارباتی	محمد جمیل بك
تلخیص تاریخ اسلام	علی توفیق بك
کوچك تاریخ عثمانی	احمد رفیق بك
کوچك تاریخ عمومی	صبری جمیل بك

تاریخ اسلام	(علی رشاد) و (علی سیدی) بکلر
الجزیره مکتوبلری	سلیمان نظیف بك
خاطرات	نیازی بك
»	سعید پاشا
»	کامل پاشا
فاتح سلطان محمد ورسام بللینی	احمد رفیق بك
مشروطیت اوغرنده	احمد ضیا بك
برنجی ویانه محاصره‌سی	احمد رفیق بك
تاریخ اساطیر	(مصطفی نوری بك)
(۹۲ ـ ۹۳) عثمانلی قره‌طاغ سفری	(مصطفی فاضل پاشا)
تاریخ فلسفه	(بها توفیق واحمد نبیل بکلر)
تاریخ ومحرر	(احمد راسم بك)
تاریخ اسلام صحائفندن	(طاهرالمولوی)
یمن (تاریخی ، اقتصادی ، اجتماعی)	(دوقتور اسماعیل ابراهیم بك)
جامع الفضائل فی مساجد القبائل	(علاءالدین افندی) یازمه
عثمانلی تاریخنه دائر نفر نه بیلمه‌لیدر	(احمد رفیق بك)
چوجوقلر ایچون تاریخ عمومی	(کاظم بك)
شرق مسأله‌سی	(محمد نافذ بك)
اسکوب تاریخچه‌سی	(اوسکوبلو صالح بك)
استیلای جهان	(راغب رفقی بك)
ایتالیا جنکنك عاقبتی	(همت زاده سودی بك)
ارطغرل فرقتینی فاجعه‌سی	(سلیمان نقطی بك)
یکی تاریخ اسلام	(عشاقی حمدی بك)
دولت عثمانیه تاریخی	(علی سیدی بك)
ژاپونیا تاریخ سیاسیسی	(مباهات بك) ترجمه‌در
مختصر عثمانلی تاریخی	(احمد ساقی بك)
منظوم آیینهٔ ظفر ـ وقایع محمود ثانی	(علمدار زاده خلیل رفعت افندی)

فلسفهٔ تاریخ	(صاحب بك)
بورسا تاریخی	(عبدالقادر افندی)
خلاصهٔ تاریخ مدنیت	(احمد رشید بك)
طرز جدید تاریخ عمومی	(ابن‌النزهت جواد بك)
خریطه ورسملی تاریخ عثمانی	(احمد رشید بك)
آیینهٔ تاریخ عثمانی	(احمد رشید بك)
مصور عثمانلی تاریخی	(ع . نزهت بك)
اجمال تاریخ عمومی	(ابن‌النزهت جواد بك)
تاریخ اسلام اوقویورم	(احمد رشید بك)
تاریخ عثمانی اوقویورم	(«)
تاریخ اسلامه برنظر	(ابن‌النزهت جواد بك)
تاریخ عثمانی‌یه برنظر	(« «)
روضهٔ تاریخ عثمانی	(« «)
تلخیص تاریخ اسلام	(« «)
مدینهٔ اولین	(ناهید بك)
نه‌رون	(صاحب بك)
قیامتدن علامت ـ پلونه تاریخی	(سرفیچه‌لی ابراهیم پاشا) یازمه
ییلدیزك خطاسی ـ ١٢٩٣ دولت علیه ورروسیه محاربه‌سی	(علی افندی)
مصرده ناپولیون	(سامی ثابت بك)
عثمانلی ایمپراطورلغنك تجددی	(حسن فرهاد بك)
مجمل تاریخ عمومی درسلری	(مدحت سعدالله بك)
اوروپانك دیپلوماسی تاریخی	(احمد صلاح‌الدین بك)
طرابلس غرب تاریخی	(حسن صافی بك)
اسکی استانبول آبدات ومبانیسی	(جلال اسعد بك)
قافقاس تاریخی	(مه‌ت جونا قوتلو ـ عزت بك)
قاپیتولاسیونلر ـ تاریخی منشای، اصللری	(علی رشاد واسکندر بکلر)

تاريخ تدنيات عثمانيه (جلال نورى بك)
جوشيما محاربهٔ بحريه‌سى (ناهيد بك)
مئيس جزيره‌سى تاريخى (ردوسلى حبيب زاده احمد كمال افندى)
فرانسه انقلاب كبيرى (فائق صبرى بك)
ايكى اتفاقك تاريخچه‌سى (سليمان نظيف بك)
عمومى تاريخ (معلم احمد خالد و ع . ممدوح بكلر)
عبدهٔ ابليس ـ يزيدى طائفه سنك احوالى (كريدى نورى بك)
مرآت شئونات (ممدوح پاشا)
ترجمهٔ نظام التواريخ (كركوكلى صالح پاشا) يازمه
روس حكومتى ياخود قامچى سلطنتى (ح . ذ)
تاريخ آمريقا (على رضا افندى)
يوللر ـ ازمنهٔ قديمه يوللرى (مترجملرى سطوت لطفى و احمد سائح بكلر)
محاسن الحرام فى اخبار بلد الحرام (اسماعيل بن محمد) ١١٦٥ ده مؤلفدر . يازمه

تاريخ جزاير ـ غزوات بارباروس خيرالدين پاشا (حسين بن على قسطمونى) يازمه پاشانك معاصرى اولديغى كبى جزاير سفرنده بولونمشدر.

تاريخ اويوار ـ فاضل احمد پاشا غزواتنى مبيندر (كاتب مصطفى زهدى) يازمه

تحفة الاخبار ـ مختصر تاريخ عمومى (فارسيدن مترجمدر ، مترجمى سلطان عزيز معاصرى قنديه‌لى اسماعيل حلمى بن مصطفى در تاريخ تأليفى ١٢٨٩ در) يازمه

بنالوقه صحراسى محاربه‌سى (هرسكلى دده پاشا زاده عثمان مظهر بك)

شهرى زاده محمد سعيد افنديـنك (نوپيدا) اسمنده‌كى اثرنده مطالعه كذارى اولديغى ذكر ايتديكى تاريخلردن :

تاريخ عثمانى : عثمان اولدن ييلديرمك جلوسنه قادار كچن وقايعدن باحث اولوب (اوروج بك) طرفندن مؤلف اولديغى مرويدر .

حديقة العلياء : (ميرخوند) ك (روضة الصفا) سنك ترجمه‌سى اولوب يدى جلددر. (٩٥٧) ده رستم پاشا نامنه ترجمه اولونمشدر .

مختصر التواريخ : ظهور عثمانياندن قانونى اوائلنه قادار اولوب (مالقوچ بك) زاده‌لردن برينك اثريدر .

تحفةالملوك: سلطان ابراهيم دوری‌علماسندن (محمد بن‌حسین) افندینك والیٔ (بغداد) درویش پاشا امریله (علی بن شهاب‌الدین) ك فارسی‌العباره (ذخیرةالملوك) نك ترجمه‌سیدرکه مترجم ایکی باب علاوه ایتمشدر .

قریم محاربه‌سنك تاریخ سیاسیسی (لسقوویکلی خیرالدین بك)

رسالةالمرام فی‌احوال بیت‌الله‌الحرام (مصطفی‌بن‌سنان‌طوسیه‌وی) قانونی‌معاصریدر.یازمه

مصور ومفصل فرانسه اختلال کبیری تاریخی (علی رشاد بك)

محاربات سلیم اول باشاه اسماعیل وغوری (ازنیقلی درونی) یازمه

سلیم ثالث وناپولیون (کوپرولو زاده محمد فؤاد بك) ترجمه‌در .

مقدرات تاریخیه (جلال نوری بك)

محاربات مجارستان (طمشواری ابراهیم نعیم افندی) یازمه

هائلهٔ کربلا (ابن‌الامین علی حیدر علمی بك)

١٨٧٧ ـ ١٨٧٨ عثمانلی روس سفرنده عثمانلی قوماندانلری (قول آغاسی خلیل رشدی بك)

پارس محاصره‌سی ( )

روم ایلی دردلری ( )

ترجمهٔ مختارنامه (درویش مخفی) سنه ١٠٥٦ ده فارسیدن مترجم یازمه بر اثردر . مختار ثقفی‌نك محارباتنی مبین‌در .

١٢٩٣ ده عثمانلی ـ روس سفری (ارکان حرب قول آغالرندن رشید بك)

تاریخ وفضائل قدس شریف (حفظی افندی) سنه ١٠٥١ مؤلفدر .

برصفحهٔ تاریخ (علی کمال بك)

پروسیا ناصیل یوکسلدی (احمد رفیق بك)

بیزانس ایمپراطوریچه‌لری («)

بهجةالمنازل — اسکداردن حرمینه قادار (محمد ادیب بن‌محمد دوریش) سنه ١٢٥٥

مجمل دولت علیه تاریخی (مکتب طبیه معلملرندن حسین افندی)

ماکدونیا مسئله‌سی وبالقان حرب اخیری (احمد صلاح‌الدین بك)

تاریخ مختصرمصرمعزیه (سلیمانیه دارالحدیثی‌محدثی یحیی‌افندی‌زاده ابراهیم‌افندی)یازمه

تاریخ سلطان سلیم ثالث ومحمود ثانی (آیاصوفیه جابیسی عمرافندی) ١١٠٨ جلد ٢

چوجوقلر ایچون تاریخ اسلام (بهجت کامی بك)

ترجمهٔ عمدةالراغب ونزهةالطالب — تاریخ مصر (مترجمی آولونیه‌لی احمد چاووش) سنه ١٠١٣ یازمه

ترجمهٔ قصص انبیا (بولولو میرزا زاده مصطفی افندی) یازمه‌در

طومار شکلنده تاریخ عمومی (ولی بك زاده علی بك) یازمه سنه ١١٦٨

تاریخ مصر (عبدالکریم بن عبدالرحمن) سنه ١١١١ تاریخنه قادار عثمانلیلر طرفندن مصره تعیین اولونان والیلرك احوال تاریخیه‌سندن باحثدر . مؤلفی اولان عبدالکریم افندی بیت‌المال خاصه عربی کاتبی ایمش .

مهم بردرس تاریخی (محمد حلمی بك) روسیه وژاپونیا محاربه‌سی‌در .

ملال تاریخی (حسین حقی بك)

حمیدیه‌نك غزاسی (عابدین داور بك)

تورك قاتللری (غزه‌لی جمال افندی)

انتباه تاریخی (حسین حقی بك)

خلعلر اجلاسلر (ممدوح پاشا)

تصویر احوال تنویر استقبال (ممدوح پاشا)

١٩١٢ ـ ١٩١٣ بالقان حربی (ارکان حرب محمد علی نزهت پاشا)

قوت اقبال علامت زوال (ممدوح پاشا)

کرید تاریخی (قاوور زاده ابراهیم رشاد افندی)

تاریخ قرآن کریم (شرف‌الدین افندی)

تذکیر انقلاب (هاشم پاشا)

قادینلر سلطنتی (احمد رفیق بك)

کوچوك تورك تاریخی (نافذ رضوان بك)

منظوم اشقودره تاریخ حربی (دوقتور فخری پاشا)

حکایهٔ ملك مظفر (صدر اسبق محمود ندیم پاشا) ١٢٨٣ ده طرابلس غربده طبع اولونمشدر .

مفتاح یمن (ممدوح پاشا)

مختصر اسلام تاریخی (احمد خالد بك)

انبیا و بنی اسرائیل تاریخی (حیدر بك)
۱۸۷۰ محاربه‌سی (قول آغاسی توفیق افندی)
شجاعتنامه (آصفی) منظومدر. یازمه[۱]
تاریخ آل سلچوق (یازیجی زاده علی افندی) یازمه
سلطان مراد ثانی‌یه تقدیم ایدلمشدر . فارسی‌دن مترجمدر .
سلیم‌نامه (سجودی) یازمه
سلیمان‌نامه (محرمی) منظومدر یازمه
غزوات خیرالدین پاشا (سید مرادی) یازمه
قریم محاربه‌سی (سلیمان فتحی بك)
موصل تاریخی (عبدالله افندی)
تاریخ تجارت (مصطفی عاصم بك)
ترشیح‌التواریخ (محمد نوری أفندی)
دولت عثمانیه ، روسیه سیاستی (علی رشاد ومجار اسکندر بکلر)
یکی حرب ـ باشمزه تکرار کلنلر (ح. جمال افندی)
ادرنه حربی
اجمال تاریخ منتخب ، (مختصر تاریخ عثمانی) (سلطان احمد عصری متفرقه‌لرندن عبدالله افندی) یازمه
مصر تاریخچه‌سی (سلیمان وداد بك)
عصرلرك پانوراماسی ـ خلاصهٔ تاریخ جهان (عبدالله جودت بك)
تاریخ خلاصه‌لری (طاهرالمولوی بك)
تبریس تاریخچه‌سی (مشایخ مولویه‌دن عارف دده افندی) یازمه ،
ترجمهٔ تاریخ قدس شریف (مؤلفی عبدالرحمن العمری ، مترجمی یوسف سنان‌الدین الباقرابادی) یازمه ،
اسکی غلطه (جلال اسعد بك)
اوروپا سیاستی و تورکلرك فلاکتی (راغب رفقی بك)
آلمانلرك اسباب تفوقی (م. راشد)

[۱] ۹۹٤ ده (اوزدمیراوغلو عثمان‌پاشا) نك غزواتنی بیان ایچون تألیف ایدلمشدر (لمصححه)

صاحب ظهور (حسین نسیمی بك)
روسیه‌نك شرق سیاستی (هابل آدم افندی)
پان جرمانیزم، پان اسلاویزم(«)
قوصوه ظفری ، انقره هزیمتی (فاطمه علیه خانم)
قوصوه میدان محاربه‌سی (علی حیدر بك)
اسلامده خلافت (ذهنی پاشا) بابان زاده
مختصر تاریخ عثمانی (کریدی مصطفی رضا بك)
سیاسیات و ادبیات (علی کمال بك)
شئونات حق علی ماجری‌السبق (جبار زاده عارف بك) یازمه
محاربه مکتوبلری ـ عثمانلی ایتالیان محاربه‌سنه دائر (ارطغرل بك)
هندك موغول حکمدارلری ونادر شاه (طاهرالمولوی بك)
ادرنه محاصره‌سی (ملازم ش. ب) ترجمه‌در
اوروپا ایله مناسبات خارجیه‌مز نقطهٔ نظرندن تاریخ عثمانی (علی رشاد بك)
تحسین پاشا اردوسی و سلانیکك تسلیمی (صادق علوی بك)
یمن یولنده (ع. سنی بك)
اجتماعی انقلابلر ـ اسلامیتك ماضی ، حالی ، استقبالی (اورخان مدحت بك)
بیسمارقدن صوکره آلمانیا سیاستی (م. راشد ادهم بك) ترجمه‌در .
قپودان ولادیمیرسمه‌نوفك روزنامه‌سی و چوشیما محاربهٔ بحریه‌سی. طورغود رئیس مهندسلرندن (م. ناهید بك)
چوشیما محاربه‌سی (یوز باشی مصطفی کمال افندی)
افترای تعصب (مدحت جمال بك)
عصر سعادت غزالری (محمد ممدوح بك)
چوجوقلره تاریخ عثمانی (احسان شریف بك)
« « عمومی (« «)
نتیجة‌الوقایع ـ سلطان محمود ثانی وقایعی (محمد دانش بك) یازمه
تاریخ فتح یانق (محمد نجانی افندی) یازمه
محاربهٔ بایزید و شهزاده جم (بهشتی) یازمه

سليم‌نامه (ثنائی) يازمه
شهنامهٔ مرادی (ملهمی) مراد رابع حقنده‌در . يازمه
تذكرة‌السلاطين (محمد بن حسن شناسی) ١٠٥٨
بايزيد نامه (عارف) . شهزاده بايزيد ايله برادری سليم ثانی وقايعنی مبين‌در. يازمه
عنوان نصرت ــ ملوك سالفه‌دن بعضلرينه متعلق احوال (محمود ثانی معاصری محمد طيار افندی) يازمه
استانبولك محاصره‌سی و ضبطی (م . ناهيد بك) ترجمه‌در .
ماردين وملوك آرتقيه تاريخی (كاتب فردی)
علم نباتات تاريخی (صبحی ادهم بك)
ادرنه تاريخچه‌سی (حكما واطبادن قونيه‌لی بشير چلبی‌نك اقوالی) يازمه
شرق محارباتی ــ بوسنه، هرسك، بولغارستان اختلالاتی (اركان‌حرب ابراهيم‌خليل‌بك)
تاريخ لوا ــ ١٢٤٤ سنه‌سنده سلطان محمود ثانی‌نك رامی چفتلكنه بعده طرابيه‌يه عزيمت وعودتنی مبين‌در (عبدالحق ملا) يازمه. كتبخانهٔ عموميده .
روماليلرك عظمت وانحطاطلری (كريدی احمد ساقی بك) ترجمه‌در .
عالم اسلام وانكليز ميسيونرلری (احمد حمدی پاشا)
آيينهٔ تاريخ عثمانی (احمد رشيد بك) .
ايكی سلطنت آراسنده (روشن اشرف بك)
معجزات انبيا (محمد شاكر بن مصطفای آناموری) .
قريم سفرنده باب عالی (محمد غالب بك) يازمه .
قافقاس يوللرنده (احمد رفيق بك) .
ايكی قوميته ايكی قتال (احمد رفيق بك) .
مبجل خزينه‌لر (رسام ذكايی پاشا) .
قيصری شهری و مبانيسی (موزهٔ همايون مديری خليل بك) .
ديپلوماسی (صالح منير پاشا)
برايلجينك تاريخچهٔ سفارتی (لسقويقكلی خيرالدين بك) .
حرب عمومی تاريخی (مترجمی اركان حرب محمد نهاد بك) .
قيصريه تاريخی (قيصريه‌لی احمد نظيف افندی) يازمه .

ادرنه سرایلری تاریخچه‌سی (بوستانجی باشی عاشق علی آغا) یازمه . سلطان سلیم کتبخانه‌سنده سنه ١٠٨٨ .

نورالمقابس فی تاریخ الجراکس .

ظفر نامه ـ عثمانلی روس سفری (صالح خیری) (منظوم) ١٢٧٦ .

تاریخ فلسفه (سعید رضا بك) .

ایکی خاطرات اوچ شخصیت (احمد راسم بك) .

خاطرات سیاسیه (شیخ الاسلام اسبق جمال‌الدین افندی) .

بدایع آثار عثمانیه (رسام حسنی بك) .

ادرنه رهنماسی (دوقتور رفعت عثمان بك) .

تاریخ حضرت ملك دانشمند غازی (حافظ محمد وهبیٔ نیکساری) یازمه .

یانق قلعه فتحنامه‌سی (عبدی چلبی) یازمه . ملت کتبخانه‌سنده .

نمونهٔ قدرت الهیه فی بیان قصهٔ مکملهٔ اصحاب کهف (صدارت اوراق اوطه‌سی خلفاسندن شکری افندی) سنه ١٢٩١ .

نجد قطعه‌سنك احوال عمومیه‌سی (حسین حسنی) سنه ١٣٢٨ مطبعهٔ ابوالضیا .

بوناپارت تاریخی نام دیکر ایتالیا تاریخی (عزیز وحسنی افندیلر) ترجمه‌در .

سیاحتنامهٔ ابن بطوطه ترجمه‌سی (داماد شهریاری محمد شریف پاشا) .

محاربات مشهورهٔ اسلام (آغریبوزی عرفان بك) یازمه .

تاریخ عرفان (« « «) «

تاریخ انبیا واسلام (خلیل توحید بك) .

سلیم نامه (نیکده قاضیسی خاکی افندی) اندرونده روان اوطه‌سی کتبخانه‌سنده .

مذاهب وطرق اسلامیه تاریخی (حیدری زاده ابراهیم افندی) .

تعطیر ارجاء الدولة المجیدیة بطیب اخبار بلد خبرالبریة (عشقی مصطفی بن عمرالکلیسی) تورکجه سنه ١٢٦٢ یازمه. کتبخانهٔ عمومیده.

کنزالوقایع (مرعش میرمیرانك دیوان کاتبی ثاقب افندی سنه ١١١٨) یازمه . ملت کتبخانه‌سنده .

تاریخه متعلق مجموعهٔ معارف انکیز (شیخ الاسلام اسبق صدقی زاده احمد رشید افندینك اوغلو (مصطفی حامد) افندی) یازمه ، ملت کتبخانه‌سنده .

موره اختلالی تاریخچه‌سی (یوسف آگاه افندینك پدری موره‌لی سلیمان پناه افندی) یازمه .

. ملوك دانشمندیه تاریخی (مؤلفی مصرح دكلدر) ملت كتبخانه‌سنده .

نوادر التواریخ (عبدالصمد بن سیدی علی بن داود الدیاربكر) یازمه ملت كتبخانه‌سنده.

بواثر عربجه (النزهة السنیة فی ذكر خلفاء والملوك المصریه) اسمنده تاریخك توسیع وتذییلاً یاپیلان ترجمه‌سیدر تاریخ ترجمه (٩٤٧) در .

قریم تاریخی (عثمان افندی) كلبن خانانك علاوه‌لیسیدر .

اورخون آبده‌لری (نجیب عاصم بك) .

بشارتنامه ـ تاریخ عمومیدن خونین و حزین برفصلی ، عثمان ثانی‌نك خلع وشهادتیله مصطفای اولك ایكنجی جلوسنی غایت منشیانه حكایه ایلر تاریخچه‌در مؤلفی : اندرون همایون كیلار عامره‌سنده مصرف كاتبی محمد خالص افندی .

ابامسلم ـ منظوم (فردی) .

١٠ تموز انقلابی ونتایجی (شیخ محسن فانی ـ حسین كاظم بك) .

آپوللو ـ تاریخ صناعت (وحید بك) .

بیلدكلرم (صلاح‌الدین بك) .

عراق سفری (جاوید پاشا) .

حرب ومسئوللری (آصف معمر بك) .

آستان تاریخده (سلیمان نظیف بك) .

ترا كه ـ نام دیكرله چركس (مه‌تجوناتوقه عزت) .

اصول محاكمه‌نك تاریخچه‌سی (اسماعیل سمعی بك) .

تاریخ علم فقه (آفیون قره‌حصاری كامل افندی) ناتمامدر .

تاریخ دین‌اسلام (» » » »)

اجمال تاریخ منتخب ـ مختصر تاریخ عثمانی (سلطان احمد معاصری متفرقه‌لرندن عبدالله افندی) یازمه .

تاریخ مالیهٔ عثمانی (عبدالرحمن وفیق افندی) ناتمامدر .

تاریخ ابن غلبون ـ طرابلس غرب تاریخی (بهیج بك) .

١٨ نجی عصرده مسئلهٔ شرقیه وقاینارجه معاهده‌سی(یوسف ضیا بك) ترجمه‌در .

تاريخ استقبال (جلال نورى بك) .

منظوم تاريخ فتوحات يمن (رموزى) سليم ثانى معاصريدر يازمه .

تاريخ عموميدن قرون اخرى (اسماعيل صفا بك) ترجمه‌در .

دور انقلاب (لطفئ سماوى) .

ادرنه تاريخى (دوقتور رفعت عثمان بك) يازمه .

ادرنه سراى همايونى (دوقتور رفعت عثمان بك) يازمه .

مقتول شهزاده‌لر (محمد ذكى بك) .

اسكى عثمانليلر (« «) يازمه .

اسكى عثمانلى مراسم وتشريفاتى (محمد ذكى بك) يازمه .

تاريخ عثمانى صحيفه‌لرى (محمد ذكى بك) «

ظفر نامه ـ قريم تاريخى جزؤ ١١ (حسنه خانم) سنه ١٣٠٠ مارت .

اون ايكنجى شارل تاريخى (شكرى افندى) .

قريم محاربه‌سى (سليمان فتحى بك) .

موصل تاريخى (اورمان ومعادن اوراق مديرى عبدالله افندى) .

بحر سفيد مسئله‌سى (فؤاد منير بك) .

(١٢٦٨ ـ ١٢٦٩) عثمانلى قره‌طاغ سفرى تاريخچه‌سى (اركريلى احمد حلمى پاشا بندو) يازمه .

تاريخ تجارت (كنعان بك) .

طرابلس غرب تاريخى (حسن صافى بك) .

ملى تاريخ (كوپرولو زاده فوأد بك) .

عثمانلى تاريخى ـ دورهٔ متوسطه (مدحت سعدالله بك) .

محاربات بحريه ـ فرانسه ايله انكلتره آراسنده (مترجمى قافقاسيالى على) .

مكمل عثمانلى تاريخى (احمد رشيد بك) .

جلد

٥ مفصل تورك تاريخى . (دارالفنون مدرسلرندن شمس‌الدين بك)

١ تاريخ اديان . « «

۱	اسلام تاریخی [قبل الاسلام عربلر]	»	»
۱	اسلامده تاریخ ومورخلر	»	»
۱	خرافاتدن حقیقته	»	»
۱	ظلمتدن نوره	»	»
۱	ماضیدن آتی‌یه	»	»
۱	ذیل اسلام تاریخی	»	»
۱	اسلامده حرکت فکریه تاریخی	»	»
۱	تورك فیلسوفی فارابی	»	»

سفارتنامه‌لر :

دولتجه کوریلان لزوم اوزرینه دول معظمه پایتختلرینه کوندریلان سفراالچنده یکرمیدن زیاده‌سی کوردکاری کزدکاری مملکتلر حقنده از هر جهت شایان استفاده سفارتنامه‌لر یازمشلردرکه باشلیجه‌لری شونلردر :

۱ احمد رسمی افندی . فرانسه سفارتنامه‌سی

۲ احمد عزمی افندی. پروسیا » (۱۲۰۵)ده. مطبوعدر(ابوالضیا)

۳ یکرمی سکز چلبی محمدافندی. فرانسه‌سفارتنامه‌سی (۱۱۳۲)ده. (ابوالضیاء)

٤ راتب افندی . غیر مطبوع

٥ مصطفی راسخ افندی. روسیه سفارتنامه‌سی (۱۲۰۷) ده . غیرمطبوع

٦ دفتر امینی نجاتی « » (۱۱۸۹) ده »

۷ عبدالکریم پاشا معیتی کتبه‌سندن نحیفی افندی. روسیه سفارتنامه‌سی (۱۱۸۸)

۸ وحید محمد پاشا. فرانسه سفارتنامه‌سی (۱۲۲۱) مطبوعدر (ابوالضیاء)

۹ موقوفاتجی مصطفی خطی افندی. نمچه سفارتنامه‌سی

۱۰ قریمی رحمی افندی. (ایران). محمود اول زماننده . غیرمطبوع

۱۱ سعید وصبری » »

۱۲ سعید محب » (۱۲۲۱). فرانسه »

۱۳ منیف » ایران »

۱٤ عبدالرزاق باهر » (۱۲۵۹) فرانسه »

۱۵ احمد رسمی « نمسه سفارتنامه‌سی (۱۱۷۱) ده مطبوعدر (ابوالضیا)

۱۶ سید علی « فرانسه «

۱۷ صدراسبق غالب پاشا « «

۱۸ دری افندی. ایران « راشد تاریخنده مندرجدر

۱۹ محمد پاشا. قارلوفچه معاهده‌سنی متعاقب اوستریایه کوندرلمشدر ویانه کتبخانهٔ ایمپراطوریسی حافظ کتبی (قره‌لیچ) طرفندن طبع ایدلمشدر.

۲۰ ابراهیم پاشا ۱۱۳۱ ده پساروفچه معاهده‌سندن صوکره ویانه‌یه کیتمشدر. اوستریا مستشرقلرندن (قره‌لیچ) طرفندن ترجمه ایدلمشدر.

۲۱ محمد رفیع افندی. ایران سفارتنامه‌سی

۲۲ دفتر امینی محمد بك. (پاشا) (۱۱۰۹ بصره‌نك اناختاریی ایران شاهینك ایلچیسی رستم‌خان ایله کوندرمسنه برجمله اولمق اوزره اعزام قلنمشدر) راشد جلد ۲، صحیفه ۴۳۰

۲۳ سپاهیلر اغاسی علی اغا. عثمان ثالثك جلوسنی تبلیغ ایله‌مك اوزره لهستانه کوندرلمشدر. تاریخ عثمانی انجمنی مجموعه‌سی عدد ـ ۱۳

۲۴ کریدلی یوسف آکاه افندی. ۱۲۰۷ سلیم ثالث زماننده لوندره‌یه ایلك سفیر کوندرلمشدر. «سفارتنامه‌سی جودتده» تاریخ جودت (ادبیات عمومیه مجموعه‌سی نومرو ۲۸ مقالهٔ عاجزانه‌م)

۲۵ ذوالفقار افندی. ۱۹۰۹ نمچه‌یه کوندرلمشدر. تاریخ راشد جلد ۲ صحیفه ۵۹ «سفارتنامه‌سی راشدده» ۲. ۱۹۲ ـ ۱۹۳ رفیق بك طرفندن توسیع ایدلمشدر.

۲۶ سیف‌الله اغا. ۱۱۲۴ مسقو سفرینی تبلیغ مأموریتیله نمچه‌یه. تاریخ راشد جلد ۳ صحیفه ۳۷۷

۲۷ ابراهیم پاشا. نمچه‌یه سفارتله کیتمش وعودتنده بلغرادده ایکن طمشوار والیلکنه تعیین ایدیله‌رك استانبوله کلمه‌مشدر. وفاتی بلغرادده‌در سفارتنامه‌سی موجود دکل. ربیع معرفتده رسمی وارمش! تاریخ راشد جلد ۲ ۴۹۲ / ۲ ۵۶۱

۲۸ واصف افندی. ۱۲۰۱ اسپانیایه «سفارتنامه‌سی جودت تاریخنده» جلد ٤ صحیفه ۲۸۷

۲۹ راشد محمد افندی. ۱۱٤۱ ایرانه کوندرلمشدر راشد جلد ٦ صحیفه ۵۸۹

۳۰ سامی بك (پاشا). اوروپا رساله‌سی «صوك سفارتنامه» (توحید بك) ده ۱۲۵٦ حروفاتله، ۱۲٦۸ لیطوغرافیا ایله مطبوع

اسملری مختلف فصللرده ذکر اولونه یان تراجم احوال کتابلری :

مرآةالفوائد [دیار بکرلی علی امیری افندی] یازمه
شاعر خانملرمز [حاجی بك زاده مختار بك]
نامداران زنان اسلامیان [فاطمه علیه خانم]
اساتیذالحان [رؤف یکتا بك]
طورغود رئیس [علی رضا سیفی بك]
(ترجمهٔ حال معمار سنان ، تذکرةالبنیان) [نقاش ساعی]
مناقب حضرت مصری [مصطفی لطفی افندی]
مجدتالد فی مناقب مولانا خالد [یکیشهرلی محمود حمدی افندی]
مناقب اشرف زادهٔ رومی [بروسه‌وی خیری افندی]
مناقب امام شافعی [ابراهیم رفعت افندی]
سعد ابن ابی وقاص [ابراهیم رفعت افندی]
خالد بن ولید [ابراهیم رفعت افندی]
مناقب آق شمس‌الدین [شیخ امیر حسین افندی]
اوصاف شش ابرار [سلیمان بك]
تنشیط‌الخاطر فی مناقب عبدالقادر کیلانی [ترك زاده ضیاءالدین افندی]
مناقب شیخ صدرالدین قونوی [شیخ موسی صدری]
معلم ناجی [صلاحی بك]
رغائب‌المناقب ـ مناقب صدرالدین قونوی [حاجی محمد امین دده] سنه ۱۰۰۶
رازی [زهدی بك]
اصحاب طبقات‌سبعه [عبدالغنی سنی بك]
میرابوو صوفی [لسقویکلی خیرالدین بك]
مصور مشاهیر سیاحین [محمد اکرم بك]
جامع‌المعارف . مناقب مشایخ وسائره‌دن باحثدر یازمه
مناقب شیخ ابراهیم کلشنی [صلاح‌الدین مولوی] یازمه
ابوعبیدة ابن‌الجراح [ابراهیم رفعت افندی]

مناقب شیخ ابراهیم کلشنی [سیروزی شیخ الهامی] یازمه
(معاصر شاعرلرمز، عثمانلی مشاهیر ادباسی، معلم ناجی افندی) [اسماعیل حقی بك]
تراجم احوال مشاهیر ترجمه‌سی [یوسف بهاءالدین افندی]
تراجم احوال اولیا [صالح صائم بك]
طفیلی [احمد خالص دده] یازمه
مرآةالطرق [باندیرمه‌لی زاده منیب افندی]
ابن سینا [مرعشلی مصطفی کامل افندی]
مناقب بشکطاشی یحیی افندی [محمد نوری افندی]
مناقب ولیات‌النساء ـ حکایهٔ رابعهٔ عدویه [امینه جاوید خانم]
محرر قادینلر [اعوان زاده سلیمان بك]
اسلام خانملری [ناظم بك]
جیمس قوق [حسن جلال‌الدین بك]
مناقب علماء [محمد چلبی] یازمه
پلونه قهرمانی غازی عثمان پاشا [عثمان ثنائی بك]
احوال محمود پاشای ولی [...]
مهماندار رسالتپناهی ابا ایوب انصاری [ابن‌الجمال احمد توفیق بك]
داوید لیونستون [محمد اکرم بك]
مرآة محمدیه ومناقب احمدیه [یوسف ضیاء یوزغادی]
فرانسه‌نك عصر حاضر محررلری [امین بك]
تحسر [زهدی بك]
امام اعظم وائمهٔ ثلثه [ابراهیم رفعت افندی]
زبدهٔ وقایع نبوت وفضائل اخیار امت [مصطفی رضا افندی] یازمه
فرانقلن [فخری بك]
ژان فرانسوا دولاپروز [حسن جلال‌الدین بك]
اثمار اسرار [محمد سامع بك]
مشاهیر اصحاب کزین وتراجم احوال فقها [ابراهیم رفعت افندی]
رسالهٔ معماریه ترجمهٔ حال معمار محمد اغا در زمان سلطان احمد خان اول [جعفر افندی] یازمه

ابن خلدون [جميل ذكى بك]
مشهور عثمانلى قوماندانلرى [احمد رفيق بك]
بديع الزمان همدانى [ذكى مغامز افندى]
اعلام تبصرة الانام — عربى طبقات الرجال [قاضى زاده تلميذى ابراهيم افندى] ١١١٨ يازمه
والانساب والاصحاب والنساء
حكايات ابن سيناء [درويش حسن مدحى] فى عصر سلطان مراد ثالث. يازمه
ترجمهٔ حال وحكايات ابن سيناء [قاضى ضياء الدين سيد يحيى] ١٠٣٩
تذكرهٔ مقامات — چوروم وفيات مشاهيرى [عزت افندى]
جواهر المناقب [شفيق افندى]
ابن اثيرلر ومشاهير علماء [محمد شرف الدين افندى]
عثمانليلر [محمد صلاح الدين بك]
مناقب شيخ نصوحئ خلوتى [ثنائى] يازمه
مرآة مكتب طبيه [دوقتور رضا تحسين بك]
مورخين عثمانيه‌دن عالى وكاتب چلبينك ترجمهٔ حاللرى [بروسه‌لى محمد طاهر]
(حضرت خديجة الكبرا ، حضرت فاطمة الزهرا ، حضرت عائشهٔ صديقه ، حضرت
ام حبيبه) [خانملره مخصوص غزته مديره‌سى فاطمه شاديه خانم]
شيخ الاسلام زنبيلى على افنديتك ترجمهٔ حالى [خيرالله نديم افندى]
سير نبى — منظوم [خالد افندى]
ترجمهٔ حال پيرى محمد جمالى پاشا [...] يازمه
جامع السير [محمد طاهر افندى] يازمه
طبقات فقها [كوچك شمسى افندى] يازمه
سير النبى — منظوم [عبدالرحمن افندى] يازمه
سليم نامه — منثور [كاتب چراكسه يوسف افندى] يازمه
سير نبى — منثور [ازميرلى حقى افندى]
ترجمهٔ ثواقب — مناقب مولانا [درويش محمود مثنوى خوان قونوى] يازمه
مجمع شعرا وتذكرهٔ ادبا [محمد سراج الدين بك]
تذكرهٔ شعرا [نعيم زاده رامز افندى] يازمه

•مشاهیر مهندسیندن بنی موسانک [محمد. احمد. حسن] تراجم احوالی [شرف الدین افندی]
بیسمارق ـ حیات خصوصی وسیاسیسی [علی رشاد، اسماعیل حقی بکلر]
لمعات ـ فضائل امام علی [مغنیسالی صادق افندی]
مناقب امیر سلطان [نعمة الله افندی] یازمه
اقوم السیر [یوسف سعاد افندی]
علمدار مصطفی پاشا [علی سیدی بک]
صوقوللو محمد پاشا [» »]
مناقب شیخ اسماعیل حقیٔ جلوتی [بروسه‌وی بیرام زاده] یازمه
مناقب اولیای مصر [صالح افندی]
سیر فاروقی [روسجقلی خیری افندی]
جوائب المناقب [کموش حاجی کویلی علی افندی]
تراجم احوال فلاسفه [فاطمه عليه خانم]
طبقات حنفیه [صولاق زاده خلیل الرومی] یازمه
مناقب اشرف زاده [عبدالله بن ولی الدین بروسه‌وی] یازمه
منهاج الامرا فی احوال السلاطین والورزاء [خاتمی] یازمه
ترجمهٔ حال کتخدا زاده عارف افندی [موسیقهٔ همایون فارسی معلمی امین افندی]
اصحاب الکهف والرقیم [محمد امین افندی]
مناقب شیخ محمد امین توقادی [یحیی افندی] یازمه
مناقب امیر سلطان (اسمی وسیلة المطالب وجواهر المناقبدر) [ابراهیم چلبی] یازمه
کمال رئیس وبابا اوروج [علی رضا سیفی بک]
سعدالله پاشا ـ مزاردن سسلر [محمد غالب بک]
بارباروس خیرالدین [علی رضا سیفی بک]
تپه دلنلی علی پاشا [مفید بک]
کمال الحکمه (هرسکلی عارف حکمت بکك ترجمهٔ حالی) [ابن الامین محمود کمال بک]
کمال العصمه (عصمت افندینك ترجمهٔ حالی) [ابن الامین محمود کمال بک]
احوال میخال غازی [نزهت پاشا]
کمال الکامل (یوسف کامل پاشانك ترجمهٔ حالی) [محمود کمال بک]

خاندان سیدالبشر ائمهٔ اثنی عشر [سید مختار افندی]
یکی قاپی مولوی شیخی جلال‌الدین افندی [محمد طاهر مولوی]
سلستره قهرمانلرندن رفعت پاشا [امین بك]
عشرهٔ مبشره (علی سیدی بك)
بالطه‌جی محمد پاشا وبویوك پترو (احمد رفیق بك)
ایکی الی قان ایله دوغان تیمورلنك (اسماعیل حقی بك)
میرآلای یونس بك (محمد انور افندی)
تذکرهٔ شعرای آمد (علی امیری افندی)
مشاهیر عسکریمزدن برصحیفه (اسماعیل فاضل پاشا)
ضیاءالجنان وشفاءالجنان ـ سیر نبی (ابراهیم بن احمد توقادی) یازمه‌در سنه ۱۲۵۵
شهادت حسین بن علی (ابراهیم واصف بك)
حجةالاسلام امام غزالی (محمد علی عینی بك)
مناقب مرتضوی ـ وصی نبی (شمس‌الدین بك)
الفیض‌الجاری فی‌تعریف‌البیضاوی والبخاری (ادرنه مفتیسی محمد فوزی افندی)
هبةالله سلطان وزوجی (سامح فتحی بك)
تورکیه رجال دولتی (   )
ترجمهٔ طبقات شعرانی (سیواسی علی افندی) سنه ۱۰۶۶
اقطاب اربعه (حافظ نوری افندی)
تاریخ ومورخلر (صبحی ادهم بك)
مناقب شمس‌الشموس درحق حضرت مولاناالخالدالعروس (حسن شکری افندی)
ترجمه‌در
اصوات صدور (ممدوح پاشا)
مرآت شعرا (اندرونی محمد عاکف افندی) یازمه
تذکرهٔ اولیا (ادهم افندی) یازمه
سیر وانساب نبی ومناقب اصحاب (محمد سعید بن پیرعثمان سنه ۱۲۳۴) یازمه
لوامع‌النور ـ سیرنبی (محمد توفیق بك)
پلونه قهرمانی غازی عثمان پاشا (حکمت بك)

ازالةالرين فی‌مناقت سيدناالحسن وسيدنا الحسين (احمد عطا افندی)
تاريخی سپالر (احمد رفيق بك)
آبازه محمد پاشا (جلال بك)
رجال اختلال (علی کمال بك)
ترجمهٔ سپهسالار ـ مناقب مولانا (احمد عونی بك)
قصهٔ حضرت ابراهيم عليه‌السلام (سليمان توفيق بك).
تصاوير رجال (احمد رفيق بك).
يوسف وزليخا (سليمان توفيق بك).
داود عليه‌السلام (محمد سداد بك).
جودت پاشا وزمانی (فاطمه عليه خانم).
خاتم الانبيا (جلال نوری بك).
کلزار حسنين (فضل‌الله رحيمی افندی).
ائمهٔ هدا (فضل‌الله رحيمی).
سير جليلهٔ نبويه (ازميرلی اسماعيل حقی بك).
معلم ثانی فارابی (محمد علی عينی بك).
صولونك ترجمهٔ حالی (حسين ذکی بك).
مناقب آق شمس‌الدين (عبدالله سامی افندی).
مناقب شيخ علی سمرقندی (محمد شاکر افندی).
غزوات جزايرلی حسن پاشا (محمد طالب خلقی افندی). يازمه
حيات حضرت ابی بکرالصديق (صائب بك).
« « عمرالفاروق («).
تاريخده عثمانلی نفری (احمد رفيق بك).
اون دردنجی عصرك تورك محررلری :
احمد مدحت افندی (اسماعيل حقی بك).
اکرم بك (« «).
شمس‌الدين سامی‌بك (« «).
جودت پاشا (« «).

الب ارسلان (ابراهيم رفعت افندی) .

صلاح‌الدين ايوبی (ابراهيم حلمی افندی) .

حيات يسوع (محمد ناهيد بك) . ترجمه‌در

مخدرات اسلام (قدريه خانم) .

ضيا پاشا ـ ترجمهٔ حال (محمد ناظم پاشا) يازمه .

مناقب اويس‌القرنی (اوخريلی حسين مظهر بك) ترجمه‌در

شيخ شاملك غزواتی (طاهرالمولوی بك) ترجمه‌در

حميديه قوماندانی رؤف بكك ترجمهٔ حالی وحيات عسكريه‌سی (ا . ن)

حاجی مراد (يوسف رضا بك) ترجمه‌در

بحر انساب صغير (بكتاش توقادی) يازمه ، عربی

سلسلة‌الذهب فی‌اسماء‌الرواة (احمد عبدالعزيز بن حسين ايوبی)

مناقب امير سلطان (مدامی) يازمه

فن آدملری (صبحی ادهم بك)

بروسه‌ده‌كی رجال زينيه مناقبی (بروسه‌لی محمد بن سعدی خواجه) يازمه

قصص يوسفی (فارسی‌دن مترجمدر. شعبان ابن اخو بن احمد طرفندن (١٠٩٩) ده ترجمه ايدلمشدر. برنسخه‌سی ادرنه‌ده ايكنجی سلطان سليم كتبخانه‌سنده موجوددر)

ديبورلركه (روشن اشرف بك)

اوقاف همايون نظارتنك تاريخچهٔ تشكيلاتی ونظارك تراجم احوالی (تاريخچه حسين حسام‌الدين افندی، تراجم احوال ابن‌الامين محمود كمال بك طرفندن تحرير اولونمشدر)

اشقودره ولايتی عثمانلی شاعرلری (علی اميری افندی)

يادكار شمسی (بروسه‌ده آستانهٔ حضرت مصری شيخی شمس‌الدين افندی)

ميرعليشير نوايی وچغتای شعراسی (اسماعيل حقی بك)

اشرف‌الوسائل فی‌اوصاف سيدالاواخر والاوائل (وان مفتيسی عمر بن نوح افندی) يازمه ، توركجه

مولانا جلال‌الدين رومی ـ حياتی ، مسلكی (عثمان بهجت بك)

ضوء‌الصباح فی‌ترجمة سيدنا ابی‌عبيدة ابن‌الجراح (شيخ‌الاسلام حامد افندی) يازمه

تذكرهٔ شعرا (تكفور طاغنلى احمد لطفى بن حاجى حسن) سنه ۱۱۵۵ يازمه دارالفنون كتبخانه‌سنده‌در

يانيه ولايتى عثمانلى شاعرلرى (على اميرى افندى) يازمه

ماربارو‌سك حفيدى رؤف بك (ا . ن)

انكليز رجال سياسيه‌سى (جلال برهان‌الدين بك)

جلال نورى بك وجذرى فكرلرى (كريدى احمد ساقى بك)

تحفة‌الملوك ذيلى نخبة‌الملوك (هاشم پاشا)

سير عالئ خير مناقب اولاد واحفاد حيدر (اسكدارى جامجى زاده على‌رضا افندى سنه ۱۲۹۲) طبعى

جواهرالمناقب (شفيق افندى) صوقوللو محمد پاشا عمجه زاده‌سى بودين واليسى مصطفى پاشا نامنه يازلمشدر . يازمه

حدائق‌الانوار فى كلام‌الكبار ـ طبقات اوليا (مشايخ قادريه‌دن استانبولى مصطفى شوقى افندى) يازمه ، دركاهنده

فاطمه عليه خانم ياخود برمحررهٔ عثمانيه‌نك نشأتى (احمد مدحت افندى)

عثمانلى تاريخنده قادينلر (سامح فتحى بك) يازمه

مجموعة‌التواريخ‌المولويه (سيد صحيح احمد دده) يكى قاپى مولويخانه‌سى آشجى باشيسى، سلطان محمود ثانى معاصرى، مركز افندى‌يه دونه‌جك يرده مدفوندر. يازمه‌در.

توفيق فكرت خاطراتنه دائر (روشن اشرف بك)

فاطمه سلطان (احمد رفيق بك)

لاووازيه (محمد حسن افندى)

مدعئ عموميلرك تاريخى (حسين غالب بك)

قونت قاوور (محمد على افندى)

مناقب ولادة حضرت سيد الكونين (ابراهيم رأفت افندى)

سفينة‌الاوليا (حسين وصاف بك) يازمه

دست بند زنان در ترجمهٔ ام حرام بنت ملحان ـ قبريسده مدفون كبار انصاردن ام حرام بنت ملحان رضى‌الله عنهانك ترجمهٔ حالى‌در (قبريس مفتيسى حسن حلمى افندى) يازمه .

طبابتمزك دور تكاملی

مؤسسین ومعلمین محترمه سنك همم مبروره لریله مملکتمزك فن ولسانه خدمات عظیمه سی سبقت ایتمش وبزده ده ترقیات حاضرهٔ طبیه نك بتون تجلیاتنه مظهر وحقیقة متكامل بر طبابت وجوده كتورمش اولان مكتب طبیهٔ شاهانه نك ودها شموللو اوله رق « طب عثمانی » نك ادوار تكاملنی شو وسیلهٔ مبروكه ایله پیش انظار شكرانه وضع ایدییورز :

اولا شوراسی شبهه سزدركه بزده مكتب طبیهٔ شاهانه نك تأسسندن اول منتظم وزمانه كوره مترقی بر طبابت عثمانیه واردی چونكه بوندن عصرلرجه اول اوروپا عالم سیاسیسنده قوی الشكیمه بر حكومت معظمه حالنده بولنان ومنتظم اردولری وترقیات عسكریه سیله بتون اوروپایی قوت وشوكتنه تقدیرخوان ایلیان عثمانلیلرك صحائف تاریخ عالمده نقش نكین كبی زینت طراز قوت وسطوت اولان محاربات متعدده لرنده وارضك اوچ قطعهٔ فسیحه سنده یاییلان ممالكده نه قدر اطبایه محتاج اوله جقلری دوشونولورسه عثمانلی طبابتنك متین وامین بر باشلانغچی ، اولدقچه مظهر ترقی اولمش ادوار اولیه سی بولندیغی شبهه دن وارسته عد ایدیلیر. یالكز شوراسی شایان دقتدركه اوزمان پك زیاده ترقی ایدن جراحلق اولوب اردوی همایون امراسندن برچوقلری هم جراحلق وهمده وظیفهٔ عسكریه ایله اوغراشه كلمش اولدقلرندن شئون طبیه وقایع عسكریه آراسنه قاریشمش وصحائف تاریخیه یه بویولده پك جزئی معلومات كچیرلمشدر. مشهور جراح قاسم پاشا استانبولده قوص قوجه بر محله نك نامنه نسبتیله حالا پایدار اولان جراح پاشا وسائر برچوق اطبای مقتدره هپ اردوده پرورشیاب كمال اولمش واومقتدر عسكر طبیبلرینك همان هپسی ده مدارس طبیهٔ عثمانیه ده تحصیل كورمشلردر. ایلك دفعه اوله رق رسماً هجرت نبویه نك ۹۵۷ نجی سنه سنده جنتمكان قانونی سلطان سلیمان خان حضرتلری نام علویت اتسamلرینه اضافتله شهرتكیر اولان جامعك جوارنده بر مدرسهٔ طبیه ویاننده بر دارالشفا انشا وكشاد بیورارق مدرسه یی بر سریریات طبیه مكتبی حالنه افراغ بیورمشلردر. بو مدرسه ده ۱۱۳۲ سنه سنده مشهور رئیس الاطبا عمر افندینك تدریساتده بولندیغی كتب تواریخده مقیددر. استانبولده او مدرسه دن باشقه آیروجه برقاچ مدارس طبیه دها واردی. رئیس الاطبا اولان ذوات بو مدرسه لركده مدرسی

رئیس دروسی اولورلردی . مع‌مافیه طب عثمانی بومدرسه‌لرك تأسیسندن اوللریده موجود ایدی . فاتح سلطان محمد خان حضرتلری زماننده قالمه بعض آثارطبیه وتاریخیه دخی بوکا شهادت ایلمکده‌در. رجال علمیهٔ دولتدن صاییلان رؤسای اطبا هم امور طبیه‌یه نظارت همده طبابت مقام معلای خلافته مواظبت ایله وظیفه‌دار ایدیلر. الده بولنان آثار طبیه‌دن بوذوات کرامك پك بیوك ومستثنا مواقع احراز ایلدکلری ومملکتك احوال‌صحیه وترقیات علمیه وفنیه‌سنه فوق‌العاده خدمت ایده‌کلدکلری وبو یارارلقلردن طولایی هرزمان سلاطین عظام حضراتنك مظهر الطاف وتقدیرات خسروانه‌لری اولدقلری مستبان اولمقده‌در.

طبابت عثمانیه‌نك بودوره‌لرنده برچوق اطبا ومؤلفین یتیشمش « بروسه‌لی عمر شفائی »، ابن‌سینانك مشهور (القانون) نی استادی رئیس‌الاطبا کاتب‌زاده محمد رفیع افندینك تشویقیله بتمامها تورکجه‌یه ترجمه ایدن توقادی (مصطفی بن‌احمد)، طبدن (دستور) نامیله برقاچ بیك صحیفه‌لك جسیم براثر تألیف وترتیب ایدن حاجی‌عباس وسیم ودها برچوق معروف ومشهور اساتذهٔ اطبای عثمانیه هپ اومدرسه‌لرده تحصیل کمال ایتمشلردر .

[نوسال عافیت ـ بسیم عمر پاشا] سنه ۳

بالاده‌کی مقاله‌ده طبابت عثمانیه‌نك بانیسی قانونی سلطان سلیمان اولمق اوزره کوستریلیور استانبولجه احتمالکه بویله مضبوطدر. فقط اولوازم مدنیه عثمانلیلرجه اوتاریخدن تمام یوز اوتوز بش سنه مقدم نظردقته آلنمش وبوکا حکومت معظمهٔ عثمانیه‌نك ایالك مقری اولان بروسه‌ده بدء ایدلمشدر. محترم بیوك پادشاهلریمزدن سلطان‌ییلدیرم بایزیدخان حضرتلری الیوم هیئت اصلیه‌سی موجود وفقط خراب سکز یوز مترو مربعی برمحل اوزرینه درت بیوك یکرمی ایکی کوچوك حجرات ایله بیوجك بردائره اولمق اوزره کارکیر بر خسته‌خانه انشا ایتدیروب بونده اوچ طبیب ایله ایکی اجزاجی استخدام وبلا تفریق جنس ومذهب بتون ابنای بشره شمولنی افاده ایدن مرضا تعبیریله خسته‌لرك ارزاق وادویه‌لری ایچون دخی مهم‌مقدار تخصیصات اعطاسنی سکزیوزایکی تاریخلی وقفیه‌لرنده مشروط قیلمشلردر. اوتاریخده بلادغربیه‌نك الك مهملرنده بیله بودرجه منتظم وشموللی بر مؤسسه بولنمش اولماسی جای نظراولمغله برابرشبو تأسیس‌نافع ایچون بروسه‌ده برده دارالطب احداث اولنمش بولندیغنی بزه تدقیقات واقعه کوستریور . اطبایه مخصوص اولان بومدرسه خواجهٔ طبیبدن محرف اوله‌رق خواجه طبیب نامیله یاد ایدلمکده بولنان محله‌ده مبنی ایدوکی وکبیر حرکت ارضدن

صوکره شکلی بوسبتون دکیشه‌رك الیوم مسجد حالنده اولدیغی اثبات اولنه‌بیلور . بروسه اختیارلرندن بعضلری روایات متسلسله‌دن بوتحقیقده هیچ براصابتسزلك اولمدیغنی تصدیق ایده‌جکلرنده شبهه اولمدیغنه کوره کرچه وقفیه‌ده یالکز بومدرسه حقنده برقید واشارت کوریله‌مامش ایسه‌ده هر حالده طبابت عثمانیه‌نك بناسی اوتاریخده بروسه‌ده وضع ایدلمش وفقط اشبو مؤسسهٔ مهمه‌کیم بیلور نقدرمدت اولاد وطنه خدمت ایتدکدن صکره هانکی تاریخدن برو مع الاسف متروك قالمشدر. بز استقبالی دائما کورمکه چالیشمغله برابر مدنیتك ایجاباتنی اوروپالیلشدقدن صکره اکتساب ایتدك فکرنده بولنمیه‌رق ماضیمزده دخی دائما تدقیق وتتبعدن واز کچمزایسه‌ك تاریخمزك عالم مدنیته نیجه پارلاقلقلرینی کوستره بیله‌جکمز درکار اولمغله تنویر افکاره مدار اولمق اوزره درجی وبمنه تعالی مذکور خسته‌خانه‌نك مجلس ادارهٔ ولایتجه اخیراً اتخاذ اولنان قرار موجبنجه ایجابات زمانه ایله متناسباً تجدید واحیاسیله شرائط وقفیه‌نك تماماً اجراسی امرنده کشفیات لازمه‌یه ابتدار قیلنمش وقریباً حسن نتیجه‌یه اقترانی الطاف الهیه‌دن امیدوار بولنمش ایدوکنك وطنداشلرمزکده معلومی اولمق ایچون نشرینی تمنی ایلرم .

[خداوندکار ولایتی اوقاف مدیر سابقی]

جمالی بك

۱۲۴۲ تاریخنده (طبخانه) نامیله تأسیس اولونان (مکتب طبیه) نك تاریخچه‌سی حقنده (مرآت مکتب طبیه) اسمنده‌کی اثرده تفصیلات لازمه واردر .

دیوان همایون مهمه قلمی قیوداتی میاننده ۱۱۱۱ سنه‌سی اوائلنده ۲۵ طبیب ایله ۲۸ جراحك مفصل کنیه‌لری یازلمق شرطیله برهیأت فنیه طرفندن امتحانلری اجرا ایدیله‌رك اجرای صنعته مأذونیت ویریلدیکنه دائراولان قید رسمی منظور عاجزی اولدیکه بالوجوه شایان دقت وتقدیردر.

« آ »

آلتونجی زاده

فاتح سلطان محمد خان دوری علما واطباسندن اولوب (علم قرائت) و (علم طب) ده صاحب ممارسه ایدی . ترجمهٔ شقایقده (نباتات وعشبك اسم ورسمنی ومنافع وفوائدینی بیلمکده مهارتی) بولندیغی یازلمسنه نظراً زمانه کوره تاریخ طبیعینك نباتات وحیوانات

قسمیله مفردات طبده مهارتی اولدیغی آکلاشیلور. حبس بوله قارشی برنوع صوندا عملیاتی اجرا ایده‌رك خسته‌یی قورتاردیغنی تاریخ حکایه ایدییور .

«۱»

اسحاق بن مراد

(ییلدیرم بایزید) خان دوری اطباسندن اولوب (کرده) لیدر. (۷۹۲) تاریخنده (ادویهٔ مفرده) اسمیله تورکجه تألیف ایتدیکی اثر طبیسی ایکی قسم اولوب برنجی قسمی نباتاتدن، ایکنجی قسمی عملیاتدن باحثدر . برده (تقویم الابدان) ترجمه‌سی واردرکه هر ایکیسی‌ده (روان اوطه‌سی) کتابلری آراسنده موجوددر. (ادویه) نك نسخه‌سی ملت کتبخانه‌سنده واردر .

اخی احمد چلبی

فاتح وبایزید ثانی دوری فضلای اطباسندن شروانی (مولانا کمال) ك اوغلودر. فن طبی پدریله حکیم شهیر قطب الدین و آلتونی زاده‌دن تحصیل ایله‌دی. بعد التحصیل ادرنه دار الشفاسی طبابتنه بعده استانبولده‌کی (دار الصحه) یه سرطبیب تعیین اولوندی . براز صکره (رئیس الاطبا) اولدی . (۹۳۰) تاریخنده حج شریفدن عودتنده مصرده ارتحال ایده‌رك (امام شافعی) قربنه دفن ایدلدی . استانبولده جامعی، ادرنه‌ده حمامی واردر . (رسالهٔ حصاة الکلی والمثانه) اسمیله بوبرك ومثانه‌ده حاصل اولان طاشلره دائر اون باب اوزره مرتب یازدیغی تورکجه اثر طبیسی زمانی اطباسنك مظهر تقدیری اولمشدی . طبدن مشهور (موجز) ی‌ده ترجمه ایتمشدر . (ادرنه) ولایتنده‌کی (اخی چلبی) قصبه‌سی کندیسنه آرپه‌لق ویرلمشدی . ابو الحسن ابن العلاء نك طب ده تألیف ایتدیکی اثری ترجمه ایتمشدر بر نسخه‌سی متوره عثمانیه کتبخانه‌سنده ۲٤۸۷ نومروده قیدلیدر

احمد بن بالی فقیه

علما و اطبای عثمانیه‌دن برذات اولوب صاروخان سنجاغی داخلنده‌کی (آق حصار) قضاسی نواحیسندن (مرمره) ناحیه‌سندندر . مشهور ملا عرب تلامیذندن اولوب اکمال تحصیلدن صکره برمدت مسلك قضایه سالك اولدیسه‌ده مؤخراً فراغتله علماً وعملاً علم طب ایله اشتغال ایله‌دی. حکیم شهیر (الیاس شیرازی) نك علم طبدن (حاویٔ صغیر) نی (مجمع المجربات) اسمیله بش مقاله اوزره ترجمه ایتمش وبو مقالاتك محتوی اولدیغی ابوابك

نهایتلرینه‌ده علاوات لازمه درج ایله‌مشدر . بواثر جسیمك (٩٨٧) تاریخنده محرر بر نسخه‌سی منظورم اولمشدر .

ابن شریف

(یادکار ابن شریف فی‌الطب) اسمنده‌کی اثر طبینك مؤلفی اولان طبیب حاذقدر . مشارالیه بو اثرینی (١٠٣٧) سنه‌سنده اکمال ایتدیکنی مقدمه‌سنده بیان ایله‌یور . اوچیوز کسور صحیفه‌دن مرکب بولونان بواثر ترکجه اولوب زمان حاضر طبابتنه تعلق ایدن بر خیلی مباحثی شاملدر . برر نسخه‌سی آیاصوفیه وحمیدیه کتبخانه‌لرنده موجوددر .

امیر چلبی (سید محمد طبیب)

علمی‌وعملی اولمق‌اوزره برمقدمه، آلتی تعلیم وبر خاتمه اوزرینه مرتب یدییوز کسور صحیفه‌لك (انموذج‌طب) نامیله تورکجه ١٠٣٤ تاریخنده برکتاب یازمشدرکه برچوق‌مباحثی زمانمز اصول طبنه‌ده قابل توفیقدر . بوذات مدت مدیده خطهٔ مصریه‌ده (محمد قلاوون) خسته‌خانه‌سنده سرطبیبلك وظیفهٔ مهمه‌سنی ایفا ایتدیکنی (انموذج) ك مقدمه‌سنده ذکر ایدییور . بو اثر قپودان دریا رجب پاشا نامنه مؤلفدر . (١٠٤٨) ده درسعادتده ارتحال ایتدی . بوذاتك (غرائب‌الحکیم) و(نتیجة‌الطب) اسملرنده ایکی اثر طبیسی داها واردر (نتیجة‌الطب) ك بر نسخه‌سی (بشکطاش) ده (یحیی افندی) درکاهی کتبخانه‌سنده موجوددر .

امیر چلبی بو اثرینك مقدمه‌سنده درسعادتده اون قپانده بردکان استکرا ایتدیکنی وشاکردلرندن (علی) نك نامنه تألیف ایله‌دیکنی بیان‌ایدییور . (انموذج) ك نسخه‌لری درسعادت کتبخانه‌لرندن (آیاصوفیه)، اسعد افندی وسائره کبی کتبخانه‌لرده واردر .

احمد بن ابراهیم (اعرج)

علم طب ایله فقهده بهره صاحبی برذاتدر (١١١٩) تاریخنده مدرسهٔ خارجه مدرسی اولوب شیخ‌الاسلام افندی نامنه تألیف ایتدیکی سورهٔ‌اخلاص تفسیرینه مکافاةً خارج‌ثانیه رتبه‌سنه نائل اولدی . بواثرینك مقدمه‌سنده علم فقهدن قدوری ، مختار ، وقایه ، ملتقی‌یی اختصار ایله‌دیکنی ومجمع‌البحرینی دخی کتاب‌البیوعدن آخرینه قادار اختصار وعلم‌حدیثدن

بررساله ایله فرائضدن بررساله تألیف ایتدیکنی یازییور . بر نسخه‌سی حمیدیه‌ده موجود (تسهیل‌التدابیر) اسمنده‌کی اثر طبیسنده‌کی مقدمه‌سنده‌ده سلیمانیه مدرسهٔ طبیه‌سنده اون بش سنه تحصیلدن سرای همایون طبیبی اولدیغنی واثر طبیسنی علم طب شعباتندن اون اوچ فن اوزره ترتیب ایتدیکنی یازییور اثری سلطان مصطفی بن احمد خان نامنه‌در .

احمد ثانی بن حسن افندی

سلطان محمود اول اطبای بنامندن اولوب (محمد مؤمن حسینی) نك قرق‌کسورطبیبه مراجعت و کندی مطالعات طبیه‌سنی‌ده علاوه ایتمك شرطیله شاهان‌صفویه‌دن (شاه‌سلیمان) نامنه فارسی‌العباره تألیف‌ایتدیکی (٤٧٠) یاپراقدن متشکل(تحفةالمؤمنین) اسمنده‌کی‌اثرینی (غنیةالمحصلین فی ترجمة تحفة المؤمنین) نامیله ترجمه وبعض نقطه‌لرینده تحشیه ایده‌رك بر اثرمفصل میدانه کتیردی . بواثر بش تشخیص یعنی باب ایله دستورات نامیله اوچ‌قسمدن عبارتدر برر نسخه‌سی ایاصوفیه وکوپرولو کتبخانه‌لرنده واردر .

ادیب احمد بك (محمد امین فهمی بك)

اطبای‌عثمانیه‌نك مشهورلرندن اولوب شهریدر نشأتی (١٢٨٣) ده‌در . فیضیاب‌اولدیغی مکتب طبیهٔ شاهانه‌ده معلم ایکن کنج دینه‌جك برسنده (١٢٨٦) تاریخنده ارتحال ایله‌دی ایوبده مدفوندر . ترجمه طریقیله (مهـالك شبابت) وتألیف طرزنده (حفظ‌الصحـه) اسملرنده آثارطبیه‌سی واردر . (حفظ‌الصحه) ایکی‌قسم اوزره مرتب‌اولوب مقدمه‌سنده تاریخ طبه دائر معلومات واقفـانه مندرجدر . (١٢٨٧) ده مطبوع (حقایق طبـابت) نامنده‌کی اثری (حفظ‌الصحه) سنك مقدمه‌سی مقامنده‌در . برده (سعادت امم) اسمنده رساله‌سی واردر .

اسماعیل پاشا (حکیم)

مکتب طبیهٔ شاهانه‌ده اکمال تحصیلدن صوکره پارسه کیده‌رك فن طبی اتمام ایله طب اقادمیاسی اعضالغنه انتخاب اولنمش واستانبوله عودتنده مکتب طبیه نظارتنه تعیین ایدیله‌رك خسته‌خانه‌لرك اصلاحنه ، آشینك تعمیمنه چالشمش وجریدهٔ طبیه‌یی تأسیس ایتمشدر کرید

وسلانيك واليلكلرنده دخی بولونه‌رق سیاسة‌ده خدمت ایتمشدر (١٢٩٥) ده وفات‌ایلدی سلطان محمود خان عدلی تربه‌سی جظیره‌سنده مدفوندر . مولداً ساقیزلی‌در .

احمد علی پاشا   احمد رمزی پاشا

مشاهیر اطبای عثمانیه‌دن اولوب ردوسلیدر (١٢٧٤) ده مکتب فنون طبیهٔ شاهانه‌دن نشأت ایتمش مدت مدیده مکتب مذکورده فنون طبیه تدریسیله مشغول اوله‌رق فریقلق رتبه‌سنی احراز ایله درس ناظرلغی ایفا ایلمشیدی . علوم طبیه‌نك لسـان ترکیده تدریس اولنمسنه اك زیاده همت وغیرت ایدنلردن اولوب تشکیل اولنان (جمعیت طبیه) نك خیلی وقت رئیسی بولنمشدر . ایکی جلد بر (مفردات طب) و فن تداوی و طبه متعلق مقبول بر خیلی ترجمه‌لری واردر (١٣٠٥) ده درسعادتده وفات ایله‌دی ایوبده جامع شریف ایله بوستان اسکله‌سی اراسنده‌کی مزارستانده مدفوندر . کثرت مطالعه‌دنناشی اواخر عمرنده کوزلرینه عما طـاری اولدیغی حالده بیله مساعیسـنه ذره قدر خلل ویرمیه‌رك استکتاب طریقیله ایفای وظیفه ایدر مستقیم برذات ایدی .

ابراهیم بك (بیطر)   ابراهیم ادهم بك

اطبای بیطریه‌نك جداً مقتدرلرندن برذات اولوب (بروسه) لیدر . مسلك بیطری‌یه خدمات برکزیده‌سی سبق ایتمشدر . (١٣١٥) تاریخنده اسکدار قراسندن ارن کوینده ارتحال ایله‌دی . بیك کسور صحیفه‌دن مرکب (اجمال بیطریه) اسمنده‌کی مطبوع اثریله مسلکنده ابقای نام ایتمشدر . سلطان مصطفی بن محمدخان معاصری بیطرلرندن (فیوضی) اسمنده برذاتك تورکجه اوچباب اوزره مرتب (مقبول درحال‌خیول) نامنده بیطارنامه‌سی واردر .

ابراهیم لطفی پاشا

اساتذهٔ اطبای عثمانیه‌دن اولوب ایلبصان جوارنده‌کی برژشته قریه‌سندندر اوتوز سنه‌یه قریب مکتب طبیهٔ شاهانه‌ده اجرای تدریسات ایلمشدر. علوم حکمیه‌نك بالخاصه معدنیات وطبقات‌الارض شعبه‌لرنده اختصاص تام اربابندن ایدی (١٣٢٠) تاریخنده ارتحال ایده‌رك

مركز افندی درکاه شریفی حظیره‌سنه دفن ایدلدی . (علم الارض والمعادن) اسمنده فرانسزجه‌دن ترجمه براثری و (علم‌الارض) اسمنده دیکر برکتابی واردر .

لسانمزده طبع اولونمش علم طبقات الارض وعلم معادن کتابلرینك باشلیجه‌لری بروجه‌آتی تعداد اولنور :

خواجه اسحق افندی — ١٢٥٠ سنه‌سنده طبعی ختام بولان مشهور (مجموعهٔ علوم ریاضیه) نك دردنجی جلدینك (علم حکمت طبیعیٔ مخصوصدن موجودات ارضیه احوال مختصره‌سی) نام مقاله‌سنده علم معادن وعلم طبقات الارض‌دن بعض بحثلر واردر . علوم ریاضیه‌ده اولدیغی کبی بوعلملرده دخی خواجه اسحق افندی مرحوم برچوق اصطلاحات فنیه وضع ایتمشدر .

فهمی افندی —(علم طبقات‌الارض) مطبعهٔ عامره‌ده ١٢٦٩ سنه‌سنده طبع‌اولنمشدر. بوفنه دائر بواسم تحتنده لسان عثمانیده ایلك مطبوع اثردر مصرده فرانسزجه‌دن عربی‌یه نقل ایدلمش برکتابك تورکجه‌یه ترجمه‌سیدر .

(مجموعهٔ فنون) — ١٢٧٩ سنه‌سندن اعتباراً درت سنه قدر انتشار ایدن اشبو رسالهٔ موقوته‌نك ایلك جلدلرنده (مدخل علم ژه‌ئولوژی) نامیله برچوق مقالات مفیده واردر .

میرالای مهندی دوقتور عبدالله بك — علم‌الارض والمعادن — مترجمی دوقتور ابراهیم لطفی افندی . مکتب طبیهٔ شاهانه مطبعه‌سنده ١٢٩٣سنه‌سنده طبع اولونمشدر .

دوقتور حسین رمزی بك — اوچ جلد اوزره دارالشفقة الاسلامیه ایچون جمع وترجمه ایتدیکی تاریخ طبیعی کتابنك اوچنجی قسملری (علم‌الارض والمعادن) نامی تحتنده‌در ١٢٩٤ ـ ١٢٩٦

لقوره پاشا — (عملی علم‌الارض) . مترجمی ارکان حربیه قول‌اغالرندن شوقی بك. مهندسخانهٔ بریٔ همایونده ١٣٠٥ سنه‌سنده طبع اولنمشدر .

محمود اسعد افندی — (لانقل پر) ك تألیفاتی اساس اتخاذ اولنه‌رق ترتیب ایدلمش

اولان تاریخ طبیعی نام اثرك اوچنجی قسمی معدنیـات وطبقات الارضدن باحثدر آیروجه (علم الارض والمعادن) نامیله ١٣٠٥ سنه‌سنده ازمیرده مطبوع براثردر .

لاپاراق — (علم الارض). مترجمی میرلوا دوقتورابراهیم لطفی پاشـا مرحوم در . ١٣٠٧ ده طبع اولنمشدر .

یکی (علم الارض) . مترجمی دوقتور قول‌اغاسی فوأد بك (٢٠) شکلی‌حاویدر١٣٠٩

دوقتور بیکباشی علی بك — (تلخیص علم معادن) ٧٩ شـکلی حاوی اولان بواثر ١٣١٦ سنه‌سنده طبع اولنمشدر معادن مستعمله وجواهر مقبوله‌نك اوصاف وتحلیلاتندن باحثدر .

دوقتور اسعد فیضی بك — (علم الارض والمعادن) برچوق اشـکالی حاوی اوله‌رق ١٣١٦ سنه‌سنده درسعادتده طبع ایدلمش بر اثر برگزیده‌در .

(علم ارض) م . سعدی بك طرفندن محرردر . ١٣٢٨

(تاریخ ارض) حاجی نوری بك ١٣٢٧

ابراهیم شوقی بك : (میرالای)

(١٢٨٧) تاریخنده نشأت ایدن اطبای عثمانیه‌دن اولوب شهیردر . بدایت نشأتنده امراض عصبیه تحصیلی ایچون پارسه اعزام وعودتنده مکتبه طب قانونی معلم‌معاونی نصب ایدلمشدی . مؤخراً (کی ـ داغلامق) اصـول تداویسی حقنده تتبعاتده بولونمق اوزره خطهٔ عراقیه‌یه کوندریلن هیأت‌ایله بغداده کیدوب عودتنده ایرانده شدتله حکمفرمااولان قوله‌را مناسبتیله لاجل‌المعاونه ایرانه کوندریلان هیأت صحیه ایله برلکده (ارضروم) ده ایکن ارتحال ایتمشدر .

(هویت) اسمنده اثرطبیسی و فرانسه حکما واطباسندن (لاسك) ك ترجمهٔ حالیله اقوال‌حکمیه‌سنی مبین (نمونهٔامتثال یاخود باغ فضیلتدن برنهال) نامنده براثری و (تعدیات اخلاق) اسمنده برتألیفی آثار مطبوعه‌سندندر .

عربجه‌یه ولاتینجه‌یه واقف خوش مشرب حکیم برذات ایدی .

احمد حلمی پاشا

۱۲۸۰ تاریخنده مکتب طبیهٔ شاهانه‌دن نشأت ایدن اطبای حاذقه‌دن اولوب (قیصریه) لیدر مکتب طبیهٔ شاهانه نظارتنه ارتقا ایتمش الصوك مأموریتی مقام والای سرعسکری صحیه‌دائره‌سی ریاست ثانیه‌سی ایدی ۱۳۲۱ ده درسعادتده وفات ایله‌دی قاضی کوینده محمود بابا تربه‌سی جوارنده مدفوندر (عملیات جراحیه)، (امراض عمومیهٔ جراحیه)، (کیمیای معدنی)، (تحلیل کیمیوی)، (تشریح مرضی) اسملرنده مطبوع آثار طبیه‌سی واردر. عربجه وفرانسزجه‌یه آشنا ایدی جمعیت طبیهٔ عثمانیه‌نك تأسیسنده وتدریسات طبیه‌نك تورکجه‌یه تحویلی خصوصنده واقفانه همتلری سبق ایتشدر.

ب

بکزاده محمد بن ابراهیم

سلطان احمد خان اولك اطبای خاصه‌سندن ایدی عربی العباره (روضة الاصحا ودوحة الالبا) اسمنده‌کی اثر طبیسی بروجه آتی اون دوحه اوزره مرتبدر (۱) ماهیة الصحه (۲) ماهیة الهوا وتدبیره (۳) فیما یؤکل ویشرب (٤) فی الحرکة والسکون (٥) فی النوم (٦) فی حرکة النفسانیه (۷) فی الاستفراغ والاحتباس (۸) فی الجماع ومنافعه ومضاره (۹) فی احکام الحمام (۱۰) فی الانذارات من الحوادث الردیئه‌در ۱۰۲۹ تاریخنده درسعادتده وفات ایله‌دی برده مصنف اسمنده دیکر بر اثر طبیسی واردر.

بهجت مصطفی افندی (حکیم باشی)

شهری الاصل اولوب مسلك علمیه‌یه بعده طبه انتساب ایده‌رك خیلی آثار نافعه وجوده کیتردی ازجمله (بوفون) ك تاریخ طبیعیسی ایله فسیولوژیسنی (یوقان) ك عملیات طبیه‌سنی (بورنه) نك حکمت طبیعیه‌سنی رأساً دخی (قولرا) وسائره‌یه دائر بعض رسائل نافعه

ایله (هزاراسرار) ی تألیف ایتمشدر. انکلتره حکماسندن (بونت) ك (مطالعهٔ طبیعی) نامنده‌کی اثر فلسفیسنك قسم اعظمنی‌ده ترجمه ایتمشدر . ۱۲۴۲ سنهٔ هجریه‌سی شعبانده تأسیس وکشاد بیوریلان طبخانهٔ عامره وجراحخانه‌نك دورهٔ تأسسنده پك‌چوق خدمات صادقانه‌سی مشهود اولمشدر فرانسزلرك مصره دخوللرندن خروجلرینه قدر یومیه ظهوره کلن وقایع مصریه حقنده علمای مصریه‌دن شیخ عبدالرحمن جبرتی نك قلمه الدیغی (مظهرالتقدیس بخروج طائفةالفرانسیس) اسمنده‌کی تاریخچه‌یی‌ده ترجمه ایتمشدر .

آثار سائره‌سندن بعضیلری :

(رساله‌ٔ روحیه) چوجقلرده ظهوره کلان وارکنلك دینلان بر نوع مرض جلدی حقنده‌در .

(رساله‌ٔ علت افرنج) ترجمه‌در .

(معرفت ارض) (بوفون) ك اثرینك ترجمه‌سیدر .

(ترجمهٔ حیوانات) « »

وفاتی (حکیم باشی ایدی بهجت افندی کیتدی عقبایه) مصرعنك دلالتی اولان (۱۲۴۸) ده‌در . قبری اسکدارده حضرت نصوحی درکاهنده‌در .

ت

توفیق بك (بیکباشی)

۲۸۸ تاریخنده طبیهٔ عسکریه‌دن نشأت ایدن اذکیای اطبادندر. وحکمت طبعیه حقنده بر اثر برکزیده نشر ایتمشدر .

تقریباً (۳۰۷) تاریخلرنده درسعادتده ارتحال ایتدی ادرنه‌قاپیسی قبرستاننده مدفوندر

ج

جبخوبه احمد افندی

اطبای عثمانیه‌نك مقدملرندن اولوب بیکباشی رتبه‌سنده‌ایکن ۱۳۱۴ تاریخنده تسالیایه

مأموريتی اثناسنده يكيشهرده وفات ايله‌دی (مرآة‌الصحة فی‌احكام الاسلاميه) اسمنده‌كی تركی‌العباره اثری‌احكام واوامراسلاميه‌نك طبه تطبيقی واديسنده يازيلان آثاربركزيده‌دندر فرانسزجه‌اوله‌رق précsptes religieux des musulmans au vue de l hygiens اسميله قلمه‌الديغی رساله‌سی بو واديده شايان مطالعه آثار نافعهٔ طبيه‌دندر .

ح

« حاجی پاشا »

« اناطوليده » يتشن تورك علماسنك اولولرندن‌وجوديله افتخاراولنور جامع‌الكمالات برذاتدر. تراجم احوال كتابلريمزدن باشده « شقايق نعمانيه » اولنق‌اوزره بويولده يازيلان آثاريمزك همان كافه‌سنده « آيدين » لی اولديغی محررسه‌ده كتبخانهٔ عموميه‌ده كندی ال يازيسيله‌يازيلی «بايبورد»لی « اكمل‌الدين » حضرتلرينك علم‌حديثدن‌مشهور «مشارق‌شريف» شرحنك صوكنده‌كی كتبه‌سی اولان «حاجی پاشا بن‌خواجه علی‌القونوی الراجی الی رحمة ربه‌اللطيف فی مدينة قونيه» عبارەسنه نظراً فی‌الاصل « قونيه » لی اولديغی وصكره‌دن آيدينه هجرتله بوراسنی كنديسنه وطن ثانی اتخاذ ايتمسندن ناشی « آيدين » لی طانديغی اكلاشيليور. اسمی «جلال‌الدين‌خضر»اولان بوذات‌عالی‌مدرسه‌تحصيلنی مملكتنده بيتردكدن صوكره محضاًتوسيع معلومات‌ايچون « مصر»ه كيده‌رك اعاظم علمادن «مبارك شاه‌منطقی» دن منطق تحصيلانی بعدالاكمال هم فكری ومن‌وجه همشهريسی بولنسان (بدرالدين سماوی) ايله‌فضلا ومتصوفه‌نك اكابرندن (شيخ اكمل‌الدين) حضرتلرندن استفاده‌واستفاضه ايلدی.

بواثنالرده وجودينه عارض اولان خسته‌لق دولاييسيله (علم طب) تحصيلی لزومنی‌ده اكلايه‌رق زمانی اطباسندن (طب) تحصيل ايليوب كنديسنی تداوی ايتديكی كبی بوعلمده كوستر‌ديكی حذاقتك‌مكافاتی‌اوله‌رق(مارستان‌مصر) تسميه‌اولونان دارالتداوی‌يه (سرطبيب) تعيين اولنه‌رق برمدت ابنای جنسنی‌ده تداوی ايتدی . بعده وطننه عودت واو تاريخده (آيدين) ملكی اولان (آيدين اوغلو محمد) بكك دعوت والتماسی اوزرينه (بركی) يه عزيمتله تدريس وتأليفه باشلادی سنه‌لرجه بووجهله‌عمر سوره‌رك (٨٢٠) كسور تاريخنده عالم آخرته كيتدی (رحمة‌الله عليه) . (آيدين) ولايتنده سياحتم اثناسنده‌كی تدقيقاتمه

کوره‌الیوم ناحیه‌مرکزی اولان (برکی) نك (خضرلق) دنیان یرنده مدفوندر عالم‌اسلامك افتخارایتدیکی مشهورمؤلفلردن سیدالعلماء (شریف‌جرجانی) صاحب‌ترجمه (حاجی‌پاشا)نك علم‌وعرفانی تسلیم‌ایدن ذوات‌عالیه‌دندر آثارینك جمله‌سی غیرمطبوع اولوب بروجه‌آتی‌در.

(۱) مجمع الانوار فی‌جمع‌الاسرار : ایکی‌جلد اوزره مرتب عربی‌العباره تفسیر شریفدر بر نسخه‌سی جارالله ولی‌الدین افندی کتبخانه‌سنده واردر .

۲ — مسالك‌الکلام فی مسائل‌الکلام ! مفسر مشهور (قاضیٔ بیضاوی) نك دقایق علم‌کلامه دائر تألیفی اولان (طوالع الانوار) اسمنده‌کی اثر معروفك شرحی اولوب (آیدین) اوغوللرندن (عیسی بك) نامنه مؤلفدر .

۳ — حاشیه علی‌شرح مطالع الانوار ! متن‌اثر فاضل شهیر (قاضی سراج‌الدین محمود ارموی) نك شرحی‌ده علامه (رازی) نك اولوب حکمت‌عتیقه ایله منطقك دقایقندن باحثدر .

٤ — منتخب‌الشفاء ! (شفاءالاسقام) دن خلاصه ایدلمش علم‌طبه دائر (آیدین‌اوغلو محمد) بك نامنه مؤلف تورکجه بر اثر اولوب برنجی باب طبك علمی وعملی قسمندن، ایکنجی باب غدالرك ، شربتلرك ، دوالرك تراکیب وانواعندن، اوچنجی باب امراضك اسباب وعلائمندن باحث اولمق اوزره اوچ بابدر . خط دستیله محرر نسخهٔ قیمتداری اندرون همایونده سلطان احمدثالث کتبخانه‌سنده‌در . برر نسخه‌لری (تیره)ده (ابن‌ملك)، (مغنیسا)ده (مرادیه) کتبخانه‌لرنده اولدیغی کبی‌استانبول کتبخانه‌لرینکده بعضلرنده‌واردر.

۵ — تسهیل ـ شفادن کوچوك تورکجه طبی براثر اولوب بونکده نسخه‌لری مذکور کتبخانه‌لرده موجوددر. بوایکی اثر طبینك المانجه‌یه ترجمه‌ایدلدیکی السنهٔ شرقیه واقفلرندن دوقتور (هانس‌بارت) جملهٔ افاداتندندر .

٦ — شفاءالاسقام ودواءالآلام ! اسمنك دلالتی‌کبی طبه متعلق عربی‌العباره براثردر (۷۸۲) تاریخنده (آیاثلوغ)ده تألیف ایدلدیکی نهایتنده محرر اولان بواثرجسیمك مؤلف خطیله محرر نسخه‌سی (اندرون همایون) ده‌کی (سلطان احمد ثالث) کتبخانه‌سنده‌در .

۷ — فریده علم طبدن اوچ باب اوزره مرتب عربی‌العباره اولان بواثرك برنجی‌بابی کلیات علم‌طب ، ایکنجی بابی (خواص‌الاغدیه والادویه) اوچونجی بابی (اسباب‌الاضمرا

والعلامات والمعالجات) دن باحث اولوب مؤلف خطیله محرر نسخه‌سی (یکی جامع) کتبخانه‌سنده‌در .

٨ — الکمی الجلالی : بو اثرك اصل اسمی مؤلفك مقدمه‌سنده قید ایدلدیکی وجهله (السعادة والاقبال) در . آخرنده ایسه (کمی الجلالی) اسمیله‌ده تسمیه ایله‌دیکی مذکوردر . اوچونجی براسمی‌ده لغةً اصل معناسنه اولان (کناشه) اسمیله‌ده معروفدر . عربی العباره درت مقاله اوزره مرتب بر اثر طبی اولوب بر نسخه‌سی لاله‌لی کتبخانه‌سنده واردر . کم تورکجه‌ده (یه‌ن) معناسنه‌در (کمی الجلالی) مؤلف اسمی اولان (جلال الدین خضر) ك یه‌ننده قولایلقله طاشیدیغی (مخطرهٔ طب) دیمکدر .

حسن افندی

وزیر ابراهیم پاشا زماننده (طبیب خاصه مدرسه‌سنده منتهی مدرس ایدی) (پراکیلوس جرمانی)‌نك طب جدید کیمیائیسی‌نی (غایة المنی فی تدبیر المرضی) اسمیله توسعاً ترجمه ایله‌دی .

حافظ حسن افندی (کورك زاده ـ که‌وره‌ك زاده)

علمای اطبادن اولوب استانبولی عبدالله افندینك مخدومیدر ١١٨٣ تاریخنده‌کی روسیه سفرنده اردو حکیم باشیسی ایدی . درسعادته ورودنده اولا طبابت خاصه سلکنه دخول ایتدیکی کبی ١٢٠٠ تاریخنده سر طبیب شهریاری عنواننه نائل اولدی . بر آرالق حلب مولویتی متعاقباً مکهٔ مکرمه پایه‌سی ویرلدی . ١٢١٦ ده درسعادتده وفات ایده‌رك ایوبده (شریف زاده محمد ملا) جوارینه دفن ایدلدی . (نتیجة الفکریة فی تدبیر ولادة البکریة) بش دستور بر خاتمه اوزره مرتب (دستور العمل فی تدبیر الصحة والعلل) و (الدرة المنثوریه فی ترجمة المنصوریه) اسملرنده آثار طبیه‌سی واردر . ترجمهٔ حالنك قسم اعظمی ایکنجی اثرینك اوائلنده محرردر . بو اثرنده (سل الرئه) ایله (جذام) علتلری حقنده‌کی مسروداتی شایان دقتدر . علم طبی قانون ابن سینا مترجمی آتی الترجمه توقادی مصطفی افندیله دامادی اسماعیل ورئیس الاطبا منجم باشی زاده محمد امین افندیلردن اخذ وتعلم ایلمشدر .

حکیم شهیر (ارسطو) نك لسان یونانی ایله اسکندر کبیره یازوب مؤخراً عربجه‌یه ترجمه ایدیلن (تأسیس السیاسة فی تدبیر الریاسة) اسمنده‌کی اثرینك دردنجی مقاله‌سنی‌ده (سر الاسرار) اسمیله ترجمه‌ایتمشدر . امام غزالی‌نك (علم لدنی) اسمنده‌کی اثرینی‌ده ترجمه ایله‌مشدر. بو ترجمه‌دن طریقت جلوتیه‌یه منتسب اولدیغی آ کلاشیله‌قده‌در . ادرنه قاضیسی ایکن مورخ مشهور (میرخواند)ك آثارندن اقتباس طریقیله (قصهٔ یوسف علیه‌السلام) ایله (قصص انبیاء بنی اسرائیل وتخریب بیت المقدس) اسملرنده تاریخی اثرلر یازمشدر . برده سلطان بایزیدثانی‌زماننده اسپانیادن هجرت‌ایدن موسویلراطباسندن (الیاس بن‌ابرام)ك عربجه (مجنة الطاعون والوباء) اسمنده‌کی عربجه‌دن توسیعاً ترجمه ایتدیکی (غایة‌المنی فی‌تدبیرالمرضی) ده جملهٔ آثار طبیه‌سندندر .

(حکیم پراکلیوس)ك عربجه‌یه مترجم (مرشدالالباء فی‌ترجمةاسپاغربا) سنی‌ده تورکجه‌یه ترجمه ایتمشدر . نسخه‌سی (ییلدیز) ده واردر . ترجمهٔ میدانه کتیردیکی آثار طبیه‌سنك اك بویوك واهمیتلیسی (شمسیة المنصوره) تسمیه ایده‌رك (۱۲۰۹) تاریخنده اکمال‌ایله‌دیکی اثری درکه اصل اثر (طبقات‌الاطبا) ده مندرج اولدیغی وجهله (ابن سینا) نك معلمی (ابی منصور حسن‌بن نوح‌الغمری) نك اولوب اسمی (غنی ومنی) در . مترجم ذهول ایده‌رك (درةالمنشوریة فی‌ترجمه المنصوریه) تسمیه ایتمشدر . مترجمك خط دستیله محرر نسخه منظورم اولدی . بوترجمهٔ مهمه‌دن باشقا (نقریس) حقنده تورکجه بررساله‌سی‌ده واردر . تاریخ وفاتی :

(اکمل ایتدی کورك زاده‌یی آچ کوزلی فلك) مصرعی اولمق اوزره منقولدر .

حسین رمزی بك (اولیا) (میرآلای)

اطبای عثمانیه‌دن فاضل و مقدم بر ذات اولوب ۱۲۵۵ تاریخنده درسعادتده تولد ایلمشدر مکتب طبیهٔ شاهانه‌ده اکمال تحصیلدن صوکره قودوز علتی (داءالکلب) تداویسنك کاشفی اولان دوقتور (پاستور) دن تعلم ایتمك اوزره ۱۳۰۲ سنه‌سنده باارادهٔ سنیهٔ‌حضرت‌پادشاهی پارسه اعزام‌ایدلمشدر. جمعیت‌طبیهٔ‌عثمانیه‌اعضای مؤسسه‌سندن اولدقلری کبی پارسك (معارف قدیمهٔ شرقیه جمعیت علمیه‌سی) اعضاسندن ایدیلر

ارتحاللری ۱۳۱۰ ده قبری قاسم پاشاده دائرهٔ بحریه قارشیسنده‌کی ترابی درکاهنده‌در . محاسن اخلاقیه‌لرندن ناشی (اولیا حسین بك) شهرتیله معروف اولمشلردی . مؤلفات حکیمانه‌لری مدت عمرلری قدر (۵۸) عدد اولوب بعضیلری شونلردر :

(درراصداف) ، منتخبات حسین رمزی) ، (اختیار) ، (اربعهٔ کمال) ، (رهبر حقیقت) ، (امراض انسان) ، (آداب طعام) ،) (فن مقروبیٔ جراحی) ، (تاریخ طب) ، (علم حیوانات طبیه) ، (طب نبوی) ، (ترقیات طبیه) ، (تاریخ طبیعی) ، (مرآت‌البیت) ، (حفظ صحت عسکری) ، (موالید ثلاثه) ، (قودوز علتی و تداویسی) ، (عمر و عافیت بشر) ، (طبابت عرب) ، (اخلاق حمیدی) ، (ذریعهٔ اداب کمال لحوم) ، (آشی عملیاتی) ، (حفظ صحت متأهلین) ، (حفظ صحت شبان) ، (زئوتخنی) ، (علم حیوانات) ، (میقروب) ، (حیواناتك تشریح وفسیولوژیسی) ، (رهنمای تفتیش لحوم) ، (تداوی بالدلك) و سائره‌در .

مصطفی حامی پاشا (میرلوا)

مکتب طبیه‌دن یتیشن اطبای معروفه‌دن اولوب حجاز طبابتنده مؤخراً شورای عسکری اعضالغنده بولنمشدر . ذکی ، مقدم ، فاضل بر ذات اولوب اوتوزی متجاوز آثار نافعهٔ طبیه ، و صحیه نشرینه موفق اولمشدر . وفاتی ۱۲۹۵ در قبری ایوبده‌در .

(منافع‌الانسان) ، (فن سباحت) ، (علم نباتات) ، (کیمیا) ، (حفظ صحت) (فن قیافت) ، (منافع‌الاعضا) ، (آفریقا سیاحتنامه‌سی) ، (زبدة العلوم) ، (فضائل عسکریه) ، (پانزهرنامه) ،) (صحتنمای کبیر) و سائره .

حاجی حسین صبری بك (میرآلای)

فضلای اطبای عثمانیه‌دن بر ذات اولوب شهیردر لغات فنی و طبیمزك مؤسسلرندن معدود اساتذه‌دندر مکتب طبیهٔ عسکریه‌ده اکمال تحصیلدن صوکره مدت مدیده معاونلك وخواجه‌لکده ومکتب طبیهٔ ملکیه مدیریتنده وفن‌اسپنجیاری وبعده علم امراض داخلیه

معلملکلرنده بولنمشدر . بعده دائرهٔ صحیهٔ عسکریه اعضالغنه مؤخرا بشنجی و اوچنجی اردوی همایونلر مرکزلرنده طبیب اوللکه تعیین ایدلمشدر . درسعادته عودت و ١٣١٦ سنه‌سنده تسالیایه اعزام اولنان هیئت طبیه ریاستیله عزیمت وسنهٔ مذکوره‌ده یکیشهرده رحلت ایلدی . باشلیجه آثار مطبوعه‌سی : (دستورالادویه) ، (بدرقهٔ اطبا) ، (مفردات طب و علم تداوی) ، (امراض جلدیه) ، (امراض داخلیه) ، (حفظ الصحه) ، (فن اسپنجیاری) اولوب رسائل سائره‌سیده واردر .

خ

خیرالله بن ابراهیم :

سلطان مصطفای ثالث دوری اطباسندن فاضل بر ذات اولوب شهربدر ٤٦ باب و ٦٤ فصل اوزره مرتب تورکجه (تحفة المتنعمین) اسمنده مفصل بر طب کتابی واردر . دور عباسی اطباسندن (احمد بن ابراهیم) ك (خلقة المعدة) اسمنده‌کی اثرینی‌ده ٤٠ باب اوزره ترجمه ایتمشدر . برنجی اثرینك نسخه‌سی ولی‌الدین افندی کتبخانه‌سنده موجوددر .

خلقی حسین بك

مکتب طبیهٔ عسکریه‌دن نشأت ایدن اذکیا و حذاق اطبای عثمانیه‌دن اولوب شهری‌الاصلدر . عربجه ، فرسجه ، فرانسزجه ، یونانجه اجرای کتابته مقتدر ایدی . حیفاکه دها کنج ایکن ١٣١٣ سنه‌سنده وفات ایلیه‌رك ایوب انصاری قبرستاننك مرتفع محلنه دفن اولندی . آثاری (مسلمانلرك طبابته ایتدکلری خدمت) ، (عشرت) ، (طبابت حقیقیه و مسالك باطلهٔ طبیه) ، (دکتر حامی) ، (برلین خاطراتی) ، (قارین اغریلری) ، (قولرایه قارشی نه یاپمالی) اسملرنده‌در .

خیرالدین پاشا :

(١٢٨٩) ده نشأت ایدن اطبای عثمانیه‌دن اولوب ساقیزلیدر. بدایت نشأتنده امراض

جراحیه تحصیلیچون پارسه اعزام، عودتنده مکاتب طبیه سریات خارجیه معلم معاونلکنه مؤخراً امراض خارجیه معلملکنه و طبیهٔ ملکیه عملیات جراحیه معلملکنه و انقلاب اخیر اوزرینه صحیه دائره‌سی ریاستنه تعیین اولوندی . و تقاعد اولدقدن صوکره طب فاکولته‌سی فخری معلملکنده بولوندی . حسن تقریره مالك اطبای حاذقه‌دن ایدی . ١٣٣٠ ده ارتحال ایده‌رك ایوبه دفن ایدلدی . (امداد مصابین) ، (عملیات جراحیه) ، (امراض خارجیه) ، (زبدة الکیمیاء) اسملرنده‌کی آثاری کتبخانهٔ طبیٔ عثمانی‌یی تزیین ایدن آثاردندر .

دوائی

طبیعت شعریه‌یه مالك اطبادن اولوب (رسالهٔ دلپذیر و مقالهٔ لانظیر) اسمنده ارواح و نفوس بشریه‌یه دائر تورکجه تألیف ایتدیکی اثرینی ٩٩٤ تاریخنده سلطان محمد ثالث نامنه تألیف ایتمشدر . بو اثرینك آخرنده : (حضرتوکه عرض ایدر ایکی شفیع ، علم ابدن وبری نظم بدیع) بیتیله برده اثر طبیسی اولدیغنی تصریح ایدییور . رساله‌نك نهایتی شو :

این سخن برنام آن شه‌شد تمام
ای دوائی توبکو تم الکلام

د

درویش سیاهی لارنده‌وی

زماننه کوره مقتدر اطبادن ومنتسبین مولویه‌دندر . مصر و سائر طرفلرده اون سنه سیاحت ایله‌دی حروف هجا و یکرمی سکز باب اوزره مرتب (لغت مشکلات اجزا) اسمنده‌کی اثرطبیسنده اجزانك اسامیٔ لغاتی عربی ، فارسی ، یونانی ، بربری ، تورکی لسانلری اوزرینه جدوللی بر طرزده یازمشدرکه بر نسخه‌سی باغچه قاپیسنده حمیدیه کتبخانه‌سنده موجوددر . برده (مجمع الطب) اسمنده منظوم بر اثر طبیسی واردر . بونکده نسخه‌سی نورعثمانی کتبخانه‌سنده‌در . بو اثرك نهایتندن :

هزار وبیست وپنج ایچنده جانا ... یازلدی بو کتابم اولدی پیدا
اوقوندقجه کتابم مجمع طب ... سیاهی‌یه دعالر ایده طالب
صورارلر ایسه مولودمدن الان ... صلهم لارنده وشهرم قرامان

مشکلات اجزا) نك ترتیبی حروف اوزره هجا مرتب اولمادیغندن (١١٩٣) ده اسکداری مصطفی افندی ترتیب ایدرك اسمنی (مرتب مفردات سیاهی) تسمیه ایتمشدر .

ر

رضا افندی (محمد رضاء آمدی)

ارباب دانشدن بر طبیب حاذق اولوب (دیاربکر) لیدر . علم طبی شعبان شفائی افندینك (دیاربکر) قاضیلکنده بولوندیغی زمان مشار الیهدن تحصیل ایتمشدر . استادیله استانبوله کلیرکن استادینك آنقره‌ده وفاتندن ناشی یالکزجه استانبوله کله‌رك سلطان سلیمان قانونینك بنا کرده‌سی اولان مدرسهٔ طبیه‌ده علم طبده‌کی نقصانی اکمال ایده‌رك وطننه عودتله عالم انسانیته خدمت ایله‌دی . وفاتی (١١٨٠) تاریخنده‌در آثار طبیه‌سی بروجه آتیدر :

١ — رسالهٔ آصفیه فی کلیات الطبیة : وزیر ابراهیم پاشا نامنه مؤلف بر اثر اولوب بر نسخه‌سی آیاصوفیه کتبخانه‌سنده واردر .

٢ — کتاب مختصر فی الطب : طبیب امیر چلبی‌نك (انموذج الطب) ندن تلخیص ایدلمشدر .

طبیعت شعریه‌سی‌ده واردر . تفصیل احوالی (تذکرهٔ شعرای آمد) ده محرردر .

ز

زین العابدین افندی بن خلیل (طبیب)

زمرهٔ قضاة و اطبادن فاضل و متفنن بر ذات اولوب (ایوب) لیدر .
١٠٣٧ تاریخنده (شفاء الفؤاد) اسمیله مراد رابع نامنه ترکی العباره ١٧ فصل اوزره

مرتب صغیر بر اثر طبی تألیف ایلشدرکهٔ مؤخراً طبع اولوندیغی کبی (رئیس‌الاطبا) لق مسندندن صکره مصر قاضیسی اولدی و ١٠٥٦ ده استانبولده ارتحال ایلدی . فاتح سلطان محمد خانک بنا کرده‌لری اولان (بیمارستان) ده رئیس اطبا ایدی .

(شفاء الفؤاد) یعنی (١٧) کونده تألیف ایتدیکنی اثرنده بیان ایدییور . (فضائل مدینه) ، (زین‌البدور ـ شرح اسماء حسنی) اسملرنده آثاری‌ده واردر .

١٣٠٠ تاریخنده‌ده (خواص بیریه) و (چای) رساله‌لریله برابر (مصر) ده طبع اولونمشدر .

س

سید محمد علی افندی (حکیم)

حکیم امیر چلبی‌نک تلامیذندن اولوب عصرنده رئیس‌الاطبا ایدی اسامیٔ معالجاتی مشروحاتلی جداول اوزره مرتب (نسخةالطب) کتابنک مؤلفیدر . (١٠٤٩) ده وفات ایله‌دی .

سلیمان افندی (حیاتی زاده دامادی)

زمرهٔ قضاة و اطبای خاصه‌دن اولوب قره دکز ساحلنده‌کی (منقالیه) لیدر . ١١٢٨ ده استانبول قضاسندن معزولاً وفات ایتدی جوار حضرت خالدده مدفوندر . زمانه کوره فن طبده ماهر ایدی (ترجمهٔ اقرابادین) ایله (مرکبات) اسملرنده تورکجه آثار طبیه‌سی واردر . (ترجمهٔ اقرابادین) نك بر نسخه‌سی (آیاصوفیه) کتبخانه‌سنده موجوددر . (مظهرالاثار فی‌علم‌الاسرار) مؤلفی اولوب قیصریه‌ده اختیار اقامت ایدن (احمد بن اسحاق) ده (منقالیه) دن یتیشن ارباب دانشدندر .

سعید افندی (محمد سعید افندی ـ محمد زاده)

اطبای خاصه‌دن حاذق بر ذات اولوب شهیردر .

(١١٧٩) تاريخنده ١٤ فصل اوزره (ميزان نبض) اسمنده تورکجه بر اثر طبي يازمشدر.

ش

شرف الدين بن علي (صابونجي اوغلو)

مملكتي اولان (آماسيه) ده ١٤ سنه (دارالشفاء) طبابتنده بولونمش بر طبيب فاضلدر. (٨٧٣) ده مؤلف ١٧ باب اوزره مرتب (مجرب‌نامه) اسمنده تورکجه اثرطبيسى واردرکه برر نسخه‌سى (آياصوفيه) و (حميديه) کتبخانه‌لرنده موجوددر . بو اثرك باش طرفنده مهم (مفردات طب) جدولي مندرجدر . (خوارزم شاهي) نك (اقربادين) ني‌ده ترجمه ايتمشدر بونكده بر نسخه‌سى قيليج علي پاشا کتبخانه‌سنده واردر . بونلردن باشقا برده منظوم اثر طبيسى واردرکه بونكده مؤلف خطيله محرر نسخه‌سى (ولد چلبي‌افندي) حضرتلرينك خصوصي کتبخانه‌لرنده در بو اثرده (صابونجي اوغلو) لقبي محرردر .

شعبان شفائي افندي

فضلاى قضاتدن و عثمانلي اطباسنك مشهورلرندن بر ذات اولوب مسقط راسى (آياش) در . شعره و تاريخه‌ده انتسابي واردر .

١١١٦ تاريخنده دياربکر نيابتندن معزولاً کليرکن انقره‌ده وفات ايله‌دي . آثاري پادزهر حقنده اوچ فصل طبدن (شفائيه) ايله (تدبير مولود) و (قصص انبيا) ترجمه‌سى و (قلائدالعقيان فى‌فضائل آل عثمان) نك توسيعاً ترجمه‌سى اولان (فضائل آل عثمان) دن عبارتدرکه بو ترجمه‌نك برر نسخه‌سى نورعثمانيه ايله کتبخانهٔ عموميه‌ده موجوددر .

اشعارندن :

فلكدن ايلمه‌يز ناله و شكوا ينه بو طرز وروشدن فراغه منتظرز

قلائد ١٠٣٠ تاريخنده ارتحال ايدن (شيخ مرعي بن يوسف المقدسي) نكدر علامه (شهاب‌الدين ابوالعباس احمد بن السيد محمد الحسيني الحموي) نكده (الدرالمنظوم

فی فضل الروم) اسـمنده فضائل آل عثمانه دائر آیاصـوفیه کتبخانه‌سنده بر اثر مقبولی واردر . (شـفائیه) نك برر نسخه‌سی آیاصوفیه و نورعثمانیه‌ده ، (تدبیر مولود) ك بر نسخه‌سی بشیر آغا کتبخانه‌سنده موجوددر .

شانی زاده عطاءالله افندی

هزارفن اطلاقنه شایان ذوفنون ، فاضل ، ادیب ، مورخ برذات اولوب (مدینهٔ منوره) ملاسی اسبق (شـانی زاده شهری محمد صادق) افندینك مخدوم فضائلموسـومیدر . معلومات ابتدائیه‌سنی اکمالدن صـوکرا علی الاصول علوم آلیه و عالیه‌یی‌ده بعدالتحصیل (مکهٔ مکرمه) مولویتی و اوقاف همایون مفتشلکی وسائره کبی اموردہ ایفای حسن خدمت ایتمشـدر . تفصیل احوالی جودت تاریخنده محرر اولدیغی اوزره (تیره) ده ارتحال دار بقا ایلمشدر قشله جوارنده اشرافدن علی پاشـا مرحومك قوناغی قارشوسـنده‌کی مقابر مسـلمینده دفین خاك غفراندر . اخیراً زیارت ایتدیکم مزارنده محکوك اولان نظم و نثر بروجه زیردر .

میسر اولمدی بکا شهادت
الٰهی سن نصیب ایله سعادت
بوله‌م تاکه رسولکدن شفاعت

شانی زاده محمد عطاءالله افندی با امر عالی تیره‌یه مأمور ایکن مرحوم اولدی

سنه ١٢٤٢

مرحوم مشارالیه (خواجه اسحق) ، (حسین رفقی) ، (کتخدا زاده محمدعارف) ، (منجم باشی عثمان صـائب) ، (اسماعیل فرخ) افندیلرله برلکده مجرد سـلطان سلیم ثالث و سـلطان محمود عدلی حضراتنك حمایهٔ ملوکانه و تشـویقات معارفپرورانه‌لریله علی طریق التجدد حصوله کلن معارف جدیدهٔ عثمانیه‌مزك ایلك اسـتادلری و اصطلاحات فنیه و طبیهٔ عثمانیه‌مزك ایلك واضـعلری اولمق طولاییسـیله تاریخ علم و فنمزده ناملری کمال تقدیر و احترامله یاد ایدلمکده اولان فضلامزدن اولوب السـنهٔ ثلاثه ادبیاتنه واقف اولمغله برابر فرانسزجه‌یه‌ده آشنا وصنایع نفیسه‌دن شعر ، موسیقی ، رسمه اولان وقوف

و انتسابیده واصل مرتبهٔ اعلا ایدی . ترجمهٔ حالی زمانمز ارباب دانشندن (ابن‌الامین محمود کمال) بك افندی طرفندن یازلمش سه‌ده غیر مطبوعدر .

ابیاتندن :

سائق قدرته تسلیم عنان ایت یوری
اوله پابستهٔ زنجیر ملال اول سربست

آثاری : (١) [تاریخ عثمانی] : مترجم قاموس عاصم افندی تاریخنه ذیلاً ١٢٢٣دن ١٢٣٧ تاریخنه قدر کذران اولان وقایعدن باحث اولوب اورته قطعه‌ده درت جلد اوزره مرتب و مطبوعدر .

(٢) قوانین‌العساکرالجهادیه) : توسیع وعلاوه طریقیله ١٢٢١ تاریخنده فرانسزجه‌دن ترجمه ایدلمش ١٢٣١ ده طبع اولنمشدر .

(٣) (اصـول صك) اخیراً طبع ایدیلن (صك جدید لضیاء الدین) کنارنده طبع اولوندی .

(٤) (تنبیهات حکمران باسرعسکران)

(٥) (تنظیم پیادکان و سواریان)

(٦) (مرآت‌الابدان فی تشریح اعضاءالانسان) فن تشریحه دائر رسملی بر اثراولوب (١٢٣١) ده تألیف ایدلمش و (١٢٣٥) ده طبع ایدلمشدر .

(٧) (قانون‌الجراحین) فن جراحی‌یه عائد اولوب ١٢٤٤ ده طبع اولنمشدر .

(٨) (معیارالاطبا) مطبوعدر .

(٩) (اصطلاحات اطبا)

(١٠) (مفردات اجزاء طبیه)

(١١) (مرکبات اجزاء طبیه)

(١٢) (اصول‌الطبیعه)

(١٣) (اصول حساب) (١٤) (اصول هندسـه) (١٥) (جبر — مقابله) (١٦) (تعریفات سواحل دریا)

شاكر پاشا (ميرلوا)

مكتب طبيهٔ عسكريه‌دن ١٢٨٨ تاريخنده نشأت ايتمش اذكياى اطبادندر فيسيولوجى تحصيلى ايچين پارسه كوندرلمش ومشاهيرفسيولوجيوندن (قلود برنار) ك رحلهٔ تدريسنده اكمال تحصيل ايلمشدر . درسعادته عودتده ٢٩٢ تاريخنده مكتب طبيهٔ عسكريه و طبيهٔ ملكيه فن منافع الاعضا معلملكنه تعيين اولنمش و طبك منافع الاعضا شعبه‌سنده ابراز ايلديكى مساعى‌دن دولايى عالم طب عثمانيده بقاى نام ايتمش ويوزلرجه شاكرد يتشدرمشدر.

فكر احرارانه صاحبى غايت جدى فيلوسوف مشرب بر ذات كمالات سمات ايدى . آخر عمرينه قدر تحريات و تدقيقات علميه‌ده بولنمش والندن بر كون كتاب دوشمامشدر.

شاكر ابراهيم بك

اذكياى اطباى عثمانيه‌دن اولوب قيصريه‌ليدر مكتب طبيهٔ شاهانه‌ده اكمال تحصيلدن صكره بر مدت اوچنجى و يدنجى اردولر دائره‌لرنده ايفاى وظيفه ايله‌ديكى كبى بر آرالق وبا و تيزرا حقنده تدقيقات طبيه‌ده بولنمق اوزره مأموراً عراقه كيتمش وظائف طبيه‌سنى ايفا ايتمشدر بعدالعوده بر مدت درسعادتده قالدقدن صوكره مسئلهٔ اخيرهٔ يونانيه‌ده تساليايه اعزام اولونان اطبا مياننده بولنوب دومكه خسته‌خانه‌سى سر طبابتنده ايكن ١٣١٥ سنه‌سنده اجل موعوديله وفات ايده‌رك چتالجه‌ده دفن اولندى . مرحوم لسان مادرزاديله برابر عربى ، فارسى ، فرانسزجه لسانلرينه بحق آشنا فضلاى اطباى عثمانيه‌دن مجسم سعى و غيرت ديمكه سزا ايدى. آثارينك همان كافه‌سى غير مطبوع اوله‌رق قالمشدركه باشليجه‌لرى :

(امراض عينيه‌يه دائر مكمل بر اثر) (قولرا باسيللرينه دائر لايحهٔ مفصلهٔ فنيه) (هندستان احوال تاريخيه‌سنه متعلق لايحهٔ مفصله) ، كوپكلرك انواع و اخلاقيله بعض مشاهيره منسوب كلابدن باحث (علم الكلاب) اسمنده‌كى اثرى ، يمنده بولنديغى زمانده قلمه آلديغى (حديقة المنهيات فى انواع القهوة والقات) (سفينهٔ دم) (سفينهٔ اموات) و سائره‌دن جريدهٔ طبيهٔ عسكريه‌ده بر چوق مقالات فنيه نشر ايلمشدر .

شاكر پاشا

مكتب طبيهٔ عسكريه‌نك اك مقتدر اك همتلى معلملرندن و علم طبك منافع‌الاعضا شعبه‌سى متخصصلرندن حاذق بر ذات اولوب شهريدر اكمال تحصيلى پارسده‌در . طبك بالخاصه منافع‌الاعضا شعبه‌سنه دائر يازديغى آثاريله عالم طب عثمانيده ابقاى نام ايتمش و يوزلرجه شاكرد يتشديرمشدر . (١٣٢٦) تاريخنده ارتحال ايده‌رك قاضى كوينده قوش ديلنده محمود بابا قبرستاننه دفن ايدلدى . آثار مطبوعه‌سى : (دروس حيات بشر) (عملياتخانهٔ فيزيولوژى) ايله ايكى بويوك جلد اوزره مرتب (تشريح و فيزيولوژى تجروى و انسجه‌وى) در بو اثرك انجاق اونبش فورمه‌سنك طبعنه موفق اولابيلمشدر.

ص

صالح بن نصرالله (طبيب)

سلطان محمد خان بن ابراهيم خان دورى اطباى عثمانيه‌سندن اولوب رياست اطبا وظيفه‌سيله و موكب همايونله يكيشهرده بولنديغى اثناده (١٠٨٠) تاريخنده وفات ايتدى . فن اسپنجياريدن باحث (اقربادين) اسمنده بر اثريله بر مقدمه درت مقاله وبر خاتمه‌يى حاوى اولان (غاية‌البيان فى تدبير بدن‌الانسان) اسمنده‌كى اثر طبينك مؤلفيدركه بو اثر مؤخراً دارشفا طبيب اولى ابوالفيض مصطفى افندى طرفندن بر طاقم علاوات ايله تذييل ايديله‌رك (نزهة‌الابدان فى ترجمة غاية‌البيان) تسميه اولونمشدر بو اثر اخيراً طبع ايدلمشدر . (٤٠٠) صحيفه‌دن متشكل اولان (غاية‌البيان) نك بر نسخه‌سى اياصوفيه كتبخانه‌سنده واردر . صالح افندى عن اصل (حلب) لى اولوب تحصيلى درسعادتده‌در . برنسخه‌سى اسعدافندى‌ده موجود (فرائدالمفردات) اسميله (١١١٦) تاريخنده توركجه براثر يازان صالح افندى ديكر بر طبيب عثمانى‌در .

صالح افندى (حكيم باشى)

فضلاى اطباى عثمانيه‌دن و علم نباتات متخصصلرندن اولوب شهرى‌الاصلدر مكتب

طبیه‌نك طبخانه نامیله بدایت کشادنده اکمال تحصیل ایده‌رك چیقدقدنصکره معارف طبیهٔ عثمانیه‌یه پك مهم خدمتلر ایفاسنه موفق اولوب مهم ومختلف خدمات دولتده بولنمشلردر. زمان نظارتنده فنون طبیه تدریساتی ترکجه‌یه تحویل اولندیغی جهتله لغات فنیه‌یی بولمق وکتب طبیه‌یی لسانمزه نقل وترجمه ایله‌مك خصوصنده خدمات برگزیده‌سی سبقت ایلمشدر. وسملری مکمل (علم حیوانات ونباتات) اسمنده تألیفلری واردر . رحلتی ۱۳۱۲ ده ، قبری أیوبده (فریدون بك) تربه‌سی جوارنده‌در [۱] .

ط

طلعتی چلبی

علما واطبای عثمانیه‌دن بر ذات اولوب شهریدر . (یوسفی) اسمنده بر ذاتك ۹۱۴ تاریخنده نظم ایتدیکی (فوائدالاخبار) نامنده‌کی فارسی العباره منظومهٔ طبیه‌سنی بر خیلی فوائد طبیه علاوه‌سیله (مغزالطب) تسمیه ایده‌رك ترجمه ایله‌مشدر . تاریخ ترجمه‌نك (۱۰٦۷) اولدیغنه کوره صاحب ترجمه (۱۰۰۰) کسور رجالندن اولدیغی آکلاشیلیور .

ع

علی سیواسی (ابو عبدالله علی بن محمد بن علی السیواسی)

فضلای اطبادن برذات اولوب (سیواس)لیدر . امرای سلجوقیه‌دن (امیر یَنْشبَكْ) نامنه تألیف ایتدیکی (کتاب اکسیرالحیوة فی تلخیص قواعدالمعالجات) اسمنده‌کی مفصل اثر طبیسنك مقدمه‌سی عربی، دیکر مندرجاتی فارسی‌در . (عقدالجمان) ده بر تفصیل محرر اولدیغی وجهله (امیر ینشبك) ، (آماسیه) ده سلطنت (سلجوقیه) مسندنده بولونان (تاج الدین آلتون باش) لك آتابکی اولوب (۷۱۸) بادره‌سنده (آماسیه) ده افنا ایدلمش واولادی مصره فرار ایتمشدر .

---

[۱] اوزون زمان دارالمعلمینده (علم موالید ثلاثه) معلملکی ایتمشدر (لمصححه)

عناقی شمس الدین شیروانی :

سلطان مراد رابع دوری اطباسندن فاضل برذات اولوب (شیروان) لیدر. (تشریح ابدان وترجمان قبالهٔ فیلسوفان) اسمنده متعدد رسملری حاوی اولان اثرینی تقدیم ایدەرك مکافاةً شیخ الحرم اولمشدی . تشریحك برنسخەسی ایوبده خسروپاشا کتبخانەسنده واردر .

عیسی افندی (حکیم)

ساقیزلی علی افندینك مخدومیدر. قضاة وعلماء اطبادن بر ذات اولوب علوم حکمیەیه وفنون طبیەیەده وقوفی اولمغله حکیم عیسی افندی نامیله مشهور ایدی . دفعات ایله رئیس۔ الاطبا اولمشدر. (نظام الادویه) (مفردات) (دواء الامراض) اسملرنده آثار طبیەسی واردر . ۱۰۵۹ تاریخنده درسعادتده وفات ایلەدی . ادرنه قاپیسی خارجنده مدفوندر . بر اثرده تاریخ وفاتی ۹۸۱ اولمق اوزره کورولدی . (دواء الامراض) ۳۶۲ باب اوزره مرتب اولوب برر نسخەسی ایاصوفیه وحمیدیه کتبخانەلرنده واردر. (نظام الادویه) نك ده برنسخەسی آیاصوفیه کتبخانەسنده موجود اولوب عربی ، فارسی ، ترکی ادویەنك حروف هجا اوزره ترتیبنی حاویدر . (مفردات) ك بر نسخەسی یکی جامع کتبخانەسنده منظورم اولدی . بعض قرائنله پدری اولدیغی آکلاشیلان علی افندی‌ده (۲۱) باب اوزره مرتب امراض عینیەدن باحث عربی العباره (تذکرة الکحالین) اسمنده براثر صاحبی‌درکه برنسخەسی شهید علی پاشا کتبخانەسنده واردر.

عبدالله احمد بن بشیر کوتاهیوی

درسعادتده دارالشفا طبیبی برفاضلدر. (۱۱۰۹) تخاةً وفات ایتدی . (جامع فی العلم۔ البیطریه) اسمنده اثری واردر .

عمر بن سنان

علماء اطبای عثمانیەدن اولوب (ازنیق) لی وآتی الترجمه عمرشفائی افندی معاصریدر .

(١١١٦) تاریخنده تألیف ایتدیکی کیمیا وقوانین طبیه‌دن باحث (کنوز حیاة الانسان وقانون اطباء فیلسوفان) اسمنده ایکی مقاله اوزره مرتب تورکجه قیمتدار اثر طبیسی ایله (شفاء المؤمنین) اسمنده ینه طب وکیمیادن باحث دیکر اثری واردر. (کنوز) ینك مقدمه‌سنده کنیه‌سنی: (درویش حاذقی اعنی عمر بن سنان ایزنیقی) دیه یازییور. خط دستیله محرر نسخه‌سی ییلدیز کتبخانه‌سنده‌در. لسان افرنجه‌ده واقفدر.

عمر شفائی بن شیخ حسن افندی

فاضل برطبیب حاذق اولوب اساساً (سینوب) لی ایسه‌ده بروسه‌یی وطن ثانی اتخاذ ایتدیکیچون (بروسه‌لی) شهرتیله بنامدر. (الجوهرالفرید فی‌الطب الجدید) و (خلاصة الابدان)، (الفوائد الجدیده)، (منهاج الطب)، (مرأت السماء فی تدبیرطاس‌الحکماء)، (قانون الرشاد فی‌تدبیرالنفوس والاجساد)، (مرشد المختار فی علم الاسرار)، (مفردات طب)، (تحفة الاحباب فی‌مرکبات الطبیه). (الشفائی فی طب‌الکیمیائی) اسملرنده آثار طبیه‌سی واردر ١١٥٥ تاریخنده وفات ایله‌دی. بروسه‌ده مولویخانه قارشوسنده کنبدك قبله جهتنده مدفوندر. سنك مزارنده (مرحوم ومغفورله طبیب حاذق لقمان زمان بروسه‌وی عمر افندی روح شریفلرینه الفاتحه سنه ١١٥٥) عباره‌سی منقوشدر. بروسه‌جه ایدیلن روایته نظراً الیوم مشهور اولان سنك مزاری برطبیب افرنج طرفندن یاپدیرلمشدر.

یکی قاپی مولویخانه‌سنده اکمال چله‌دن صوکره طبابتله توغل ایده‌رك طبیب شهرتیله بنام اولمشدر. علوم غریبه‌یی (مصر) ده سیاحتی اثناسنده مشایخ خلوتیه‌دن حسن افندی نامنده بر ذاتدن اخذ ایتدیکنی (مرشد مختار) مقدمه‌سنده بیان ایدییور. ترکی‌العباره اولان بواثر آثارینك مهملرندندر. برمقدمه ١٢ تعلیم اوزره مرتب اولوب (علم کاف) دخی دینیلن کیمیای عتیقدن باحثدر.

(فیلبوس مؤللروس) ك علم اکسیر وکیمیا حقنده یازدیغی رساله‌سنی توسیعاً ترجمه ایتمشدرکه بوترجمه‌ده کنیه‌سنی بویله یازییور: (ابوالعباس درویش عمر شفائی المولوی بن الشیخ حسن فقیه السینوبی‌القملوی). طبیب شهیر (پرا کیلوس) ك (طب جدید کیمیائی) نامنده‌کی اثرینی‌ده (لاتینجه) دن ترجمه ایتمشدر. علم تصوف وادبیاته‌ده انتسابی

واردر. (تحفةالاحباب) ك برنسخه‌سی بایزید جامع شریفی ایچنده‌كی كتبخانه‌ده موجوددر. (مرشدالمختار) ایله (منهاج) ك نسخه‌لری ییلدیز كتبخانه‌سنده موجوددر. (منهاج الشفائی فی الطب الكیمیائی) حكیم پراكلیسك اقربادین جدیدینك توسیعاً ترجمه‌سیدر.

علی افندی (حكیم)

زماننده حذاق اطبادن معدود طبیب سلطانی ایدی. مولداً استانبولی ایسه‌ده بروسه‌ده اختیار اقامت ایلدیكیچون بروسه‌لی علی افندی شهرتیله بنامدر. ١١٦٠ كسور تاریخلرنده بروسه‌ده وفات ایلدی. مولویخانه قارشوسنده‌كی كنبد آرقه‌سنده استادی عمر شفائی یاننده مدفوندر. آثاری:

(١) بضاعةالمبتدی: ادویه‌نك حروف هجا ترتیبی اوزره تعریفاتندن باحث اولوب نسخه‌لری (استانبول) كتبخانه‌لرندن از جمله آیا صوفیه وحمیدیه كتبخانه‌لرنده واردر.

(٢) جراحنامه: دوقوز باب اوزره مرتب اولوب نسخه‌لری نور عثمانی و غلطه مولویخانه‌سی كتبخانه‌لرنده موجوددر.

(٣) قراصةالكیمیاء ـ ترجمهٔ اقربادین: لسان افرنجدن مترجمدر.

(٤) تحفهٔ علیه: صدر اعظم حكیم اوغلو علی پاشا نامنه محرر اولوب اوچ باب بر خاتمه اوزره مرتب اولان بواثر (قیناقینا) نك خواصندن باحثدر.

(٥) (اپاپاقوغالو) اسمنده‌كی نباتك خواصنه‌دائر اولوب بوده علی پاشا نامنه محرردر.

(٦) رسالهٔ فوائد نارجیل بحری.

(٧) رسالهٔ پادزهر.

عبدالعزیز افندی (حكیم باشی)

عثمانلی مورخلرندن صبحی افندینك مخدومی اولوب علم طبده وفنون سائره‌ده بهره‌سی وار ایدی. احكام نجومه دائر (علیشاه خوارزمی) نك (اشجارالاثمار) ومحمد شریف

بکرینك (برهان‌الکفایه) نام فارسی کتابلرینی ترجمه ایتدیکی کبی علم اخلاقدن‌ده کوزل براثر یازمشدر . زباندرازلق تهمتندن ناشی ١١٩٧ تاریخنده استانکوی جزیره‌سنده منفیاً وفات ایلدی . ترکی وفارسی انشاد نظمه مقتدر ایدی . برده فرانسزجه‌دن (قطعات نقاده فی ترجمة کلمات الواردة) اسمنده براثر طبی و (ایتالیا) تاریخنی و بوارهاوه‌نك فصول اسمنده‌کی طبنی ترجمه ایتمشدر .

اشعارندن :

یکجام واز کون‌ایله چرخ دسیسه‌کار ٭ مست وخراب غفلت‌ایدر اهل رفعتی

ایتدك ادباره کرچه حکیمانه انتساب ٭ لکن براوزکه درده دوشوردك طبابتی

تشریح ایله امراض مزمنه وغیر مزمنه‌نك تداویلرینه دائر لاتینجه‌دن ترجمه ایتدیکی اثری اسعد افندی کتبخانه‌سنده‌در .

عزیز ادریس بك (میرالای قریمی)

حمیت ملیه وقدرت علمیه‌سنی طبك ترکجه‌یه تحویلی امرنده بحق اثبات ایله بین‌الاقران برموقع ممتاز احراز ایله‌ین سر فرازان اطبای عثمانیه‌دندر . فن امراض وفن تشخیصده ید طولی صاحبی ایدی . مولدی درسعادت ایسه‌ده پدرینك مسقط رأسی قریم اولدیغندن (قریمی) عنوانیله شهرتشعار ایدیلر . مکتب طبیهٔ شاهانه‌ده اکمال تحصیلدن صوکره امراض داخلیه وفن کیمیا تدریسیله مشغول اولدیغی کبی تأسیس وترقیسی خصوصنده‌علو همتی سبق ایدن مکتب طبیهٔ ملکیه‌ده‌دخی مدیر اولمش وامراض‌داخلیه تدریس ایتمشلردر . فنون طبیه وطبیعیه‌نك غوامضنه واقف اولمغله برابر فن لغات و اصول کتابت وانشاده دخی بهرهٔ کلی‌صاحبی ایدی . تأسیسنه همت ایلدیکی وریاست دانشمندانه‌سی تحتنده انعقاد ایدن جمعیت‌طبیهٔ عثمانیه‌ده ایراد بیوردقلری نطق مشهوردر. تاریخ وفاتلری اولان ١٢٩٥ سنه‌سنده اوتوز سکز یاشنده ایدیلر . قبرلری استانبولده ادرنه قاپیسی خارجنده‌در . آثاری : (کیمیای طبی) و (امراض عمومیه) نام کتاب برکزیده‌در . برنجی اثرینك مقدمه‌سنده تاریخ کیمیایه وحکمای اسلامیه‌نك خدمات برکزیده‌لرینه دائر معلومات جدیده واردر .

علی رضا بك (کیمیاکر) (قائممقام)

مکتب طبیهٔ شاهانه‌نك یتشدیردیکی اذکیاءاطبا وبالخاصه کیمیا کرلردن اولوب شهیردر. ۱۳۰٤ ده اکمال تحصیلدن برمدت صوکره پارسه اعزام اولنه‌رق اك مشهور کیمیاخانه‌لرده بولنمش واك مشهور کیمیاکرلرك نظر تقدیر وتحسیننی جلب ایلمشیدی . درت سنه صوکره عودتنده مکتب طبیهٔ عسکریه وملکیه‌ده (کیمیای عضوی وتحلیلی) معلملکنه تعیین اولنه‌رق کندیسندن پك چوق استفاده اولندی . (قره حصار صاحب) معدن صوینك تحلیل وتعیین ماهیتنده، صورت وشرائط املاسنك تطبیقاتنده وکاغدخانه صولرینك صورت جمع وتوزیعنده واقفانه بیان مطالعات ایتمشدر . (دارالفنون) کیمیای عضوی وحیاتی معلملکی واطفال خسته خانه‌سی کیمیاکرلکی‌ده عهدهٔ حذاقتنه مودوع ایدی . حیفاکه دها کندولرندن پك چوق خدمات منتظر ایکن ۱۳۲۲ ده وفات ایدرك ایوب قبرستانه دفن ایدلدی .

(کیمیای عضوی) نامنده بر اثری واردر .

عادل بك (بیطر بیکباشیسی)

اطبای بیطریه‌نك اك حاذقلرندن اولوب شهیردر . اکمال تحصیل ایچون فرانسه‌یه کوندرلدیکی زمان داهیٔ شهیر پاستورك اك متمیز شاکردانندن نوقاردن استفاده ایتمش وفرط ذکا وسعی طولاییسیله کرات ایله معلمنك مظهر تقدیری اولمشدر .

استانبوله عودتنده (باقتریولوژی) خانه‌یه مأمور ایدیله‌رك پك جدی اثرلر میدانه کتیرمشدر . بونلردن باشلیجه‌سی کندی محصول تتبعی اولمق اوزره بولدیغی (وباء بقری) آشیسی‌درکه بوکون ممالك متمدنه‌نك قسم اعظمنه استانبولدن اخراجات وقوعبولمقده‌در . نوقارك (امراض ساریه) سنی ترجمه ایلمش ایسه‌ده مطبوع دکلدر .

معلم مومی الیهك (حیوانات اهلیه امراض ساریه‌سی) حقنده‌کی تقریرلرینی‌ده ضبط ایلمشدرکه بوتقریر بالآخره بیطر عملیات مکتبی مدیری محمدغالب بکك همتیله الدءایدیله‌رك ۱۳۱۲ ده ترتیب وطبع ایدلمشدر . اورمان وزراعت نظارتنه مربوط ملکیه بیطرمدیری ایکن (۱۳۱۵) ده وفات ایله‌دی . طوپ قاپی خارجنده مدفوندر .

عثمان نوری پاشا : (فریق)

(۱۲۸۳) ده عملی اجزاجیلق و (۱۲۹۱) ده نظری اجزاجیلق شهادتنامه‌لرینی آلدقدن صوکره (مدینهٔ منوره) یه مأمور اولمش اوراده طبابته چالیشه‌رق استانبوله کلوب بالامتحان طبیب دیپلوماسی آلمشدر . مؤخراً شامه کوندریله‌رك یکرمی‌کسور سنه اوراده قالدی (۱۳۲۳) ده استانبوله کلیرکن واپورده وفات ایده‌رك (اسکندرون) ه دفن ایدلدی مقدم ومنصف برذات ایدی. (مفردات‌طب) تشریح جنینی (فن‌تداوی وصیدلانی) اسملرنده مطبوع اثرلری واردر . اوتوز سنه‌لك تجاربنی محتوی قابلیت بدنیه نظامنامه‌سی طرزنده برمجموعه‌سیله داها بعض غیر مطبوع آثاری‌ده واردر .

علی پاشا (حاجی)

قوش‌اطه‌لیدر. مکتب طبیهٔ عسکریه‌دن ۱۲۸۳ سنه‌سی‌نشأت ایدن اطبادندر. مکتبدن خروجنده مکتب طبیهٔ عسکریه‌ده علم نباتات معاونی ومکتب طبیهٔ ملکیه‌ده نباتات معلمی تعیین ایدلمش وآخرعمرینه قدر علم نباتات تدریس وتدقیق واصطلاحات نباتیه‌نك وضعیله اوغراشمش‌متخصص نباتیوندندر . مکتب طبیهٔ ملکیه مدیریتنده دخی بولنمشدر. طریق نقشبندیه مسوبیننده ورع وتقوی‌ایله متصف سکوتی غالب دغدغهٔ عالمدن وارسته برذات ایدی . (۱۳۳۳) ده ارتحال ایده‌رك (قاضی‌کوی) جوارنده (قیزیل طوپراق) ده (زهدی‌پاشا) جامع شریفی‌قبرستاننه دفن‌ایدلدی. علم نباتات نامیله ایکی و(ایکی علم نباتات) نامیله برجلد و (رهنمای غراسین) نام اثری واردر.

عونی بك (عونی مجود) بك

امراض عقلیه‌ده اختصاص درجه‌سنه قریب مؤدب برطبیب اولوب (اسکدار)لیدر. مدت مدیده بیمارخانه طبابتنده ایفای خدمت ایله‌دی . (۱۳٤۱) تاریخنده قاسم پاشاده فجأةً ارتحال ایده‌رك برکون صوکره (اسکدار) ده‌کی (عتیق والده) جامع شریفنك قبله جهتنه ومحراب آرقه‌سنه دفن ایدلدی . هرکسده برکونا جنت اولدیغنه قائل ایدی .

آثار مطبوعه‌سی : (امراض‌عقلیه)، (تربیهٔ عقلیه)

غ

غرس الدین زاده شمس الدین

سلطان سلیم ثانی معاصری فاضل بر طبیبدر . تورکجه منظوم طبی بر اثری واردر . زماننده حکیم باشیلق رتبه‌سنی حائز ایدی .

ف

فیضی مصطفی افندی (حیاتی زاده)

سلطان محمد رابع دوری اطبای فضلاسندن اولوب زماننده رئیس‌الاطبا ایدی . مخدومی (محمدامین افندی) مسند مشیختی احراز ایله‌مشدر . فیضی‌افندینک بروجه آتی رسائل طبیه‌سی واردر :

(١) (علت مراق) بر مقدمه دوقوز فصل اوزره مرتبدر . (٢) (بیان‌الداء الا فرنکی) یکرمی فصل اوزره مرتبدر . (٣) (وجه تسمیه مرض‌البتقیه) سکز فصل اوزره مرتبدر . (٤) (وجه تسمیةالحمی بارد) اون فصل اوزره مرتبدر . (٥) (مرض افرنج) (٦) (علت وبائیه) (٧) (رسائل مشفیه در امراض مشکله) (٨) (رسالهٔ فیضیه فی لغات المفردات الطبیه) . اشبو آثارلرك قسم اعظمی ولی‌الدین افندی کتبخانه‌سنده موجوددر .

بونلردن باشقه (~~خلاصةالطب~~) اسمنده براثری دها واردرکه برنسخه‌سی راغب پاشا کتبخانه‌سنده‌در . بو اثرک مؤلفی دیگر ۱۱۲۷ ده عصرنده سلطان مصطفی ثالث اطباسندن اولان ابو الفیض مصطفی فیضی افندیدرکه راغب پاشا نسخه‌سی بونی اثبات ایتمکده‌در شقایق ذیلی شیخی‌ده ادرنه‌قاپیسی خارجنده مدفون اولدیغی محررسه‌ده عصمت افندی مرحومك (تکملةالشقایق) نام‌اثرنده (طب معاً کیتدی حیاتی‌زادهٔدانا ایله) مصراعنك دلالتی اولان (١١٥١) ده وفات ایده‌رك ایوبده کوچوك امین افندی یاننده مدفوندر . حتی پنجره‌سی اوزرنده‌کی مفصل منظومه‌ده (حکیم باشی سابق قیلدی مسکن دارعقبایی) مصراع تاریخیسی واردر . حفیدی محمد امین افندی‌ده علم طبه منتسب بر ذات اولوب

اطبای عربدن (رشیدبن ابی‌الحسن اسرائیلی) نك (تدبیرحفظ‌الصحة البدنیه) اسمنده‌کی اثرطبیسنی داماد ابراهیم پاشا نامنه ترجمه ایتمشدر .

فضلی زاده محمد چلبی

استانبول اطباسندن فاضل بر ذات اولوب (١١٧٧) ده مؤلف (مفردات طب) اسمنده تورکجه براثری واردر . برنسخه‌سی حمیدیه ، آیاصوفیه کتبخانه‌لرنده موجوددر. فاتح کتبخانه‌سنده‌ده فقهدن (درر) حاشیه‌سی وادر .

فیضی اسعد بك (قول اغاسی)

زمانمز اطبای عثمانیه‌سنك اك ذکیلرندن اولوب (ازنیق) قراسندندر مکاتب طبیه‌ده اکمال تحصیلدن‌صوکره علم‌ارض وعلم حکمت طبیعیه معلم معاونلکی ایله ایفای وظیفه ایلدی ١٣١٩ سنه‌سنده وفات ایده‌رك اسکدارده (قره‌جه احمد) مزارستانه دفن ایدلدی سنی مساعده ایده‌یدی کندیسندن دها پك چوق خدمات ابرازی وآثار تألیفی مأمول ایدی ملکمزه (رونتکن) شعاعی تجربه‌سنه اك اول موفق اولان بو ذاتدر آثاری : (علم‌الارض والمعادن) (اشکال تشریحیه) (حکمت طبیعیهٔ ابتدائیه) (رونتکن شعاعنك اساسیله تطبیقات طبیه وجراحیه‌سی) در

فؤادبك (بیکباشی) قاضی زاده

عثمانلی دوقتورلرینك متمیزلرندن اولوب قونیه‌لیدر طبك حفظ الصحه شعبه‌سیله طبقات‌الارض علمنده بهره‌سی وارایدی قلعهٔ‌سلطانیه (چناق قلعه) خسته‌خانهٔ عسکریسی طبابتنده مستخدم‌ایکن برای تبدیل‌هوا درسعادته کله‌رك ١٣٢٣ده ارتحال‌ایله‌دی‌اسکدارده (قره‌جه احمد) قبرستانه دفن ایدلدی یکرمی شکلی حاوی مترجم برعلم‌الارض‌ایله حفظ صحته متعلق اثری مطبوعدر

فائق محمد بك

حاذق اطبادن برذات اولوب طبیهٔ عسکریه‌ده امراض عمومیه معلملکندن صوکره ازمیر فرقه‌سی طبابتنه تعیین اولوندی . بعدالانقلاب استانبوله کله‌رك (١٣٣٠) ده ارتحال ایتدی قاضی کوینده قوش دیلنده محمود بابا جوارینه دفن ایدلدی . (امراض عمومیه) (قرع واصغا) (حشرات اموات) اسملرنده مطبوع آثار طبیه‌سی واردر .

ق

قهوه‌جی زاده احمدبن حاجی حسین افندی

ادرنه‌ده (مارستان سلطان بایزید) سر طبیبی اولوب ادرنه‌لیدر مجرباتی مبین اون بش فصل اوزره مرتب (جریدةالاطباء و خریدةالالبا) اسمنده تورکجه اثر طبیسی واردرکه برنسخه‌سی ییلدیز وروان اوطه‌سی و ملت کتبخانه‌لرنده موجوددر . عربجه ، فرسجه ، یونانجه‌یه واقف اولدیغی اثرندن آکلاشیلمقده‌در.

ك

کاتب زاده محمد رفیع افندی

اطبای خاصه‌دن صاحب حذاقت برذات اولوب شهریدر (کاتب احسن الخط) ترکیبنك و (قبله عدن ایچره مکان روح رئیس الحکما) مصرعنك دلالتی اولان (١١٨٣) تاریخنده درسعادتده وفات ایتدی قوغاجی‌ده‌ده تربه‌سی پیشکاهنده شیخ الاسلام آنقره‌وی محمدامین افندی یاننه دفن ایدلدی. (رساله علت صدر) (رساله اوجاع المفاصل) (رساله باه وحبل) (رساله علت مثانه) (رساله پادزهر وعنبر) اسملرنده‌کی آثارطبیه‌سنی حاوی اولان مجموعه‌سی واردر . صنایع نفیسهٔ اسلامیه‌نك برشعبهٔ مهمه‌سی اولان خطه‌ده حقیله واقف ایدی بعض الهیانی‌ده واردر . صنعت خطه‌کی اجازه‌سی اکری قپولی خواجه راسم

افندیدندر. خواجه مرحومده بوذاتدن تعلیق تمشق ایتمشدرکه منظورم اولان اجازه‌نامه‌سی بوکا شاهددر.

ل

لوحی زاده محمد رضا افندی

علمای اطبادن بر ذات اولوب بروسه‌لیدر ۱۱۷۸ ده (حجاز) ده وفات ایده‌رك معلایه دفن ایدلدی (تحفة‌الحان فی‌شرح نزهة‌الاذهان) اسمنده‌کی عربی‌العباره اثرطبیسنك برنسخه‌سی (کوپرولو) کتبخانه‌سنده موجوددر. (انموذج‌الطب)دن ملخص(مختصرالطب) اسمنده بر اثری داها واردر. بر ارالق رئیس‌الاطبا اولمشدر.

م

محمود بن محمد رلشاد شروانی

سکزنجی عصر هجری فضلا واطباسندن اولوب (شروان) لیدر. مغنیساده مرادیه کتبخانه‌سنده نسخه‌لری منظورم اولان اون‌درت باب اوزره مرتب تورکجه (مختصرطب) ایله (۸٤۱)ده تألیف‌ایتدیکی اوچ‌کتاب‌اوزره‌مرتب تورکجه (کمال‌نامه) اسمنده آثارطبیه‌سی وموزهٔ همایون کتبخانه‌سنده صدراسبق (جوادپاشا) مرحوم طرفندن اهدا اولونان کتابلر آراسنده (تحفهٔ مرادی فی‌اصناف الجواهر) اسمنده مرادثانی نامنه مؤلف براثری‌واردر. بوذات معارفسمات‌مشهور (تاریخ ابن‌کثیر)ی‌ده ترجمه ایله‌مشدرکه برطاقمی شهزاده‌باشنده (ابراهیم پاشا) کتبخانه‌سنده موجوددر.

(مراد ثانی) نامنه (مترجم مصطفی بن سیدی) طرفندنده (جواهرنامه) اسمنده مجوهراتك‌انواع وخواصندن‌باحث‌یدی‌مقاله‌اوزره مرتب براثرداها واردرکه (نصیرطوسی)نك بوواديده‌کی رساله‌ء فارسیه‌سنك توسیعاً ترجمه‌سیدر.

مؤمن بن مقبل سینوبی

سلطان مراد ثانی دوری اطبای حاذقه‌سندن (سینوب) لیدر. علم طبدن (۸٤۱)

تاریخنده بش مقاله اوزره مرتب (ذخیرهٔ مرادیه) اسـمنده تورکجه مفصل براثر تالیف ایتمشدرکه بر نسخه‌سی بشکطاش‌ده (یحیی افندی) کتبخانه‌سنده موجوددر فن کحالی‌یه دائرده (مفتاح‌النور وخزائن‌السرور) نامنده‌سکز مقاله و (١١٠) باباب اوزره مرتب تورکجه بر اثری داها واردر بونکده برر نسخه‌سی ایاصـوفیه ایله مغنیسـاده مرادیه کتبخانه‌لرنده واردر .

محمد بن لطف الله

سلطان بایزید ثانی دوری اطباسندن اولوب (آماسیه) لیدر. آماسیه والیسی شهزاده سلطان احمدنامنه مفردات طب وادیسنده اشیانك خواصنی مبین عربی‌العباره براثر طبیسی واردرکه بر نسخه‌سی آیاصوفیه کتبخانه‌سنده موجوددر . (آماسـیه) ده دارالشفا طبیبی ایدی. برده‌اوجاع مفاصله دائر همشهریسی (مؤیدزاده عبدالرحمن) افندی‌نامنه عربی‌العباره ١٧ فصل اوزره مرتب بر اثری داها واردرکه برنسخه‌سی (ککبوزه ـ کبزه)ده چوبان مصطفی پاشا کتبخانه‌سنده موجوددر .

محمد بن احمد بن ابراهیم ادرنوی

ادرنه واسـتانبولده اکمال تحصیلدن صوکره سیاحتله هندستانه قدر کیده‌رك اون سنه طبابتله هند پادشـاهی نزدنده قالدیغنی بعده وطننه عودتله تدریس و تألیفله امرار حیات ایتدیکنی برنسخه‌سی شهید علی‌پاشا کتبخانه‌سنده موجود (قاموس الاطبا وناموس الالبا) مقدمه‌سنده ذکر ایدییور. آثارسائره‌سنکده بروجه آتی اولدیغنی ینه اواثری مقدمه‌سنده بیان ایله‌یور . (ترجمهٔ منیة‌المصلی) (ترجمهٔ طریقت محمدیه) (ترجمهٔ بستان المعـارفین) (ترجمهٔ درة البرهان فی علم الـکلام) (ترجمهٔ برء الساعة من الطب لابی بکرالرازی) (ترجمهٔ معالجات لابن بیطار)در. (قاموس‌الاطبا) اسمنده‌کی ترجمهٔ جسیمه‌سنه (١٠٨٨)ده باشلامشدر .

ترجمهٔ معالجات‌حمیدیه‌ده واردر. علم مجاهدی، تشبث شخصی نمونه‌لری اولدیغنه ترجمهٔ حالی شاهددر .

مصطفى بن احمد بن حسين (مترجم قانون) :

فضلای اطبای عثمانیه‌دن اولوب (توقات) لیدر . تحصیل و تفیضی استانبولده‌در . سلطان مصطفای ثالثك امری وسابق‌الترجمه کاتب زاده رفیع افندی نظارت و دلالتیله (ابن‌سینا) نك مشهور (قانون) نی (تحبیرالمطحون) اسمیله ترجمه ایله‌مشدرکه خط دستیله محرر نسخه‌سی راغب پاشا کتبخانه‌سنده‌در اوچ جلدن عبارت اولان بواثر جسیمك تاریخ ترجمه‌سی مترجمك زادهٔ طبعی اولوب (باق الواحه دوای مفردی آل درده قیل درمان) مصراعنك دلالتی اولان (١١٧٩) تاریخنده‌در برنسخه‌سی‌ده (حمیدیه) کتبخانه‌سنده واردر بوندن باشقا سید شریفك فرائضدن سراجیه شرحنی‌ده (ابتهاج فی شرح‌السراج) اسمیله ترجمه ایتمشدرکه بونکده خط دستیله محرر طاقی راغب پاشاده‌در . ایوانسرای قاپیسنده طوقلوده‌ده قربنده مدفوندر

مصطفى افندی (مصطفى بن محمد بن احمد الطبیب)

سابق الترجمه (حیاتی زاده) نك شاکردی اولوب زمانه کوره علم‌طبده‌کی اقتدارینی ١١٤١ تاریخنده بعض علاوات ایله ترجمه‌ایلدیکی (نزهة‌الابدان فی‌ترجمة غایة الاتقان) اثریله اثبات ایلمشدر . رئیس الاطبا عمر افندی نامنه مؤلف اولوب خط دستیله محرر نسخه‌سی کتبخانهٔ عاجزیده محفوظ اولان‌وبرمقدمه اوچ‌مقاله اوزره‌مرتب بولونان (دستور الطبیب فی عمل میزان الترکیب) اسمنده‌کی اثرینك مقدمه‌سنده سلطان احمدك دارالشفاسنه طبیب اول اولدیغنی ذکر ایدییور برنسخه‌سی‌ده (نورعثمانیه)ده واردر. بونلردن باشقا استادی (مصطفى فیضی) افندی‌نامنه (رسالهٔ فیضیه فی‌لغات المفردات الطبیه) اسمیله تورکجه‌دن عربجه‌یه‌وعربجه‌دن تورکجه‌یه برلغات طب یازمشدر. برده (خلاصة الطب) اسمنده براثری واردر. یکیشهر، بروسه، مکه‌ملاقلرنده ایفای‌خدمتدن صوکرا (١١٥٧) ده استانبولده وفات ایتدی

محمد افندی

علما‌واطبای عثمانیه‌دن برذات‌اولوب ازمیر جوارنده‌کی (اورله) دندر. علوم‌عربیه‌یی (برکوی محمدافندی) دن‌تعلم ایتدی (منبع‌الحیات) اسمنده عربی العباره اثرطبیسی‌واردر.

میر مصطفی بن بسیم بن ایوب

سلطان محمود اول دورنده سرای همایون اطباسندن اولوب اون مقاله اوزره (نفائس الادویه) اسمنده تورکچه براثر طبیسی واردر .

منیربك (دوقتور)

مکتب طبیهٔ شاهانه‌نك یتیشدیردیکی الك مقتدر الك فعال اطبای عثمانیه‌دن اولوب شهری الاصلدر اکمال تحصیلدن صوکره برمدت معاونلکده قاله‌رق بعده‌قوصوه فرقهٔ عسکریه‌سی سرطبابتنه تعیین اولنمش بعده بالمسابقه مکتب‌طبیهٔ شاهانه مفردات‌طب ومکتب طبیهٔ‌ملکیه فن اسپنچیاری معلملکنه تعیین اولنمشدر ۱۳۱۳ سنه‌سنده وفات‌ایدرك اسکدارده قره‌جه احمد قبرستاننه‌ده دفن اولندی . آثارینك الك مشهوری آثار متعدده‌دن جمع وترتیب ایتدیکی مع‌مدخل ایکی جلد (مفردات طب) (و فن تداوی) در برده مترجم امراض جلدیه‌سی واردر (فن اسپنچیاری) ده اثنای تدریسده میدانه کتیردیکی آثار طبیه‌دندر عمری وفا ایلسه‌یدی طبابت عثمانیه نامنه کندیسندن داها پك‌چوق استفاده‌لر ایدیله‌جکدی .

مظهر پاشا

آفیون قره‌حصاری ردیف بیکباشیلغندن متقاعد سلیمان‌افندینك اوغلو اولوب تولدی قره‌حصارده‌در . تحصیل ابتدائیسنی مملکتنده تالی‌وعالیسنی استانبول‌ده مکتب‌طبیه‌ده اکمال ایله‌مشدر .

بعده طرف حکومتدن توسیع‌تحصیل ایچون فرانسه‌یه کوندریلوب وظیفهٔ تحصیلیه‌سنی حقیله ایفا ایدرك مملکتنه عودتله همان آخر عمرینه قدر تدریس و تالیفله مشغول اولدی و ۱۳۳۹ سنه‌سنده ارتحال ایله‌یوب (قره‌جه احمد) مزارستانه دفن ایدلدی . مرحوم علم طبك تشریح قسمنده بهرهٔ کلی صاحبی بر ذات اولوب بو شعبه‌ده پك قیمتلی خدمات فنیه‌سی واردر . آثار مطبوعه‌سی :

(۱) تشریح ، دوقتور ژامن‌دن مترجمدر جلد ۲

(۲) علم تشریح توصیفی جلد ۷

(٣) علم تشريح طوپوغرافی جلد ٢
(٤) مبحث الاعصاب

ن

ندائی

سلطان سلیم ثانی عصرنده یتیشن اطبای عثمانیه‌دن اولوب (آنقره) لیدر. سیاحتنده قریمه کیده‌رك (صاحب کرای) ك قدرشناسلغی ثمره‌سیله خان خواجه‌سی اولدی وبرقاچ سنه بوخدمتده قالدقدنصکره قونیه‌یه کله‌رك والی بولونان شهزاده سلیم ثانی‌یه انتساب ایله‌دی وبو اثناده طریقت مولویه‌یه سلوك ایتدی . شهزاده‌نك جلوسنده برابرجه استانبوله کلوب حکیم باشیلغه تعیین اولندی ارتحالی استانبولده‌در . آثاری (١) (منافع الناس) ٩٧٤ده مؤلف اولوب (٦٠) باب اوزره مرتبدر (٢) طبابت بشریه وبیطریه (٣) منظوم بیطرنامه. ندائی افندینك اسکدارده آطلاماطاش کتبخانه‌سنده طاعون و وباعلاجلرینه دائر کتب شرعیه وحکمیه وطبیه‌دن جمع وتجاربنی‌ده علاوه ایده‌رك (ربیع السلامه) اسمنده بر مقدمه یدی باب وبرخاتمه اوزره مرتب تورکجه براثری ونورعثمانیه کتبخانه‌سنده (اسرار کنج معنی) اسمنده بویوك بر منظومه‌سی واخلاق ومواعظدن (تنبیهنامه) اسمنده بر تألیفی واردر [١]

نوح افندی (نوح بن عبدالمنان)

زماننده رئیس الاطبا اولان بوذاتك (اقرابادین ـ مرکبات ادویه) اسمنده بر اثریله اون سکز فصل اوزره مرتب فنون شتی‌دن باحث برده ذیلی واردر. (١١١٩)ده استانبولده

---

[١] ١٠٢٠ ده درسعادتده وفات ایدرك سودلیجه‌ده بنا کرده‌لری اولان مسجدی حظیره‌سنه دفن اولونان (قیسونی زاده محمد بدرالدین) افندینك‌ده (الدرالمنظوم) اسمنده تورکجه براثرطبیسی واردرکه برنسخه‌سی اسعد افندی کتبخانه‌سنده‌در .

مجربات طبیه‌سی‌ده کندیسی لسان عثمانی‌ده اوقدر کتابته مقتدراولامادیغندن صاحب ترجمه تلمیذی طرفندن آیریجه ضبط ونظم ایدلمشدر. مصر ملاسی معلول زاده محمد افندی دلالتیله استانبوله کله‌رك (رئیس الاطبا) مسندینه ارتقا ایتمشیدی.

وفات ایده‌رك (قوجه مصطفی پاشا) قربنده بنا ایتدیکی مدرسه‌یه دفن ایدلدی استانبولده مشهور جامع صاحبی صدر اسبق (حکیم اوغلو علی پاشا) بوذاتك کوچوك مخدومیدر . (اقربادین) ك نسخه‌سی (آیاصوفیه) کتبخانه‌سنده واردر .

نصرت ابوبکر افندی (خواجه)

معارفمند برذات اولوب خرپوطلیدر استانبولده نورعثمانی کتبخانه‌سنده حافظ کتبلك خدمتنده بولوندی ادبیات فارسیه‌یه وقوف تامی وار ایدی . دیوان صائبك الف قافیه‌سنه شرحی واردر . (صفوی) نك (هتك اسرار) اسمنده‌کی تفسیرینی‌ده اختصار ایلمشدرکه برنسخه‌سی اسعدافندی کتبخانه‌سنده‌در. اشعارندن: (تسخیرایدر مرامنی وقتنده آه‌ایدن) مصراعی مشهوردر . مجرد (خیرالناس من‌ینفع‌الناس) سرینه مظهر اولمق ایچون روحانی وجسمانی کندنجه مجرب اولان ادویه‌یی برمجموعه‌ده جمع‌ایتمشدر. آثارندن یالکز (نصرت افندی مجموعه‌سی) نامیله‌مشهور اولان (ماحضر) اسمنده‌کی بواثری مطبوعدر مجموعه‌نك بعض‌موادندن مستفید اولانلر مسموع‌ومشهوددر. اوتوز کسورسنه‌استانبولده‌اقامت ایلدیکی بو اثرك مقدمه‌سندن آکلاشلمقده‌در (١٢١٠) ده استانبولده ارتحال‌ایتدی ایوب‌جوارنده کاشغری درکاهنده مدفوندر . علوم رسمیه‌یی طاغستانی علی‌افندیدن، علم‌تصوفی‌ده مصطفی البکری قدسی‌دن اخذ ایلمشدر .

محمد نوری بك (برکوی کاتب زاده) (قائمقام محمدنوری بك)

مکاتب‌طبیهٔ شاهانه‌نك مدارافتخاری اولان افاضل‌معلمینندن واعاظم اطبادن وجمعیت طبیهٔ عثمانیه‌نك مؤسسلرندندر. آیدین ولایتنه تابع (برکی) لیدر. پدرلری شعرادن لطف افندیدر. صغر سننده پدرلرینك وفاتنه‌مبنی کوستره‌ش اولدیغی ذکای خارق‌العاده‌سی اقرباسنك نظردقتنی جلب ایتمکله لاجل‌التحصیل درسعادته کتورلمشدر . تحصیل ابتدائیدن صکره اول‌زمان مکاتب ممتازه‌دن اولان دارالمعارف مکتبنه کیرمش و ١٢٧٣ سنه‌سی شهادتنامه آلمشدر. آرزوی ذاتیسنه مبنی مکتب طبیهٔ شاهانه اعدادیسنه داخل اولمش واعدادی درسلرینی اکمالدن صکره فنون طبیه‌یی تحصیل ایدرك صنفنك ممتاز طلبه‌سندن اولدیغی حالده $\frac{١٢٨٤}{١٢٧٣}$ سنه‌سی دوقتورلق دیپلوماسنی آلمش وقول‌اغالق رتبه‌سنه نائل اولمشدر .

مکتب طبیه‌نك بدایت کشادندنبرو لسان فرانسه‌وی اوزره تحصیل اولنان فن طبك بو تاریخده لسان مادرزاد ترکی اوزره تدریسی ارتق قرار کیر اولدیغندن مکتب طبیه ایچون تبدلات عظمیه‌یه مبدأ اولان بو تاریخده ارباب اقتدار و صاحب قلمك وجودینه لزوم کورلمکله مومااليهك لسان فرانسه‌وی ولسان عثمانیده‌کی بهره‌ٔ تامه‌سنه مبنی مکتب طبیهٔ شاهانه‌ده علم امراض خارجیه معاونلکنه ویکی تأسیس ایدلمش اولان مکتب طبیهٔ ملکیه‌ده فن منافع الاعضا معلملکنه تعیین اولنمقله برابر فن منافع الاعضا وامراض خارجیه تدریساتنه عائد کتابلرك تحریری کندیسنه احاله ایدلمشدر برمدت صکره مکتب طبیهٔ عسکریه‌ده علم امراض خارجیه معلملکنه وطبیهٔ ملکیه‌ده امراض خارجیه معلملکیله برابر سریریات جراحیه معاونلکنه تعیین قلنمشدر .

امراض خارجیه وداخلیه‌ده یدطولا اصحابندن اولدیغی کبی (نزهة الفهوم فی تحلیل السموم)، ایکی جلد اوزره مرتب (فن منافع الاعضا) ، و(علم امراض خارجیه وسریریات جراحیه)، (خاطر کذار اطبا) ، (رهنمای قوابل) آثار مخلدهٔ مطبوعه‌سندندر بوصوك اثر مؤخراً تجلید مکرملری حالاً طب فاکولته‌سی مدرسلرندن ومشاهیر اطبای عثمانیه‌دن ضیانوری پاشا طرفندن علاوات لازمه‌سیله ایکنجی دفعه طبع اولنمشدر .

(جریدهٔ طبیهٔ عسکریه) و (وقایع طبیه) غزته‌سیله برچوق مقالات مفیدهٔ فنیه نشر ایتمش و (صفصافیت سود) ك تأثیرلری حقنده بر رساله یازمشدر . فن طبابتك لسان عثمانی اوزره تدریسنه مباشرتدن صکره زمان زمان طبك ترکجه تحصیلی علیهدارلرینه قارشو قالاً وقلماً پك چوق مدافعات و مناقشاتده بولنمش وآخر عمرینه قدر آثار طبیه تألیف وترجمه‌سنه بذل مقدرتدن کیرو قالمامشدر .

مباشرت ایلدیکی (نیستن) لغت طبیه‌سنك ترجمه‌سیله (امراض زهرویه) حقنده‌کی اثرلرینی اتمامه موفق اوله‌میه‌رق کندیسندن پك چوق خدمات فنیه بکلنلدیکی برصره‌ده ١٣٠٠ سنه‌سی رمضاننك اوچنجی کیجه‌سی اوتوزطقوز یاشنده اولدیغی حالده فجئةً ارتحال دار نعیم ایلمش ومرکز افندی جوارنده ودیعهٔ خاك غفران قیلنمشدر .

وفاتنه تاریخ اولمق اوزره احباسندن بولونان شاعر اشرف پاشا طرفندن ایکی تاریخ سویلنمش ایسه‌ده سنك مزارنده یالکز بریسی محکوکدر .

و

وسیم عباس افندی

سلطان مصطفای ثالث دورنده استانبولدن یتیشن فضلای اطبادن برذاتدر . سلطان سلیم چارشی‌سنده دکانی وار ایدی بروسه وفیاتندن کلزار صلحاده عمر شفائی افندینك مخدومی اولمق اوزره مقیددر. علم طبی سابق الترجمه بروسه‌لی علی و پدری عمرافندیلردن حکمتله لسان فارسی‌یی ترجمهٔ حالی علما فصلنده مذکور یانیه‌لی خواجه اسعد افندیدن علم خطی قاضیعسکر و رئیس الاطبا کاتب زاده محمد رفیع افندیدن اخذ وتعلم ایلدیکی (تاریخ مرادی) ده مذکوردر. مؤلفاتی (دستور وسیم فی طب الجدید والقدیم) اسمنده ١٦٠٠ صحیفه‌لك مفصل اثرحکیمانه‌لریله (نهج البلوغ فی‌شرج زیج‌الوغ) ، (مرتب‌دیوان) (رسالة الوفق) ، (وسیلةالمطالب فی‌علم التراکیب) وسائره‌در . وفاتی (١١٧٥) تاریخنده قبری ادرنه قاپیسی خارجنده‌در . طریقةً خلوتی ، قادری ، نقشی ایدی

برنعتندن :

کناهی چوق وسیمك قیل شفاعت روزمحشرده
شفیع مذنبینك اکفلی‌سین یا رسول‌الله

(دستور) ك برر نسخه‌سی کتبخانهٔ عمومی ایله راغب پاشا کتبخانه‌سنده واردر . اقدام غزته‌سنك ١٣١٩ تاریخلی و ٢٦٠١ نومرولی نسخه‌سنده اطبای عثمانیه‌دن ابراهیم پاشانك (اسلاملرك و بالخاصه ترك ملت نجیبه‌سنك طبابته ایتدکلری خدمت) سرلوحه‌لی مقاله‌لرنده صاحب ترجمه وسیم عباس افندینك مسلك طبیبی‌حقنده مسرودات فاضلانه‌لری اولدیغی کبی ینه مذکور غزته‌نك ١٣٢٣ تاریخلی و ٤٠٤٠ نومرولی نسخه‌سنده دخی مشارالیهك (ورم) حقنده افادات مفصله‌سی واردرکه بعض پارچه‌لری شونلردر (طبیب شهیروسیم عباس حضرتلری (ورم) علتی‌حقنده زمانمزده‌کی مشاهداته همان مطابق اولان فکر دقیقنی غایت ساده برلسان وفقط استادانه برطرز بیان‌ایله ارباب علم ومعرفتك پیشکاه اطلاعنه وضع‌ایله‌مشدره خرده‌بینلرك‌وجودی دکل خیالی‌بیله ذهنده‌ترسم ایتمامش اولدیغی برزمانده مشارالیه حضرتلری شمدی (میقروب) دینلن وهنوز یکرمی بش سنه‌لك

براثر ترقی اولان مسأله‌یی تمام بوندن یوزاللی‌سنه اول اوزمانه گوره اکلاشیله‌بیلن تعبیرات ایله اعلان ایله‌مشدر .

حاجی وسیم عباس حضرتلرینك (ورم) علتی حقنده بالایه نقل ایله‌دیکمز مطالعه‌سنی زمانمز ترقیات طبیه‌سیله مقایسه ایده‌جك اولور ایسه‌ك آره‌ده‌پك آز اختلاف بوله‌بیلیرزکه بوده تداوی جهتنده اوزمانلر شیمدیکی قدر فن کیمیا ترقی ایله‌مامش بولندیغندن ادویه‌جه کوریله‌جکدر اوعصرده اکثریتله ادویهٔ نباتیه استعمال ایدلدیکی ومؤلف مشار الیهك کتابنده اشعار اولونان نباتاتك اکثریسنك اسمی عصریمز اطباسنجه مجهول اولدیغندن نباتات مذکوره‌نك وسل الرئه‌ده استعمال ایلدیکی مطبوخك ترکیبنی بورایه‌درج ایده‌مدك حتی‌درج اولونسه بیله نباتات مذکوره‌نك تدارکی غیرممکن بولوندیغی جهتله علاجك ترتیبیده محال اوله‌جقدر صاحب ترجمه عباس وسیم افندینك حذاقت فوق‌العاده‌سنه دائر ابراهیم پاشانك (اطفال خسته‌خانه‌سنك (١٣٢٠) سنهٔ مالیه‌سنه مخصوص ایستاتستیق) مجموعه‌سنك ١٦ نجی صحیفه‌سندن اعتباراً مسرودات واقفانه ومفصله واردر.

وحید ابراهیم بك

مکتب طبیهٔ عسکریه‌دن ١٢٩٤ سیه‌سی نشأت ایتمش اطبادندر فن قباله‌ده اختصاصنه مبنی مکتبدن خروجنده فن قباله معلم معاونلکنه تعیین اولنمش مؤخراً مکاتب طبیه‌ده فن قباله معلمی اولمشدر . طبابت عثمانیه‌یه خدمات برکزیده‌سی سبق ایدن اطبادندر درسعادتده بش بیکی متجاوز عسرت ولاده‌یه یاردیم ایتمش وبووجه ایله بر چوق حیاتك قورتلمسنه یاردیم ایتمشدر . ابه‌لکده شهرتی مسلم انام بولمشدر .

هـ

هزارفن حسین افندی

سلطان محمد رابع دورنده‌یتیشن فضلا ومورخیندن ذوفنون برذات اولوب (ایستانکوی) آطه‌سندندر .

آثارندن مختصر تاریخ عمومیسی مقدمه‌سنده کنیه‌سنی (حسین ابن جعفر ایستانکویی

الشهير بهزار فن) ديه يازييور . تحصلينك بدايتنى مملكتنده ، نهايتنى (استانبول) ده اكمال ايتدى . تحصلنى بتيرديگنى متعاقب بر آرالق دولت خدمتنه گيرديسه‌ده صوڭرالرى تأليف وخصوصى تدريس ايله اشتغال ايله‌دى . بووجهله عمرسورمكده ايكن (١٠٨٩) تاريخنده (استانبول) ده ارتحال ايتدى . مع التأسف مدفنى تعيين ايديله‌مدى . سلطان محمدرابع دورنده ١٤نجى لوئى طرفندن تدقيقات علميه‌ده بولنمق اوزره استانبوله كوندريلن آنطوان غالاندى هزارفن حسين افندى‌يى صورت زيارتنى اثرنده تفصيل ايلمشدر. آثارى :

١ (تنقيح التواريخ) : بر جلد اوزره مرتب اسمى كبى منقح بر تاريخ عموميدر . باشليجه ميرخواند ، جنابى . كنه الاخبار ، تاريخلرندن ، روم سلجوقيلريله دانشمنديلره عائد بعض فصللرى‌ده (عالى) نك (فصول حل وعقد) ندن آلنمق اوزره ميدانه كلمشدر. نسخه‌لرى (استانبول) كتبخانه‌لرينك أكثرنده ، أزجمله (اسعد) افندى و (حكيم اوغلو) كتبخانه‌لرنده واردر. سلطان محمدرابعه تاريخ تدريسى زماننده يازمشدى. ٢ (مختصر تاريخ) (٣) (تاريخ دولت روميه) : عموميتى اعتباريله لاتين ويونان تاريخلرندن ، بعض نقاطنى‌ده اسلام تاريخلرندن اقتباس صورتيله ميدانه كلمشدر .

٤ (تحفة الاديب النافعه) : توركجه‌طبى برأثراولوب برنسخه‌سى نورعثمانى كتبخانه‌سنده واردر .

٥ (محاسن الكلام والحكم فى شرح اسم الله الاعظم) : تصوفى بر أثراولوب اسمى مسماسنه دلالت ايتمكده‌در . مقدمه‌سنده طريقهٔ نقشبندى اولديغى ذكر ايديبور .

٦ (شرح اللمعة النورانية فى الاورادالربانية) : كذا .

٧ (لسان الاطبا فى لغة الادوية) : اسمنك دلالتى‌وجهله علم طبه‌دائر برلغت كتابيدر. قيمت علميه وطبيه‌سنك تعيين وتقديرى ايسه بوكبى آثار طبيه ايله اشتغال ايدن عثمانلى اطباى كرامنه عائددر . نسخه‌لرى (استانبول) كتبخانه‌لرينك بعضيلرنده واردر .

٨ (فهرس الاروام) : ادويه‌نك عربى ، فارسى ، عبرانى ، يونانى ، لسانلرنده‌كى مقابللرينى بيلديرر . حروف هجاء اوزره مرتب توركجه مقردات طب كتابى‌در . بونكده تقديرى أولكى كبى اطبامزه محولدر .

بوآثارندن باشقه (هامهر) تاريخنك (١١)نجى جلدينك مقدمه‌سنده مذكوراولان ١٣ فصل اوزره مرتب (١٠٨٠) تاريخنده يازيلان (قانونامه) نك ده بوذاتك اولماسى محتملدر .

٩ (رسالهٔ حكميه) : حكمت اخلاق و خلقتدن باحث توركجه بر رساله اولوب كندى أل يازيسيله محرر نسخه‌سى كتبخانهٔ عاجزيده‌در .

(١٠) ترجمهٔ‌لغات هندى: اوزبك ايلچيسى فيض‌الله افندى معاونتيله ميدانه كلن بواثر الفاظ هنديه‌نك كلمات فارسيه وتوركيه ايله ترجمه‌سندن عبارت اولوب برنسخه‌سى ييلديز كتبخانه‌سنده واردر .

همشريسى مفتى (يوسف) افنديكده ائمهٔ حديث آراسنده اختلافلى اولان احاديث شريفه‌نك توفيق و توضيحنه دائر (تحفهٔ دريه) اسمنده فاضلانه براثرى واردر.

*
* *

مكتب طبيه‌نك تشكيلندن اول‌اولوب ترجمهٔ حاللرى‌اطبا فصلنده محرر بولونان ذواتدن باشقا اطبا و ارباب معارف عثمانيه طرفلرندن يازيلان آثارطبيه‌دن بعضيلرينك اسملرى:

(١) اصول‌العلاج فى‌تحصيح المزاج . عربى. تاريخ تأليفى(تحفة‌الحان) تركيبنك دلالتى اولان ٩٧٢ تاريخنده‌در

(٢) لقمان نامه توركجه (١٤) فصل اوزره مرتب‌اولوب (انموذج‌طب) دن صوكرا تأليف اولنمشدر

(٣) ترجمهٔ‌ذخيرهٔ‌خوارزم‌شاهى. مورخين‌فصلنده‌مذكور(ابوالفضل‌محمدافندى)طرفندن.

(٤) مفردات طب (فرائدالمفردات) مورخين فصلنده مذكور (يكرمى سكنز چلبى محمد افندى) زاده سعيد پاشا طرفندن

(٥) منافع‌الناس. توركجه قيسونى زاده‌طرفندن (بوذاتك برده‌دستور بيمارستان‌اسمنده براثرى داها واردر .

(٦) رجوع الشيخ الى‌صباه. عربجه. علما فصلنده مذكور (علامه ابن‌كمال) طرفندن مؤلف اولوب مورخ مشهور (عالى) ترجمه ايله‌مشدر .

(٧) تعديل‌الامزجه.توركجه.شعرا فصلنده مذكور (شعورى حسن افندى) طرفندن

(٨) مادة‌الحيات. مشايخ فصلنده مذكور (آق شمس‌الدين) طرفندن‌توركجه

(٩) ترجمهٔ كشف‌بيان. مشايخ فصلنده مذكور (احمداميدى) طرفندن

(١٠) رسالة‌الطب. رياضيون فصلنده محرر (يازيجى صلاح‌الدين) افندى طرفندن

(١١) رموزالحقايق . علما فصلنده مذكور (عبدالله اخسخه‌وى) طرفندن

(١٢) شرح‌قانون ابن‌سينا. علمافصلنده مذكور (شيخ جمال‌الدين‌اقسرايى) طرفندن

(١٣) شرح موجز. علما فصلنده مذكور (شيخ‌جمال‌الدين‌اقسرايى) طرفندن

(١٤) مفردات. مشايخ فصلنده مذكور (ابن‌عيسى طرفندن)

(١٥) مفردات علما فصلنده مذكور (حليمى) طرفندن

(١٦) ترجمهٔ خلاصــه فى‌فن الجراحة. برنسخه‌سى‌فاتح كتبخانه‌سنده موجود اولان‌بو اثرك فارسى‌دن مترجمى(جراح مسـعود) اولوب اوتوز بابدر. مؤلفى مأمون زمانى رئيس الجراحينى ابى طاهر ابن محمددر

(١٧) (منافع بيشمار) ١١٤٤ سنه‌سنده (محمود پاشا بن حسين پاشا) طرفندن تحرير ايدلمشدر

(١٨) ترجمهٔ جديده فى خواص المفرده (١١٠٢) ده محمد بن على طرفندن مؤلف براثر طبى‌در . مطبوعدر

(١٩) ترجمهٔ موجز شعرا فصلنده مذكور كليبوليلى سرورى طرفندن

(٢٠) تسهيل فى‌الطب.پرويز افندى طرفندن

(٢١) حفظ‌الابدان. علما فصلنده مذكور عطوفى خيرالدين افندى طرفندن

(٢٢) ترجمهٔ موجز. احمدبن‌كمال (سلطان‌سليمان دورنده ادرنه‌ده دارالشفا طبيب‌اولى)

(٢٣) پندنامهٔ افلاطون (شـعرا فصـلنده مذكورفردوسىٔ رومى) نكدر ابياتندن

اطبانك بودر پند وكلامى . صاقين افراطله ييمه طعامى

(٢٤) كتاب شافى فى‌الطب (٥٠ باب اوزره مرتبدر) تورجه‌در

(٢٥) اقربادين ـ مركبات ادويه (نائلى)

(٢٦) ترجمهٔ برء الساعة مؤلفى : محمد بن زكريا الرازى ـ مترجمى محمد بن احمد سنه (١٠٦٨) ٢٦ باب اوزره مرتبدر

(٢٧) كنزالصحة الابدانيه اثرمرشدعثمانيه (طرسوسى عثمان‌خيرى افندى) مطبوعدر

(٢٨) كتاب مقبول درحال خيول (فن بيطرى‌يه عائد اولان بو اثر تركى اوچ باب بر خاتمه اوزره مرتب اولوب سلطان مصطفى بن محمدخان دورنده اندرونى فيوضى طرفندن مؤلفدر بر نسخه‌سى بشكطاشده يحيى افندى دركاهى كتبخانه‌سنده واردر .

(٢٩) قانون العلاج وشفاءالامراض لكل‌المزاج (ابوالفضل محمد افندى) نك تورجه اثرى اولوب برنسخه‌سى آياصوفيه كتبخانه‌سنده‌در

(٣٠) ترجمهٔ آفيون قره حصارى فى‌الطب (سلطان محمود اول معاصرى حاجى عثمان بن‌موسى طرفندن توسيعاً مترجم براثر اولوب اون مقاله اوزره مرتبدر)

(٣١) ترجمهٔ كنوزالصحه (چركس مصطفى رسمى افندى) مطبوعدر

(٣٢) رسالهٔ كماليه (بروسه‌ده شيخ كمال‌الدين نامنه مؤلفدر) اونبر باب اوزره مرتب

(٣٣) صندوقة الملفافة فى فن الجراحة) طبخانهٔ عامره معلملرندن اسكدارى محمد سالم افندى طرفندن توسيعاً فرانسزجه‌دن ترجمه ايدلمشدر (سنه ١٢٥٢) ده

(٣٤) (فوائد المنحه فى قواعد الصحة) : عربيدن مترجم براثر اولوب (١٢٨٠)ده طبع ايدلمشدر . نهايتنده لغات طبيه جدولى واردر . مترجمى چلبى بازارى مفتيشى محمد رشيد بن محمد امين افندى‌در . عربى‌يه‌ده فرانسزجه‌دن نقل اولنمشدر .

٣٥ اقربادين (مفتىٔ كريد پندى افندى تلاميذندن حانيه‌لى ابوبكر بن مصطفى افندى طرفندن لسان افرنجيدن ترجمه ايدلمشدركه تاريخ ترجمه‌سى (١١١٥) در .

٣٦ طب‌الكيميائى . اطباى عثمانيه‌دن عثمان بن صالح افندى طرفندن مترجمدر .

٣٧ ترجمهٔ مفردات ابن‌بيطار . ترجمه‌سى غزاة عثمانيه‌دن امور بك طرفندن التماس اولونان اثر طبى‌در .

(٣٨) رسالة‌الشفاء لادواءالوباء (طاش كوپرو زاده‌احمدافندى طرفندن مؤلف‌اولوب (مصرده طبع اولنمشدر .)

(٣٩) منتخب عاليه (سلطان سليم ثالث) معاصرى رضا افندى طرفندن مؤلف توركجه براثردر .

يازدى رضا جمع ايدوب ادويهٔ عاليه
اسمى‌ده تاريخى منتخب عاليه ١٢٠٨

(٤٠) علائم جراحين . (جراح ابراهيم افندى) ٩١١ده محرردر . يونانجه اولان اصلى (موره) نك (موثون) قلعه‌سنده بولونان ابراهيم افندى طرفندن ترجمه ايدلمشدر برنسخه‌سى (حكيم اوغلو على پاشا) كتبخانه‌سنده‌در .

(٤١) ترجمهٔ طب شاهى (عبدالرحمن بن يوسف) سنان‌بك نامنه محرردر . نسخه‌سى (قليج على‌پاشا) كتبخانه‌سنده‌در .

(٤٢) ترجمهٔ بيطرنامه (هبة‌الله)

(٤٣) تفريح الارواح (اون‌بيك‌بشيوز بيتلى‌منظوم‌توركجه اسكى‌براثرطبى اولوب‌ناظمى احمدى‌در برنسخه‌سى اندرون روان اوطه‌سى كتبخانه‌سنده واردر)

(٤٤) مفيدات من الطب (طبيب يوسف بن علی) نك مجرباتنه دائر بش باب اوزره مرتب تورکجه اثريدر .

(٤٥) ميزان نبض (اطبای خاصه‌دن محمد امين افندی)

(٤٦) زبدهٔ كليات (سكز باب اوزره مرتب تورکجه بر اثر طبی اولوب وزير مصطفى پاشا نامنه مؤلفدر . مؤلفنك اسمی مصرح دكلدر)

(٤٧) شفاءالناس ودفع الامراض (محمد بن مراد الجراح سنه ١٠٨١ طريقهٔ بدوی‌در ١٣١ باب اوزره مرتب اولوب تورکجه‌در

(٤٨) اختصار تقويم الابدان (عبدالحليم بن عبدالله قواله‌وی) تورکجه سنه ١٠٦٦

(٤٩) ترجمهٔ مالايسع الطبيب جهله (سلطان مراد ثالث عصرنده ديوان عالیٔ عثمانی كاتبلرندن (حسن بن عبدالرحمن) افندی طرفندن بعض علاوات ايله ترجمه ايدلمشدر . مترجم خطيله اولان نسخه ادرنه‌ده سلطان سليم ثانی کتبخانه‌سنده‌در)

(٥٠) بيطرنامه (محمد بن اسكندر ادرنه‌وی)

(٥١) درمكنون ـ تورکجه ٤٢ بابدر (درويش محمد بن شيخ احمد آنقره‌وی)

(٥٢) رسالهٔ حجميه ـ تورکجه ٤ بابدر (محمد بن محمود) سنه ١١٧٠

(٥٣) كتاب طب (عبدالوهاب افندی) اون مقاله اوزره مرتب اولوب اسكی تورکجه‌در

سلاطین عثمانیه زمانلرنده‌کی سراطبالرك فهرستیدر

دوری		اسملری	نصبی	عزلی	ارتحالی	ملاحظات
فاتح سلطان محمد		قطب الدین				
سلطان بایزید ثانی		مهتدی یعقوب			۸۸۹	مؤخراً رتبهٔ وزارته نائل اولمشدر.
«		شروانی زاده شکراه افندی				
«		ازمیدلی محمد محی الدین چلبی	۸۸۹		۹۱۰	
«		حاجی حکیم	۹۱۰		۹۱۳	
«		اخی چلبی محمد افندی بن کمال تبریزی				
«		قیسونی زاده بدرالدین	۹۱۳		۹۲۰	قبری سوتلیجه جامعی جوارنده‌در .
یاووز سلطان سلیم		سنان الدین یوسف افندی	۹۱۸ ربیع الاول		۹۵۱	
«	ثانیاً	اخی چلبی محمد افندی بن کمال تبریزی	۹۲۰			
«	ثالثاً	اخی چلبی محمد افندی بن کمال تبریزی			۹۳۰	مصرده امام شافعی جامعنده مدفوندر.
قانونی سلطان سلیمان		محمد چلبی	۹۵۱		۹۷۰	
«		سید محمد بن سید احمد ازنکمدی			۹۷۳	شیخ وفا دائره‌سنده مدفوندر .
سلطان سلیم ثانی		قیسونی زاده بدرالدین محمود	۹۷۰		۹۷۶ صفر	خاصلویده مدفوندر .
«		غرس الدین زاده شمس الدین				
مراد ثالث		بکر زاده محمد افندی	۹۸۲	۹۹۲	۱۰۲۹	۱۰۲۰ ده تقاعد ایدلمشدر .
«		قیسونی زاده محمد افندی	۱۰۲۰		۱۰۲۰	سوتلیجه‌ده کندی مسجدی جوارنده
«		قیسونی زاده محمود	۱۰۲۰	۱۰۲۶		
سلطان احمد اول		غلطه‌لی سید محمد افندی				
«		حکیم زاده موسی افندی	۱۰۲۶	۱۰۳۱		
سلطان عثمان خان ثانی		چلبی امیر افندی (سید محمد طیب)	۱۰۳۱	۰:۸ ربیع الاول		سلطان مراد رابع طرفندن اعدام اولندی

دوری		اسملری	نصبی	عزلی	ارتحالی	ملاحظات
سلطان مراد رابع		چلبی زین العابدین	۱۰۴۸ ربیع الاول	۱۰۵۴	۱۰۵۴ ذی الحجه	
سلطان ابراهیم اول	ثانیاً	حکیم زاده موسی افندی	۱۰۵۴ ذی الحجه		۱۰۵۶ ربیع الاول	برنجی دفعه اوله رق آناطولی پایه سی آلمشدر .
«		جمال زاده محمد افندی	۱۰۵۶ ربیع الاول	۱۰۵۷ صفر		
«		ساقزلی عیسی افندی	۱۰۵۷ صفر	۵۷ ربیع الاول		
«	ثانیاً	جمال زاده محمد افندی	۰۵۷ ربیع الاخر	۱۰۵۷ جمادی الاخر		
«	ثانیاً	ساقزلی عیسی افندی	۰۵۷ جمادی الاخر	« «		
«	ثالثاً	جمال زاده محمد افندی	۱۰۵۷ جمادی الاخر	۱۰۵۷ شوال		
«	ثالثاً	ساقزلی عیسی افندی	۱۰۵۷ شوال	۱۰۵۷ ذی القعده		
«	رابعاً	جمال زاده محمد افندی	۱۰۵۷ ذی القعده	۱۰۵۷ ذی القعده		
«	رابعاً	ساقزلی عیسی افندی	«	۱۰۵۸ رجب	۱۰۵۹ شوال	
سلطان محمد خان رابع	خامساً	جمال زاده محمد افندی	۱۰۵۸ رجب	۱۰۶۶ شوال	۱۰۶۶ شوال	
«		چلبی صالح افندی	۱۰۶۶ شوال	۱۰۸۰	۱۰۸۰ ربیع الاخر	یکی شهرده مدفوندر
سلطان سلیمان ثانی واحمد ثانی		حیاتی زاده مصطفی فیضی افندی	۱۰۸۰ ربیع الاخر	۱۱۰۳ صفر	۱۱۰۳ صفر	
«		میخالیچلی حسن افندی	۱۱۰۳ صفر	۱۱۰۵ جمادی اول	۱۱۱۸ شوال	
«		مغربی السید یوسف افندی	۱۱۰۰	۱۱۰۵		
«		مدرس محمود افندی	۱۱۰۵	۱۱۰۶ جمادی الاول	۱۱۱۸ شوال	
سلطان مصطفای ثانی واحمد ثالث		مهتدی نوح افندی	۱۱۰۶ جمادی الاول	رجب ۱۱۱۹	۱۱۱۹ شوال	قوجه مصطفی پاشا مدرسه سنده علی پاشا یانده مدفوندر
«		یکی باغچه لی محمد افندی	۱۱۱۹ رجب	۱۱۲۷ صفر	۱۱۳۶ صفر	شامده مدفوندر
«		عمر افندی	۱۱۲۷ صفر	۱۱۳۰ جمادی الاول	۱۱۳۶ جمادی الاول	منلا کورانیده مدفوندر
سلطان محمود خان اول	ثانیاً	حیاتی زاده مصطفی فیضی افندی	۱۱۳۶ جمادی الاول	۱۱۴۸ ذی الحجه	۱۱۵۱	قبری ایوب سلطانده در
«		حیاتی زاده محمد امین افندی	۱۱۴۸ ذی الحجه	۱۱۵۹		بالاخره شیخ الاسلام اولمشدر

دوری		اسملری	نصبی	عزلی	ارتحالی	ملاحظات
سلطان محمود خان اول		حیاتی زاده محمد سعیدافندی	١١٥٩	١١٥٩		
«		منجم باشی احمد افندی	١١٥٩	١١٦١	١١٦٣	
سلطان عثمان خان ثالث	ثانیاً	حیاتی زاده محمد سعیدافندی	١١٦١	١١٦٠ جماذی الاول	١١٧١	طائفده مدفوندر
		چلبی مصطفی افندی	١١٦٨ جماذی الاول	١١٧١ صفر	١١٧١	مدلیده مدفوندر
سلطان مصطفی خان ثالث		محمد عارف افندی	١١٧١ صفر	١١٧١		
«		کاتب زاده محمد رفیع افندی	١١٧١	١١٨٢ ربیع الاخر	١١٨٢	
«		محمد امین افندی	٨٢ ربیع الاخر	١١٨٧ ذی الحجه		
سلطان عبدالحمید خان اول	ثانیاً	محمد عارف افندی	١١٨٧ ذی الحجه	١١٨٩ ذی القعده		
«		حجی زاده عبدالعزیز افندی	١١٨٩ ذی القعده	١١٩٠	١١٩٧	استانکویده مدفوندر
«	ثالثاً	محمد عارف افندی	١١٩٠	١١٩٧ صفر	١١٩٧ صفر	سلطان سلیم جوارنده مدفوندر
«		حافظ خیرالله افندی	١١٩٧ صفر	١٢٠٠ ربیع الاول	١٢١٠	اسکدارده نصوحی درکاهنده مدفوندر
سلطان سلیم خان ثالث		کهورك زاده حسن افندی	١٢٠٠ ربیع الاول	١٢٠٣ ذی الحجه	١٢١٦	قبری اوبده شریف زاده محمد ملا جوارنده در . مشارالیه عبدالحمید زماننده حکم باشیلق اتمشدر.
«		محمد صادق افندی	١٢٠٣ ذی الحجه	١٢١١ شعبان	١٢١٥ شوال	اسکدارده نصوحی تکیه سنده مدفوندر
«		لقمان نعیم افندی	١٢١١ شعبان	١٢١٨ صفر	١٢٢٠ ذی القعده	قبری سلیمیه ده در .
سلطان مصطفای رابع		مصطفی بهجت افندی	١٢١٨ صفر	٢ ١٢ جماذی الاخر		
«		طوبجی زاده عبدالقادر افندی	١٢٢٢ جماذی الاخر	١٢٢٣ جماذی الاول	١٢٣١ صفر	
سلطان محمود خان ثانی		لقمان زاده مسعود افندی	١٢٢٣ جماذی الاول	١٢٣٢ ذی الحجه	١٢٣٦ محرم	
«	ثانیاً	مصطفی بهجت افندی	١٢٣٢ ذی الحجه	١٢٣٧ رجب		
«		بندرکلی زاده مصطلح محمد سعیدافندی	١٢٣٧ رجب	١٢٣٨ ذی الحجه		حیدر پاشاده مدفوندر
«	ثالثاً	مصطفی بهجت افندی	١٢٣٨ ذی الحجه	١٢٤٩ ذی القعده		سکدارده نصوحی تکیه سنده مدفوندر
«		عبدالحق افندی	١٢٤٩ ذی القعده	١٢٥٢ ذی القعده		
«		احمد نجیب افندی	١٢٥٢ ذی القعده	١٢٥٥ ذی القعده		

آلتنجی فصل — ریاضیون فصلی

— آ —

آتماجه (حاجی) :

ریاضیون عثمانیه‌نك قدماسندن برذات اولوب کنیه‌سی (محی الدین محمد بن حاجی آتماجه) در. قواعد حسابیه‌یی مبین تورکجه (مجمع القواعد) اسمنده‌کی اثرینی زمان شیخوختنده تألیف ایلدیکنی وتاریخ تألیفنك (اخر زمان) ترکیبنك دلالت ایتدیکی (٨٩٩) اولدیغنی بالمناسبه اثرینك دیباجه‌سنده ذکر ایدییور . بوکتابه برده تتمه یازمشدر .
اثرمذکور اوچ شق‌اوزره اولوب شق‌اول حساب صحاحدن شق‌ثانی حساب کسوردن شق‌ثالث مسائل شتی عنوانیله قرق عدد مسائل حسابیه‌دن باحثدر .

آگاه پاشا (ارکان حربیه میرلواسی یوسف آگاه پاشا) :

علوم ریاضیه متخصصلرندن برذات اولوب (ایوب) ده تولد ایتمشدر. مکتب حربیه‌دن نشاتندن صوکره مختلف مواقع وخدماتده وبو جمله‌دن اوله‌رق (پارس) آتاشه میلته‌رلکیله مکتب عثمانی مدیریتنده ایفای خدمت ایتمشدر . مکتب حربیه‌ده معلملکی اثناسنده (مناظر) ، (سطح راقم) ، (اصول کولکه) اسملریله یازدیغی رسائلی طبع وتدریس اولونمشدر . بونلردن باشقا غیر مطبوع آثاری‌ده اولدیغی مرویدر. (١٣١٤) تاریخنده (حلب) ده ارتحال ایتمشدر. حسن تقریره مالك برذات ایدی . (ییلدیز) کتبخانه‌سنده تعیین اوقات صلاته دائر براثری‌ده واردر .

ا

اخی زاده محمد بن حاجی سلیمان :

سلطان بایزید ثانی‌دوری‌ریاضیوننـدن اولوب (بروسه) لیدر. (محمد بن محمدطوسی)نك هیاتدن (بیست باب) اسمنده‌کی اثرینی متنی کبی فارسی‌العباره شرح ایتمشدرکه بر نسخه‌سی (آیا صوفیه) کتبخانه‌سنده موجوددر.

ابراهیم زاده :

فاتح دوری ارباب معارفندن ومحاسبیندن اولوب (مفتاح کنوز ارباب القلم) اسمنده فارسی العباره علوم ریاضیه‌نك حساب قسمنه عائد براثری واردر .

ابراهیم بن محمد

علوم ریاضیه‌نك بالخاصه هیأت شعبه‌سنده معلومات واسعه اربابندندر . ایکی جبهه‌لی معدنی برلوحه اوزرینه ماهرانه بر صورتده ترسیم ایلدیکی (اسطرلاب) آلتی اسکوبده‌کی ملامی درکاهنده منظور عاجزانم اولدی . بو آلتك صاحب ترجمه یدیله ١٠٩٨ تاریخنده درسعادتده کوپریلی محمد پاشا مدرسه‌سنده اعمال وترسیم ایلدیکی منقوشدر. مذکورلوحه معرفت عاجزانه‌مله مناستره کوتوروله‌رك عصریمز علوم ریاضیه و هیأت متخصصلرندن آتی الترجمه استاد اکرم بروسه‌لی (علی صلحی) بکه کوسترلمش واصول استعمالنه دائر رساله‌ء مخصوصه قلمه آلنوب اوسکوبه کوندرلمشدر .

اسماعیل بن سید ابراهیم آمدی .

فضلای قضاتدن ومنتسبین ریاضیه‌دن برذات اولوب ١١٢٤ ده مدینهٔ طاهره قاضیسی ایدی. سیاست شرعیه‌دن باحث (الدرالنفائس فی زجرالاشرار والخبائث) اسمنده بر اثریله (زبدة الاعمال فی عمل اسطرلاب الشمال) نامنده براثر ریاضیسی واردر .

ابراهیم بك (طوراقه پاشا زاده) :

آتی الترجمه (چیناری اسماعیل) افندینك (قاسینی) زیجنی (١٢٣٧)دن(١٢٤٠) تاریخنه قدر (تسهیل زیج قاسینی) اسمیله شرح وتذییل ایتدیکی کبی فرانسزجه‌دن بر (مثلثات) ترجمه ایتمشدر . برده آلتی باب اوزره مرتب رساله‌ء ارتفاعی واردر . زماننده منجم باشی ایدی (١٢٤٨) تاریخنده ارتحال ایده‌رك سیلیوری قاپیسی خارجنده (سید نظام) درکاه شریفی حظیره‌سنه دفن ایدلدی .

اسحاق افندی خواجه :

متأخرین علماء عثمانیه‌نك اشهری اولوب نارته‌لیدر. السنهٔ شرقیه‌ایله اوروپا لسانلرندن بر قاچنه آشنا اولدیغی کبی علوم متنوعه‌ده وعلی‌الخصوص علوم ریاضیه وفنون حکمیه وطبیعیه وهیأت ونجومده یدطولی صاحبی ایدی . ۱۲۳۹ دن ۱۲۴۴ تاریخنه قدرده دیوان همایون ترجمانلغنده بولنمشدر . اوروپا لسانلرندن اك اول تورکجه‌یه کتب فنیه ترجمه ایدن بوذات اولوب کتب فنیهٔ غربیه‌یه دخی واقف بولنمغله اصطلاحات فنیه‌یی تطبیقه ومقابللری اولمیان اصطلاحات فنیه‌یه دخی اسم تعیيننه موفق اولمشدر. الحاصل فنون جدیده‌نك لسانمزه نقلنه چالیشانلرك رئیسی وامامیدر. طول مدت مهندسخانهٔ بریٔ همایون باش خواجه‌لکنده بولونوب ۱۲۵۰ تاریخنده حجازدن عودتنده سویشده رحلت ایلدی . بوقدر مشاغل آره‌سنده اوچ آی ظرفنده حفظیده اکمال ایله‌مشدر . بوکذرکاه فناده ممکن مرتبه نام بااحترامی فراموش اولنمامق وجلب دعای خیره سبب اولمق ایچون مهندسخانه‌نك بر آز اوستنده‌کی قبرستانده مشارالیهك سنك قبری اولمق اوزره مکتب طرفندن بر طاش دیکیلمشدرکه (دیوان همایون سابق سرخلیفه‌سی ومهندسخانهٔ همایون باش خواجه‌سی الحاج حافظ اسحاق افندی) دیه محرردر . ۱۲۴۶ سنه‌سنده باش خواجه اولدیغی زمان بعض غیرتسز وبضاعه‌سز معلملری تبدیل ایده‌رك یرلرینه اهل ودرایتلیلرینی تعیین ایتمشدر حتی عهده‌سندن حساب معلملکنی نزع ایتدیکی برکیمسه‌یی رجا ایچون اسحق افندی مکتبده طعام ایدرکن سفره‌ده برلکده اوطوران خواجه‌لردن بری افندم حسن افندی داعیکزك درسنی آله‌رق رزقنه مانع اولدیکز دیمه‌سی اوزرینه یرده طوران یمك طبله‌سنك ایچنده‌کی صحنه کوزلرینی دیکه‌رك بکلمکده اولان کدیلری کوستره‌رك اویله ایسه شو صحنك قپاقلرینی قالدیریکزده کدیلرك رزقنه مانع اولمه‌یکز دیه مجمل برجواب ویرمشدر .

بعض تراجم احوال کتابلرنده حال صباوتده ایکن (نارته) ده اهتدا ایلمش برموسوی زاده اولمق اوزره کوسترلمش ایسه‌ده عصرمز تراجم احوال علماسندن کتابیٔ شهریاری عصمت افندی مرحوم (قارلوه) لی بر مسلمان زاده اولدیغنی تحقیقات موثوقه‌سنه عطفاً محررعاجزه حکایه ایتمش و ۱۲۵۰ تاریخنده مکه‌ده رحلت ایتدیکنی‌ده علاوه ایلمش ایدی .
مرحوم مشارالیه عرب ، فرس ، تورك ، عبرانی ، لاتین ، روم لسانلرینه واقف ایدی .
ترجمهٔ حالیله آثار متنوعه‌سنه دائر (قاموس ریاضیات) ده تفصیلات لازمه مندرجدر .

مرحومك مطبوع آثاری شونلردر :

١ (نصب الخيام) فن حربه دائر اولوب ١٢٤٢ ده طبع اولنه‌رق ضابطان عسكری‌یه توزیع اولنمشدر.

٢ (مجموعهٔ علوم‌ریاضیه) علوم ریاضیه‌نك بالجمله شعباتیله برابر هیئت، حكمت، كیمیایه دائرده معلوماتی جامع اولوب درت جلد اوزرینه‌در وریاضیون ایچون قیمتلی بر اثردر .

٣ (تحفة‌الامرا) اردو قورمق وقلاعی محافظه ایتمكدن باحثدر. نهایتنده شكللری‌ده واردر. (١٢٤٣) ده طبع اولونمشدر. ایكی مقاله برخاتمه اوزرینه مرتبدر .

٤ (اصول استحكامات) .

٥ (عكس المرایا فی اخذالزوایا) (اوقتاند)، (سكستاند) كبی آلات رصدیه‌نك اصول استعمالندن باحثدر .

٦ (اصول‌الصباغة) ایكی‌مقاله اوزره مرتب اولوب برنجی‌مقاله آلات ناریه‌نك اصلح وجه اوزره انشا واعمالنده استعمال اولونان معادنك طبیعتلرندن باحث اوله‌رق ایكی فصلی شاملدر . مقالهٔ ثانیه‌ده طوپ اصاغه‌سنه دائر اولوب بش بابی حاویدر . بواثر حقنده (احوالنامهٔ مؤلفات عسكریهٔ عثمانیه) ده ایضاحات لازمه واردر .

٧ (كره رساله‌سی) .

٨ (حكمت) لسان عربی اوزره‌در .

٩ (دكز لغمی رساله‌سی) .

١٠ (آلات كیمیویه رساله‌سی) .

١١ (قواعد رسامیه) تخطیط اراضی قواعدینی‌ده جامعدر. بر نسخه‌سی مهندسخانهٔ بریٔ همایون كتبخانه‌سنده موجوددر.

١٢ (اوقتانت) آلتنك تعریفات واصول استعمالنی مبین رساله .

بوندن باشقا بعض رسائلی اولدیغی مرویدر .

٢، ٣، ٤، ٥، ٦ نومرولی اثرلر اسعد افندی كتبخانه‌سنده واردر.

اشرف بك (بیكباشی) :

امرای بحریه و ریاضیون معروفه‌دن بر ذات اولوب شهیدر . (١٣١٠) تاریخنده (مكه) ده ارتحال ایله‌دی . علوم ریاضیه‌یی (اشرف پاشا) دن اوده خلیل افندیدن اوده (كلنبه‌وی) مرحومدن اخذ ایتمشدر .

آثاری :

(١) لوغاریتمه وجد اول فلکیه : (١٣٠٧)ده بحریه مطبعه‌سنده طبع اولونمشدر .

(٢) هیأت فلکیه : هیأته دائر معلومات مفصله‌یی جامع براثر قیمتدار اولوب مسوده‌سی ریاضیون عثمانیه‌دن پیاده بیکباشیلغندن متقاعد (ضیا) بکده‌در .

(٣) خواجه‌سی اشرف پاشانك ارتفاع استخراجنی لوغاریتمه‌دن داها اسهل بر صورتده اولمق اوزره ابداع ایتدیکی وفقط اکمال ایده‌مه‌دیکی جدولك اکمالیدرکه مسوده‌سی الیوم منجم باشی اولان (قارلووه) لی (حسین حلمی) افندی‌ده‌در .

ابراهیم افندی (جبرجی بیکباشی ابراهیم افندی)

زمانمز علوم ریاضیه متخصصلرندن بر ذات اولوب مکاتب عسکریه‌ده اکمال تحصیلدن صوکرا مدت مدیده طبیهٔ شاهانه وسائر مکاتبده ریاضیه تدریس ایلدی ١٣٢١ ده ارتحال ایده‌رك (مرکز افندی) جوارینه دفن ایدلدی (جبرمدرسی) ایله مسائل حسابیه‌یه دائر (اسئله واجوبهٔ حسابیه) اسملرنده مطبوع اثرلری اولدیغی کبی رسائل موقوته‌دن (خزینهٔ فنون) ایله‌ده (تثلیث زوایا) بحثنه دائر اوزون برمقاله نشر ایتمشدر .

— ب —

بدرالدین محمد المارديني : [٥]

سبط ماردینی شهرتیله بنام اولوب علماء ریاضیون عثمانیه ایچنده باخصوص هیئت شعبه‌سنده اثر یازان ذواتدندر . اواخر عمرنده مصره رحلتله جامع ازهره موقت اولمشیدی . وفاتی (٩٠٢) ده‌در . مؤلفاتی (کشف الغوامض فی علم الفرائض) (لمعة الحساب) (تصحیح المساحة فی طرف الجیب من الربع)(قرة الناظر فی معرفة وضع خطوط فضل دائر)(قرة العین فی بیان المذهبین فی علم الفرائض)(لمعة الشمسیة علی تحفة القدسیة)(رسالة العمل بالربع المجیب)(اظهار سر المودوع) (کفایة القنوع فی العمل بالربع المقطوع)(طراز المذاهب) (شرح یاسمینیه فی علم الجبر والمقابله) (مقاصد الطلاب فی معرفة المسائل بالحساب) (تحفة الاحباب فی الحساب) (نصاب الجبر والمقابله)

[٥] ٧٢٨ ده وفات ایدن احمد شرف الدین ماردینی‌ده فضلای ریاضیون‌دن بر ذات اولوب (نظم الدرر فی معرفة منازل القمر) اسمنده براثری واردر .

(تدریب العامل بالربع الکامل) (لقط الجواهر فی تحدید الخطوط والدوائر) (الدر المنثور فی العمل بربع الدستور) (الطرق السنیة فی العمل بالنسبة السنیة) (الفتحیه فی الاعمال الجیبیة) (حاوی المختصرات فی العمل بربع المقنطرات) (رسالة فی رسم المنحرفات علی الحیطان) (نظم الجواهر الغالی فی العمل بالربع الشمالی) ایله شیخ شهاب الدین احمد بن المجدی نك (کشف الحقائق فی حساب الدرج والدقائق) نی اختصار ایده‌رك (دقائق الحقائق فی حساب الدرج والدقائق) تسمیه ایله‌مشدر. اشبو آثاردن (کفایة القنوع) ایله (تصحیح الساعة) (ربع مجیب) رساله‌لری برآراده اولمق اوزره (نائلی) رساله‌لریله برابر (۱۲۷۰) تاریخنده طبع ارلنمشدر.

بدرالدین محمد بن اسعد استانبولی

استانبولده یتیشن فضلای ریاضیوندندر. (تثلیث الزاویه وتسبیع الدائره) و (عمل المسبع وغیره من ذوات الاضلاع الکثیره) (شرح بعض مقالات اقلیدیس) اسملرنده‌کی اثرلرینی تحریر ایله‌مشدر. (ریحانة الروح فی رسم الساعات فی معرفة الاوقات) (تحریر المناظر الاقلیدیس) (شرح خلاصة الحساب) جمله‌ء آثارندندر .

بهاءالدین پاشا

شهیدر . مکتب حربیه‌دن ارکان حرب یوزباشیلغیله نشأت ایده‌رك بالترقی چاناق قلعه ردیف فرقه‌سی قوماندانلغنه تعیین اولونمشدی ۱۳۳۰ تاریخنده متقاعداً استانبولده ارتحال ایتدی . اوق میدانی قربنده (سنان پاشا) قبرستاننده پدری خیری بکك یاننه‌دفن ایدلدی. (ده‌میریوللری وطرق عادیه ایچون کذرکاه تعیینی) (عملیات ترابیه) (طرق عسکریه) کبی آثار ریاضیه‌سی طوپچی ومهندس مکتبلرنده طول مدت معلملکی واردر .

پ

پیر محمود صدقی افندی

سلطان بایزید ثانی دوری فضلا وریاضیوننددن خیرالدین افندینك تلمیذی اولوب (ادرنه) لیدر . استادینك (مفتاح کنوز ارباب قلم ومصباح رموز اصحاب رقم) اسمنده‌کی اثر ریاضیسنی توسیعاً ترجمه ایله‌مشدرکه برنسخه‌سی شهید علی پاشا کتبخانه‌سنده واردر .

ت

توحيد افندى (سيد احمد توحيد افندى)

اشرف رومى حضرتلرينك احفادندن بروسه‌لى شيخ مصطفى افندى‌زاده شيخ اسماعيل حقى افنديك اوغلودر . والده‌سى‌ده ترجمۀحالى شعرا فصلنده محرر (نجارزاده شيخ رضا) افنديك مخدومى شيخ صديق افنديك كريمه‌سيدر. تولدى استانبولده‌در . مشهور كتخدا زاده عارف افنديدن اخذ علوم ايتدكدن صوكره طريق تدريسه داخل وسرعسكر اسبق بروسه‌لى داماد سعيد پاشايه كتابجى اولدى . صوك مأموريتى اوقاف همايون ناظرلغى‌در. (جانان ايلنده بولدى توحيد صفاى وحدت) مصرعنك دلالتى اولان (١٢٨٦) ده ارتحال ايده‌رك جدى (نجارزاده) تربه‌سنه دفن ايدلدى. علوم دينيه‌ده فنون عربيه‌ده يدطولى‌سى عفت وفضيلتى مسلم ايدى . قوناغنده منتسبين معرفته صباح آقشام علوم متنوعه تدريس ايدردى . شعر و نثرى‌ده مكملدر . مجموعۀ اشعارى محترق اولمشدر. تذكرۀ فطين‌ده :

رجاى وصلتكله جستجولر هپ سنكچوندر
ره‌عشقكده بذل آبرولر هپ سنكچوندر

آثارى :

(١) تلخيص الاعمال : هندسۀ عمليه ، فن مساحه ، فن تسطيح، فن استحكام مسائلنه دائر اولوب ١٢٤٥ ده اكمال ايله‌مش و (١٢٧٠) ده طبع ايدلمشدر .

(٢) مجموعة الفرائد ولب الفوائد: هندسۀ عمليه‌وفن مساحه‌دن باحثدر. بواثرك مختصرى اولمق اوزره بر رساله‌سى داها واردر .

(٣) مرآت السما : فن هيأتدندر .

(٤) حل الاصعب فى تضعيف المكعب :

(٥) نخبة الحساب : ملا جمشيدك اثرندن مترجم اولوب ١٢٧٠ ده طبع ايدلمشدر . خط دستيله محرر حسابيله هندسه‌سى راغب پاشا كتبخانه‌سنده‌در .

توفيق پاشا (ويدينلى حسين توفيق پاشا)

زمانمزده‌كى عثمانلى رياضيونك بحق رئيسى عد اولنور بر مشير معارف سمير ايدى

۱۲۷۶ ده ارکان حرب یوزباشیلغیله مکتب فنون حربیه‌دن نشأتله اولا (آتاشه‌ملیتر) لکله پارسه عزیمت وایکی سنه صوکره درسعادته عودتله مکتب حربیه‌ده ریاضیه خواجه‌لکی ایده‌رك علی‌الاصوله ترفیع رتبه‌لره مظهر اولمشلر ومالیه نظارتی ، آمریقا سفارتی ، نافعه نظارتی کبی مهم مأموریتلرده ایفای خدمت ایده‌رك یاور اکرم عنوانن‌ده نائل اولمشلر ایدی ۱۳۰۹ ده ارتحال ایلدیلر جوار حضرت خالدده ایسکله جاده‌سندن فریدون بك تربه‌سنه کیدن سوقاغك صاغ طرفنده مدفوندر . باشلیجه اثرلری شونلردر :

(ذیل اصول جبر) (جبر اعلا) (ماکنه) (جبر خطی) ایله ره‌و ایسلاند نام تاریخ جمعیتی اعضالغنه تعیین اولوندقلری زمان فرانسزجه ایراد ایتدکلری (ممالك عثمانیه واسلامیت) اسمنده‌کی نطقلرینی حاوی اولان رساله‌دن عبارتدر (حساب مثنی) اسمنده انکلیزجه مقبول بر اثری‌ده اولدیغی (مرآة مکتب حربیه) ده مذکوردر .

اخیراً (معلملر مجموعه‌سی) نك ایکنجی سنه‌سنك (۲۲) نجی صاییسنه مفصل ترجمهٔ حالی قونولمشدر .

ث

ثاقب محمد افندی (خواجه)

علما وریاضیون عثمانیه‌دن و (سینوب) ده دفین خاك (سیدبلال) حضرتلرینك نسلندن اولوب شهیردر . علوم عربیه‌یی علمای بنامدن (یسنجی‌زاده عثمان) افندیدن وفنون ریاضیه‌یی‌ده (کلنبوی) مرحومدن اوقومشدر ۱۲۲۸ تاریخنده وفات ایدرك حضرت خالد جوارنده شیخ الاسلام خواجه سعدالدین افندینك مدفون بولوندیغی درکاهك یول کنارنده برادر زاده‌سی یعقوب افندی قربنه دفن ایدلدی . مهندسخانه قوله‌سنه‌وضع اولونان بویوك ساعت چیرهٔ دستیٔ مهارتیدر مهندس خانه‌نك بنام معلملرندن ایدی .

چ

چیناری اسماعیل افندی (خلیفه‌زاده)

اون ایکنجی عصر هجریده استانبولدن یتیشن منجمینك اکملی اولوب (مقابلهٔ پیاده سرخلیفه‌سی) افندینك مخدومیدر . (چیناری) لقبیله شهرتنه بادی (صولو مناستر)

جوارنده (سنجقدار خيرالدين) نامديكر (چينار) محله‌سنده اقامتندن ناشيدر. هنوز كنج ايكن علوم رياضيه‌ده واول زمانلر بونك لازمهٔ طبيعيه‌سى حكمنده اولان استخراج احكام فلكيه‌ده پك زياده كسب اقتدار ايتمش اولمه‌سنه مبنى سلطان مصطفاى ثالثك مظهر توجهى اولمشدى . برزمان (لاله‌لى) ده موقت اولدى حالا بو جامعده مشهور اولان بسيطه‌لر بو ذاتك چيره‌دستئ مهارتيدر ترسيم ايتديكى ارتفاع تخته‌لرى‌ده قيمتداردر (قاسينى) زيجندن صوكره (لالاند) زيجى ايلك دفعه موقع تداوله قويان بو ذاتدر . مصطفاى ثالثك امريله (قاسينى) زيجى (١٤) مطلب اوزره توسيعاً ترجمه و شرح ايده‌رك (تحفهٔ بهيج رصينى ترجمهٔ زيج قاسينى) اسمنى ويرمشدر . صاحب ترجمه‌نك ترجمهٔ حاليله آثارينه دائر مهرهٔ رياضيون عثمانيه‌دن (صالح ذكى) بكك (قاموس رياضيات) نده تفصيلات لازمه واردر .

(لالاند) ك اوچ جلددن عبارت اولوب (استرونومى دولالاند) دنيلن اثرك جلد اولنى ترجمه ايده‌رك (لالاند زيجى) تسميه ايتديكى اثرك ارقامنى ابجد حروفاتنه تبديل ايله‌مشدركه احمد ضيابك نزدنده‌در .

(رسالة فى تأخر غروب الشمس عن الموقت المستخرج بالمواقيت المستعملة فى ايادى الناس) اسمنده براثرى دها واردر .

ح

حسين بن حسن قونوى

سكزنجى عصرهجرى رياضيوننده (٨٣٣) تاريخنده تأليف ايتديكى (روضة المنجمين) اسمنده‌كى اثرنده علم نجوم يعنى علم هيئاتله احكام نجومه دائر تعريفات مفصله واردر .

حسين حسنى افندى (مؤمن زاده)

سلطان عثمان وسلطان محمود اول دورى رياضيوننده اولوب علم ارقامدن فصول مختلفه اوزره توركجه (مرآة القلوب) اسمنده اثرى واردركه برنسخه‌سى بشيكطاشده يحيى افندى دركاهى كتبخانه‌سنده موجوددر كنديسى شهرى ومأمورين ماليه‌دن ومنجم ثانى ايدى . راصد مشهور (لالاند)ك زيجى‌ده آلتى باب اوزره توسيعاً ترجمه ايتمشدر .

حاجی محمود افندی

نیش سرکرده‌لرندن ١١٧٣ ده وفات‌ایدن حاجی‌حسن چاوشك اوغلی اولوب پدرینك حیاتنده تحصیل علوم ایچون مصر القاهره‌یه عزیمتله طول مدت جامع ازهرده شیخ حسن الجبرتی الحنفی‌دن علم نجوم و هیئت تدرس ایتمشدر . سلطان عبدالحمید خان اولك اواخر سلطنتنه طوغری استانبوله کلمش و التفات پادشاهی‌یه مظهر اوله‌رق کندیسنه واولادینه مشروط اولمق اوزره سلیمانیه موقتلکی ایله برابر سلیمانیه‌نك دوکمه‌جیلر طرفنه ناظر اولان میدانه چیقان مردیونك اوزرنده‌کی خانه احسان بیورلمشدر . اوراده اولدقجه مهم اولان کتبخانه‌سنك ایچنده و برچوق آلات رصدیه آره‌سنده سنین وفیره اقامت ایتدکدن صوکره بالوفات کندی شاکردی اولان شیخ الاسلام عارف حکمت بکك نوح قویوسنده واقع تربه‌سی حظیره‌سنده دفن اولونمشدر .

سنی طقسانی متجاوز ایدی . سنك مزارنده مخدومی سلیمانیه موقتی خطاط حاجی مصطفی افندی امضاسیله شو کتابه محکوکدر: « هذا قبرالحاج محمود بن الحاج حسن‌النیشی الموقت بجامع السلطان سلیمان خان علیه الرحمة والغفران . المتوفی فی ٢٠ ربیع‌الاخر سنه ١٢٢٣ » علوم‌ریاضیه‌یه دائر تألیف ایتمش‌اولدیغی آثاردن یالکز شورسائل کورلمشدر:

١ — رسالة فی رسم الکرة ... عربی
٢ — دربیان تقدیم خواص ، که تقویم ارقام وحروف کویند ... ترکی
٣ — قاعدهٔ استخراج خسوف ... ترکی
٤ — قاعدة فی استخراج الکسوف ... ترکی
٥ — قاعدة فی وضع جدول اختلاف المنظر
٦ — حرکات الکواکب الثابتة

حسین رفقی افندی

قریم مضافاتندن‌طمان بلده‌سندن اولوب شام‌والیلکنده ارتحال‌ایدن مشیر امین‌پاشانك پدریدر . مهندس خانه‌نك تاریخ کشادی اولان ١٢١٠ سنه‌سندن اعتباراً یکرمی ایکی سنه باش خواجه نامیله تدریس فنون متنوعه ایله‌ین مهرهٔ ریاضیون عثمانیه‌دندر. اوزمانکی طلبه آره‌سنده (بیوك حسین افندی) شهرتیله معروف ایدی . مؤلفاتی ١٢٠٩ ده

طبع اولنان (لغم رساله‌سی) [۱] و ۱۲۱۲ ده طبع اولنان اصول هندسه ایله (مثلثات مستویه) (امتحان المهندسین) (اصول استحکامات) (اصول انشاء طریق) (مجموعة المهندسین)(تلخیص الاشکال) (المدخل فی الجغرافیا) عربی (ارتفاع رساله‌سی)(خمبره جدولی) وسـائره‌در . برده عربی‌العباره (فریدة المنیرة فی علم‌الکرة) اسمنده یازمه بر اثری واردر . ۱۲۳۲ ده مدینهٔ منوره ابنیهٔ مقدسـه‌سنك تعمیرینه مأموراً اعزام اولوندقلری زمان اوراده وفات ایله‌دی . مکتب حربیه درسلرینك تنسیقنده بویوك همتی کورلمشدر . (مجموعة المهندسین) ی ۱۲۱۷ ده (تلخیص الاشـکال) ی ۱۲۳۹ ده مصرده (اصول هندسه) ایله (مدخل جغرافیا) سی و(مثلثات مستویه) سی‌دده استانبولده طبع اولونمشدر .

(مجموعة المهندسین) حقنده عسکری‌موزه‌سی مدیری احمد مختار پاشانك (احوالنامهٔ مؤلفات عسکریهٔ عثمانیه) سنده ایضاحات لازمه واردر .

حسین افندی (مصریه‌جی زاده)

مهندسخانهٔ همایونده سرخلیفه‌لك وظیفه‌سیله فنون‌ریاضیه تعلیم‌ایدن ریاضیون عثمانیه‌دن برذات اولوب ۱۲۳۷ تاریخنده (تثلیث زوایا) یه دائر مطبوع رسالهٔ مستقله‌سی واردر. ریاضیونك معلوملری اولدیغی اوزره بر زاویه ویا برقوسك مساوی اوچ قسمه تقسیمی ، برمکعبك ضلعنه‌مساوی برمکعب آخرانشاسی، بر دائره‌یه مساوی مربع ترسیمی‌الیوم حل اولونه‌میان مسـائلدندر . حسین افندی مرحومك رساله‌سنکده اساساً مقصدی تأمین ایده‌مدیکی زمانمز ریاضیون عثمانیه‌سنك رئیس الرؤسـاسی مقامنده اولان ودینلی توفیق پاشا مرحومك بومادهٔیه دائر مقالهٔ فاضلانه‌لریله‌ده مثبتدر .

حاجی حسین رفقی پاشا (فریق)

مهندسخانهٔ بریٔ همایون خواجه‌لرندن علی بکك مخدومیدر . پدرینك معلم بولوندیغی مکتبده تحصیل ایده‌رك (۱۲٦۳) تاریخنده بش آلتی رفیقیله برابر اکمال تحصیل ایچون (ویانه) یه کوندرلدی . اثنای تحصیلده تاریخ عثمانی‌یی (نمچه ـ المانجه) یه ترجمه ایله‌مش

[۱] ۱۲۱۱ ده یازلمش برنسخه‌سی مناستر کتبخانه‌سنده موجوددر .

وایمپراطور طرفندن مظهر تقدیر اوله‌رق شرفنه بر ضیافت ویرلمشدر . اکمال تحصیلدن صوکره استانبوله‌عودتله دوائر ومکاتب عسکریه‌ده ایفای‌وظیفه ایله‌دی. (١٣٢٩) تاریخنده ارتحال ایده‌رك فاتح تربهٔ شریفه‌سی خظیره‌سنه دفن ایدلدی .

آثاری : تسویهٔ طرق ، استحکامات جسیمه ، طوپجیاق فنی . صوك اثری سلطان احمد سرکیسنده تشهیر وتقدیر ایدلمشدی .

حاجی محمد آغا بن عبدالله آمه بوناری

سلطان سلیمان قانونی شهزاده‌لرندن سلطان (مصطفی) نك آماسیه والیلکی زماننده معیتی مأمورلرندن برذاتدر. امضاسی (الحاج محمد عن جماعة مهتران) دیه یازدیغنه کوره شهزادهٔ مشارالیهك مهترانی میاننده اولدیغی آکلاشیلیور .

باش طرفی قواعدوفوائد ومابعدی مسائل‌حسابیه‌دن باحث (شمس ایلان) اسمنده‌کی اثرینك نهایتنده‌کی منظومه بروجه آتیدر :

معرفت رومندن آچدك نقابی
عیان ایتدك مسائل حسابی
آماسیه‌ده قیلدك فتح بابی
سحابندن چیقاردك آفتابی
دنیلدی بایزید پاشاده تاریخ
یازوب ویرك امیره بوکتابی
سنه ٩٥٣

کوپروده جامعی ایله مکتبی اولدیغی وبوراده مدفون بولوندیغی مرویدر .

حسن فؤاد پاشا (زاده اوغلو سفر پاشا حفیدی)

چرکس قبیله‌لرینك (بژه‌دوغ) قبیله‌سی بکلرندن حرالافکار متانت‌اخلاقیه‌اصحابندن برذات اولوب مکتب حربیه‌دن نشأتندن صوکره قرق سنه مکاتب عسکریه وملکیه‌ده علوم ریاضیه تدریسیله امرار حیات ایله‌دی. (١٣٢٩) تاریخنده متقاعداً درسعادتده ارتحال ایده‌رك قلیچ علی پاشا جامعی حظیره‌سنه دفن ایدلدی .

(هندسهٔ مسطحه) ، (هندسهٔ مجسمه) ، (هندسهٔ رسیمه) ، (هندسهٔ مرقه) ، (عملی هندسه و رسم خطی) کبی آثار مطبوعه‌لری واردر . صوك مأموریتی مکتب اعدادیٔ عسکری درس نظارتی ایدی .

خ

خلیل فائضه افندی

(استانبول) دن یتیشن علما وارباب فندن فوق‌العاده ذکی برذات اولوب ۱۰۸۵ تاریخنده یدی قله محله‌سنده (جابی زاده مصطفی افندی) صلبندن دنیایه کلدی . ابتدائی تحصیلنی بیتردکدن صوکره آلی و عالی تحصیلنی زمانی فضلاسندن قره خلیل ، بوستان صالح ، مستجی‌زاده عبدالله ، مطولجی افندیلردن وقواعد فارسیه‌یی‌ده (نشاطی دده) دن پارلاق برصورتده اکمال ایده‌رك معروف اولان اصول دائره‌سنده تدریسه باشلادی . وآز زمانده درسنه پك چوق علم طالبلری طوپلاندی .

برآرالق شعرله‌ده اشتغال ایلیوب معاصری بولوندیغی شعرانك تحسیننی جلب ایده‌جك درجه‌ده شاعرانه اقتدار کوستردی . ینه بوآرالق علوم ریاضیه تحصیلی لزومنی‌ده تقدیر ایده‌رك زمانی ریاضیوننندن بونقصانی‌ده اکمال ایله‌دی . ایشته بووجهله برطرفدن شاکردلرینی تدریس ایتمکله اسملری آشاغیده مذکور آثاری تألیف ، بر طرفدن‌ده فنون ریاضیه‌ده‌کی تتبعاتنی تعمیق ایله‌مکله مشغول ایکن مع‌التأسف سودا علتنه مبتلا اوله‌رق بالطبع تدریس عالمندن چکیلدی . اجازه آلمایه باشلایان طلبه‌سنی‌ده ناچار تحصیل شرفندن محروم براقدی .

برآز صوکره ۱۱۳٤ تاریخنده منتحراً وفات ایده‌رك یدی قله قاپیسی دیشاریسنده‌کی لبریشخانه مزارستاننده باباسی یاننده دفن ایدلدی . (رحمة‌الله علیه)

شاعرلکده کی اقتدارینه نمونه اولمق اوزره (شقایق) ذیلی (شیخی) دن آتیده‌کی غزلی نقل اولوندی :

بزکه دلدن امل راحتی دور ایله‌مشز
چکیلوب کوشهٔ غمکاهه حضور ایله‌مشز

فیض توفیق ایله پچیده ایدنجه نیجه‌کز
چهرهٔ شخص غم و محنته دور ایله‌مشز
فکر دیدار ایله خدمتکه ایام ایچره
کشتزار املی مزرع مور ایله‌میشیز
حالدن دیده‌یی حیفاکه ایدوب بزتحویل
محو نظارهٔ دیدار امور ایله‌میشیز
کوستروب بزم بلاغتده ید بیضایی
(فائضا) عرصه‌که عالمی طور ایله‌مشز

آثاری :

١ — علم تفسیردن (سورهٔ یونس) ده‌کی (وجاوزنا ببنی اسرائیل‌البحر) آیت کریمه‌سنك تفسیرینی مبین رساله .

٢ — معانی و بیاندن تلخیص شرحی اوزرینه (فناری زاده حسن چلبی) نك بین‌العلماء مشهور حاشیه‌سنك اکثر مباحثنه تعلیقات .

٣ — علم آداب مناظره‌دن (حسینیه) رساله‌سنه شرح .

٤ — مولوی فضلاسندن (نشاطی دده) نك قواعد فارسیه‌سنه شرح .

٥ — علم معانیدن (علاقه) رساله‌سنه شرح .

٦ — مص دخان ، شرب قهوه ، بلع آفیونه دائر رسالهٔ مخصوصه .

٧ — قرنیه تعریفنه دائر رسالهٔ مخصوصه .

٨ - (علم نجوم ـ هیأت) ده مناقشاتی داعی بعض مباحثك حلنه دائر (فتوح علائیه) اسمنده اثر مخصوص .

٩ — علم کلامدن (خضر بك) مرحومك (نونیه) قصیده‌سنه شرح .

١٠ — علم ریاضی‌دن (حساب تجیم) مسائلنه دائر مستقل اثر .

١١ — علم ریاضی‌دن (جبر) مسائلنی مبین (الصولةالهزبریه) اسمنده اثر مخصوص.

١٢ — علم ریاضی‌دن بر مقدمه آلتی باب بر خاتمه اوزره مرتب (فذلکةالحساب) نامنده مستقل اثر . طرف عاجزیدن دارالفنون عثمانی کتبخانه‌سنه اهدا قیلنمشدر.

١٣ — (علم شعر) دن دیوان .

١٤ — (علم نجوم ـ هيأت) دن سياراتك حركات فنيه‌سنه دائر (مقالات السياره) نامنده رساله .

١٥ — علم آداب مناظره‌دن سيد شريفك رساله‌سنه شرح .

اشبو آثاردن (نونيه) و (قواعد فارسيه) شرحلريله (حساب تجيم) دن ماعداسى سلطان بايزيد ثانى جامع شريفى ايچنده‌كى شيخ الاسلام (ولى‌الدين افندى) كتبخانه‌سنده واردر .

خيرى بك :

ابتدائى تحصيلنى مملكتى اولان استانبولده بعدالاكمال مهندسخانهٔ برئ همايونه‌كيردى. مكتبدن نشأتندن صوكره بلچيقاده اكمال تحصيل ايله‌دى . عودتنده مكتب مذكورده هندسهٔ رسميه معلملكنه تعيين اولوندى . بيكباشيلغه ارتقاسندن صوكره ملكيه‌يه نقل ايده‌رك صوك‌مأموريتى اولان دميريوللرمديريتنه قادار خدمات‌فنيه‌ده بولوندى وحسب‌السن تقاعدى اجرا ايديله‌رك (١٣٣٢) سنه‌سنده ارتحال ايتدى . قاسم پاشاده سنان پاشا جامعى حظيره‌سنه دفن ايدلدى .

(هندسهٔ رسميه وتطبيقاتى) (دمير يوللر) (طرق متنوعهٔ عاديه) اسملرنده آثار مطبوعه‌سى واردر .

خضر خليفه التبرى :

سلطان مراد رابع دورى تبردارانندن وارباب دانشدن بر ذاتدر . علم حسابدن (جزيرهٔ ارقام) اسمنده‌كى اثرينك‌فهرستى بروجه آتى‌در :

اولكى	باب ،	قره جمله	بياننده‌در .
ايكنجى	»	تفريق	»
اوچونجى	»	ضرب	»
دردنجى	»	تنصيف	»
بشنجى	»	تضعيف	»
آلتنجى	»	تقسيم	»
يدنجى	»	تقسيم غرما	»

سکزنجی باب زکات بیانندەدر .
دوقوزونجی « کومرك «
اوننجی « آلتونی غروشه بوزمق «
اون برنجی « غروشی آلتونه بوزمق «
اون ایکنجی « سیاقت عربی وارقام هندی بیانندەدر .

د

درویش حسام مولوی

ارباب معارفدن و زمرۀ محاسبیندن بر ذات اولوب (بوسنه) لیدر . (ازمیر) ده اختیار اقامت ایلەدی . (سنان) افندینك حاکملکی زماننده علم حسابدن تالیف ایتدیکی تورکجه (لمعةالفوائد) اسمندەکی اثرینك برمقدمه واوچ بابی واردر .
مقدمه : کاتبلره بعض نصایح و قسمت مواریثه دائر لازم اولان معینلردن باحثدر .
باب اول : تقسیم غرما
باب ثانی : تقسیم مواریث
باب ثالث : اربعۀ متناسبه

دری سلیمان افندی

شعرادن و علوم ریاضیەنك (نجوم ـ هیأت) شعبەسی متخصصلرندن بر ذات اولوب مدرسیندن شومنیلی طیب افندینك مخدومیدر. تحصیلنی استانبولده اکمال ایدەرك (١٢٦٦) ده مکتوبئ صدر عالی خلفالغنه تعیین ایدلدی . نجومدن احکام کلیەیه لازم اولان اقسامی مبین (جامع القواعد ونتایج الفوائد) اسمنده تورکجه براثری وتحفۀ وهبیه (کهرریز) نامنده برنظیرەسی واردر .

دانش بك

ذکای فوق العاده اصحابندن و علوم ریاضیه متخصصلرندن بر ذات اولوب شهریدر .

(١٢٩١) تاريخنده مكتب حربيه‌دن اركان حرب‌لكله نشأتندن صوكره حيات عسكريه‌سنك قسم اعظمنی معلملكده كچیردی و (١٣٠٤) تاريخنده اولجه كوندرلديكی (طرابلس غرب)ده ارتحال ايله‌دی. آثارندن (حساب تفاضلی وتمامی) مطبوع (هندسهٔ حليه) غیرمطبوعدر.

ر

راسخ بك

مكتب بحريهٔ شاهانه‌دن نشئت ايدن رياضيون عثمانيه‌دن اولوب (ريزه) ليدر. مكتب بحريه ايله (دارالشفقه) ده معلملكی واردر . ١٣٢٩ تاريخنده (استانبول) ده ارتحال ايده‌رك (قانديللی) مزارستاننه دفن اولوندی . فضائل اخلاقيه ايله‌ده متصف بر ذات ايدی . آثاری :

(١) اصول هندسه (مطبوع)
(٢) هندسهٔ رسميه (غیر مطبوع)
(٣) مثلثات كرويه (»)
(٤) خريطهٔ بحريه اخذی (»)
(٥) فن مساحهٔ بحريه (باشقا برذاتك امضاسيله نشر اولونمشدر)
(٦) صور كواكب (» » » »)

رفعت پاشا

علوم رياضيه متخصصلرندن بر ذات اولوب (عشاق) ليدر . مكتب حربيه‌دن نشأتندن صوكره حيات عسكريه‌سنك قسم اعظمنی مكاتب عسكريه وملكيه ايله شهزادكان حضراتندن بعضيلرينه معلملك وظيفهٔ معارفپروريسيله امرار ايله‌دی . بو جهتله پك چوق شاكردان يتشديرمكه وبرچوق آثار رياضيه تأليف وترجمه‌سنه موفق اولدی . (١٣٣٤) سنه‌سنده متقاعداً امرار حيات ايتديكی بكلربكنده ارتحال ايده‌رك (نقاش) قبرستاننه دفن ايدلدی . آثار مطبوعه‌لری :

اصول مثلثات مستویه

مثلثات مستویه

مثلثات کرویه

مسائل مثلثات

ملخص هندسه

مفصل هندسه

فن میخانیك

لوغاریتمه‌لی اصول مثلثات مستویه ومسائلی

تجارت وزراعت جوغرافیاسی

ملخص جوغرافیا

راغب پاشا (فریق احمد راغب پاشا)

علوم ریاضیه متخصصلرندن بر ذات اولوب (کوتاهیه) لیدر . مکتب حربیه‌دن نشأتندن صوکره حیات عسکریه‌سنك قسم اعظمنی معلملکله مکاتب عسکریه‌ده کچیردی . (١٣٣٥) تاریخنده متقاعداً استانبولده ارتحال ایده‌رك (ایوب) سلطانده سیاوش پاشا تربه‌سی یانه دفن ایدلدی .

میخجی اوغلو صاری قاضی عثمان ذکی افندینك مخدومیدر .

آثار مطبوعه‌سی :

مفتاح الهندسه

جبر عادی

جبر اعلا

علم هیأت

حساب معاملات

جغرافیا

درویش محمد امین پاشا (کیمیاکر)

مشیران عظامدن متفنن بر ذات اولوب شهریدر . مهندسخانهٔ بریٔ همایونده اکمال

تحصیلدن صوکره اوروپایه اعزام اولونه‌رق لوندره و پاریسده ، معادن ، حکمت ، کیمیا فنلرنده‌کی معلوماتنی توسیع ایدوب درسعادته عودتنده وظیفهٔ تدریسیه ایله برابر تعیین اولوندیغی سیاسی خدماتده دخی ابراز اهلیت ایلامشدر . شرق تحدید حدودی قومیسیوننده بولوندی . باشلیجه آثار مطبوعه‌سی اصول حکمت طبیعیه وکیمیا اولوب آلات کیمیویه تعریفاتنی مبین رساله‌سیله داها بعض رسائلی واردر . ایران ایله تحدید حدود قومیسیونی ریاستنده بولوندیغی زمان جمع وتحریرینه همت ایتدیکی (مذکره) امضالی تحدید حدود وثائقنه دائر مطبوع اثر سیاسیسی ده واردر . (۱۲۹۳) تاریخنده استانبولده وفات ایله‌دی .

ز

زکی مصطفی افندی

علوم ریاضیه علماسندن اولوب شهیردر (منجم باشیلق) ده بولوندی . استانبولده ارتحال ایتدی . (هیأت ـ نجوم) دن (تحفة الوزراء فی ترجمة سلم السما) ، (مرقاة العلا فی شرح سلم السما) اسملریله اثرلری وسکز جزؤ مقدارنده (مجربات زکی) نامنده کلیاتی احکام نجومه دائر رساله‌سی واردر . باشلیجه تعلمی ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (لعلی زاده عبدالباقی) افندیدندر .

(مرقاة) ك نسخه‌سی اسعد افندی کتبخانه‌سنده واردر .

س

سیدی علی رئیس (غلطه‌لی)

مشاهیر بحریون وادبا وریاضیون عثمانیه‌دن اولوب اصلاً سینوبلیدر . غلطه ترسانه‌سی کتخداسی حسین رئیسك مخدومیدر اباعن جد کمیجی ایدی بارباروس خیرالدین پاشا مرحوم وسائر امرای بحریه ایله اسفار متعدده‌ده بولوندی . احوال و اهوال بحریه‌نك جمله‌سنی کوروب کچیرمش واوزمانه کوره فنون بحریه‌ده صاحب یدطولی اولمش ایدی . اشعارنده (کاتبی) تخلص ایدر ایدی . پیری رئیسك یرینه قپودان دریا تعیین اولونه‌رق عمان وبحر

محیط هندیده جولان ایتدکدنصوکره استانبوله عودتله ۹۷۰ تاریخنده دیاربکر دفترداری ایکن وفات ایلدی . باش طرفی علم هیئت قواعدندن آشاغی طرفی بحر محیط هندی ایله شعباتندن اولان بحر احمر ، عدن کورفزی ، فارس دکزی ، وبحرعمانك احوالنی حاکی (محیط) [۱] عنوانلی اثری (بارون هامه ر) طرفندن آلمانجه‌یه ترجمه اولونه‌رق ویانه‌ده نشر ایدلدیکی کبی (مرآت‌الممالك) [۲] نامنده درت سنه‌لك سرکذشت احوالنی حاکی سیاحتنامه‌سی [۳] دخی (اقدام) مطبعه‌سی معرفتیله طبع اولونمشدر . بونلردن باشقا علوم‌ریاضیه‌دن (اسطرلاب) و (ربع مجیب) ، (عمل‌الضرب‌بالجیب) ، (مقنطرات) ، (دائرة‌المعدل) ، (ذات‌الکرسی) اعمالی حقنده بش مقاله ۱۲۰ باب اوزره تورکجه (مرآت‌الکائنات) اسمنده هیأتدن بر تألیف معتبری واردرکه بر نسخه‌سی آیاصوفیه کتبخانه‌سنده واردر . وفاضل ذوفتون (علی قوشجی) نك هیأتدن فتحیه‌سنی‌ده (خلاصة الهیأة) اسمیله توسیعاً ترجمه ایتمشدرکه بر نسخه‌سی بشیر آغا کتبخانه‌سنده موجوددر . اشعاریده خوش اولوب شو بیتلر زادهٔ طبعیدر .

نوله مجرم ایسه‌ك یارین شفاعتخواهمز واردر
دایانسه‌ین زهدینه زاهد بزم اللهمز واردر

[۱] مخدومنك دخی بوکتابی توسیع وتذییل یولنده (مرآت‌الکائنات فی‌العمل بالآلات‌الفلکیه) اسمنده بر اثر مقبولی اولدیغی کبی ارباب معارفدن محمد امین بن الحاج عبدالرحیم افندی طرفندن‌ده ۲۷ مقصد اوزره‌مرتب عربی‌العباره (مقاصدالجلیة‌فی‌حل‌الآلات الارتفاعیه) اسمنده برشرح واردر.

[۲] بواثرنفیسك ال یازیسیله محرر برقوپیه‌سنك ناپولی کتبخانه‌سنده موجود اولدیغی (اوروپا) مورخلرینك روایاتنه عطفاً (اسفار بحریهٔ عثمانیه) نام اثر قیمتدارده مذکوردر . آلمانجه‌یه ترجمه اولونان نسخه‌سیده ۱۸۱۵ ده برلین‌ده طبع اولونمشدر .

[۳] یکیچری‌اوجاغنه منسوب اولوب ۹۶۰ ده درسعادتده وفات‌ایدرك سودلیجه‌ده سابق‌المترجم (جمال‌الدین اسحق قرمانی) تربه‌سی حظیره‌سنه دفن‌ایدیلان (طورناجی باشی زاده یتیم علی چلبی) بوسیاحتده برابر بولونه‌رق منظوم برسیاحتنامه یازمشدرکه ابیات آتیه او سیاحتنامه‌دندر .

صوبی بارداقده دیمشلر کمی‌یی دیوارده
بزدن‌اول بوجهانی سیرایدن اهل وقوف
عالم بری براقوب بحر هواسنده
یوعلی ایسه دخی عقلنه عرفانه یوف

(محیط) ك ۹۶۲ ده هندوستانده کجرات بلادندن (احمدآباد) ده یازیلان برنسخه‌سی روان اوطه‌سی کتبخانه‌سنده واردر .

دیکر

که صفا بولدی کوکل آینه‌سی کاه کدر
بویله‌در حال جهان بویله کلور بویله کیدر

(مرآت الممالك) بش مقاله یکرمی باب اوزره مرتبدر . (خلاصة الهیئة فی ترجمة ملخص الهیئة) اسمنده براثری دخی واردر که برنسخه‌سی کتبخانهٔ خدیوی‌ده‌در .

سعدی بن خلیل

سلطان احمد ثالث دوری ادبا و محاسبیننندن اولوب داماد ابراهیم پاشانك خدمت کتابتنده بولنمشدر (مفتاح المشکلات) اسمنده علم حسابه دائر ترکی العباره براثری واردر.

سویلمز زاده عبدالحلیم افندی

سلطان مصطفای ثانی دوری علما وریاضیوننندن بر ذات اولوب (قیصریه) لیدر . علوم عربیه‌ده بعض رسائلی ایله ریاضیاتدن (رسالهٔ اسطرلاب و مسائل ربع مجیب) و ۱۸ باب اوزره مرتب (بهجة الالباب) ودیکر (رسالهٔ اسطرلاب) کبی آثاری واردر.

سعید افندی (موقت محمد سعید افندی)

سلطان مصطفی جامع شریفی موقتی اولوب شهریدر . (منجم موسی بن حسن نوبخت)ك حرکات کواکبدن ظهور ایده‌جك احکام وحوادث کونیه‌دن باحث اثرینی (۱۱۸۱) ده توسیعاً ترجمه ایتمشدر .

سعدالله عزت افندی

علماء شعرادن وعلوم ریاضیه‌نك (نجوم) شعبه‌سی متخصصلرندن متفنن برذات اولوب (آنقره) لیدر . تذاکر شعرادن (فطین) تذکره‌سنده یازیلان ترجمهٔ حالنده پیران طریقتدن حاجی بایرام ولی حضرتلرینك سلاله‌سندن اولدیغی محرردر .

علی الاصول اکمال تحصیلدن صوکره نیابت ومفتیلك کبی وظائف شرعیه‌ده بولنه‌رق بالاخره مسقط رأسنده اختیار انزوا ایله‌یوب ۱۲٦٤ تاریخنده ارتحال ایله‌دی . دیوانیله

حروف هجا ترتيبی اوزره مرتب ایکی بویوك جلدی حاوی مجموعهٔ منتخباتی واردرکه خط دستیله محرر یکانه نسخه‌سی حفیدلری (غالب) بکده محفوظ اولوب جلد اولی عثمانلی وفرس شعراسنك اشعارینی جامعدر. جلد ثانیسی‌ده بروجه آتی دوقوز فصل اوزره مرتبدر.

(١) خزینهٔ مکاتیب طرزنده آثار منثوره

(٢) مختلف فتوا

(٣) اصول صك

(٤) ، (٥) ، (٦) ، (٧) فصللر عربی وفارسی بعض ضروب امثال وأبیاتك شرحی

(٨) کلنبه‌وی اسماعیل افندی مرحومك حساب رساله‌سی

(٩) رئیس الکتاب رائف محمود افندینك جوغرافیاسندن برقسمی مندرجدر .

(اولوغ بك) زیجنك تعدیلاتنك محولاتیله احکام نجوم وجداولدن باحث بویوك قطعه‌ده‌کی مجموعهٔ ریاضیه‌سی‌ده اسبق معارف ناظری هاشم پاشانك خصوصی کتبخانه‌سنده‌در . نجومك حسابات و تخصیص احکام شعبه‌سنده فوق‌العاده ماهر اولوب سیاراته معطوف عطایانك قولایلقله بولونماسیچون منتظم بر اصول کشف ایتدیکی کبی تجارب عمیقه‌سنه عطفاً (اشجار اثمار) اسمنده‌کی نجوم کتابنك احکامه تعلق ایدن بعض اقسامنی‌ده تعدیل وتصحیح ایله‌مشدر .

سکودلو سلیمان رشدی افندی

علمادن وعلوم ریاضیه‌نك (نجوم) شعبه‌سی متخصصلرندن برذات اولوب (سکود) قضاسنك (این اوکی) قریه‌سندندر . علوم عربیه‌یی اوکی پدری قاقچی محمد افندی‌دن علم نجومی‌ده (آیدین) ده (حسین) افندیدن تعلم ایله‌دی . بعده (استانبول) ه کله‌رك ایچه سنه‌لر (سکود) لو تقویمی نامیله تقویم چیقاردی . (١٣١٠) تاریخنده (٨٥) یاشنده ارتحال ایده‌رك وصیتی اوزره (اسکدار) ده بلبل دره‌سنده قازطاغی محمد افندینك آیاق اوجنه دفن ایدلدی . علم خطه‌ده انتسابنه (٣٠) عدد یازدیغی مصاحف شریفه شاهددر . مطبوع آثاری : ٤٠٠ سنه‌لك تقویم دوار وتاریخ ثلثة اخبار (تقویم دائم) در برده غیرمطبوع روزنامه‌سی واردر .

سلیمان مقامی افندی (کاتب دیوانی)

علوم ریاضیه‌نك (نجوم ـ هیأت) شعبه‌سنده صاحب اختصاص برذات اولوب شهیردر . (١٢١٠) کسور تاریخلرند استانبولده ارتحال ایله‌دی .

آثاری :

سلطان مصطفی امریله خلیفه‌زاده اسماعیل افندینك ترجمه ایتدیکی (زیج قسینی)نك سنه‌لری سنین میلادی اولمغله اهل اسلامه استعمالنده عسرت اولدیغندن سنین عربیه‌یه تحویل وطول (پارس) دن (استانبول) ه نقل وحساب ایده‌رك (زیج جدید خلاصهٔ غرا) تسمیه ایتمشدر (مرآت السما) (رسالهٔ ارتفاع) (تسویة البیوت) اسملرنده آثاری‌ده واردر .

سید مصطفی [٧]

متأخرین ریاضیون عثمانیه‌دن اولوب شهیردر . دها چوجوق ایکن رسم یاپمغه و آلات هندسیه‌یی لایقیله کورمدیکی وبیلمدیکی حالده اشکال هندسیه چیزمکه باشلامشیدی. سلطان سلیم ثالث حضرتلرینك جملهٔ مؤسسات فنیه‌لرندن اولان مهندسخانه‌یه کیره‌رك اکمال تحصیل ایتمش وبعد الاکمال ینه ریاضیات ایله اشتغالی زمانلرنده لغارتمه‌یی کانبوی مرحومدن اوقومشدر . بواثناده لزومنی حس ایتدیکی فرانسزجه‌یی‌ده تحصیل ایلمشدر حتی diatribe de l ingénieur [٨] نامیله استانبولده فن حرب وفن استحکام وسائره کبی فنونك حال حاضرینه دائر فرانسزجه تألیف ایلدیکی اثرینی فرانسه‌یه کوندره‌رك اوزمانکی فرانسه ارباب معارفی طرفلرندن تقدیر اولنمش و١٨٠٣ تاریخنده اسکدارده طبع اولونان اثر مذکور دفعهٔ ثانیه اوله‌رق ١٨١٠ ده فرانسه‌ده طبع اولونمشدر . اثر مذکورك برپارچه‌سندن : (علوم فنون دورعالم اجراایدییور بوکون اوقدر معارفنداولان اوروپالیلر لاتین استادلرینك شاکردلریدر. بونلرده یونانلیلرك حلقهٔ تدریسنده یتشمشدر دها اوللری ایسه مراکز معرفت ایرانده ، مصرده ، هندده بولونور ایدی .

---

[٧] خط وخطاطان نام اثرمطبوعده ١٢١٠ ده هنوز برحیات ایدوکی محرر اولان مالیه قلمی خلفاسندن (سید مصطفی بن ابوبکر) ك بوذات اولمسی مأمول قویدر .

[٨] صدراسبق جوادپاشا مرحومك یکیچری تاریخنك مقدمه‌سنده (سیدمصطفی) نك اولملی اوزره état actuel de l'artmilitaire de génieet des sciences à constantinople (1803) vol. اسنده‌کی اثری مذکوردرکه هرایکیسنك بر اولمسی مأمولدر)

سيد علي پاشا (باش خواجه)

سابق الترجمه حسين رفقي افنديدن صوكره مهندسخانه‌يه باش‌خواجه تعيين اولونه‌رق استحكام و هندسه‌يه متعلق فنلر تدريس ايدردى ١٢٤٦ ده عزل اولونوب يرينه مشهور خواجه اسحق افندى نصب اولنديسه‌ده مشار اليهك وفاتندن صوكره ينه باش خواجه اولدى. مؤخراً عهده‌سنه ميرلواالق توجيه اولونوب وظيفه‌سيله مشغول ايكن ١٢٦٢ تاريخنده وفات ايله‌دى . سودليجه‌ده مدفوندر . شهرى ايدى ١٢٥٧ ده طبع اولونان (مخروطيات) و ١٢٥٩ ده طبع اولونان (استحكامات جسيمه) سيله مشهور (على قوشجى) نك هيأته متعلق فاتح سلطان محمد خان نامنه تأليف ايتديكى فتحيه سندن مترجم وملخص مطبوع براثرى واردركه بواثر بعض علاوه ايله و(مرآة العالم) اسميله ١٢٣٩ ده دار الطباعة العامره ده طبع اولنمشدر .

سليم پاشا (ساقيزلى)

عن اصل ساقيزليدر . (كوپريجيلك) ، (طورپيدو) ، (عمليات محاصره) ، (عمليات لغم) اسملرنده اثرلرى واردر . بزده الكتريق بطاريه‌سنى تأسيس ايدن بوذاتدر ١٣٠٠ تاريخلرنده استانبولده ارتحال ايده‌رك روم ايلى حصارى قبرستاننه دفن ايدلدى .

سعيد پاشا

شهرى اولوب فتحى پاشانك داماديدر . (لوندره)ده تحصيلنى اكمال ايتديكى زمانلرده رصدخانه مديرى اولان معلمنك توصيه‌سيله برمدت رصدخانه مديريتنى ايفا ايتمشدر . استانبوله عودتنده معلملك وسائر خدماتده بولندقدن صوكرا قونيه واليلكنه تعيين ايديله‌رك حسن خدمتى كورولدى . اليوم قونيه حكومت دائره‌سى زماننده انشا ايدلمشدر. ١٣١٢ سنه‌سنده استانبولده ارتحال ايله‌يوب (سلطان محمود عدلى) تربه‌سى حظيره‌سنه دفن ايدلدى . آثارى : (اصول هندسه) (مبادى الحساب) (حكمت تطبيقاتى) (مجموعهٔ استحكامات خفيفه) (فن معمارى) (آلات رصديه‌دن بعضيلرينك تعريفاتيله صورت استعماللرى حقنده براثر) در .

سلیمان سردی افندی

محاسبین و سیاسیون عثمانیه‌دن اولوب امور مالیهٔ دولتك غوامضنه واقف برذاتدر . عربی ، فارسی ایله فرانسزجه و انکلیزجه‌یه آشنا ایدیلر . مأموریت سیاسیه ایله بر قاچ دفعه اوروپایه اعزام اولنمش ایدی . آخر مأموریتلری مجلس مالیه اعضالغی ایدی . اشهر مؤلفات فاضلانه‌لرندن اولان (دفتر مقتصد) اسمنده‌کی اوچ جلد اثر مدققانه‌لری ازمنهٔ قدیمه‌دن ١٣٠٩ تاریخنه قدر امور مالیهٔ دولتعلیهٔ عثمانیه‌نك منابع صدوریله صورت جریانی و بوكا دائر معلومات تاریخیه و فنیه‌یی جامعدركه بو یولده بر اثر دها كوریله‌مدی ملغا وقت غزته‌سنه تفرقه اوله‌رق نشر اولنان (مباحث‌المالیة فی دولةالعثمانیة) اسمنده دیكر بر اثر واقفانه‌لریله اصول (مسكوكات عثمانیه و اجنبیه) اسمنده مطبوع بر اثری ایله (تقویم دائمی) آثاری جمله‌سندندر . دفتر مقتصدك دردنجی جلدینك طبعنه همت اولونمامشدر تأسف اولونور . طربزونه تابع اوف قضاسی معتبرانندن (قرصی زاده‌لر) حفیدیدر مولداً غلطه‌لیدر ١٣١٣ ده درسعادتده وفات ایله‌دی ایوب سلطانده یاودود اسكله‌سی قربنده‌كی مزارستانده مدفوندر .

سعید بك (قائممقام)

حكمت ، كیمیا ، معادن علملرنده ارباب اختصاصدن معدود اولوب شهریدر . اكمال تحصیل ایچون كیتدیكی اوروپادن عودتندن صكره مدت مدیده مكتب حربیه‌ده حكمت وكیمیا معلملكنده بولنمش مؤخراً اوچنجی اردویه مأمور اولمشدر ١٣١٦ سنه‌سنده مناسترده وفات ایده‌رك (حسن بابا) حظیره‌سنه دفن ایدلدی . ترتیب كرده‌سی اولان حكمت و كیمیا مجموعه‌لری ایله حكمت طبیعیه تطبیقاتندن حساب اعشاری والكتریق ایله طورپیل و باروت آتشلمه اسملرنده‌كی مطبوع رساله‌لر جملهٔ آثارندندر .

ش

شعبان بن حسین

علوم ریاضیه ایله مشتغل علمادن اولوب قسطمونی‌لیدر (رساله فی معدل‌النهار والعمل بآلته) اسمنده بر اثری واردر.

شوقی پاشا (روسچقلی مصطفی شوق پاشا)

مکتب حربیه‌دن ارکان‌حربلك‌له نشأت ایدن اذکیای ضابطاندن اولوب (روسچقلی)در. نشأتندن صوکره مدت مدیده مکاتب عسکریه‌ده معلملکده و اواخر حالنده قوصوه‌ده قطعات عسکریه‌ده بولونه‌رق (١٣٣١) سنه‌سنده استانبوله عودتی متعاقباً ارتحال ایده‌رك (طوپ قاپی) خارجنه دفن ایدلدی . محرر عاجزك ١٣٠٠ سنهٔ هجریه‌سنده نشأت ایتدیکم صنفمزك برنجیسی خلوق بر ذات ایدی . آثار مطبوعه‌سی : (استکشافات عسکریه) (مالزمهٔ انشائیه) (عملی علم‌الارض) (مکمل طوپوغرافیا) (عسکری شومن‌دوفر) و سائره‌در . برده استکشاف خریطه‌سنی اخذه مخصوص سهل‌الاستعال پلانچت آلتی اختراع ایله‌مشدر .

شرف‌الدین پاشا (ارکان‌حربیه میرلوالرندن چنکل‌کویلی حسین‌شرف‌الدین پاشا) :

مکتبدن نشأتندن صوکره خدمات عسکریه‌ده ونافعه نظارتنده ایفای خدمت ایله‌دی. (١٣١٤) تاریخنده ارکان‌حربیهٔ عمومیه دائره‌سی برنجی شعبه‌سی مدیری ایکن (کرید) ژاندارمه تنسیقاتنه مأمور قومیسیون ریاستیله (قندیه) یه کیده‌رك اون آی صوکره فجأةً ارتحال ایدوب (مولویخانه) یه دفن ایدلدی .

آثاری : (فائض مرکب و تقسیط مسائلنه دائر دستور و جدوللر) (نظری وعملی تیمور یوللر) (حسابات مالیه) در .

شکری پاشا (استحکام لواسی مصطفی شکری پاشا) :

ارکان عسکریه قدماسندن وعلوم ریاضیه‌نك انشاآت وکشف شعبه‌لری متخصصلرندن برذات اولوب (ایوب) لیدر. مهندسخانهٔ بریٔ همایوندن نشأتندن صوکره استحکام و انشاآت عسکریه‌یه متعلق مواقع مختلفه‌ده واقفانه و عفیفانه بر صورتده ایفای خدمت ایده‌رك (١٣٣٠) تاریخنده متقاعداً استانبولده ارتحال ایله‌دی . (ایوب) جوارنده داود آغا محله‌سنده سرطریق زاده درکاهنده مدفوندر . طریقت خلوتیه‌نك (جراحیه) شعبه‌لرندن مستخلف اصحاب ترتیبدن بر ذات ایدی . (منتخبات فنون) اسمنده‌کی

مطبوع اثرینك اكثر موادی تجارب ذاتیه‌سنه مستنددر . (كوپروجیلك) نامنده‌كی غیر مطبوع اثری‌ده بو وادی‌ده‌در . اولیاء كرام حضراتندن بعضیلرینك مكتوبات قدسیه‌لرینی جمع ایتدیكی كبی یدی عدد انفسی سورهٔ فاتحه تفاسیرینی‌ده جمع ایتمشدر برده (ابجد) حقنده‌كی اقوالی جمع ایده‌رك بر رساله ترتیب ایله‌مشدر . بوآثارك جمله‌سی فیضیاب اولدیغی سر طریق زاده دركاهی كتبخانه‌سنده موجوددر .

شكری پاشا (احمد شكری پاشا)

(١٢٩٠) سنهٔ هجریه‌سنده مكتب حربیه‌دن اركان حربلك‌له نشأت ایدن ضابطاندن اولوب شهیردر . حیات عسكریه‌سنك قسم اعظمنی مكاتب عسكریه و ملكیه‌ده معلملكله گچیردی مؤخراً عموم مكاتب عسكریه‌نك درس ناظرلغنی احراز ایتدی . (١٣٣٣) ده متقاعداً (اسكدارده) ده ارتحال ایله‌دی . شیخ جامع شریفی حظیره‌سنده مدفوندر. آثار مطبوعه‌سی : (مخطرهٔ تخطیط اراضی) ، (طرق) ، (شومن‌دوفر) ، (معماری عالی وعادی) ، (عملی ونظری علم حساب) وتطبیقاتی ایله (اصول كشف معماری) ، (عملی ونظری علم حساب تطبیقاتی) در .

ص

صدقی مصطفی افندی (حاجی)

ریاضیون عثمانیه‌دن بر ذات اولوب برقاچ مقاله و برخاتمه اوزره مرتب اولمق اوزره وزیراعظم احمد پاشایه تقدیم ایتدیكی اثر ریاضی‌سنده بویولده بسط مقال ایدییور: (بسیط غبراده مقداری معروف اولمایان ساحه‌لرك نظر ایله مساحه‌سی اهم مهام دولتدن اولماغین براهین هندسیه‌دن برقاچ اشكال انتزاعیله بر آلت سهل‌الاستعمال اختراع ایله‌یوب صحیفهٔ روزكارده برتحفه یادكار ایدلمشدی ..) (١١٨٣) دفتر امینی وكیلی ایكن ارتحال ایتدی .

ط

طاهر پاشا (بوستانی زاده)

غوامض علوم ریاضیه‌یه وقوفی مسلم اولوب كوچوك طاهر پاشا لقبیله مشتهردر ١٢٥١

تاریخنده لاجل التحصیل انکلتره‌یه کوندریلن طلبه میاننده‌ایدیلر عودتلرندن صوکره مکتب حربیه‌ده معلملك ودرس ناظرلغی خدمتنده بولونمشدر. آثاری : (اصول جبر) ، (جر اثقال) ، (مثلثات مستویه وکرویه) ، (حکمت طبیعیه) ، (مجموعهٔ قوزموغرافیا) دن عبارت اولوب ١٢٨٤ تاریخنده وفات ایله‌دی . قبری جوار حضرت خالدده کاشغری تکیه‌سی قربنده‌در . ترجمهٔ حالی (مرآت مهندسخانهٔ بریٔ همایون) ده محرر (١٢٧١)ده مدینهٔ منوره‌ده وفات ایدن بکر پاشانك (سلم سما) اسمنده بر (مثلثات کرویه) سی واردرکه نسخه‌سی ییلدیز کتبخانه‌سنده موجوددر .

صالح ذکی بك [*]

مملکتمزك صوك زمانلرده ادراك ایلدیکی مشاهیر ریاضیونندندر . استانبولده جبالی سمتنده کوچك مصطفی پاشا محله‌سنده تولد و ٢ تموز ٣٣٧ تاریخنده استانبولده وفات ایتمشدر . تحصیلی دارالشفقه‌ده‌در . مکتبدن نشأتی متعاقب تلغرافخانه‌یه مأمور اولمش وبرمدت صکره پارسه اعزام قلنه‌رق الکتریق مهندسی صفتیله عودت وینه تلغراف فن قلمنه دوام ایتمشدر. ایلك تدریساتی دارالشفقه‌ده جبراعلا ایله باشلامش وریاضیات‌عالیه‌نك مملکتمزده تعمیم وانتشارینه پك بیوك خدمت ایلمشدر .

صالح ذکی ، برقاچ سنه مرورنده تلغرافخانه‌ده‌کی خدمتنی ترك ایله معارف اداره‌سنه کچمش وبرمدت اسکی رصدخانه‌یه مدیر اولمش و آندن صکره حیات علمی‌یه آتیله‌رق وفاتنه قدر مکتب ملکیه و دارالفنون‌ده متمادیاً حکمت طبیعیه وریاضیات عالیه تدریساتیله مشغول قالمشدر .

استانبول دارالفنوننده ریاضیات شعبه‌سنك مؤسسی وبانیسیدر . اویله دینه‌بیلیرکه ١٣٠٠ تاریخندن‌اعتباراً تورك کنجلکنك تدریسات‌عالیهٔ ریاضیه‌دن استفاده‌سی خصوصنده صالح ذکی مرحومك غیرت وهمتی هیچ برشیئله مقایسه اولنه‌ماز .

ایلك آثاری مکاتب اعدادیه‌ده تدریس اولنان مفصل ومختصر حکمت طبیعیه‌لریدر . آنلردن صکره ریاضیات عالیه‌یه متعلق آثاری‌کلیرکه دارالفنونده تدریس ایلدیکی درسلردن متشکلدر . آثار مذکوره شونلردر :

---

[*] مسلکداشی و رفیق مساعیسی محمد عزت بك افندی واقع اولان طلبمز اوزرینه اهدا وارسال ایلمشلردر .

مبحث صوت، مبحث الکتریق مقناطیسی ، مبحث حرارت حرکیه ، مبحث جاذبهٔ عمومیه ، مبحث الکتریقیت وشعریت ، حساب احتمالی ، مبحث حرکت سیالات ، هندسهٔ تحلیلیه ، مبحث نظریهٔ تموجات، هیئت ریاضیه .

بونلردن ماعدا پراکنده برچوق آثاریله صوك زمانلرده مبادیٔ ریاضیاته دائر کتابلری ودارالفنونده وبعض محللرده ویردیکی قونفرانسلرك ضبطلری شایان تذکاردر .

صالح ذکی مرحوم ریاضیاتی تعلیم وتدریسده‌کی رسوخ وکفایتی قدر برمحرر ریاضی ایدی . فلسفهٔ ریاضیاته و بالخاصه تورکلرله عربلرك ازمنهٔ قدیمه‌ده ریاضیاته ایتدکلری خدماتی تقدیر یولنده پك قیمتدار یازیلری واردر . قاموس ریاضیاتی « افنا » کلمه‌سنه قدر یازلمش وطبع ایدلمش اولوب اوست طرفی غیر مطبوع اوله‌رق معارف اداره‌سی طرفندن مبایعه اولنمش ایسه‌ده هنوز طبع واکمال اولنمامشدر .

صالح ذکی‌نك تدقیقات و تتبعات محصولی اوله‌رق وجوده کتیردیکی آثار قدرت علمیه‌سنك برهان قاطعیدر . مرحوم ریاضیاتده بحق استاد ایدی . فن وادیسنده کندیسنه خاص بر اسلوب وجیزك مبدعی‌در . لسانمزه نقل ایلدیکی آثارده کوستردیکی جودت کلام وسلاست بیان مضبوط خاص وعام برمرتبه‌ده ایدی . بو آثارك باشلیجه‌لری درت جلد اوزره مرتب آثار باقیه‌لردر .

آثار باقیه‌لر ، ریاضیاتك هرشعبه‌سنه دائر مختلف زمانلرده یازلمش اولان امهات کتبی اساس اتخاذ ایده‌رك شرق علماسنك ریاضیات قدیمهٔ یونانیه اوزرینه نه‌لر علاوه ایتدکلرینی وبونلری غربلیلره نه راده‌ده تسلیم ایلدکلرینی بیلدیرمك مقصدیله یازلمش وقاموس ریاضیاته بر مقدمه تشکیل ایتمشدر . رسملی غزته ۱۳۱۲ سنه‌سندن صکره صالح ذکی مرحومك اداره‌سنده انتشار ایدیورکن ذکر اولنان زمین اوزرنده متعدد مقالات ایله مزیندر . مرحومك کتاب شکلنده فلسفه‌یه دائر نشر اولنان آثاری ، علمك قیمتی ، فلسفهٔ علمیه، فلسفهٔ اخلاقیه‌لر ، علم وفرضیه‌در . بو کتابلر برقاچ دفعه اوقونمدقجه محتویاتنده‌کی مقاصد علویه آکلاشلماز . میزان تفکری ، ریاضی برفکر ایله یازلمش منطقدر .

دارالشفقه واقتصادیات ودارالفنون مجموعه‌لرنده منتشر مقالاتدن الك مهملری :

شخصیت ، اوکوست قونت ، علومده سربستیٔ مبادله ، ریاضی منطق حقنده بر مکتوب، اسقولاستیق .

ریاضیاتده مسالك عالیه ومختلفه اوزرینه دارالفنونده ویردیکی قونفرانس ضبطلری‌در .

صالح ذکی حسابه دائر اثر یازمامشـدر . مبادیٔ ریاضیاتده هندسـه وقوزموغرافیا وجبره متعلق آثاری صرف ترجمه‌دن عبارت اولوب ریاضـیات عالیه‌سی قدر حائز قیمت واهمیت دکلدر .

طبعاً خلوق ومتبسم وصحبتی مؤثر ولطیف ایدی . صالح ذکی ایله کوروشنلرك کافه‌سی کندیسنه قارشی برانجذاب مخصوص ایله متحسس اولور و برمسئله‌نك حلنده کوستردیکی ذکا وسرعت انتقالیه‌سنه حیران قالیرلردی .

بوذاتك قیمت علمیه‌سی آوروپا ریاضیوننده مشهور (دەلامبر) ایله مقایسه‌اولنه‌بیلیر. (دەلامبر) بیوك آنسیقلوپدینك وجوده کلمه‌سـنده ، مترەنك ابعاد ارضه نسبت ایدلمسنی تنسیب ایدن قومیسیونده نصل عامل اولمش ایسه صالح ذکی‌ده مملکتمزده تفکرات‌ریاضیه واصطلاحات جدیده وعلمیه‌نك تأسیس وتقریرنده بیوك بررول اوینامش مهم برسیمادر .

صفوت پاشا

علوم ریاضیه‌دن تخصیص هیأت شـعبه‌سنده صاحب وقوف برذات اولوب شهری‌در . مکتب حربیه‌دن ارکان حربلکله نشأتندن صوکره مدت مدیده قله‌لی اعدادیسنده تدریس ایله بعده سوریه‌یه اعزام اولونه‌رق وظیفهٔ عسکریه‌سیله مشغول‌اولدی . استانبوله عودتندن برآز صوکره یعنی (١٣٢٩) سنهٔ هجریه‌سنده متقاعداً ارتحال ایده‌رك (ایوب) سلطان‌ده (قیرق مردیوه‌ن) قبرستانه دفن ایدلدی .

بالخاصه اصطلاحات حقنده‌کی تتبعات عمیقه‌سی ثمره‌سی اولمق‌اوزره علم‌هیأتدن (ملکوتی) اسمنی ویردیکی اثر مفصلنك جلد اولنی طبعه موفق اولدی .

آثار سائره‌سی :

ملکوتی جلد ثانی .

لهجهٔ هیأت (فرانسزجه‌دن تورکجه‌یه) .

ارکان هیأت (مکاتب اناثه مخصوص) .

مثلثات کرویه (دارالشفقه ایچون ١٢٩٨ تاریخنده مهران مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر)

هیأت علمیه (١٢٩٨ ده مکتب حربیه مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر)

ضيا پاشا :

علوم رياضيه‌نك جبر وهندسه شعبه‌لرنده متخصص برذات اولوب (ماچين) ليدر. مكتب حربيه‌دن نشأتندن‌صوكره قله‌لی‌اعداديسی‌ايله مكاتب سائره‌ده علوم‌رياضيه تدريسنده وصوكره طلبه اعداديسی درس ناظرلغنده ايفای وظائف ايله‌دی . (١٣٣٨) تاريخنده متقاعداً اقامت ايتمكده اولديغی ارن كوينده ارتحال ايتدی . آثار مطبوعه‌سی :

(١) حساب مكمل

(٢) فن اصول دفتری

(٣) علم جبر

(٤) مثلثات مستويه

(٥) مثلثات كرويه

(٦) سير سفائن داخلی

(٧) اصلاح انهار

(٨) حاضر حساب عسكری

ارن كوينده صحرای جديد قبرستاننده مدفوندر .

ط

طاهر افندی (منجم‌باشی‌حاجی‌احمد‌طاهرافندی)

فضلادن و (علم هيأت ـ نجوم) متخصصلرندن بر ذات اولوب شهيردر . علم هياتك ميقات شعبه‌سندن (شوارق‌الاعلام فی‌اوقات الصلوات والصيام) اسمنده مطبوع رساله‌سی واردر. جودت پاشا مرحومك (تقويم‌الادوار) ی‌ده صاحب ترجمه‌نك معاونتيله ميدانه كلشدر. مجلس معارف رياستی وسائره كبی مأموريتلرده بولونه‌رق ايفای حسن خدمت ايله‌دی . (١٢٩٧) تاريخنده ارتحال ايده‌رك (اسكدار) ده آيريلق‌چشمه‌سنه دفن‌ايدلدی.

ربع دائره اسمنده تيپوغرافی ايله مطبوع رساله‌سی ربع‌المقنطره‌نك هانكی برعرضه كوره صورت ترسيم واصول استعمالندن باحث وترسيم ايچون لازم كلن حساباتك اساس جدوللرينی حاويدر . اليوم موزهٔ عثمانی مديری خليل بك افندی‌ده محفوظ اولان رسالهٔ

افقی بر بسیطه ، ساعات غربیه‌سنی تعیینه الویرشلی بش دقیقه‌دن بش دقیقه‌یه بالحساب ترسیم وبعده حك ایدلمش اولوب صاحب ترجمه‌نك امضاسنی حاوی‌در . بو بسیطه‌نك مروزمانله عمودی ضایع اولمش سه‌ده ریاضیون عثمانیه‌دن بیکباشی احمد ضیابك طرفندن تجدیداً اعمال ایدیله‌رك طاقیلمشدر .

(ریاض‌المختار) ده مندرج تقویم حقنده تشکیل ایدیلن قومیسیونده اعضا طرفندن مشترکاً تحریر وامضا ایلدکلری راپور بوخصوصده‌کی اقتدارلرینه دالدر. حسابات ریاضیه‌یه، علم نجومه واقف اولدیغی کبی علم احکام نجومه‌ده واقف ایدی .

طیار افندی

هندسه‌خانهٔ ملکیه‌دن نشأتله مکتب مذکورده (ماکنهٔ ریاضیه) و (موازنت ترسیمیه) و (ایدرولیك) درسلرینك تدریسنه مأمور ایدلمش وبو وجهله برقاچ سنه‌لر معلملك خدمتنده بولونمشدر . علوم ریاضیه‌نك همان هر شعبه‌سنده خارق‌العاده دنیله‌جك براقتداره مالك ایدی . حیفا که کنج ایکن ١٣١٧ سنه‌سنده ارتحال ایلدی . سیلوری قاپیسی خارجنده مدفوندر. مولداً (چمشکزك) لیدر. آثار مطبوعه‌سندن اولان (استاتیق غرافیق) ایله (استناد دیوارلری) و (ماکنهٔ ریاضیه) و (مقاومت اجسام) ه دائر برخیلی آثار غیرمطبوعه‌سیده واردر. زنجیر منحنینك موازنتنه دائر کشف ایلدیکی قواعد مخصوصه‌یی آلمانیا جرائد ریاضیه‌سی کمال تقدیر ایله درج ایلمشلردر . (مبحث میاه) اسمنده‌کی مطبوع اثری طوپچی مکتبی کتبخانه‌سنده واردر .

ع

علی بن هبة‌الله

ریاضیون‌عثمانیه‌نك قدماسندن معارفمند برذاتدر. ییلدیرم بایزیدخان نامنه عربی العباره تألیف ایتدیکی (خلاصة المنهاج فی علم الحساب) اسمنده‌کی اثری بر مقدمه آلتی مقصد اوزرینه مرتبدر.(٨٧٨)تاریخنده یازیلان نفیس برنسخه‌سی خالص‌افندی کتبخانه‌سنده‌واردر.

علی بن ولی (ولی افندی زاده)

محاسبین عثمانیه‌دن فاضل برذات اولوب (سلانیك) لیدر. (تحفةالاعداد فی‌الحساب) اسمیله مکهٔ‌مکرمه‌ده ایکن تورکجه براثر یازمشدر. برده‌اسباب نزول واختلافات قرائتی‌ده بیلدیرمك شرطیله (حسین واعظ) ك تفسیرینی (٩٥٢) تاریخنده ایکی جلد اوزره ترجمه ایتمشدرکه یازمه برنسخه‌سی (اینه‌کول) ده اسحق پاشا کتبخانه‌سنده منظورم اولدی.

علی بك (استاد اکرمم بروسه‌لی علی صلحی بك)

علوم ریاضیه‌نك حساب ، جبر ، هندسه ، مثلثات کبی شعباتیله بتخصیص هیأت شعبه‌سنده صاحب اختصاص برذات اولوب (بروسه) لیدر . مکتب حربیه‌دن نشأتی اولان (١٢٩٣) تاریخنده (بروسه) اعدادئ عسکریسنه معلم تعیین اولونه‌رق یکرمی کسور سنه تدریسدن صوکره (مناستر) عسکری اعدادیسی مدیریتنه و بش سنه صوکره قله‌لی اعدادیسی ریاضیه معلملکنه نقل ایدیله‌رك قائممقام رتبه‌سیله بو مأموریتده ایکن حسب السن تقاعدی اجرا اولوندیغی جهتله تاریخ وفاتی اولان (١٣٣٣) سنه‌سنه قادار (اسکدار) ده مستأجر بولوندیغی خانه‌ده تألیف آثار ایله مشغول اولدی. صنایع نفیسهٔ اسلامیه‌دن صنعت خطه‌ده انتسابی اولدیغی جهتله معرفت عاجزانه‌مله شیخ‌الخطاطین شیخ حمدالله افندی مرحومك قربنه دفن ایدلدی . نحیف البدن کثیراللطائف برذات اولوب بروسه‌جه (جن علی) شهرتیله بنام ایدی . مناستر عسکری اعدایسی مدیریتنده ایکن اعدادئ عسکری ایله خسته‌خانهٔ عسکری و رفاعی درکاهی باغچه‌لرنده برر بسیطهٔ افقیه وسلانیکده یالیلرده‌کی مشیر خیری پاشا مرحومك بنا ایتدیکی جامع شریفك حولیسنده افقی ومناره‌سی دیوارنده عمودی برر بسیطه ترسیم ایتدیکی کبی استانبولده دولمه باغچه سرای همایونی قارشوسنده‌کی ابنیهٔ سنیه مدیریتی دائره‌سنك حولیسنده‌ده بر بسیطهٔ افقیه ترسیم ایتمشدر . فرانسه علم هیأت جمعیتی طرفندن ١٩١٢سنهٔ میلادیسنده فخری اعضالغه قبول ایدلدیکنه دائر اولان ورقهٔ رسمیه عائله‌سی نزدنده محفوظدر . آثاری :

(١) مفصل قوزموغرافیا .

(٢) جوغرافیای عثمانی .

(٣) مثلثات مستویه .

(٤) مثلثات كرويه .
(٥) زوالى وغروبى بسيطه‌لر .
(٦) تسطيح كره وربع مقنطرات .
(٧) تحويل تقاويم .

٨) ١ : ١٠٠٠٠ اعداد طبيعيه‌نك بش اعشار مرتبه قادار يورودلمش جيب لوغاريتمه‌سى ولوغاريتمه‌نك تاريخچه‌سى وجيب، مماس وتماميلرينك دقيقه بدقيقه خطوط مثلثاتيه لوغاريتمه‌لرينك بش مرتبهٔ اعشاره قادار يورودولمش قيمتلريله جمع وطرح لوغاريتمه‌لرى و ١ : ٩٠ درجه‌يه قادار اولان قوسلرك دقيقه بدقيقه وترلرينك مقدار طبيعيلرى وتفاضل ارتفاع تعيينلرنده مستعمل ورصدات فلكيه‌يه عائد بعض جدوللرى حاوى اولوب مسلكداشندن احمد ضيا بكله مشتركاً ترتيبنه همت اولونه‌رق ١٣٢٤ تاريخنده مكتب حربيه مطبعه‌سنده طبع ايدلمشدر .

عبدالله شكرى بن عبدالكريم قونوى

علوم رياضيه‌نك ارتفاع شعبه‌سى متخصصلرندن بر ذات اولوب (قونيه) ليدر . (بهاءالدين آملى) نك (تشريح الافلاك) اسمنده‌كى اثرينى (١٢٧٤) تاريخنده (توضيح الادراك) اسميله شرح ايتديكى كبى (توضيح الادراك) ى‌ده (تنقيح الاشكال) اسميله تشريح ايتمشدر . برده (ربع مجيب) رساله‌سى واردر . بو آثارك كافه‌سى عربى اولوب بريرده اولمق اوزره تعليق خط ايله طبع اولونمشدر .

عبدالرحيم مرعشى (عبدالرحيم پاشا)

علما ورياضيون عثمانيه‌دن اولوب مرعشجه صارى احمد افندى زاده شهرتيله بنامدر. درسعادتده ورودنده مشهوداولان فضل‌واقتدارينه مكافاةً آرزوسى‌وجهله مرعش واليلكنه تعيين‌اولونه‌رق وطننه عودت ايله‌مش وبرمدت صوكره بعض‌حسودلرى طرفندن (١١٤٩) تاريخنده اجل قضايه اوغرادلمشدر (خزينه‌دارلى) محله‌سنده‌كى قبرستانده مدفوندر (معادل) اسمنده‌كى (ملتقى شرحى) ، (درر) ك بعض نقاطنه حاشيه‌سى (قصيدهٔ منفرجه) يه توركجه بر شرحيله (قصيدهٔ امالى) يه مكمل بر شرحى (خلاصة الحساب) ايله ينه علم

حسابدن بهائیه‌یه شرحلری واردر . ملتقی شرحنی سلطان احمد ثالثه تقدیم ایده‌رك مظهر مكافات اولمشدی . برنسخه‌سی اسكدارده سلیمیه كتبخانه‌سنده واردر .

پدری اولان (ابی بكر احمد افندی) ده فقهادن برذات اولوب فروع فقه شافعی‌یه دائر (ترتیب الاقسام علی مذهب الامام الشافعی) جمله‌ٔ آثارندندر .

عین علی افندی

محاسبین عثمانیه‌دن متفكر وصاحب‌مسلك برذات‌اولوب بعض قرائنه كوره (مغنیسا)لی اولدیغی آكلاشیلیور . آثاری :

(١) قوانین آل عثمان در مضامین دفتر دیوان : صدر اعظم مراد پاشا اشارتیله سلطان احمداول نامنه قوانین مالیه‌مزه متعلق (١٠١٦) تاریخنده یازدیغی قیمتلی براثردر. بو اثر (شناسی) افندی مرحوم طرفندن (كاتب چلبی) نك (دستور العمل لاصلاح الخلل) رساله‌سیله برابر طبع ایدلمشدر . تاریخ مالیمزله متوغل ذوات ایچون موجب استفاده‌در .

(٢) مفتاح روز نامهٔ محمدی : (١٠١٧) تاریخنده (مصر) دفترداری ایكن والی (محمد پاشا) نك التماسیله (شیخ وفا) نك روزنامه‌سنه ١٠٢١ تاریخنه قادار یازدیغی شرحدركه برنسخه‌سی عاشر افندی كتبخانه‌سنده‌در .

(٣) عساكر عثمانیه‌نك مقدارینه عائد رساله :

(٤) قانون عثمانی : تلقی ایتدیكی امره امتثالاً اوچ باب اوزره یازدیغی بر اثردركه باب اول ، جرائمدن قتل ، زنا ، شتم ، شرب خمر ، غصب وسرقتك شرائط وقوعیله بونلرمقابلنده لازم كلن سیاست وجزالر بیاننده اولوب یدی‌فصلدر . باب‌ثانی رسوم‌رعیت و عائد بیت المال و عائدات عساكر و تیمارده تصرفلرینه دائر اولوب یدی فصلدر . باب ثالث مسلم وغیر مسلم رعایانك احوال خصوصیه‌لرینه متعلق اولوب بوده یدی فصلدر .

(٥) قوانین المعادن : سكز بابدر .

(٦) قانون مالیٔ مصر : مصردفترداری ایكن مصرمالیه‌سنه دائر یازدیغی‌قانونامه‌در.

علی بن احمد

ادرنه‌دن یتیشن ریاضیوندن اولوب برمدت مملکتنده‌کی سلاطین جوامع شریفه‌ده موقتلك ایتدکدن صوکره استانبوله کله‌رك (فاتح) جامع شریفی موقتلکنه تعیین اولوندی .

١١٦٨ تاریخنده (منتخب الاعمال) اسمیله ٢٥ باب اوزره مرتب اصول ارتفاع واحکام نجومدن باحث براثر یازمشدر .

عثمان افندی (قاسم پاشالی موقت)

علما وریاضیون عثمانیه‌دن اولوب شهیردر . قاسم پاشا جامع شریفی موقتی ایدی . (جامع الاحکام فی مسائل الخاص والعام) اسمنده برمقدمه ایکی مقاله بر خاتمه اوزره مرتب (هیأت ـ نجوم) ه دائر اثر ریاضیسی واردرکه بر نسخه‌سی باب عالی قارشی‌سنده‌کی بشیر آغا کتبخانه‌سنده موجوددر . برده نور عثمانی کتبخانه‌سنده (تنقیح حساب النجوم فی معرفة الدرج والدقایق) اسمنده براثری واردر .

علی افندی (حافظ)

اندرونده کیلار خاصه اغالرندن ومنتسبین ریاضیه‌دن اولوب (١١٧٨) تاریخنده تألیف وترسیم ایله‌دیکی (تسویةالبیوت) جدولی استانبول عرضنه کوره‌درکه بوجدول زایچه ترتیبنده اساسدر . زیرا بوجدول اولورسه لغارتمه حساباتنه احتیاج حس ایتمه‌دن زایچه ترتیبنی تسهیل ایدر . اساساً (تسویةالبیوت) : وقت مطلوبده اوضاع فلکی کوسترن زایچه‌یی استخراج جدولنه دینور .

علی نظیف افندی

٢٨ باب وهر باب برقاچ فصل اوزره اونلق اوزره تورکجه (نخبة لمواقیت) اسمنده علم هیأته متعلق براثری واردرکه مقدمه‌سنده کرید سرعسکری ملك احمد پاشا خدمت کتابتنده بولوندیغنی وکتبخانه‌سندن استفاده ایتدیکنی بیان ایدیور . مندرجاتی حقنده دخی (علمای اسلافك جیب ومقنطره‌دن هر بریسی بیانده اولان رسائل مستقله‌ٔ معتبره‌لرینی جمع وتحصیل وعلی طریق‌المزج ذوالجناحین عمل استخراجنه وضع اساس ...) عباره‌سنی تحریر ایله‌یور .

عاطف افندی (قویوجاقلی محمد عاطف افندی) :

ترجمهٔ حالی علما فصلنده محرر عاطف بکك جدیدر .

فضلادن وعلوم ریاضیه‌نك حساب ، هیأت شعبه‌لری متخصصلرندن برذاتدر . برمدت نیابتله‌ده ایفای خدمتدن صوکره (١٢٦٣) تاریخنده استانبولده ارتحال ایتدی . ادرنه قاپیسی خارجندن مصطفی پاشا تکیه‌سی یولیله ایوبه کیدن جاده‌نك صول طرفنده مدفوندر. ریاضیاته متعلق آثارندن اولوب برنسخه‌سی یحیی افندی کتبخانه‌سنده موجود (نهایةالالباب فی شرح خلاصةالحساب) ایله (تسهیل‌الادراك فی ترجمة تشریح‌الافلاك) جملهٔ آثارندندر.

(تشریح‌الافلاك) ریاضیون اسلامیه‌دن (بهاءالدین آملی) نك جملهٔ آثارندندر . مترجم بواثرینی (١٢٤٧) تاریخنده شام قاضیسی ایکن توسیعاً میدانه کتیرمشدر .

عزت بك (قائممقام)

بیك ایکی‌یوز یتمش درت وبش تاریخلرنده مهندسخانه‌نك اعدادیه صنفلری علم‌حساب وجبر خواجه‌لکنده بولنان علوم ریاضیه متخصصلرندن‌در . مؤخراً جده صو یوللرینك تعمیرینه مأموراً کیتمش اوراده ارتحال ایله‌مشدر . لساننده بر آز لکنت اولدیغیچون (په‌په) لقبیله معروف ایدی . خرقهٔ شریفه دائره‌سنده موجود (مدینهٔ منوره) رسم عالیسی مشارالیهك چیره‌دستیٔ مهارتیدر . آثاری (جر اثقال)، (لغارتمه) ، (مرآة‌السماء) در . (علم جبر ومعادله) ایله (مثلثات) ی (مهندسخانهٔ بریٔ همایون ـ طوپجی مکتبی) کتبخانه‌سنده موجوددر .

عثمان صاحب افندی (منجم باشی) :

ترجمهٔ‌حالی علما فصلنده محرر پالابیق محمد افندینك برادری‌اولان خواجه عبدالرحیم افندینك مخدومی‌در . اکمال تحصیلدن صوکره مسلك‌علمیه‌ده ترقی ایده‌رك استانبول‌پایه‌سنه ومنجم باشیلق مأموریتنه نائل اولدی . (١٢٨٠) تاریخنده استانبولده ارتحال ایتدی . پدری یاننده مدفوندر . متفنن برذات اولوب اون فصل بر خاتمه اوزره مرتب تورکجه (تعلیم‌الکرة) رساله‌سیله طبدن (احکام‌الامراض) و (قوله‌را) اسملرنده مطبوع اثرلری واردر . دارالمعلمینده علوم ریاضیه معلمی ایدی .

جغرافیادن آوروپا ، آسیا ، آفریقا قطعه‌لرینی مبین مطبوع رساله‌لری وپارس نصف‌النهارینه کوره مختلف بلدانك طول وعرضلرینی مبین تعریفاتلی مطبوع (اسامیٔ بلدان) اسمنده یازمه براثری واردر .

فرید بك (حسن فرید بك) [*]

دارالشفقه‌نك یتشدیردیکی اذکیای شباندن وریاضیوندن ایدی . ۳ مایس ۱۲۸۷ تاریخنده طرابلس غرب رژی مدیری مصطفی سعاد بك نامنده بر ذاتك صلبندن تولد و ٦ کانون ثانی ۳۳٦ ده ذات الریٔه‌دن قاضی کوینده وفات ایتمشدر .

۱۳۰٦ ده قوتلی برتحصیل وبرنجی درجه شهادتنامه ایله دارالشفقه‌دن نشأت ایده‌رك تلغراف نظارتنه مأمور اولمش وتشرین‌اول ۳۰٦ ده تلغراف مکتب عالیسنده اکمال‌تحصیل ضمننده پارسه اعزام ایدیلوب ۱٤ ایلول ۳۰۸ ده تلغراف مهندسی عنوانیله عودت‌ایدرك ینه تلغراف امورنده استخدام اولنمشیدی .

پارسدن عودتنده محل فیضی اولان دارالشفقه‌ده جبر و حکمت ودارالمعلمین عالیه‌ده حساب درسلرینی ایفا وتدریس ایتمشدر . اکثر دارالشفقه مأذونلری کبی حیات‌مساعیسنك بیوك برقسمنی تلغراف وپوسته نظارتنده کچیرمش وتلغراف‌فابریقه‌سی مدیریتنده‌بوفابریقه‌نك اصلاحنه واورادە بر چوق یکیلکلر احداثنه موفق اولمغله کندیسنی ایی طانیتدیرمشدر . بالآخره ضربخانه مدیریتنه تحویل مأموریت ایتمش وبو تاریخدن صکره اقتصادیات ایله مشغول قالمشدر . صوك زمانلرده مأمورین مالیه‌نك اختصاصلری دائره‌سنده علوم وفنون مالیه ایله تجهیز ایدلملری مقصدیله کشاد اولونان مالیه مکتبنده نقد واعتبار مالی درسنی درعهده ایتمشیدی .

دارالمعلمین‌ده معلم بولندیغی صره‌ده یازمغه باشلادیغی عملی ونظری علم حسابك تمه‌سی اولمق اوزره برده « حساب تجاری » وجوده کتیرمشدر . مالیه مکتبنده‌کی تدریساتندن « نقد واعتبار مالی » و « بانقه‌جیلق » نامل‌ریله ایکی کتاب دها حصوله کلمشدر . بو صوك ایکی کتاب فرید بکك حسابده‌کی قدرت علمیه ووقوفنه دلالت ایدن برر شاه اثردر . دارالشفقه مجموعهٔ‌فنیه‌سنك مدیر ومؤسسی اولوب بومجموعه‌ده‌کی یازیلری‌ده روحنك‌بالخاصه

[*] رفقاسندن محمد عزت بك افندی واقع اولان طلبمزه بناءً اهدا بیورمشلردر .

حسابدن حظ آلدیغنی کوستره‌جك ماهیتده‌در . حیاتنك صوك زمانلرنده مالیه نظارتنده دیون عمومیه ومعاملات نقدیه مدیرلکی و بانقه ناظرلغی و بالآخره اعتبار ملی بانقه‌سی مدیریتی کبی وظیفه‌لری‌ده ایفا ایتمش و ٣٦ سنه‌سی انتخاباتنده استانبول‌مبوثی اولمش ایکن ایفای وظیفه‌یه باشلامه‌دن وفاتی وقوعه کلمشدر .

فرید بك محاسن اخلاقیه ایله‌متصف وبوتون ایشلرنده‌اختصار واقتصادی سورایدی. یازیلرنده‌کی اختصاری‌ده باشقه‌جه شایان دقت ایدی . طبعاً رقیق ، خوش‌صحبت ولطیفه‌کو ایدی . هر شیئی اوکرنمکدن تدقیق وتتبع ایتمکدن محظوظ اولدیغی جهتله بومراقنی‌اثنای مباحثه‌ده اکثریا مخاطبنی صیقه‌جق‌درجه‌یه قدر ایصال ایدرایدی. دارالشفقه‌نك نه‌بوکونکی حالی و نه‌ده مملکتمزك تشکیلات حاضرهٔ علمیه‌سی برایکنجی فریدی یاقین بر استقبالده یتشدیره‌مز .

فیضی افندی (مهندس فیضی افندی)

ساطان سلیم ثالث زمانی ریاضیونندن‌متفنن بر ذاتدر (سکستانت) ك اصول استعمالیله قواعد ارتفاعیه‌نك لوغاریتمه نسبتی اوزره استخراجنك طرقنه دائر (محاضرات فیضی) اسمنده مواد مهمه‌یی مبین برمقدمه ایکی مقاله بر خاتمه اوزره مرتب یازمه اثری ایوبده (خسرو پاشا) کتبخانه‌سیله (ییلدیز) کتبخانه‌سنده واردر . کتابك باش طرفنده الندهِ (سکستانت) اولدیغی حالده صنعتکارانه یاپیلمش کندی رسمی منقوشدر . تاریخ تألیفی (١٢٢٠) در . نهایتنده او تاریخده خدمت دولت علیه‌ده بولونان انکلیز مهندسلرندن (آنطوان ژو ژشرو) نك تقریظی واردر . آق دکز بوغازی استحکاماتنك ترصینی مأموریتیله بولوندیغی زمانده (کلیدالبحر) ده ارتحال ایتمشدر . سنك مزارنده‌کی مجوهر تاریخ بودر : (ایلدی فیضی افندی کوی عقباده مکان) ١٢٣٠

قوموقور مصطفی صدقی پاشا

١٢٦٥ تاریخنده مکتب‌حربیه‌دن نشأت ایدن ارکان‌حربیه ضابطانندن اولوب (صومه) لیدر . مشیرلك رتبهٔ جلیله‌سنی احراز ایده‌رك ١٣٠٤ سنه‌سنده ارضروم والیلکنده ایکن

وفات ایله‌مشدر . بالـیجه آثاری : (طپوغرافیا) ، (خزینة‌الحساب) در لوالغه قادار مکتب حربیه‌ده معلملکی واردر .

ق

قاضی زادهٔ رومی (صلاح‌الدین موسی بن محمد بن قاضی محمود)

عثمانلی علما و ریاضیونی میانده هم قدم هم اعلیتجه مرتبهٔ اولی‌یی احراز ایتمش بر ذات فضائل سماتدر . بروسه قاضیسی سلطان اوکیلی قوجه (ملا محمود) [۱] افندینك حفیدیدر . بدایت تحصیلی مولانا فناریدندر . بالخاصه استکمال علوم مقصدیله عائله‌سـنك خبری اولمقسزین خراسـانه عزیمتله سید شریفدن استفاضه ایدوب ماوراءالنهره کیده‌رك بوراده (قاضی زادهٔ رومی) اسمیله بنام اولدیغی کبی مشهور (اولوغ بك) ه انتساب ایتمش ومعلمی اولمش ایدی . آثاری شونلردر : (شرح چغمینی) ، (رسـالهٔ قوس قزح) ، هندسه‌دن (شرح اشکال التأسیس) ، (حاشیهٔ هدایة الحکمه) ، (رساله فی استخراج جیب) [۲] درکه بو صوك اثر سلطان عبدالمجید خان دورنده و ۱۲٦۸ تاریخنده مطبعهٔ عامره‌ده طاش باصمه‌سی اوله‌رق طبع اولونمش و (محمد الحاج بن ابی نصرالعراقی) نك حاشیه‌سیده بوکا علاوه اولونمشـدر . چغمینی شرحنی (۸۱٤) ده اکمال ایتدیکی آیاصوفیه کتبخانه‌سنده خط دستیله محرر نسخه‌ده مذکوردر .

(اولغ) بك (کاتب چلبی) نك تحریرینه نظراً ۸۲٤ سنهٔ هجریه‌سـنده سمرقندده منتظم ومکمل بررصدخانه تأسیس وبر زیج ترتیبنه مباشرت‌ایده‌رك بوامرمهمی اول‌امرده عصرك مهرهٔ ریاضیوننددن (غیاث‌الدین جمشید) ه حواله ایتمش‌ایسه‌ده برقاچ آی مرورنده

[۱] بوذاتك بروسه حصاری داخلنده قواقلی اسمنده برجامع شریفی اولوب کندیسی مولویخانه قارشیسـنده مدفوندر . کلدسته ذیلی (کلزار صلحـا) نك نقلنه نظراً (قاضی زاده) ده بوراده مدفوندر . (کنه‌الاخبار) ك غیر مطبوع قسـمنده‌کی نقلیاته نظراً بوراده مدفون بولونان برادری اولوب (مناستر) مدرسه‌سی مدرسی اولان (قطب‌الدین محمد) افندیدر. ریاضیوندن اولان صاحب ترجمه‌نك (ماوراءالنهر) ده ارتحال ایتدیکی آ کلاشـیلیور . (کنه‌الاخبـار) ده (سمت قبله) رساله‌سی اولدیغی‌ده محرردر . مفصل ترجمهٔ حالی زماننز ریاضیون عثمانیه‌سنك استادکلی صالح ذکی بك افندینك (آثار باقیه)سنده مذکوردر .

[۲] ۱۰۱۰ تاریخنده مکه ملالغنده وفات‌ایدن قواله‌لی عبدالوهاب افندینك‌ده بواسمده اثری‌واردر .

(غیاث‌الدین) ترك دغدغهٔ حیـات ایتمکله شو اثر مهمی مولانا (قاضی زادهٔ رومی) نك یداقتدارینه توديع ايله‌مشيدی . مولانای مشـاراليه زیجی قبل‌الاکمال جوار رحمته انتقال ایتدیکندن (اولغ بك) زیجنی قاضی زاده مرحومك شاکردلرندن (علی‌قوشجی) اتمام واکمال رصداتله یقین وقته قدر بین‌الاسـلام معمول به اولان و (اولغ بك زیجی) نامیله یاد اولونان (زیج خاقانی) یی وجوده کتیرمشدر . فاضل مشـار الیهك اسمی (هربلو) (Herblot) نك شرق کتبخانه‌سی نامیله معروف اولان کتـابنده و (اولغ بك) بخشنده یالکیزجه صلاح‌الدین دیه کوسترلمش اولمسنه‌مبنی اوروپالیلر بیننده بونامله شهرت بولمشدر . (عربستانك تاریخ عمومیسی) نام اثرك صاحبی (سدیللو) (Sédillo) قاضی زادهٔ رومی لقبیله شهرت بولان ذاتك اصل اسمی (حسن چلبی) اولدیغنی بو کتابنده بیـان ایدییور ایسه‌ده بوده خلاف حقیقتدر . [۳] هله (مونتوقلا) (Montucla) تألیف کرده‌سی اولان تاریخ ریاضیـسنده فاضل مشـار الیهك قاضی زاده اولدیغنی اصلا خاطره کتیرمیه‌رك رومی لقبندن رومالی اولدیغنه حکم ایتمسی حقیقةً شایان استغرابدر .

قیرلانغیج زاده حسین بن خلیل

علوم ریاضیه منتسبلرندن بر ذاتدر ۹۷٤ ده کلیبولی‌ده یازدیغی تورکجه ربع مجیب ایله اصول ارتفاع وسائره‌دن باحث اثری بویولده یازیلان آثارك اسکیلرندندر .

ك

کاتب زاده مصطفی بن محمد

علوم ریاضیه‌نك (نجوم ــ قوزموغرافیا) شعبه‌سنده صاحب اختصاص بر ذات اولوب شهیردر . بروجه آتی آثارندن برنجی اثری که (شرح استخراج غره‌نامه) اسمنده‌در . (۱۰۸۰) تاریخنده تألیف ایتمشدر . دیکرلری‌ده بونلردر :

(تقسیم درجات افلاك واستخراج تثلیث وتربیع وتسدیس)

(شرح احوال دوائر اقالیم سبعة وربع مسکون)

---

[۳] (histoire gènèral des arabes)ك ایکنجی جلدینك (۳۹) نجی صحیفه‌سنه مراجعت اولونه

كلنبوى اسماعيل افندى

مشـاهير رياضيون اسلاميه و متأخرين علماى عثمانيه‌دن اولان بو ذات ١١٤٣ سـنهٔ هجريه‌سنده آيدين‌ولايتنده صاروخان‌سنجاغنده كائن كلنبه‌قصبه‌سنده مهد آراى‌وجوداولمشدر.

اسملرى اسماعيل اولديغى حالده بين‌الاخلاف « كلنبوى » نسبتيله شهرت بولمشلردر . روايته نظراً مشار اليهك كسب فيض كمال ايتمسنه وقعهٔ آتيه سبب اولمشدر :

« صاحب ترجمه‌نك آباء واجدادى كلنبه قصبه‌سـنده مفتى ومدرس اوله‌رق نشر علوم ايده كلمشلر ايكن پدرى محمود افنديك وفاتى اوزرينه كنديسى آغوش مادرده يتيم قالمقله تحصيل علومه باشـلايه‌مامش ايدى . ايشته هنوز اون ايكى اون اوچ ياشـلرنده بولنديغى حالده بر كون اقرانيله سوقاقده جويز اوينار كن پدرينك اصدقاسندن‌برى بونى كورزدكده: حيف‌سكا كه آباء واجدادك فضل‌وكمالات ايله‌موصوف ايكن‌سن بويله‌سوقاقلرده خائب‌وخاسر اويون اويناية‌سن ديه‌سندن كلنبوى‌يه عارلاحق اولمش وهمان لعب ظفوليتى ترك ايله تحصيل علومه حصر همت و مؤخراً درسعادته كله‌رك يسنجى زاده و آياقلى كتبخانه كبى فضلاى اساتذه‌دن تعلم برله اتمام كمالات انسانيه‌يه بذل مقدرت ايتمشدر . »

مشار اليه ١١٧٧ سنه‌سـنده مدرس اولمش ايسه‌ده ايام حياتى تحصيل ونشر علومه حصر ايتديكندن سـالف الذكر آياقلى كتبخانه ناميله معروف مفتى زاده محمد افنديك سعادتخانه‌سنده يالكزجه اوله‌رق مباحثه ومذاكره طرزنده يعنى محققاته و مدققاته تحصيله دوام ايلمشدر .

ايشته صـاحب ترجمه ، منطقه دائر « برهان » نامنده‌كى رسالهٔ مشهوره‌سنى بو آوانده تأليف ايتمشدر . حتى بواثرينى آياقلى كتبخانه‌يه عرض ايلدكده مشاراليه اسلاف مؤلفينك آثارينى هنوز اكمال ايتمه‌دن تأليف رسائل سوداسنه دوشـديكى ايچون كلنبوى‌يه اعتراض ايتمشدر .

اوائل دور سـليم خانيده كاغدخانه‌ده اجرا اولنان بر تعليم رسـمنده بعض صنايع اجراسـندن صوكره برقاچ كره خمبره آتيله‌رق هيچ برنده هدفه اصابت ايتمه‌مسى خاقان مشار اليه [illegible]مرتلرينك حدتلرينى موجب اولمش وبونك اوزرينه بعض قرنانك اخطاريله صـاحب ترجمه حضور همايونه جلب اولنه‌رق هدفه اصابت قضيه‌سـنك نتيجه بخش مرام اولمسى خصوصى شـفاهاً اراده بيورلمش ايدى . خواجه افندى درحال رياضـياته توفيقاً

خمبره‌نك وضعیت واستقامتنی دوزلتدکدن صوکره اوچ دفعه آتیلوب هردفعه‌سنده اصابت هدف ایلمسیله سلطان سلیم خان حضرتری غایت محظوظ اولمشلر وکانبوی‌یه یومی درت قیه پرنج تخصیص و تعیین بیورمشلردر . سلطان سلیم ثالث حضرتلرینك اصحاب فضل وکماله اعتباری زیاده اولمسنه مبنی بو وقعه اوزرینه نظرشاهانه‌لری بسبتون اسماعیل افندی‌یه متوجه‌اولمش و ١٢٠٤ سنهٔ هجریه‌سنده مومی‌الیه یکیشهر فنار مولویتی‌ایله بکامبیورلمشدر.

ایشته صاحب‌ترجمه بولندیغی صره‌ده برخصوصدن دولایی شیخ‌الاسلام وقت مصطفی افندی طرفندن پك شدتلو بر قطعه تکدیرنامه آلمقله درجهٔ انفعال وتأثرندن علت نزوله مبتلا اوله‌رق ١٢٠٥ سنهٔ هجریه‌سنده اوراده ارتحال داربقا ایلمشدر .

مرحوم مشارالیه، ریاضیات قدیمه‌ایله حل مشکلات حسابیه‌ایدن مشاهیرك خاتمه‌سیدر. کندیسی آثار وتألیفاتیله ابقای نام ایلمشدر . واقعا اثنای حیاتنده کندیسنك صیتنی کرك معلمین وکرك معاصرینك شهرتی باصدیروب وفاتی‌ده معلمندن مقدم اولمغله آرقه‌یه قاله‌رق تفرد ایده‌مامش ایسه‌ده تألیفاتیله قدرینی اعلان ودرجهٔ فضل و کمالنی بیان ایتدیکندن نظر اخلافده صیت وشهرتجه کافه‌سنه غالب اولمشدر .

شوراسی شایان تأسفدرکه کانبوی مرحومك همان هرفنده یدطولاسی اولدیغی حالده بی‌چاره‌نك اوائل عمری مضایقه اوزره کچمشدر . آنجق دور حمید خان اولده صدراعظم خلیل پاشانك همتی و قپودان دریا جزایرلی حسن پاشانك دلالتی ایله آچیلمش اولان مهندسخانهٔ بحریهٔ همایونه شهری آلتمش غروش معاشله ریاضیه خواجه‌سی تعیین بیورلمقله برمقدار نفسی کنیشلشمش ایدی .

فاضل مشارالیهك لوغاریتمه‌یی ریاضیات قدیمه‌یه تطبیقاً اختراع ایتمش اولمسنه دائر بزده براعتقاد وار ایسه‌ده دوغری دکلدر .

بواعتقاد ، تاریخ جودتده کلنبوینك ترجمهٔ حالی صددنده عیناً موجود فقراتدن منبعث اولمسیله توضیح ماده ایچون فقرات مذکوره بروجه‌آتی عیناً درج ونقل اولونمشدر :

« اول عصرده بر فرانسه‌لو مهندس لوغاریتمه جدولنی استانبوله کتیره‌رك باب‌عالی‌یه بالتقدیم هانکی فندن اولدیغنی استفسارایله بوفنی درسعادتده بیلور کیمسه اولمامق صورتنی اشعار ایتدیکنه‌مبنی اسماعیل‌افندینك خانه‌سنه کوندرلدکده مهندس مرقوم خواجه‌افندینك ودائره‌سنك پریشانلغنه نظراً مشارالیهی هیچ یرینه قویه‌رق فلان وقته قدر جوابنی‌ایسترم دیه عودت وایام‌موعوده‌نك انقضاسنده تکرار خواجه افندینك خانه‌سنه عزیمت‌ایلدیکنده

اسماعيل افندى جواب يرينه درحال تأليف ايلمش اولديغى لوغاريتمه رسالەسنى مهندس مرقومه بالاعطا حسن مقابله ايلمشدر .

« لوغاريتمه جدولى اوروپاده علوم رياضيەنك زياده ايلريلدكدن صوكره يقين وقتلرده بولونمش برشى اولوب دور حميد خان اولدە ايسه كتب حكمت افرنجيه هنوز درسعادتده شايع ومنتشر اولمامش ايدوكندن حكمتجه آوروپاده حصوله كلن ترقياته اسماعيل افندى واقف دكل ايكن رياضيات قديمەيه تطبيقاً بويله بر فن نوظهورك اساس وضعنه و كيفيت استعمالنه دائر درحال بر كتاب تأليفنه اقتدارندن سالف الذكر فرانسەلو متحير اولەرق بابعالى‌يه كلديكنده اسماعيل افندينك ذكا و مهارتنى ثنا ايلمش و بعده اسماعيل افنديىنك تصويرينى آلمق ايستەديكندن خواجۀ مشاراليه بابعالى‌ده رئيس راشد افنديىنك اوطەسنه جلب ايله برتقريب رسمى آلنمش ورسمنه اولوقت رجال دولتك طرز محتشمانه ايله كيديكى سمور كورك كيديرلمشدر . »

جودت پاشانك عيناً نقل اولنان شو فقراتى مآلنه نظراً كلنبوى مرحومك لوغاريتمەيى رياضيات قديمەيه تطبيقاً كشف ايتمسى لازمكليور ايسەده بونتيجەيه دوغرى نظريله باقيله‌ماز.

چونكه اول امرده كلنبوى نه لوغاريتمەيه دائر يازمش اولديغى رسالەده و نەده بوندن بحث ايدن ديكر اثرنده لوغاريتمەنك كندى طرفندن كشف اولنديغى ذكر وايما ايتمەمش وبالعكس « انساب » نامنى ويرديكى لوغاريتمه متأخريىنك اثراختراعى اولديغى دفعاتله اعتراف وتصديق ايلمشدر .

ثانياً « قالفه زاده اسماعيل افندى » بحثنده دور ودراز اثبات و بيان اولنديغى وجهله لوغاريتمه جدوللرى جنتمكان سلطان مصطفى خان ثالث حضرتلرينك دور سلطنتلرنده تركجەيه نقل اولنمش و ايلك دفعه ١١٨٦ سنۀ هجريەسنده ترجمەسى اكمال اولنان « تحفۀ بهيج رصينى ترجمۀ زيج قسينى » نامندەكى كتابك باش طرفنه درج اولنمشدر . حالبوكه كلنبوى لغاريتمەرسالەسنى بوندن خيلى صوكره تأليف ايلمشدر. بناءً عليه كلنبوى، بورسالەسنى ممالك اسلاميەده هنوز شيوع بولميان بويله بر جدولك صورت انشا و اصول استعمالنى ايضاح مقصديله يازمشدركه رسالۀ مذكورەنك « لوغاريتمه شرحى » نامى تحتنده انتشار ايتمسىده بونى تأييد ايدر .

كلنبوى مرحوم كبى مدقق بررياضىء شهيرك ممالك محروسۀ شاهانەده صورت رسميەده ترجمه اولنان و « زيج قسينى » ناميله اكثر كتبخانەلره برر نسخەسى وضع ايتديرلمش

اولان بویله براثری مطالعه وتدقیق ایتمسی پك طبیعی اولمغله بوبابده کندیسنك اثرمذکوره اطلاع حاصل ایتمه مش اولمسنی ادعا ایتمك قدر خطا تصور اولنه ماز .

خلاصه دور حمیدخان اول [١٨٧٧ ـ ١٢٠١] ده درسعادته کلن فرانسز مهندسنك لوغاریتمه جدولنی رئیس افندی‌یه تقدیم ایله بونی درسعادتده بیلور کیمسه اولمامق صورتنی اشعار ایتمسی بالطبع وقوفسزلغندن نشأت ایتمش ومع‌مافیه کانبوی مرحومی کوره‌رك حقنده رئیس افندی‌یه « شو آدم آوروپاده اولسه ایدی ، آغرلغنجه آلتون دکری‌اولوردی » دیمسی قدرده هیچ برزمان دوغری سوز سویله‌مه‌مشدر .

صاحب ترجمه ایچون لوغاریتمه ایجادی شرفنه لزوم یوقدر . یالکز اواخر حیاتنده تألیف ایلدیکی جبر کتابی ابقای نامنه مع زیادة کافیدر .

[قاموس ریاضیات ـــ صالح زکی بك]

مرحومك قوللاندیغی (قاله) نك لوغاریتمه‌سی کتبخانهٔ عمومیده محفوظدر [١].

خوجه مرحومك ذکراولونان اوچ اثرندن‌باشقه کوروله بیلن دیکراثرلری‌شونلردر:

١ — (عمل‌بالربع‌المجیب) رساله‌سی . غیر مطبوعدر . خالص‌افندی کتبخانه‌سنده بر نسخه‌سی واردر .

٢ — (کسورات حساب) رساله‌سی . غیر مطبوعدر . کتبخانهٔ عمومیده بر نسخه‌سی واردر .

٣ — (عقائد سلکوتیسی اوزره حاشیه) . غیر مطبوعدر . »

٤ — (وحدت‌وجود) رساله‌سی.غیرمطبوعدر.قاتح‌کتبخانه‌سنده برنسخه‌سی‌واردر.

٥ — (آداب) رساله‌سی . مطبوع

٦ — (ایسا غوجی) شرحی . »

٧ — (امتحان) رسائلی . »

---

[١] ٤٤٧٣ نومروده مقید اولان بو نسخه (١٧٨٣) سنه‌سنده (پارس) ده باصیلمش و (١٢٠١) سنه‌سنده کانبوی خوجه‌نك الینه کچمشدر . خوجه مرحوم بو نسخه‌نك صوکبنه لعل‌ایله (تملکته فی غرة جمادی‌الآخرة لسنة احدی و مأتین و الف و انا الفقیر اسمعیل الکانبوی) عباره‌سنی یازمش ، مهرینیده باصمشدر . مهرنده اوزون بر عباره وارسه‌ده کاغدك قابا اولمسندن ، بویانك داغیلمسندن دولایی مهرینی اوقویه‌مدم . خرده‌بین ایله باقیلورسه اوقونمق ممکندر .

خوجه مرحوم بو نسخه‌یی تماماً مطالعه ایتمش اولدیغی کبی بعض یرلرینه عربجه قیدلر و بالخاصه نسخه‌نك صوکنه کندی فکری اولمق اوزره انسابه دائر بر قاچ قاعده یازمشدر . (لمصححه)

٨ — (قباله) رساله‌سی . مطبوع
٩ — (امکان) » »
١٠ — (قاضیمیر) حاشیه‌سی . »
١١ — (اضلاع مثلثات) رساله‌سی . » (١٢٢٠) ده طبع ایدلمشدر .
١٢ — (تهذیب) حاشیه‌سی . »
١٣ — (جلال) » »

خوجه‌لر آره‌سنده خوجه مرحومی کمال حرمتله یاد ایتدیره‌ن اك بیوك اثری اشبو (جلال) حاشیه‌سیدر .

کمروسی سلیمان مراد افندی

موقتلر آراسنده متداول (ربع والمقنطرات) اسمنده‌کی مطبوع اثرك مؤلفیدر . (١٢٧٠) کسورتاریخلرنده مملکتنده ارتحال ایله‌دی. اساساً عربی العباره یازدیغی (مقنطرات) و (جیب) رساله‌لرینی ترجمه ایله‌مشدرکه هر ایکیسی‌ده مطبوعدر رساله‌نك تاریخ تألیفی (١٢٦٨) در رساله برمقدمه ایله (١٢) باب اوزره مرتب اولوب ربع دائره‌نك جیب طرفندن اخذینه دائردر .

جوار قضا اولان (کوردوس) لو شیخ محمدسعدی افندی‌ده فن ارتفاعده ومیقاتده صاحب رسوخ بر ذاتدر . (١١٦٣) تاریخنده مؤلف (قطبیه) اسمنده اصول ارتفاعه دائر منظوم بر اثری واردرکه نسخه‌سی نورعثمانیه کتبخانه‌سنده موجوددر .

محمد افندی (محمد بن عثمان افندی)

علما وریاضیوندن برذات اولوب (شومنی) لیدر. مملکتنده (خلیل پاشا) جامع شریفنك موقتی ایکن شروبی بسیطه‌لرك انشا واستعماللرینی مبین اشکال فنیه‌سیله برابر عربی العباره آلتی باب اوزره مرتب بر رساله یازمشدرکه خط دستی اولماسی محتمل برنسخه‌سی طرف عاجزیدن (رصدخانهٔ عامره) کتبخانه‌سنه اهدا قیلنمشدر. رساله‌نك تاریخ تألیفی (١٢٠٤) سنه‌سیدر . سائر آثاری‌ده اولدیغی محتمل ایسه‌ده منظور عاجزی اولمامشدر .

محمود بن محمد (میرم چلبی)

اوننجی عصر هجریده استانبولده یتیشن هیئیوندندر ارباب فضل و اصحاب علم میاننده میرم‌چلبی دیمکله مشهور ایدی. مومی‌الیه مشاهیر ریاضیون‌عثمانیه‌دن قاضی‌زاده رومی‌دیمکله مشتهر صلاح‌الدین موسی‌نك حفیدی قطب‌الدین محمدك اوغلیدر بنابرین جهت پدردن هم قاضی زاده هم‌علی قوشـجینك حفیدی اولدیغی کبی جهت مادردن ٨٧٧، ٨٨١ تاریخلری میاننده استـانبول قاضیلغنده بولنان افاضـل رومدن خواجه زاده مولانا مصـلح‌الدینك حفیدیدر [١]

کاتب‌چلبی (حاجی قالفه) کشف‌الظنونده « فتحیه » شرحنده صـاحب ترجمه‌یی علی قوشجینك همشیره زاده‌سی اولمق اوزره کوستریبور ایسه‌ده میرم‌چلبینك اولوغ بك زیجنه یازمش اولدیغی شرحده علی قوشجی‌یه جداطلاقی بوقولك سهوه مبنی اولدیغی اثبات ایدر میرم‌چلبی اول‌امرده علوم متداوله‌یی درسعادتده تحصیل ایلمش وبالخاصه خواجه زاده‌سنان پاشایه خدمت‌وملازمتله کسب کمال ایلشدر، مومی‌الیه اولا کلیبولی‌مدرسه‌سنه مدرس تعیین ایدلمش‌واورادن ادرنه‌ده‌طاشلق‌مدرسه‌سنه دهاصکره‌بروسه‌ده‌مناستر مدرسه‌سی‌مدرسلکنه ارتقا ایلشدر . مؤخراً فضل وعرفانه مبنی سلطان بایزید بن‌سلطان محمد خان حضرتلرینه معلم تعیین بیورلمش‌وسلطان مشارالیهك زمان سلطنتنده قطع مراتب ایده‌رك نهایت سلطان سلیم اول طرفندن ٩٢٥ سنه‌سنده اناطولی قاضیعسکرلکنه نصب وتعیین قلنمش ایدی، وخدمتدن بعدالانفصال ایفای فریضهٔ‌حج‌ایتمك اوزره جانب‌حجازه عزیمت وادرنه‌یه عودت وآرتق وفاتنه قدر اوراده اختیار اقامت ایتمشدر . میرم چلبی (٩٣١) سنه‌هجریه (١٥٢٥) سنهٔ‌میلادیه‌سنده ادرنه‌ده‌عالم‌بقایه‌رحلت ایلشدر قاسم‌پاشاجامع شریفی حظیره‌سنده مدفوندر. مومی‌الیه سـلطان بایزید بن سلطان محمد خان حضرتلرینك زمان سلطنتلرنده مشـارالیه حضرتلرینك تشویقیله مملکتمزده علوم ریاضیه وهیئه‌نك ترقیسنه خیلی خدمت ایتمش‌وبر چوق رساله تألیف ایلشدر .

١ — « دستورالعمل وتصحیح‌الجدول » نامنده‌کی کتابی واردرکه اولوغ بك زیجی

[١] ترجمهٔ شقایق‌نعمانیه ـ نسخهٔ‌مطبوعه ـ صحیفه ٣٣٩، تاج‌التواریخ ـ جلد ـ ! ٦١، قاموس اعلام ـ جلد ! ٥ ـ صحیفه ٤٥١١ مع‌مافیه قاموس اعلام میرم چلبی‌یی قاضی زاده‌نك اوغلی اولمق اوزره کوسترمشدر ، حالبوکه مومی‌الیه قاضی زاده‌نك اوغلو شمس‌الدین‌ایله علی‌قوشجینك کریمه‌سنك ازدواجندن حاصل اولان قطب‌الدینك اوغلیدرکه والده‌سی‌ده خواجه زاده‌نك قیزیدر .

اوزرینه سلطان‌بایزید خانك امریله یازلمش فارسی‌العباره برشرحدر صاحبنك انفس آثاریدر
شرح مذکور بوجلده‌کی تدقیقاتمزه اساس اولان کتابلردن بریدر . ، همان هر کتبخانه‌ده
نسخه‌سنه تصادف‌اولنور ایسه‌ده آیاصوفیه کتبخانه‌سنده (٢٦٩٧) نومرولو نسخه‌سی غایت
نفیس وصحیحدر ، بوشرحی ، جدی علی قوشجینك دیکر برشرحیله غیاث‌الدین جمشیدك
« زیج خاقانی‌در تکمیل زیج ایلخانی » نامنده‌کی کتابنی مأخذ اتخاذ ایده‌رك یازمشسدر .
شرح مذکورك تاریخ تألیفی ٩٠٤ سنهٔ هجریه‌سیدر .

٢ — « شرح رسالة‌الفتحیه » نامیله جدی علی قوشجینك رسالة‌الفتحیه‌سی اوزرینه
یازلمش برشرحی واردر میرم‌چلبینك بوایکی شرح مهمدن باشقه‌ربع مجیب وربع مقنطرات
وسمت قبله‌یه دائر برطاقم رساله‌لری دها واردرکه باشلیجه مصادف نظرمز اولانلر بروجه
آتی تعداد ایدیلیر !

« رسالة‌فی‌الربع‌المجیب » — « رسالة‌فی‌الربع‌الجامعه » — « رسالة‌فی‌الربع‌المقنطرات »
« رسالة‌فی قبلة ومعرفة سمتها » « رسالة‌الزرقاله » « رسالة الجیب‌الجامعه » « رسالة‌فی العمل
بالربع الشکاری » « رسالة‌فی‌تحقیق سمت‌القبله »

بورساله‌لرك اکثریسی لسان‌فارسی اوزره یازلمش وسلطان بایزید خانه اتحاف ایدلمشدر
مندرجاتنه کلنجه اوزمانلر بین‌الموقتین مستعمل اولان ربع تخته‌سنك صورت استعمالندن
وبنابرین آلت مذکوره ایله اوقات تعییننده باحث اولدقلرندن تاریخ علوم نقطهٔ نظرندن
پك اوقدر حائز اهمیت دکلدر ،

میرم چلبی معاصرینی کبی احکام نجومه قائل وحتی صنعت تنجیمه پك مائل ایدی بو
کیفیت احکام واختیاراته دائر برچوق رساله یازماسیله‌ده ثابتدرکه بو رساله‌لرك الـمشهوری
عربی‌العباره « المقاصد » نامنده‌کی کتابیدر . [آثار باقیه . جلد ١ . صالح زکی بك]

مختار پاشا (قاطرجی اوغلی غازی احمد مختار پاشا) :

جامع‌السیف والقلم بر وزیر و مشیر اولوب (بروسه) لیدر . ارکان حرب یوزباشیلغیله
مکتب حربیه‌دن نشأتندن صوکره حیات عسکریه‌سنك قسم اعظمنی محاربه میدانلرنده
کچیرمش و یکرمی کسور سنه‌ده فوق‌العاده قومیسرلکله مصرده بولونمشدر . بعدالمشروطیة
استانبوله ورودینی متعاقب مجلس اعیان ریاست ثانیه‌سنه و بالقان محاربه‌سندن آز اولده

مقام صدارته تعیین اولوندی آز مدت صوکره انفصال ایده‌رك مجلس اعیانه دواملە برابر تتبعات علمیه و فنیه‌سنه باشلادی . علوم ریاضیه‌نك اکثر شعباتنده و بتخصیص (هیأت — نجوم) شعبه‌سنده اختصاص تام اصحابندن اولدقلرینه بروجه آتی آثاری شاهد عادلدر . (١٣٣٧) تاریخنده ارتحال ایده‌رك فاتحه دفن ایدلدی . آثاری :

(١) ریاض‌المختار مرآة‌المیقات والادوار .

(٢) ریاض‌المختار مرآة‌المیقات والادوار ذیلی

(٣) ریاض‌المختارك مجموعهٔ اشكالی

(٤) اصلاح‌التقویم

(٥) تقویم‌السنین

(٦) سرگذشت حیاتمك جلد ثانیسی : ١٢٩٤ ـ آناطولی‌ده روس محاربه‌سی

(٧) تقویم مالی

مصطفی بن علی (موقت)

زمانه‌نه کوره علوم ریاضیه‌نك حسب‌المسلك (هیأت — نجوم) شعبه‌سنده کسب اختصاص ایله‌مش بر ریاضی اولوب مدت مدیده درسعادتده (سلطان سلیم اول) جامع شریفنده (موقت) لك وظیفه‌سیله اشتغال ایلدی . آثاری بروجه آتیدر .

(١) (اعلام‌العباد فی‌اخبار‌البلاد) ٩٣١ ده تألیف اولونوب اقالیم سبعه نظریه‌سنه کوره یازیلان وسلطان سلیمان قانونی‌یه تقدیم ایدیلن بو اثرده چیندن فاسه قدر یوزبلده‌نك مدت لیل ونهاری بیلدیرلمش و بلاد مذکوره‌نك مرکز خلافت اسلامیه اولان استانبوله قاچر میل مسافه‌ده بولوندقلری کوسترلمشدر .

(٢) (وافیة‌الاوقات) یکرمی ایکی باب اوزره مرتب اولوب اساساً علم ارتفاعه دائردر.

(٣) (کفایة الوقت لمعرفة‌الدائر و فضل‌الدائر والسمت) اون ایکی باب اوزره مرتب اولوب مقنطراته دائردر .

(٤) (تسهیل‌المیقات فی علم‌الاوقات) بر مقدمه یکرمی بش باب‌اوزره مرتب مختصر بر اثردر .

(٥) (تیسیر‌الکواکب السمائیة لسعد‌الدولة الشریفة السلیمانیة) جدوللی بر صورتده شهور عربیه و رومیه‌نك غره‌لری و سنهٔ شمسیه و قمریه‌یی و بروج شمسك تحولاتی مبین اولوب ٩٤٥ دن ١٠٠٠ سنه‌سنه قدردر .

(٦) (تحفةالزمان و خريدةالاوان) فن اوقات و اقاليم سبعه‌دن باحث تورکجه مفصل بر اثردر .

(٧) (رسالهٔ ربع مجیب) جیب آفاقی یکرمی بش باب اوزره مرتبدر. ییلدیزده واردر.

(٨) معدل نهار

(٩) اعمال اسطرلاب :

(١٠) رسالةالمقنطرة : تاریخ تألیفی ٩٣٥ ، نسخه‌سی ییلدیز کتبخانه‌سنده‌در .

(١١) کره و اسطرلاب ٩٥٦ ده نسخه‌سی ییلدیز کتبخانه‌سنده‌در .

(١٢) رسالهٔ ذات‌الکرسی : برمقدمه اوتوز بابدر آلات ارتفاعدن ذات‌الکرسی‌نك تعریف و استعمالنه دائر تورکجه بر اثردر .

محمد بن کاتب سنان (موقت)

مشاهیر هیأتشناسان عثمانیه‌دن اولوب قونیه‌لیدر . (میزان‌الکواکب) ، (ترجمهٔ جدول آفاقیٔ خلیل) ، (تحفةالفقرا فی علم‌المیقات من طریق ربع دائرة و المقنطرات) ایله یکرمی بش باب اوزره مرتب (موضح‌الاوقات فی معرفة المقنطرات) اسملرنده اثرلری واردر. صوك اثرینی سلطان بایزید ثانی‌یه تقدمه ایله‌مشدر . (میزان) ایله (موضح)ك بر نسخه‌سی آیاصوفیه کتبخانه‌سنده واردر. بونلردن باشقا ینه مقنطرات واصول ارتفاعدن باحث یکرمی باب اوزره (هدیةالملوك) اسمنده بر اثریله (رساله فی رسم ربع‌المقنطرات) رساله‌سی واردر . (میزان‌الکواکب) ی سلطان سلیمان قانونی‌یه تقدیم ایده‌رك مظهر التفات اولمشدر . پدری کاتب سنان افندی درسعادتده قدرغه لیمانی قربنده بنا کرده‌سی اولان (نردبانلی مسجد) ك محرابی اوکنده مدفوندر .

محمد چلبی (منجم باشی)

شهریدر اکمال تحصیلدن صوکره شهزاده جامع شریفی موقتی اولمشیدی اخیراً منجم‌باشی اولدی . هیئت و نجومه وقوفی و بعض ازیاجی (اصول احکام سال عالم) اسمنده بر اثری واردر ١٠٤٠ ده وفات ایله‌دی . برده (المواليد فی‌علم‌المیقات)(استخراج تقویم) (احکام طالع مولود) و (احکام نجوم) اسملرنده اثرلری‌ده واردر .

مصطفى بن يوسف استانبولى

ترجمهٔ حالى مورخين فصلنده مذكور مشهور (كاتب چلبى) تلاميذندن بر ذات اولوب شهيددر . سلطان عثمان ثانى دورى ارباب فنندندر . توركجه (معدن الاسرار فى علم الحساب) اسمنده كى اثرينك بر نسخه سى شهيد على پاشا كتبخانه سنده واردر .

مصطفى بن محمد افندى

علما و رياضيون عثمانيه دن اولوب (تكفور طاغى) ليدر (١٠٩٩) تاريخنده ارتحال ايتدى . كوروله بيلن آثارى بروجه آتى در :

(رسالة الاسطرلاب) (روضة الاحباب فى شرح خلاصة الحساب) (هداية العامل فيما يتعلق بالربع الكامل) .

محمد بن شيخ على الحميدى

علوم رياضيه نك (نجوم — هيأت) شعبه سنده بهره صاحبى بر ذات اولوب (اسپارطه) ليدر . اون سكز باب اوزره عربى العباره (ذات الكرسى) رساله سنى تأليف و قيصريه لى (سويله من زاده عبدالحليم) افنديك (بهجة الالباب فى علم الاسطرلاب) اسمنده كى اثرينى (نضرة اللباب فى شرح بهجة اللباب) ناميله شرح ايتمشدر . شيخ الاسلام عبدالله افندى يه تقديم ايتديكى بو اثرك بر نسخه سى حميديه ده واردركه تاريخ تحريرى ١١٧٢ در . (بهجه) مطبوعدر .

(رسالة الكره) اسمنده كى اثرى ابوالحامد احمد بن شيخ محمد آلامدى طرفندن شرح اولونمشدركه ايكيسى بريرده اوله رق مطبوعدر .

ملا محمد چلبى

(سيد على) نامنده دياربكرلى برذاتك مخدومى اولوب فضلا ورياضيون عثمانيه دندر . فاتح بغداد سلطان مراد خان رابعك معيتيله استانبوله كله رك سلطان مشاراليهك امريله تفسير ، حديث ، فقه ، بيان ، معانى ، منطق ، كلام ، هندسه ، هيأتدن باحث اسئله نامنده براثر يازمشدركه بواثر معاصرين علمادن برخيلى ذوات طرفلرندن شرح اولونمش ايسه ده

مؤلف آنجق شیخ الاسلام بهائی ومعلمی عبدالرحیم افندیلرك یازدقلرینی نظر اعتباره آله‌رق (رد وقبول) نامیله بر اثر یازدیغی كبی (اجوبه) اسمیله‌ده آیریجه بر اثر میدانه كتیرمشلردر . بونلردن باشقه نجومدن مستقل براثریله (چغمینی) شرحی و(قاضی‌زاده)یه حاشیه‌سی واردر. دیاربكر وبغداد نیابتلرنده بولونمش و ١٠٦٦ ده شام نائبی ایكن ارتحال ایده‌رك (سنانیه) دنیلن قبرستانه دفن ایدلمشدر. طبیعت شعریه‌سیده واردر . تلامیذندن الك مشهوری (عبدالرحمن فاضل) نام برذاتدر .

محمد بن سلیمان

سلطان سلیم ثالث دورنده یتیشن ریاضیوندن شهیر بر ذات اولوب سابق‌الترجمه (چیناری اسماعیل افندی) نك شاكردانندندر. طوپ وخمبره‌نك اصاغه وانشاسیله اصول رمینه دائربرمقدمه بش‌باب اوزره مرتب تورکجه براثری واردركه برنسخه‌سی بشیكطاشده یحیی افندی دركاهی كتبخانه‌سنده موجوددر .

محمد بن خسرو

نام قدیمی (میخالیچ) ونام جدیدی ولایتی (قره‌جه بك) دندر . ١١٤١ تاریخنده (مغنیسا) ده (اولوجامع) متولیسی ایكن (نجوم ـ هیأت) دن (كوشیار) اسمنده‌كی اثری مدخلنه فوائد لازمه علاوه‌سیله ترجمه ایتمشدر . بوترجمه درت مقاله اوزره مرتب اولوب هرمقاله برطاقم ابوابی حاویدر .

محمد امین بن عثمان افندی

فضلا وریاضیوندن برذات اولوب تحصیلی استانبولده‌در . فقهدن (عقدالدرر والجواهر نقدالاشباه والنظائر) (صحةالكفالة بالدیون) اسملرنده فرائضدن (تصحیح ذوی‌الارحام) اسمنده تألیفاتی اولدیغی كبی (ربع‌المقنطرات) (آلةالاسطرلاب) (شكل مثلث) (حساب بعقودالاصابع) (ربع مجیب) اسملرنده آثاری واردر .

برنجی اثرینی (١١٨١) ده تألیف ایتمشدر.

طریقت خلوتیه‌نك سنانیه شعبه‌سندن (اوسكوبلو شیخ مصطفی بن محمود) افندینك‌ده توركجه وعربجه (ربع دائره) رساله‌لری واردر .

محمد منشی بك

مكتب حربیه‌دن نشأتندن‌صوكره مدت‌مدیده (بروسه) مكتب اعدادیٔ عسكریسنده ریاضیه معلملكنده بعده اردوده ایفای حسن خدمت ایده‌رك قائممقاملقله متقاعداً (اسكدار) ده اقامت ایتمكده ایكن (١٣٣٣) تاریخنده ارتحال ایله‌دی . قره‌جه احمد مزارستاننده مدفوندر. شهری‌الاصل ایدی . محرر عاجزك هندسه معلمم‌در .

آثار مطبوعه‌سی :

(١) عرصه تقسیمی : عرصه وتارلا تقسیمنه دائر مسائل هندسیدن باحث اولوب ١٣٠٥ تاریخنده بروسه‌ده طبع ایدلمشدر .

(٢) بدرقهٔ مهندسین : هندسه ومثلثات مسائلنك اصول وصورت حللرینی مبین ٤٠٠ صحیفه‌لك بر اثردر .

(٣) مسائل ریاضیه‌دن جبر : جبر عادی مسائلندن باحثدر .

(٤) كوچوك اصول هندسه .

(٥) مثلثات مستویه وكرویه .

محمود مسعود پاشا

علوم ریاضیه متخصصلرندن بر ذات اولوب آماسیه جوارنده (كوپرو) قضاسی نواحیسندن (زیتون) لیدر . مكتب حربیه‌دن اركان حرب اوله‌رق نشأت ایدوب قطع مراتبله مشیرلك رتبهٔ جلیله‌سنه نائل اولدیلر. باب سرعسكریده استحكام وانشاآت ایله محاكمات دائره‌لری ریاستلرنده ایفای حسن خدمت ایتدیلر. (قطوع مخروطیات)، (جبرك هندسه‌یه تطبیقاتی) اسملریله مطبوع و (اصول استحكامات خفیفه) نامنده غیر مطبوع اثرلری واردر. ترتیبكرده‌لری اولان مسائل ریاضیه‌دن بعضلری اوروپایه‌ده كوندریلوب مظهر تقدیر اولمش ایدی . ١٣٠٨ ده ارتحال ایده‌رك فاتح جامعشریفی حظیره‌سنه دفن ایدلدی. طوله باغچه سرای همایوننك قاپیلری بوذاتك نظارتیله یاپیلمشدر .

مصطفى عاصم بك

علوم رياضيه‌نك (هيأت ـ نجوم) شعبه‌سنده صاحب اختصاص برذات اولوب اديب شهير نامق كمال بك مرحومك پدريدر ١٣١٨ تاريخنده استانبولده ارتحال ايده‌رك وصيتى موجبنجه حضرت خالد جوارنده كوچوك اميرافندى قارشى‌سنده پدر واقرباسى يانىنه دفن ايدلدى . نجومك باخصوص احكام قسمنده وقوف كامل اربابندندر بوشعبه‌ده (مجربات) اسمنده برتأليفى ترجمه‌طريقيله‌ده ينه نجومه عائد برقاچ‌پارچه اثرى واردر. طريقت‌مولويه‌يه منتسب ايدى . يازمش اولديغى مفصل ترجمهٔ حالنده طوپال عثمان پاشا و قرابت جهتيله تپه‌دلنلى على پاشا وقعه‌سى وپدرى لالا اولمق‌حسبيله‌سلطان سليم‌ثالث زمانه‌دائر مسرودات تاريخيه موجوددر .

مرحوم مقطع اعمالنده ومشبك اويماجيلق صنعتنده‌ده صاحب‌اختصاص اولوب يازديغى كتابلره ـ توغلى نجوم وتواريخه عائد اولديغندن ـ جدول قلملرينى بالذات چليكدن اعمال ايدر ومزين صاپلره طاقار دمير وچليكه عائد هرنه‌ياپسه قرقدن آشاغى باشلاماز ويايدقدن صوكره هربرينى احبا و چيراقلرينه ـ طاتلى بر لطيفه و خاطره اولمق اوزره اون پاره ـ مقابلنده هديه ايلر ايدى .

ن

نصوح بن عبدالله (نصوح السلاحى الشهير بمطراقى) مطراقجى نصوح

رياضيون قديمهٔ عثمانيه‌دندر. (٩٤٠) تاريخنده ارتحال‌ايتدى ٩٢٣ سنه‌سنده ياوزسلطان سليم خانه تقديم ايتديكى (جمال‌الكتاب وكمال‌الحساب) اسمنده‌كى اثرى ايكى شـق اوزره مرتب اولوب شق اول فصول حساب شق ثانى مسائل متفرقه‌دن باحثدركه بوندن باشقا سلطان مشـاراليه نامنه مؤلف (كنعانيه فى‌علم الحساب) ناميله ديكر اثريده واردركه برر نسخه‌سى درسعادتده حميديه وشهيد على پاشا كتبخانه‌لرنده موجوددر. برده ٩٢٣ تاريخنده تأليف اولونديغى مقدمه‌ده بيان اولونان يازمه برنسخه‌سنده (عمدة‌الحساب) اولمق اوزره محرر ديكر براثرى داها اولوب مقدمه‌سندن برقسمى عيناً درج ايدلدى : (بورساله ايكى شق‌اوزره مبنيدر. شق‌اول يكرمى اوچ فصل بيانده‌در وشق‌ثانى مسائل شتى بيانده‌در.

والله اعلم بالصواب (فصل اول) ، فی‌بیان سیاقت ، (فصل ثانی) فی‌بیان ارقام هندی (فصل ثالث) فی‌بیان‌الجمع ، (دردنجی فصل) فی‌بیان‌الکسر والبسط ، (بشنجی فصل) فی‌بیان التنصیف ، (آلتنجی فصل) فی‌بیان التضعیف ، (یدنجی فصل) فی‌بیان الکرات ، (سکزنجی‌فصل) فی‌بیان کسورات درهم ، (طقوزنجی فصل) فی‌بیان‌الضرب ، (اوننجی فصل) فی‌بیان ضرب الکسور مع الکسر ، (اون برنجی فصل) فی‌بیان التقسیم ، (اون ایکنجی‌فصل) فی‌بیان‌الذراع ، (اون اوچنجی‌فصل) فی‌بیان‌الامداد وکیلج ، (اون‌دردنجی فصل) فی‌بیان‌القنطار والوزن ، (اون بشنجی‌فصل) فی‌بیان‌المثقال والقیراط ، (اون آلتنجی فصل) فی‌بیان الرسومات ، (اون یدنجی فصل) فی‌بیان الاعداد الاربعة المتناسبة ، (اون سکزنجی فصل) فی‌بیان قسمة‌الغرما ، (اون طقوزنجی فصل) فی‌بیان استخراج مخارج ، (یکرمنجی فصل) فی‌بیان قسمة الموارث ، (یکرمی برنجی فصل) فی‌بیان الخطایین ، (یکرمی ایکنجی‌فصل) فی‌بیان جمع‌الکسور مع‌الکسور . (عمدة‌الحساب) ك بر نسخه‌سی نورعثمانیه کتبخانه‌سنده واردر . خط دیوانی‌بی آکدیران (جَبْ) دینیلن یازی‌ده ماهر ایدی . اوزمانك سلاحشو لغنك ادمانندن اولان (مطراقی) اویوننك موجدی‌در .

نائلی احمد بن مصطفی افندی

علم ارتفاع متخصصلرندن اولوب (کیوه) نك آق حصار ناحیه‌سندندر . (١٢١٠) تاریخنده تألیف ایتدیکی (ربع مقنطره) و(ربع‌مجیب)ه دائر عربی‌العباره ایکی رساله‌سی ١٢٤٤ تاریخنده طبع اولونمشدر .

نوری پاشا (طاشجی زاده)

استانبولك ایوب‌سمتندن‌اولوب ١٢٦٨ تاریخنده مهندس‌خانهٔ بری‌ٔ‌همایوندن باشهادتنامه نشأت ایدن اذکیای ارکان حربیه‌دندر . اواخر عمرلرنده مکتب حربیه درس نظارتنده بولنمشلر ایدی . (اصول هندسهٔ جدیده) عنوانلی اثرلری طول مدت مکاتب عسکریه‌ده تدریس اولونمشدر . (١٣٠٧) تاریخنده ارتحال ایله‌دی . ادرنه قاپسنده مدفوندر . علوم ریاضیه‌ده بهرهٔ تاملری مسلم انام ایدی . ترتیب و تألیف ایلدکاری (جبر اعلا) مجموعه‌سی غیر مطبوعدرکه بروسه اعدادی‌ٔ عسکریسنده طلبه‌لکم زماننده بو مجموعه‌دن

اوقومش واستفاده ایتمشیدم . سعید پاشا ایله لوندره‌ده تحصیلده مشارکت ایله‌دی . توسیعاً انکلیزجه‌دن مترجم تمامی وتفاضلی مجموعه‌سی واردر .

و

وحدت پاشا (فریق متقاعدلرندن محمد وحدت پاشا)

(۱۲۷۳) ده مهندسخانه‌دن نشأت ایدن اذکیای ضابطاندن اولوب شهیردر . ویانه‌ده اکمال تحصیلدن صوکره استانبوله عودتله حیات عسکریه‌سنك قسم اعظمی طوپخانهٔ عامره فابریقه‌لری فن مأمورلغنده تجربه و معاینه دائره‌سی اعضالغنده و علی‌الخصوص مهندسخانه ریاضیه ، لسان ، طوپچیلق و فن اسلحه معلملکلریله درس نظارتنده کچمشدر . آلمانجه وفرانسزجه‌یه واقف ایدی .

آثاری : (تطبیقات ریاضیه) ، (طوپوغرافیا) ، (اسلحهٔ ناریه تأثیراتی) ، (محاربه فشنکجیلکی) ، (قلعه وصحرا طوپچی مالزمه‌سی) ایله یدی سنه‌ده اکمال ایلدیکی (دولت علیه طوپچیلغی) در .

(۱۳۳٤) تاریخنده ۸۱ یاشنده اولدیغی حالده ارتحال ایده‌رك تولد ایتدیکی (قوجه مصطفی پاشا) سمتنده طریقت خلوتیه شعباتی پیراندن (رمضان افندی) درکاه شریفی خظیره‌سنده‌کی عائله‌سی قبرستانه دفن ایدلدی .

— ی —

یازیجی صلاح الدین

عشق وعرفان وادیسنده یازیلان منظوم عثمانلی تورك آثاری ایچنده عمومك حرمت ورغبتنه مظهر اولان « محمدیه » اسمنده‌کی مشهور اثرك ناظمی وطریقت عالمنك پیر وارلرندن (آنقره) لی حاجی بایرام ولی حضرتلرینك خلیفه‌سی (کلیبولو) لی (یازیجی اوغلی محمد) افندینك باباسیدر. مشهور عثمانلی مورخلرندن کلیبولولو عالی افندی (کنه‌الاخبار) نامنده‌کی تاریخنك بشنجی جلدینك (۲۳۷) نجی صحیفه‌سنده صاحب ترجمه یازیجی (صلاح الدین) ك مملکتی حقنده منشأ ومولدی [آنقره] ویاخود ولایت رومك قصباتندن بری اولمق احتمالدر ، دیبور .

عثمانلیلرك (ابن بطوطه) سی مقامنده اولان (اولیا چلبی) ده (ملحمه) ، (رسالة فی الطب) ، (سبع المثانی) ، (تعبیر نامه) اسملرنده آثاری اولدیغنی نقل ایله‌یور.

اشبو آثاردن منظوریمز اولان (ملحمه) نك بر نسخه‌سی نور عثمانیه کتبخانه‌سنده واردر . بو اثر ، علماء عربك (کتاب الملاحم) دیدکاری (ملحمه) کتابلرندن بری‌درکه احکام نجوم واحکام جویه‌دن باحث تورکجه ومنظومدر . اثرك اصلی فارسی اولوب توسیعاً ترجمه ایدلمشدرکه (جوری) نك :

بوندن اقدم بر اهل نظم کزین
که دینور نامنه صلاح الدین
فارسی نسخه‌دن بو ملحمه‌یی
یعنی بو قول طرفه زمزمه‌یی
طرز رومی ده ایله‌مش بسته
قیله‌رق بر اصوله پیوسته

افاده‌سی‌ده بونی معرفدر.

عثمانلی شاعر وخطاطلرندن (جوری ابراهیم) افندی طرفندن اکثرعباراتی ــ زمانی شیوهٔ اشعارینه نقل ایدلمك شرطیله ــ تزیین وتعدیل ایدلمشدرکه مطبوعدر. هر ایکیسی باخصوص (یازیجی صلاح الدین) لك کی عثمانلی اشعاری تاریخی نقطه‌سندن‌ده اهمیتی حائزدر.

(یازیجی صلاح الدین) لك کوره‌بیلدیکمز اثرلرندن بری‌ده علوم ریاضیه‌نك (نجوم ــ هیأت) شعبه‌سنه متعلق (شمسیه) اسمنده اثری‌درکه هر شهر شمسی‌نك برندن نهایتنه قدر هر کونده‌کی (تحولات هوائیه‌دن استدلال اولونان احکامدن باحث ومنظومدر) .

ابتداسی‌ده :

أی خداوند قدیم ولم یزل	اول وآخر باطن وظاهر سلام
خالق الاشیاء ابدسین هم ازل	مالك الملك مهیمن ذو انتقام

ینه بو منظومه‌دن کندی اسمنی :

صاحب التألیف یازیجی صلح دین
آثم وادنی محقر کمین

بیتیله ذکر ایله‌یور . اثرینی‌ده سلطان (مراد) ثانی وزراسندن (اسکندر پاشا) یه اتحاف ایدییور .

الحاصل (یازیجی صلاح‌الدین) ك زمانه کوره متفنن ارباب معارفدن صاحب نظر بر ذات اولدیغی آثارندن استنباط ایدیلیور. (فاتح سلطان محمد) خانك ایکنجی جلوسنده (قره‌مان اوغلو ابراهیم) بکك تجدید عهد ومیثاقیچون مأموراً کوندریلن (قصاب اوغلی محمود پاشا) نك مخدومی علی بکك خواجه‌سی اولدیغی وتخصیص تحدیث نعمت مقامنده اولمق اوزره افتخار ایتمکه حقی اولان اوغلو محمد افندینك تعلیم وترقیسنه اعتنا ایتمه‌سی‌ده بونی تأیید ایدییور.

مخدومی قربنده مدفون اولدیغی مرویدر.

سلطان سلیمان قانونی دوری محاسبیندن اولوب بروسه‌لیدر. اون فصل اوزره مرتب (جوامع‌الحساب) اسمنده مفصل بر اثری واردرکه بر نسخه‌سی حمیدیه کتبخانه‌سنده موجوددر . اون فصل اوزره مرتبدر .

١) ضروباتك انواعنی واستخراجنك قواعدین بیان ایدر .

٢) کسوراتك انواعنی واکا متعلق مسائل بیان ایدر .

٣) قسمتلرك واستخراجنك قواعدین بیان ایدر .

٤) مخارج واکا متعلق مسائلی بیان ایدر .

٥) قسمت وغراماتك طریقی بیانده‌در.

٦) اربعۀ اعداد متناسبنك بیانده‌در واکا متعلق مسائلی بیان ایدر.

٧) خطای واحد وخطائین قواعدین واکا متعلق مسائلی بیان ایدر.

٨) مضلوعاتی واستخراجنك قاعده‌لرین بیان ایدر.

٩) مساحات واکا متعلق مسائلی بیان ایدر.

١٠) جبر مقابله‌نك قواعدین واکا متعلق مسائلی بیان ایدر .

يوسف بن محمد (كاتب مشاهره)

رياضيون عثمانيه‌دن بر ذات اولوب شهريه كاتبى ايدى. اون ايكى فصل اوزره (كنعانية) اسمنده علم حسابه عائد بر اثرى واردر .

يحيى بن نوح الوانى

علماى رياضيوندن بر ذات اولوب وانليدر. (المباحث الدريه فى بيان سنة الشمسية والقمرية) اسمنده‌كى اثرينى (١١١٤) ده اكمال ايتديكنه كوره (١١٠٠) تاريخى رجالندن اولديغى اكلاشيلور.

*
* *

توركجه (مفتاح الحساب) اسميله ۲۰۰ صحيفه‌دن عبارت و (۹۸۸) تاريخنده سرفيجه‌لى درويش بن حسن طرفندن يازيلان بر كتاب منظورم اولديسه‌ده مؤلفنك اسمنه دسترس اولنه‌مامشدر .

بو كتاب اوچ شق اوزره مرتب اولوب برنجى شق اون التى فصلى ، ايكنجى شق كذا اون التى فصلى وشق ثالثده مسائل شتى‌يى حاويدر .

*
* *

رياضيونه تعلق دولاييسيله اسكى عثمانلى معمارلرندن بعضيلرينك اسملرى درج ايدلدى:

١) معمار سنان — ترجمهٔ حالى اقدام كتابخانه‌سى ميانده نشر اولوندى .
٢) « الياس بن على — بروسه‌ده چلبى سلطان محمد جامعنك معماريدر .
٣) « كمال الدين — استانبولده سلطان بايزيد جامعنك معماريدر .
٤) « محمد اغا — استانبولده سلطان احمد جامعنك معماريدر .
٥) « آياس — استانبولده سلطان فاتح جامعنك معماريدر .
٦) « صاروجه — استانبول فتحنده طوپ دوكن معماردر .
٧) « خيرالدين — ......
٨) « محمد آغا — استانبولده يكى جامعك واسكدارده چينيلى جامعنك معماريدر.
٩) « دالغيج محمد آغا داود آغادن صوكره معمار باشى نصب اولندى زماننده ترقى ايدن صدفكارلق صنعتى بونك اثرهمت وايجاديدر .

١٠) « دلی محمد (محمد مجنون). بروسه‌ده چلبی سلطان محمدك (یشیل جامع شریفی) ایله تربه‌سنده‌کی کاشی دینیلان مصنع چینی طاشلرینك عاملی اولان معمار صنعتکاردر .

١١) « قربان معمار نصوح. اسکدارده عتیق والده جامع شریفی معماریدر . ٩٩٥ ده وفات ایتمشدر دباغخانه‌ده رفاعی درکاهنده مدفوندر .

* * *

علم موسیقی‌یه دائر یازیلان آثار قدیمهٔ عثمانیه‌دن بعضیلری :

١ — ادوار موسیقی : (سلطان مراد ثانی) نامنه ومشارالیهك امریله یازلمشدر. محرری (خضر بن عبدالله) در.

٢ — ترجمهٔ کتاب الادوار : مترجمی (شکرالله آماسیه‌وی) اولوب اصل اثر (صفی الدین عبدالمؤمن) کدر.

٣ — فتحیه : (لادیقلی اسرافیل زاده عبدالمجید)ك مخدومی (محمد چلبی) طرفندن بایزید ثانی نامنه یازلمشدر.

٤ — رسالهٔ موسیقی فی علم الادوار (اخی زاده) .

٥ — فارسی رسالهٔ موسیقیه : مولویه‌دن قیرشهری (یوسف بن نظام الدین) طرفندن ٨١٣ تاریخنده یازلمشدر. بو اثر مؤخراً ترجمه اولونمشدر.

٦ — کوثری مصطفی افندی مجموعه‌سی: بو مجموعه‌ده کندینه مخصوص برده نوطه واردر.

٧ — تدقیق وتحقیق : مشایخ مولویه‌دن عبدالباقی دده افندینك اولوب سلطان سلیم ثالث نامنه مؤلفدر .

٨ — تحریریه : کذا .

٩ — ادواره دائر رساله : مؤذن شهریاری هاشم بك مرحومك اثر مطبوعی اولوب موسیقی شناسلر بیننده هاشم بك مجموعه‌سی نامیله معروفدر .

١٠ — زین الالحان فی علم التألیف والاوزان : (اسرافیل زاده محمد چلبی) .

١١ — رسالهٔ موسیقیه : منجم باشی درویش احمد افندی .

١٢ — علم ادواردن (برکت) : (بایزید ثانی) معاصری آیدینلی شمس الدین نحیفی.

١٣ — رسالهٔ موسیقی : (قاضی زاده تیره‌وی) .

* * *

علم ازهار (چیچکجیلك) ه دائر عثمانلیلر طرفندن یازیلان آثار قدیمه‌دن بعضیلری:

١ — (شکوفه‌نامه) : اون ایکنجی عصر هجری اوائلی رجالندن عالی افندی طرفندن.

٢ — (شکوفه‌نامه) : غلطه‌لی روزنامچه‌جی محمود افندی حفیدی عبدالله افندینك اثری اولوب اون اوچ باب اوزره مرتبدر .

٣ — (معیارالازهار) : ١١٩٣ ده وفات ایدن طبیب محمد عشقی افندی طرفندن یازیلوب وفا کتبخانه‌سنده واردر.

٤ — (نتایج‌الازهار) : شهرامینی جامعی خطیبی (حاجی محمد بن احمدالعبیدی) افندی طرفندن تألیف ایدلمشدر .

٥ — (میزان الازهار) : لاله‌زاری شیخ محمد افندی طرفندن تألیف ایدیلوب بر نسخه‌سی وفاده عاطف افندی کتبخانه‌سنده واردر .

٦ — (تذکرهٔ شکوفه‌جیان) : رشدی زاده رمزی افندی طرفندن مؤلفدر .

یدنجی فصل -- جغرافیون فصلی [*]

جغرافیا تاریخك رهبریدر . هر عصرك تاریخی اونك جغرافیاسیله اوقونور. معارفك صرف حال‌حاضریله اکتفا ایدنلر براستفاده‌یه وقف‌ذهن ایلینلردر . بونلره کوره تاریخك‌ده اهمیتی اوله‌ماز . فقط انسانی مادیات و معنویاتدن مرکب بیلنلر تاریخه هرشیئك تاریخنه اهمیت ویررلرده بوندنده مادةً ومعناً هم کندیلرینی همده ابنای جنسلرینی مستفید ایدرلر. بوندن طولایی‌ده عثمانلی آثار جغرافیاسنه اهمیت ویررلر .

اوروپا افاضل مستشرقیننجه وحکمت تاریخیه نقطهٔ‌نظرنجه عثمانلولر برطاقم بدخواهانك بزه اسناد ایلدکلری جهالتدن بری اولمق شویله طورسون ، علمه ، معارفه جداً اهمیت ویرمش فاضل بر قومدر . فی‌الواقع ایلروده صایه‌جغمز آثار جغرافیامز اوروپالیلرك کنه کوره براز آزجه کوریلورسه‌ده اوروپاده لاتیننجه ایچون اولدیغی کبی بزجه‌ده علمامز عربجه‌یه اهمیت ویردکلری وحالاً فضلامزدن بر طاقمی او لسانله تألیفی براقه‌مدقلری واك مهم اثرلری او لسانده یازدقلری برده عثمانلولرك سائر ملل متمدنه کبی دیکر ملتلرك علومنه توارث ایده‌میه‌رك هرنه وجوده کتیردیلرسه مجرد کندو سعیلریله حاصل ایلدکلری وبوده تمامیله تأسیس حکومت ایچون کچیریلن برچق عصرلق برمدتدن صکره باشلایه‌رق بیله‌رك ایکی عصر قدر سورن دور انجلامز محصولاتی اولدیغی حساب ایدیلیرسه ینه بونلر آز کورولمز . ذاتاً خبر ویره‌جکمز جغرافیا اوزون اوزادی‌یه بر تتبع نتیجه‌سی دکل ، بر ایکی ساعتلك برتحری محصولی اولدیغی نظردقته آلنور ودها آراندیغی صورتده‌بونلرك ایکی مثلی دها میدانه چیقاریله‌جغی تأمل ایدیلورسه او اعتراض درعقب کرو آلنور .

عثمانلیلرك اجرا ایلدکلری حرکات حربیه نظر دقته آلنورسه جغرافیاده وقوفلری تسلیم ایدیلیر . هله (استانبول) ك فتحندن صکره بوفن ایودن ایی‌یه بزه معلوم اولمغه باشلامشدر . (سلطان سلیم اول) حضرتلرینك مظفرانه بر صورتله سوق‌الجیش حرکاتی جغرافیاسز اوله‌مز . فقط او دورلرده یازلمش اولان براثره تصادف ایده‌مدك . المزه کچن

[*] مقصدمزی من وجه تأمین ایتدیکی ایچون بوفصلی آیروجه یازمغه حاجت کورمیوب فضلای عسکریه‌دن نجیب عاصم بك افندینك نسخهٔ فوق‌العاده ایله نشر ایتدکلری مقاله‌لری عیناً نقل ایدلدی . فقط بعض ماده‌لری طرف عاجزانه‌مدن علاوةً توضیح اولندی .

آثار جغرافيانك الك اسكى وحتى مهملرى طقوز يوز تاريخندن صكره يازلمشدر . ذاتاً او تاريخلرده سلطنت عثمانيه اوج اقباله واصل اولەرق هردرلو علوم وفنونه رواج كلديكى كبى جغرافيا وبونك الك مهم معاونى اولان ايستاتستيق علمنەده اهميت ويرلديكى تاريخ شناسانه معلومدر. سلطان (سليمان‌قانونى) حضرتلرينك عهد سلطنتلرنده ممالك‌عثمانيەده تحرير نفوس اجرا ايلەديكى كبى جغرافيا كتابلرى وسياحتنامه يازيلمغه باشلاندى . عهد مشاراليهده هيئت و جغرافيا فنلرنده ابراز آثار مهارتله اشتهار ايدن ذواتدن بريسى سلطان (سليم) جامع شريفى موقتى [١] (مصطفى بن‌عليدركه) ٩٣١ تاريخنده (اعلام‌العباد فى‌اخبارالبلاد) ناميله تأليف ايلديكى اثرنده مركز خلافت عظمايه يوز بلدەنك قاچر ميل مسافەده بولندقلرينى بيلديربيور . ٩٨٠ سنەسى [٢] (سپاهى زاده محمد بن على) نامنده بر ذات دخى (اوضح‌المسالك الى معرفةالبلدان) و (اسامئ بلدان) نامارنده ايكى اثر براقمشدر. ٩٨٦ ده (محمد افندى) نامنده بر ذاتده بشيوز سكسان سكز صحيفەدن عبارت (جريدةالجديد) ناميله مفصل بر جغرافيا يازمشدر . شو ايكى اثردن صكره(عثمانليلر) اسكى دنيادن ماعدا (آمريقايه) دائرده معلومات مكمله اكتسابنه موفق اولمشلردر . از جمله (كتابخانۀ عمومى) د. بر نسخۀ بى‌نظيرى بولنان (كتاب اقليم جديدكه بعد ازنه صد سال شد بديد) عثمانلى بر اثراولوب (امريقا) حقنده برچوق معلوماتى جامع شايان تتبع برتأليف كزيندر .

(امير محمد بن امير حسن‌العودى) طرفندن ٩٩١ تاريخنده يعنى (آمريقا) نك كشفنى اوزرندن ٩٠ ييل كچمەدن وجوده كتيريلان بوكتاب او زمان (آمريقا) حقنده استحصال ايديلان معلوماتك كافەسنى جامع جسيم ، مصور ، مذهب براثردر . [٣]

(عاشق لقبى) [٤] ايله شهرت بولان (محمد بن عمر) دخى ١٠٠٥ تاريخنده بر جغرافيا وجوده كتيرمشدر .

آثار جغرافيامزك الك مهمى نحرير شهير عثمانى (كاتب چلبى) [٥] يعنى (الحاج

---

[١] ترجمۀ حاليله اسامئ آثارى رياضيون فصلنده محرردر .

[٢] مورخين فصلنده مذكوردر .

[٣] ٩٩١ تاريخنده يازيلان بواثر سلطان (مراد ثالثه) تقدم ايدلديكى مقدمەسنده مذكوردر.

[٤] مورخين فصلنده ذكر ايدلدى.

[٥] مورخين فصلنده تفصيلات واردر .

مصطفى) افندينك ١٠٥٨ تاريخنده وجوده كتوروب ١١٢٥ ده ايلك عثمانلى طابعى (ابراهيم متفرقه) [١] معرفتيله طبع ايديلان ٦٩٨ بيوك صحيفه‌دن عبارت متن ايله‌برخيلى خريطه واشكالى جامع (جهانما) نام اثر بى نظيرى‌در . وجوده كتيرديكى هر بر اثرنده اقتدار خارق‌العاده‌سى كوريلن (كاتب چلبى) جغرافيا علمنجه يالكز بو اثريله‌ده اكتفا ايده‌ميه‌رك لاتينجه‌دن (Atlas mineure اطلاس منيور) [٢] ناميله همان (جهانما) جسامتنده پك چوق معلومات جغرافيايى وخريطه‌لرى حاوى براثرده ترجمه ايلديكى كبى اموربحريه ودونمايه وممالك محروسه دكزلرينه دائرده (تحفة‌الكبار فى‌اسفارالبحار) ناميله‌ده براثر وجوده كتيرمشدر . آثار جغرافيامزك‌بيوكارندن بريسيده ١٠٨٦ تاريخنده (ابوبكر بن بهرام دمشقى) [٣] نامنده برذاتك (لاتينجه) دن نقل ايلديكى (ترجمۀ جغرافياى كبير) نام اثريدر .

بش جلددن عبارت اولان بوكتابك برنجى‌جلدى ٥٥٤ وايكنجيسى ٥٥٩ اوچنجيسى ٢٣١ دردنجيسى ٦٧ بشنجيسى ٢٦٩ ياپراقدر. بوذاتك ينه جغرافيادن[٤] (نصرةالاسلام والسرور فى تحرير اطلس مايور) ناميله بر تأليفى دها واردر .

جغرافيايه دائر (آثار عثمانيه‌نك) اك مهملرندن بريسيده (پيرى رئيسك) [٥]

---

[١] مورخين فصلنده‌در .

[٢] بر نسخه‌سى كتبخانۀ عموميده موجوددر .

[٣] شامده بعدالتحصيل درسعادته كله‌رك (كوپرولو زاده فاضل احمد پاشا) نك توجه قدر شناسانه‌سنه مظهريتله قطع مراتب علميه ايلمش برآرالق (حلب) قاضيلغنده بولنمشدر . ١١٠٢ ده ارتحال ايلدى . جغرافياسنك برنسخه‌سى كوپرولو وحكيم اوغلو كتبخانه‌لرنده موجوددر . (سلطان محمد بن ابراهيم) ك امريله آلتى جلد اوزره ترجمه ايده‌رك مؤخراً ايكى جلد اوزره تلخيص ايتمشدر . (الفتح‌الرحمانى فى طرز دولةالعثمانى) اسمنده تاريخه متعلق براثرى دها واردر .

[٤] (نصرةالاسلام والسرور فى تحرير اطلس مايور) ناميله موسوم اولان بو ترجمه‌نك بر نسخه‌سى نورعثمانيه‌ده واردر .

[٥] (پيرى رئيس (احمد بن على الحاج محمدالقرامانى لارنده‌وى) در (قانونى سلطان‌سليمان) دورنده كسب شهرت ايدن (عثمانلى) قپودانلرندن اولوب مشهور كمال رئيسك برادر زاده‌سيدر سلطان مشار اليهك اراده‌سنه تبعاً (٩٣٣) ده مع اطلاس (كتاب بحريه) اسميله تأليف ايتديكى جغرافياى بحريسنك قسم اولنده آق دكز ايله آطه‌لر دكزينك كافۀ سواحل و جزايرينك ليمان و اسكله‌لرينى و قسم ثانيسنده آدرياتيك دكزيله آق دكزك احوال طبيعيه و جويه‌سى غايت مدققانه بر صورتده تصوير اولنمشدر . كميجيلكه متعلق بعض منظومه‌لريده واردر بو قيمتدار اثرك (درسعادتده) (نور عثمانى و كوپرولو) كتبخانه‌لرنده موجود اولان نسخه‌سى صاحبنك بو بابده‌كى

(اشکال جزائر بحر سفید) نامنده‌کی اثر بهنیدرکه (نورعثمانیه کتبخانه‌سنده) بولنان نسخه‌سنه انسان باقمقله طویه‌مز .

شورایه قدر صایوب دوکدیکمز تألیفات جغرافیایه دائر آثار مهمه‌دن اولوب بونلردن ماعدا (استانبول) کتبخانه‌لرنده جغرافیایه دائر (ترجمهٔ خریدة العجائب)[۱] وعمادالدین اسماعیل بن علی الایوبینك (تقویم البلدان) ولی الرشادك (اقالیم سبعه) کمال رئیسك [۲] ٤٠٦ صحیفه‌دن مرکب (تحفة السلاطین) سیاسیون عثمانیه‌دن (احمد رسمی)[۳] افندینك ۲۰۳ صحیفه‌لی (جغرافیای جدید) ی مؤلفی بیلنه‌مین (اجمال السفائن فی البحار) ابو راشد ابراهیم عاطف بن شیخ اسماعیل الاثارینك عربیدن ترجمه ایلدیکی (اوصاف نهر نیل)

معلوماتنه شاهد اولوب اودورده عثمانلیلرك سیروسفائن وجغرافیاده‌کی معلومات مکمله ودقت فائقه‌لرینك درجه‌سنی کوستریور . (بصره) والیسی (قباد) پاشانك سمایتیله ۹٦۲ ده مصرده اجل قضایه اوغرادیغی یوسف آخسخه‌وی نك (تهذیب التواریخ) نده محرردر .

(کتاب بحریه) نك مؤلف خطیله (۹۳۲) تاریخنده محرر نسخه‌سی بر قاچ سنه اقدم(فرانسه) موزه‌سی طرفندن اشترا ایدلدیکی موثوقاً مرویدر. مسموعاته نظراً بو نسخه (پارشومن ـ تیرشه) کاغد اوزرینه محرر اولوب (استانبول) ده بر ذاتده موجود ایکن سائقهٔ احتیاجله صاتیلمشدر. (تأسف)

(هند وچین) دکزلرینك احوال جغرافیاسنه دائر یاپدیغی خریطه‌لی اثرینی (مصرده) (یاوز سلطان سلیم خان)ه تقدیم ایده‌رك مظهر مکافات اولمش ایدی . علم فقهه‌ده انتسابی اولوب (وقایه) یی ترجمه ایله‌مشدر ینه بو اثر مقبولك برنسخه‌سی (مکتب بحریهٔ شاهانه) کتبخانه‌سیله (برلین)(واتیقان) (پولونیا)(درسد) کتبخانه‌لرنده موجود اولدیغی (اسفار بحریهٔ عثمانیه)ده محرردر. (کتاب بحریه) بری صغیر دیکری کبیر اولمق اوزره ایکی جلددن عبارت اولدیغی کبیرنده فن ملاحه متعلق برقاچ یوز بیت بولندیغی (جهانما) مقدمه‌سنده محرردر .

[۱] ۱۰٦۱ ده (صوفیه‌ده) وفات ایدن ارباب معارفدن (غنایی) افندی طرفندن توسیعاً (طرفة الغرائب وتحفة العجائب) اسمیله توسیم ایدیلن براثر دها واردرکه جغرافیادن بشقه تاریخ طبیعی موادینی دخی بردرجه‌یه قدر صحته قریب بیان ایدر بر نسخه‌سی طرف عاجزیدن مناستر کتبخانه‌سنه اهدا ایدلمشدر . (خریدة العجائب وجریدة الغرائب) ۷٤۹ ده وفات ایدن (ابن وردی) شهرتیله بنام (سراج الدین ابوحفص عمر بن مظفر بن الوردی) نك آثار مشهوره‌سندن اولوب متن عربیسی اخیراً (مصرده) طبع ایدلمشدر. (محمود) نامنده معارفمندان عثمانیه‌دن بر ذات طرفندن ۹۷۰ تاریخنده (لسان عثمانیه) ترجمه اولونان نسخه‌لردن بریسی کتبخانهٔ عاجزیده محفوظدر بواثرك موضوعی جغرافیا ایله موالید ثلثه (حیوانات نباتات معدنیات) در آنجق تاریخ تألیفی ایجابی اوله‌رق مندرجاتنده بعض نقلیات ضعیفه واردر .

[۲] (کمال رئیسك) (تاریخ هند غربی) اسمنده بر اثری دها موجوددر .

[۳] مورخین فصلنده ذکر اولندی .

سلطان (سـليم ثالث) حضرتلری دورنده (لوندره) سـفارتنده بولنان رئيس الكتاب (رائف محمود)[١] افندينك (انكليزجه) قلمه آلوب (ويانه) سفارتخانه‌سی مصلحت كذاری اولان (ياقوا كی) طرفندن ترجمه و ١٢١٩ ده طبع ايديلان ٥٥ لوحه‌دن‌عبارت (شرقيه مديرتی اطلسی) و ١٢٧٣ ده طبع اولنان اطلسلی جغرافياالنوری يی‌ده علاوه ايتمليدر [٢] طبـاعتك بزده احداثندن اول وجوده كتوريلان آثار جغرافيامز

[١] (رائف محمود افندی) انبـار امينی اسماعيل افندينك مخدوميدر مكـتوبی صدر عالی قلمنه كيروب (لوندره) سر كاتبی اولدی صكره دونمای همايون مستشـاری اوله‌رق عودتنده (قورفو) جزيره‌سـنك خريطه و رسمنی آلوب عزيمتنده (بكلـكجی) بعده (رئيس الكـتاب) نصب اولندی برآرالق (اناطولی وروم‌ايلی) انشاآت ناظری تعيين ايدلديكی ١٢٢٢ ده بحرسياه بوغازی ترصين استحكاماتـه مأموريتی اثناسـنده بيوكدره‌ده بوغاز محافظی اوله‌جق (يكيچری) خذله‌سی طرفندن شهيد ايدلدی (اسكداره‌ده آيرياق چشمه‌سی) يانده مدفوندر لسـان اجنبيه آشنا جغرافيايه واقف موسيقی‌شناس و كاتب وطنبور چالمقده دخی ماهر ايدی. (مجالة‌الجغرافية) اسميله طرز جديد اوزره (انـكليزجه) يازديغی مكمل جغرافياسيله يكرمی آلتی پارچه‌دن مركب اطلاس (مورخ واصف‌احمد) و(مترجم ياقوواكی) طرفلرندن ٧٩ بيوك صحيفه‌دن مركب (جديد اطلس ترجمه‌سی) ناميله ترجمه و ١٢١٨ تاريخنده (اسكداره‌ده) طبعخانهٔ‌عا ـه‌ده طبع اولنمشدركه برنسخه‌سی (سيروز) كـتبخانه‌سنده مطالعهٔ كـذارم اولدی .

[٢] جغرافيايه دائر (آثار عثمانيه‌مزدن) اولوب ١١٨٦ تاريخنده يازلمش برنسخه‌سی كـتبخانهٔ عموميده موجود اولان يازمه بر اثرده (اسـتانبول) ايله بالخاصه (روم ايلی) ممالـكـنك تعريفات وخريطه‌لری محرردر .

بريسی‌ده (عثمان بن عبدالمنان) اسمنده‌كی ذاتك (١١٦٥) ده ترجمه ايتديكی اثری‌دركه (كوپرولو احمد پاشا) امريله آلمانجه‌دن مترجمدر . برنسخه‌سی (كوپرولو) كـتبخانه‌سنده واردر . مترجمك (بلغراد) ده ديوان همايون ترجمانی اولديغی اثرك مقدمه‌سنده مذكوردر .

(اكری) فاتحی (سـلطان محمد خان ثالث) دوری ارباب معـارفندن (شريف) افنديك (احمد بن سهل بن بلخی) نك (مسـالك الممالك) نی ترجمه ايتديكی اثری‌ده جغرافيايه دائر يازيلان آثار عثمانيه‌مزدندر .

جغرافيايه دائر يازلمش آثارك بری‌ده (بارطين) قراسندن (اندز) قريه‌لی (ابراهيم حمدی) افندی نامنده بر ذاتك (١١٦٣) تاريخنده يازديغی (اطلس) اسمنده اثريدركه اكثريتی اعتباريله (جهانما) يه تقليداً يازلمشدر . مؤلف (بارطين) مذه‌سنده ائمهٔ اثنی عشردن (امام زين‌العابدين) حضرتلرينه منتهی اولديغنی نقل ايدييوركه برمنداری بووجهله‌در :

(ابراهيم حمدی بن سيد بايرام بن سيدحسن بن سيد سليمان . . . . .)

اثر ، ساده برتورکجه ايله يازلمش ايكی جلددر . بتخصيص وطنی وجوارينه دائر تفصيلات واردر . ياپيلابيلن تحقيقـاته كوره بو اثرده مندرج (اندز) قريه‌سـنك اليوم (نذير اوغلو) دينيلن قريه اولدپنی آكلاشلميور .

خریطه وشکللی اولدیغی کبی ایلك دفعه آچیلان مطبعه نك برنجی دفعه طبع ایلدیکی جهاننمای ده خریطه لریله برلکده طبعه موفقیت کوستریشی عثمانلیلرك جداً معارفه قابلیتلرینی اثبات ایلین مواد مشکوره دندر .

حکمت بك (احمد حکمت بك)

مکتسبات علمیه سیله معروف ارباب قلمدن بر ذات اولوب ترجمهٔ حالی سبق ایدن کلنبوی دامادی شکری افندینك مخدومیدر ۱۳۳۸ تاریخنده ارتحال ایده رك پدری یاننه دفن ایدلدی آثار مطبوعه سی :

(۱) جغرافیای عمرانی (ایلك دفعه یازیلان براثردر)

(۲) قواعد معاملات تجاریه

تأليف و ترجمه طريقلريله عصر اخير عثمانلو جغرافيا منتسبلري طرفلرندن ميدانه كتوريلن باشليجه آثار :

اسامئ آثار	اسامئ مؤلفين	عدد
قاموس الاعلام	شمس الدين سامى بك	١
جغرافياى عمومى	سليمان شوكت پاشا	٢
جغرافياى عمومى	عبدالرحمن شرف افندى	٣
جغرافياى عمومى	حسنى بك	٤
جغرافياى عمومى	جمال بك	٥
جغرافياى عمومى	على توفيق بك	٦
جغرافياى عثمانى	على توفيق بك	٧
مفصل جغرافياى عثمانى	على صائب افندى	٨
ممالك عثمانيه جغرافياسى	شوكت بك	٩
خريطه لى جغرافياى عثمانى	نصر الله افندى	١٠
جغرافياى عثمانى	على جواد بك	١١
فذلكهٔ جغرافياى عمومى	على جواد بك	١٢
جغرافياى طبيعى وپولتيقى	فضلى نجيب بك	١٣
جغرافياى طبيعى وپولتيقى	رفعت افندى	١٤
جغرافياى عسكرى	جمال بك	١٥
جغرافياى صناعى وتجارى	حسن فهمى افندى	١٦
آفريقا دليلى	محسن بك	١٧
يكى آفريقا	عزت بك	١٨
ژاپونيا	محمد ذكى بك	١٩
ممالك عثمانيه نك تاريخ وجغرافيالغتى	على جوادبك	٢٠
ممالك عثمانيه نك زراعت جغرافياسى	حسين بك	٢١
جغرافياى عمرانى	حكمت بك	٢٢
جغرافياى زراعى وتجارى	حسن فهمى بك	٢٣

اسامیٔ آثار	اسامیٔ مؤلفین	عدد
جغرافیای عثمانی	جمال بك	۲٤
مدخل تاریخ و جغرافیا	احمد مدحت افندی	۲٥
جغرافیای حکمی	عمر صبحی بك	۲٦
جغرافیای کبیر	احمد حمدی افندی	۲۷
لغات تاریخیه وجغرافیا	احمد رفعت افندی	۲۸
جزیرة العرب	ایوب صبری پاشا	۲۹
ممالك عثمانیه نك مفصل جغرافیاسی	عمر ضبحی بك	۳۰
معلومات الکافیه فی احوال ممالك عثمانیه	جواد پاشا	۳۱
جغرافیای سوق الجیشی	وهبی بك	۳۲
جغرافیای عمومی	قائمقام کریدی ابراهیم ادهم بك	۳۳
ایستاتستیق وجغرافیای عمرانی	عبدالرحمن شرف افندی	۳٤
آفریقا سیاحتنامه‌سی	مصطفی حامی پاشا	۳٥
صحرای کبیر سیاحتنامه‌سی	صادق المؤید پاشا	۳٦
جغرافیای عمومی	جلال بك	۳۷
سیاحت ژورنالی	عالی بك	۳۸
هندستان وافغانستان سیاحتنامه‌سی	احمد حمدی افندی	۳۹
برەزیلیا سیاحتنامه‌سی	خواجه بکر افندی	٤۰
جغرافیای عثمانی	منمنلی زاده طاهر بك	٤۱
ایستاتستیق عمومی	رجائی بك	٤۲
عسکری ایستاتستیق جدولی	رشدی بك	٤۳
ایران جغرافیاسی	محی الدین افندی	٤٤
مختصر ممالك عثمانیه جغرافیاسی	علی توفیق بك	٤٥
جغرافیای عثمانی	علی صبحی بك	٤٦
رهبر بحر احمر	جمال وتوفیق افندیلر	٤۷
جغرافیای عمومی	احمد راغب بك	٤۸

اسامیٔ آثار	اسامیٔ مؤلفین	عدد	
سودان مصری	عمر کامل پاشا	٤٩	
جغرافیای سیاحت عالم	خالد افندی	٥٠	
جغرافیای سوق الجیشی	اسماعیل حقی بك	٥١	
جغرافیای تجاری	خسرو بك	٥٢	
نمونهٔ جغرافیای عمومی	شاکر افندی	٥٣	
آوروپاده برجولان	احمد مدحت افندی	٥٤	
آوروپاده نه کوردم	احمد احسان بك	٥٥	
خداوندکار ولایتنده بر هفته سیاحت	عمر صبحی بك	٥٦	
طرابلس غرب وبنغازی ایله صحرای کبیر وسودان مراکزی		٥٨	
ژاپونیا سیاحتنامه‌سی ترجمه‌سی	صفوت بك	٥٨	
تسالیاده برجولان	سلیمان توفیق بك	٥٨	
کوچوك جغرافیا	مظهر بك	٦٠	
رهبر عمران	فریق احمد مختار پاشا	٦١	
سیاحت		٦٢	استانبولدن عزیمتله صامسون، دیاربکر، بغداد، حلب، اسکندرونه عودتی
استانبولدن آسیای شرقی‌یه سیاحت	امین بك	٦٣	
برزیلیا سیاحت نامه‌سی	بغدادی عبدالرحمن افندی	٦٤	
ابن بطوطه سیاحتنامه‌سی ترجمه‌سی		٦٥	نقصاندر
مصور ترکستان سیاحتنامه‌سی ترجمه‌سی	بحریه قول آغاسی احمد افندی	٦٦	
زبدة الجغرافیا	حافظ عبداللطیف افندی	٦٧	
مدخل جغرافیا	حسین رفقی بك	٦٨	
عجائب عالم	احمد مدحت افندی	٦٩	

اسامئ آثار	اسامئ مؤلفين	عدد
برساخته‌دوریشك سیاحتنامه‌سی ترجمه‌سی		٧٠
آمریقا حدودی سیاحتنامه‌سی ترجمه‌سی		٧١
علاوه‌لی ملخص جغرافیا	بیکباشی عزت افندی	٧٢
آناطولی وروم ایلی‌یه برکوچوك سیاحت	خلیل سالم بك	٧٣
مفصل جغرافیای عمومی	محی‌الدین افندی	٧٤
جغرافیا خواجه‌سی	ابراهیم جلال‌الدین افندی	٧٥
جغرافیا سوق‌الجیشی	احمد رفیق بك	٧٦
خداوندکار ولایتی جغرافیا واحوال عمومیه‌سی	آصف بك	٧٧
چین	علی مظفر بك	٧٨
قطبه طوغری سیاح (نانس)ك سیاحتنامه‌سی	علیه ماهره خانم	٧٩
نیل ساحلنده آلتی هفته سیاحت	احمد احسان بك	٨٠
ژه‌اوغرافیا معلمی	عبدالخالق مدحت بك	٨١
بروسه‌یه سیاحت	ابن‌الجلال سزایی بك	٨٢
امید برونی سیاحتنامه‌سی	عمر لطفی افندی	٨٣
جغرافیای عمرانی	ابن‌الجواد افضل‌الدین بك	٨٤
نواصول خلاصهٔ جغرافیا	عثمان واصف بك	٨٥
آسیای شرقی‌یه سیاحت	کامی افندی	٨٦
آلپ طاغلرنده تماشا وادوار ارض	یکیشهرلی زاده خالد ایوب بك	٨٧
رهبر دریا	بحریه‌دن شوقی بك	٨٨ بحر سیاه وسفید بوغازلریله مرمره دکزینك تعریفاتی
مبادئ فن جغرافیا	ارکان حربیه یوزباشیلرندن	٨٩

اسامیٔ آثار	اسامیٔ مؤلفین	عدد	
حلب طريقيله مراحل قسطنطينيه	فهمی افندی	٩٠	
قره‌طاغ واردوسی	اركان حرب قول اغاسی محمد صبحی بك	٩١	
آيدينده سياحت	مدللیلی . م . خيرالدين افندی	٩٢	
طربزون سياحتنامه‌سی		٩٣	
آسيای عثمانی‌ده برجولان	فريق احمد مختار پاشا	٩٤	
اجمال جغرافيا	حسنی بك	٩٥	
جغرافيای عمومی	نوری بك	٩٦	سليمان شوكت پاشانك
جغرافيای جديد	احمد مختار افندی	٩٧	پدريدر
يكی ژاپونيا	محمد عارف بك	٩٨	
رسملی نمونهٔ جغرافيا	محمد رفيق بك	٩٩	
ژاپونياده سياحت	علی مظفر بك	١٠٠	
حبش سياحتنامه‌سی	صادق المؤيد پاشا	١٠١	
ايتاليا سياحتنامه‌سی	رفعت محمد پاشا	١٠٢	
جغرافيای عثمانی	رمزی بك	١٠٣	
آقصای شرق حكومتلری : (ژاپونيا، قوره ، مانچوری)	خيره‌بوليلی جعفرزاده توفيق افندی	١٠٤	
تيبت طاغلرنده	مصطفی رفيق بك	١٠٥	
جغرافيای كبير (عمومی)	سامی پاشا زاده عبدالحليم بك	١٠٦	
كوچوك سياحت جزؤلرندن (افغانستان)	احمد احسان بك	١٠٧	ترجمه‌در .
كوچوك سياحت جزؤلرندن (چينه سياحت)	احمد احسان بك	١٠٨	ترجمه‌در .
كوچوك سياحت جزؤلرندن (بومبای شهری)	احمد احسان بك	١٠٩	ترجمه‌در .

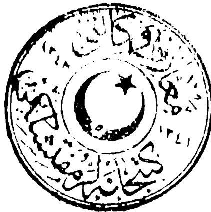
اسامىء آثار	اسامىء مؤلفين	عدد	
كوچوك سياحت جزؤلرندن (شيقاغو شهرى)	احمد احسان بك	١١٠	ترجمه‌در .
بروسه‌يه سياحت	احمد راسم بك	١١١	
كورجى كويلرى	عارف بك	١١٢	
چين‌ده سياحت	احمد احسان بك	١١٣	ترجمه‌در .
سكسان كونده دور عالم	» »	١١٤	»
جنوبى آمريقاده اوچ روس واوچ انكليزك سياحتلرى	» »	١١٥	»
قپودان (هاتراسك) قطب شمالى‌يه سياحتى	» »	١١٦	»
خداوندكار ولايتنده بش هفته سياحت		١١٧	
چين‌ده دين مبين اسلام	عبدالعزيز افندى	١١٨	
آنتيل آطه‌لرينه سياحت	احمد احسان بك	١١٩	
چين‌ده اسلاميت	حسن تحسين بك	١٢٠	
ژاپونيا صولرنده	بيره‌جكلى نامق‌ا كرم افندى	١٢١	ترجمه‌در .
اصول جغرافياى صغير	سلانيكلى على صائب افندى	١٢٢	
مناقب سياحين	مصطفى رفيق بك	١٢٣	سكز جزؤدر .
آسيا قومساللرنده	احمد راسم بك	١٢٤	ترجمه‌در .
ترجمهٔ رسالهٔ سودان	محمد بن على	١٢٥	
ويانه سياحتنامه‌سى	كاظم بك	١٢٦	
المانيا »	جواد بك	١٢٧	
فلمنك »	»	١٢٨	
مسقووا »	كاظم بك	١٢٩	
ارض فلسطين »	اركان حرب رأفت پاشا	١٣٠	
سياحتنامهٔ بحر محيط	سياح مهندس فائق بك	١٣١	تأليفى ١٢٨٣

اسامئ آثار	اسامئ مؤلفين	عدد
عروسة الدنيا	محمد كامل افندى	١٣٢
يمن سياحتنامه‌سى	عبدالسلام افندى	١٣٣
مرآت استانبول	رائف بك	١٣٤
مصور بلغارستان	راغب رفقى بك	١٣٥
بويوك جغرافيا	درويش ضيا پاشا	١٣٦
جغرافياى اقتصادى	برهان الدين بك	١٣٧
سودان سياحتنامه‌سى	محمد مهرى بك	١٣٨
مفصل جغرافياى عمومى	يوسف حنيد بك	١٣٩
خلاصهٔ جغرافياى عمومى	عثمانزاده حسين وصاف بك	١٤٠
بروسه‌دن قونيه‌يه سياحت	محمد ضيا بك	١٤١
مصور مصر خاطراتى	خالد ضياءالدين بك	١٤٢
مفصل جغرافياى عمومى	رمزى بك	١٤٣
سياحة الكبرى	قارچين‌زاده سليمان شكرى بك	١٤٤
قره‌طاغ جغرافياسى	احمد توفيق پاشا	١٤٥
جغرافياى طبى ـ يانيه ولايتنه عائد	طبيب مصطفى روحى افندى	١٤٦
ممالك عثمانيه جغرافياى اقتصاديسى	صفوت بك	١٤٧
سياحتنامهٔ ابن بطوطه ترجمه‌سى	داماد شريف پاشا	١٤٨
استانبول وبوغاز ايچى	محمد ضيا بك	١٤٩
مدخل تاريخ وجغرافيا	احمد مدحت افندى	١٥٠
أدرنه رهنماسى	دوقتور رفعت عثمان بك	١٥١
جوغرافياده ايلك آديم	فائق صبرى بك	١٥٢
جوغرافيا قرائتلرى	« «	١٥٣
جوغرافيا تدريساتى	« «	١٥٤
مرآت بروسه	حسن تائب افندى	١٥٥
مصور هندستان سياحتنامه‌سى	توفيق افندى	١٥٦
جوغرافيا	عزمى بك	١٥٧

اسامئ آثار	اسامئ مؤلفين	عدد
يمن وحياتى	حسن قدرى بك	١٥٨
سياحتلرم	على سعاد بك	١٥٩
مفصل ويكى جوغرافياى عمومى	ممدوح سليمان بك	١٦٠
مرآت اليمن	زهدى بك	١٦١
قطب مصاحبه‌لرى	جلال نورى بك	١٦٢
قره طاغ	بحريه‌دن كامل افندى	١٦٣
جوغرافياى تاريخى ملك روم	جلال نورى بك	١٦٤
مفتاح يمن	ممدوح پاشا	١٦٥
آناطولى‌ده طنين	شريف بك	١٦٦
وطن مقدس ممالك عثمانيه جوغرافياسى	بهرام منير بك	١٦٧
جوغرافيا درسلرى	عبدالرحمن بك	١٦٨
جوغرافياى عمومى	فضلى نجيب بك	١٦٩
خريطه‌لى ومصور جوغرافياى عمومى	ابن النزهت جواد بك	١٧٠
عثمانلى جوغرافياى اقتصاديسى	فائق صبرى بك	١٧١

نتايج الافكار والمخبئآت فى جزاير البحار والبلاد الآمنات (فارس آل عثمان فتح‌الله قبطان) برطاقم خريطه‌لردن عبارتدر . بحريه موزه‌سنده

(بيتدى)

مصححك سوزی :

شو جلدك طبعنه باشلاندیغی زمان مؤلف محترم طاهر بك افندی راحتسز ایدی ؛ حقوقزه وحسن ظننه بناءً فورمه‌لرك تصحیحنی عبدعاجزه حواله، معارف وكالت جلیله‌سی‌ده قبول بیوردی . بناءً علیه بو جلدك تصحیحاتی منحصراً طرفمدن یاپیلمشدر . دیگر ایكی جلدك تصحیحاتنه قسماً اشتراك ایتمشدم .

لله الحمد بوكون كسب عافیت ایتمش بولونیورلر. عافیتلرینك دوامنی، طول عمرایله معمر اولمسنی ، بزه دها بویله برقاچ جلد اثر یازمسنی جناب حقدن دیلر واثرك طبعندن دولایی وكالت جلیله‌یه تشكرلر ایلرم .

دارالفنون عربی معلمی
كلیسلی معلم رفعت

تصحيحات

صحيفه

(١٢٣) نجى صحيفه‌يه (١٢٢) رقمى قونوله‌جق ، و (١٢٢) نجى صحيفه‌يه (١٢٣) رقمى قونوله‌جقدر .

صحيفه

١٢٨ صوكدن بشنجى سطرده‌كى ايكنجى كلمه (الوصول) اوله‌جقدر

١٦٤ دن صوكره كلن (١٦٥) نجى صحيفه‌نك رقمى سهواً (٦٦٥) اولمشدر

فهرست

مورخين فصلى

بيتدى